Redactor: Luminiţa Eiotoşineanu
Ferdinand de Saussure
Cours de linguistique générale

Editura POLIROM, B-dui Copou nr. 3 P.O. BOX 266, 6600, laşi,
ROMÂNIA Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7;

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale:
SAUSSURE, FERDINAND DE
Curs de lingvistică generală / Ferdinand de Saussure
Traducere de Irina Izverna Tarabac — iaşi: Polirom, 1998
432 p.; 21 cm - (Collegium, Litere)
Tit. orig, (fr.) - Cours de linguistique générale
ISBN: 976-683-127-2
I. Tarabac Izverna, Irina (trad.)
CIP: 800(075.8)
Prinled in ROMANIA
Ferciinand <i S ştiri su e

CURS DE UNG VIS UC A GENERALA

Publicat de Charles Baily şi Albert Sechehaye,
în colaborare cu Albert Riedlinger
Ediţie critică de Tuilio De Mauro
Traducere şi cuvînt înainte
de Irina Izverna Tarabac
POLI ROM
1998

Capitolul I

Natura semnului lingvistic .

0 § 1. Semn, semnificat, semnificării *

r Pentru unii oameni limba, redusă la principiul său esenţial, este o nomenclatură,
!_î adjcă o listă de termeni ce corespund cu tot atîtea lucruri*. De exemplu :
!' Această concepţie este criticabilă în . multe privinţe. Ea presupune nişte idei gata făcute, preexistente cuvintelor

1 (asupra acestui punct, vezi mai jos, p. o. 126); ea nu ne spune dacă numele este
‘ , * (te natura sonoră sau psihică, căci ' v arbor poate fi considerai sub un aspect sau altul; în sfîrşit, ea ne lasă să j presupunem că legătura care uneşte un > nume cu un lucnt este o operaţie foarte j; simplă, ceea ce e departe de a fi ade- ‘ 2 varatj Totuşi, această vedere simplistă u:>" poate să ne apropie de adevăr, ară- i ii lîndu-ne că unitatea lingvistică este un fi’ lucru dublu, făcut prin apropierea a doi termeni.
La pagina 38 am văzut, în legătură cu circuitul vorbirii, că termenii implicaţi în d semnul lingvistic sînt amîndoi psihici şi ca ei sînt uniţi în mintea noastră printr-o legătură de asociere. Să insistăm asupra acestui punct.
;1 Seninul lingvistic nu uneşte un lucru şi un nume, ci un concept şi o imagine i j acustică1*. Aceasta din urmă nueste sunetul material, lucru pur fizic, ci amprenta psihică'aacestui sunet, reprezentarea pe care ne-o dă mărturia simţurilor noastre ; ea este senzorială, şi o numim „materială” numai în acest sens şi în opoziţie cu i celălalt termen al asocierii, conceptul, în general mai abstract.
12] realitatea, şi dăm la o parte orice altă apropiere ce ar putea fi imaginată*.
Această definiţie pune o problemă importantă de terminologie*. Numim semiu-
combinarea dintre concept şi imaginea acustică : dar, în folosirea curentă, „cest
termen desemnează, in general, numai imaginea acustică, de exemplu un cuvinte
(arbor etc.). Se uită că arbor este numit semn tocmai pentru că poartă în clCt
conceptul de „arbore”, îneît ideea părţii senzoriale o implică pe aceea a totalului.,.-
Ambiguitatea ar dispărea dacă am desemna cele trei noţiuni prezente aici pun;
nume care se implică unele pe celelalte, afiîndu-se totodată în opoziţie. Propuneiiţ]f
să păstram cuvîntul semn pentru a desemna totalul, şi să înlocuim conceptul şi(g
imaginea acustică prin semnificat şi, respectiv, semnificant; aceşti ultimi termeriijj:
au avantajul de a marca opoziţia care îi separă fie între ei, fie de totalul din care J

parte. Cît priveşte termenul de semn, ne mulţumim cu el pentru că nu ştim cu ce]
să-l Înlocuim, limba uzuală nesugerîiid nici un altul*.
Semnul lingvistic, astfel definit, are două caracteristici primotdialf
Enunţîncîu-le, vom stabili principiile oricărui studiu de acest fel.
Legătura ce uneşte semnificantul de semnificat este ai Intrară sau, pentru că înţelegem prin semn întregul ce rezultă din asocierea UIUM "semnificant cn un
semnificat, putem spune, mai simplu, că semnul lingvistic este arbitrar',
Astfel, ideea de „soeur” nu este legată prin nici un raport interior cu suita de
sunete s-d-r care îi serveşte drept semnificant i ar putea fi reprezentat prin oricare
altul: ca dovadă diferenţele dintre limbi şi însăşi existenţa unor limbi diferite: -
semnificatul „boeuf” are drept semnificant b-d-f de o parte a frontierei şi o-k-s
(Ochs) de cealaltă parte*.
r Principiul arbitrarului semnului nu este contestat de, nimeni; dar adeseori este
mai uşor să descoperi un adevăr decît să arăţi locul care îi revine. Principiul enunţat
mai sus domina întreaga lingvistică a limbii; consecinţele sale sînt nenumărate.
Este adevărat că ele apar toate de la bun început la fel de limpede ; le descoperim
după multe ocolişuri, şi, o dată cu ele, descoperim importanţa primordială a principiului*.
Să facem, în trecere, o observaţie: cînd semiologia va fi organizată, ea va
trebui să-şi pună întrebarea dacă modalităţile, de exprimare care se bazează pe
senine în întregime naturale - precum pantomima - îi revin, de drept". Presupunînd
că le înglobează, principalul său obiect va fi ansamblul sistemelor întemeiate pe
aibitrarul semnului. întx-adevăr, orice mijloc de exprimare acceptat de o societate
se bazează, în principiu, pe un obicei colectiv sau, ceea ce înseamnă acelaşi lucru,

pe o convenţie. Semnele de politeţe, de exemplu, dotate adeseori cu o anumită
.expresivitate naturală (să ne gîudim la chinezul care îşi salută împăratul
piostertundu-se de nouă ori pînă la pămînt), sîrit şi eîe fixate de o regulă ; această
regulă îi obligă pe oameni să le folosească, şi nu valoarea lor intrinsecă. Putem
di 11 spune că semnele în întregime arbitrare realizează mai bine decît altele idealul
fi po cedeului semiologic ; este cauza pentru care limba, cel mai complex şi cel mai
2, lăspîndit sistem de exprimare, este şi cel mai. caracteristic dintre toate; în acest
sens, lingvistica, poate deveni modelul general al oricărei semiologii, cu toate ca
I limba nu este decît un sistem particular.
Ne-am servit de cuvîntul simbol pentru a desemna semnul lingvistic, sau mai
s-exact ceea ce numim semnificant. Acest termen prezintă însă' neajunsuri, tocmai
din pricina primului principiu. Simbolul are caracteristica de a nu..fi- niciodată cu
totul arbitrar; el nu e vid; între semnificării: şi senrnificat,e.xîsf.ă un rudiment de
legătură naturală. Simbolul justiţiei, balanţa, n-ar putea-fi înlocuit cu orice altceva,
de exemplu, cu un car de luptă*. -
Cuvîntul arbitrar mai necesită o observaţie,. El nu trebuie să sugereze ideea că
semnificantul depinde de libera alegere a subiectului vorbitor (vom vedea mai departe
că individul nu are puterea să schimbe nimic în legătură cu un semn o dată ce a fost
stabilit într-un grup lingvistic); vrem să spunem că el este nemotivat, adică arbitrar
în raport cu semnificatul, cu care, în realitate, nu are nici o legătură naturală*.

c t i 'inii iiu ui im neiere, două obiecţii ce s-ar putea aduce instituirii acestui pi
¡142) 1’ (t 1 i pii un pe onomatopee* pentru a spune că alegerea semnificări [ului
<< t i in-l mu nbitrară. Dar ele nu sînt niciodată elemente organic
in . . npi't i „ i>e altfel, numărul lor este cu mult mai mic decît s-ar ctcde
] i i ' i / r „bici” sau glas „dangăt funebru” pot impresiona .unul
,i i . unt ut ugestivă : dar, pentru a vedea că ele nu au aci aslă
i i > , i cu igine, este de ajuns să cercetăm formele lor vechi
latineşti . im ii,.« „fag”, glas din classicum); calitatea sunetelor lor-
i o ai i nud, cea pe care ie-o atribuim, este un rezultat: fortuit al
cvolimei iOncucc. --

autentice (cele de tipulglou-glou, tic-tac tic), tse, dar alegerea lor este deja într-o oarecarŞfs
i sînt decît imitarea aproximativă şi deja pe'-: zgomote (comparaţi forma franţuzească^ .».'>01«), în_pjus, o dată introduse în limba,) mai puţin antrenate în evoluţia fonetică,'; pe care o suferă celelalte < uvinte (c.f. pigeon, din formă" mp* j o u " i ,nsăşi dintr-o onomatopee) : este,o dovadă'® »1 1 1 > 1 o pimdm u>' bn i at icterul lor primar pentru a-l căpăta pe cel.'
ai semnului lingvistic în general, care e nemotivat.
I 1 s 11 2° 1 t t luf ' , > ai t,, asemănătoare cu onomatopeele, dau loc ia observaţii
tiut 't o» p ci sînt nici ele mai primejdioase pentru teza noastră. Am ti * i
.< red M- ut ele expresii spontane ale.realităţii, dictate - ca să spunem)
» * "o irnlii a Dar, pentru cea mai mare parte dintre ele, putem ne/a c Tj
a '< s 1 1' gama necesară între semnificat şi semnificam. Este de ajuns st;
| 1 " i ni mi 1 i le două limbi pentru a vedea cît de mult variază aceste expresul > . „' 'i'tllă (de exemplu, cuvin tu lui franţuzesc aie! îi corespunde!'
., 'u„n> ,> f)i) m m 1). Se ştie, de altfel, că multe exclamaţii au fost la im eputj ' i* '< . mu determinat (ct. diable i mordieu ! = mort Dien etc.). ;
< i M m *, i i) »natopeele şi exclamaţiile sînt de importanţă secundai.t, iad, pa i >> M.OIMIII ă este, în parte, contestabilă. ;

Acest principiu este evident, dar se pare că s-a neglijat enunţarea sa, fără îndoială pentru că a fost considerat prea simplu; totuşi, el este fundamental şi iţ'cbnsecmţele sale sînt incalculabile; importanţa sa este egală cu aceea a primei Ijlegi. întreg mecanismul limbii depinde de el (vezi p. 135). Prin opoziţie cu 'Uemnifieanţii vizuali (semnale maritime etc.), ce pot prezenta complicaţii simultane fpe mai multe dimensiuni, semnificării ii acustu t nu dispun 2 1 lm... Anuilui,
(elementele lor se. prezintă unul după celălalt; etc forme;, re > , o, > Giisccer
ţapare de îndată ce le reprezentăm în scris şi cînd înlor i m M" z'cmnt >. ni|) prm ţi ini a spaţială a semnelor grafice.
f în anumite cazuri acest lucru nu este evident. Dacă, de exemplu, accentuez o !>sr silabă, se pare că acumulez în acelaşi punct elemente semnificative diferite. Dar e o iluzie: silaba şi accentul sau nu constituie

decît im act fonator; înjnţerio.ntL ~i ace stup act nu există dualitate,, ci numai.diferite opoziţii faţă de ceea ce se află,în tţ 'vecină taţe,,(în legătură cu acest subiect, vezi p. 141).

§ 3. Ai doilea principiu :
(î44i caracterul linear al semnific anin lui*
Jitivă, sernnificantul se desfăşoară numai în timp >i ai re le împrumută de la acesta; a) el reprezintă o întinde/e, şi este măsurabilă într-o singură dimensiune : este o linii '

. Capitolul II
linutabilitatea şi mrj1abili1atp;t semnului
6] § 1. Imutabilitatea
Dacă, în
ales, în schimb, în raport cu .comunitatea lingyisticiLcare îl foloseşte, eljrumste' liber, el esţejmpuş, Masa socială nu este deloc consultală şi semnificantul ales de A finită n-ar putea fi înlocuit cu un altul. Acest fapt, care pare a cuprinde o ; contradicţie, ar putea fi numit, în mod familiar, „cartea de joc impusă". I se spune] A limbii: „Alege ! " dar se adaugă ; „Dar vei alege acest semn şi nu un altul". Nu numai că individul, chiar dacă ar vrea, ar fi incapabil să modifice în vreun fel alegerea făcută, dar nici măcar grupul social nu şi-ar putea exercita suveranitatea ! asupra vreunui cuvînt; colectivitatea este legată de limba ca atare.
Limba nu mai poate fi asimilată cu un contract pur şi simplu, şi tocmai sub acest aspect este deosebit de interesantă studierea seninului lingvistic; căci dacă ; vrei să demonstrezi că legea admisă într-o colectivitaţeeste un lucru căruia i ti supui şi nu o regulă liber consimţită, dovada cea mai.evidentă este limba.
Să vedem în ce fel sbmhuTlingvisdc scapă voinţei noastre şi să tragem apoi concluziile importante care decurg din acest fenomen.
în oricare epocă şi oricît de departe am urca în timp, limba apare întotdeauna ca o moştenire a epocii precedente. Actul prin care, la un moment dat, s-ar fi da nume lucrurilor şi prin care s-ar fi încheiat un contract între concepte şt imaginile acustice, poate fi conceput, dar nu a fost niciodată constatat. Ideea că lucrurile s-au putut: petrece astfel ne este sugerată de sentimentul foarte viu pe care-i avem cu privire la caracterul arbitrar al semnului.

într-adevăr, nici o societate nu cunoaşte şi nu a cunoscut niciodată limba altfel ^ decît ca pe un produs moştenit de la generaţiile precedente şi pe care îl luăm (a atare. Este motivul pentru care problema originiiUimbajului'-nu are importanţa c - U se atribuie în general*. Ea nu trebuie nici măcar discutată. Singurul, obiect real al lingvisticii este viaţa normală şi regulată a unui idiom deia constituit. Stadiul limbii 1 â' lin Tnoiiiefirdat este întotdeauna produsul factorilor istorici care explică de < e,; semnul este imuabil, adică de ce el rezistă oricărei înlocuiri arbitrare. Dar a spune că limba este o moştenire nu explică nimic dacă nu mergem mai departe. Oare nu se pot modifica, de la un moment la altul, legi existente şi moştenite ?

j , Această obiecţie ne face să plasăm limba iu cadrul, săy_ social t L. aşa cum am pune-o pentru celelalte instituţii sociale. Cum n viată problema mai generală, care o cuprinde şi pe aceea t urnii trebuie să apreciem mai mult sau mai puţin libertatea ds ire iinstituţii; vom vedea că pentru fiecare dintre ele există na ec btradiţia impusă şi acţiunea liberă a societăţii. Apoi vom câula să
domină în întregime şi exclude orice schimbare lingvistică gen- < Pentru a răspunde la această întrebare, am putea adi lunînd, de exemplu, că modificările limbii nu sînt legate de Aşi că, departe de a se suprapune precum sertarele unei mobi (întrepătrund şi cuprind, fiecare, indivizi de toate vârstele. P< î o schimbare generală este imposibilă, s-ar mai putea am intra vine în folosirea unui idiom ; că subiecţii, în mare măsura i i> n *e de legile limbii; şi, dacă nu-şi dau seama de ele, cum ar pul *a r > n m o chim dacă ar fi conştienţi de ele, trebuie să ne amintim că fagf) ‘ n i s ,n niciodată criticate, în sensul că fiecare popor este în general n don > 1 > >’ pi care a primit-o.
i. Aceste consideraţii sînt importante, dar nu sînt la subiect R p < <> o t i li
ce urmează, esenţiale, mat directe şi de care depind toate c,H Dm
1 .'.Caracterul arbitrar al semnului
Mai sus admiteam posibilitatea teoretică a schimbării; aprofuudînd lucrurile,
;. vecem. că, de fapt, tocmai caracterul arbitrar al semnului pune limba la adăpost de otite încercare ce' urmăreşte să o modifice. Grupul social, chiar dacă ar fi mat conştient decît este,'nu ar putea să o schimbe. Căci, pentru ca o problemă să fie pusă în discuţie, trebuie ca ea să se bazeze pe o normă conformă cu exigenţele taţ anii. Putem, de exemplu, să ne întrebăm dacă forma monogamă a căsătoriei este. mri întemeiată decît forma poligamă şi

să aducem argumente în. sprijinul uneia sau al . celeilalte. S-ar putea de asemenea discuta un sistem de simboluri, pentru că simbolul an un raport raţional cu lucrul semnificat (vezi p. 87); dar în cazul limbii, sistem . de senine arbitrare, această bază lipseşte şi, o dată cu ea, dispare odce.i&reiLSQlid de discuţie.; nu există nici un motiv să preferăm soeur lui sister, Ochs lui boeufeic.

2. Mulţimea semnelor necesare constituirii oricărei limbi

Consecinţa acestui fapt este foarte mare. Un sistem de. scriere compus din douăzeci pînă la patruzeci de litere poate fi, la nevoie. înlocuit .cu un altul. Ar fi acelaşi lucru şi cu limba, dacă ea ar cuprinde un număr limitat de elemente; dar
semnele lingvistice sînt nenumărate.

3. Caracterul prea complex al sistemului

O limbă constituie un sistem, dacă, aşa cum vom vedea, latura în care ea du este complet arbitrară şi unde domneşte o oarecare raţiune este şi punctul undei apare incompetenţa colectivităţii de a o transforma. Căci acest sistem e rin mecanism coinpiex; nu-i putem înţelege decît prin reflecţie; chiar şi cei care-/ folosesc zilnic nu ştiu nimic despre ei. O asemenea schimbare nu este de conceput'1 decît prin intervenţia unor specialişti, gramaticieni, logicieni etc,.; dar expeiu-tţţit arată că, pînă acum, ingerinţele de acest fel nu s-an bucurat de nici un succes.

4. Rezistenţa colectivităţii - în rit iuţea inerţia
la orice inovaţie lingvistică

lamba şi această consideraţi! .lumină pe toate celelalte în fiecaire. moment, n implică pe toţi: rîî ¡na intr-o masă de oameni şi folosită de ea, eáte'
un lucru pe care toţi m 1 n il utilizează de dimineaţa pînă seara'. în această privinţă, nu pus -labili nici o comparaţie între ea şi celelalte instituţii,, Prescripţii ii ,¡n cod, riturile unei religii, semnalele maritime etc., nu preocupă; în aceia - ;,¡up deci! un anumit număr de indivizi, pe o durată de timp limitată. Limbă;! dimpotrivă, este folosită de fiecare individ în fiecare moment; acesta este niotiful‘ pentru care ea suferă, fără întrerupere, influenţa tuturor. Acest fapt capital estet suficient pentru a arăta imposibilitatea unei revoluţii. Dintre toate instituţiile sociale, IUIIIM este cea care se pretează cel mat puţin la iniţiative. Ea face cdrp i ulmul cu masa socială, iar aceasta, fiind în chip natural inertă, apare mai înainte de toate ca un factor conservator.

Tbmşi nu-i suficient să spunem că limba este un produs al forţelor sociale penltrn a vedea clar că ea nu este liberă ; amintindu-ne că ea este întotdeauna.moştenirea
unei epoci precedente, trebuie să adăugăm că aceste forţe sociale acţionează! în funcţie de timp. Limba are un caracter de fixitate nu numai pentru că este legaţi de inerţia colectivităţii, ci şi pentru că este situată în timp. Aceste două fapte âînt inseparabile. în orice moment, solidaritatea cu trecutul anulează libertatea de a alege. Spunem om şi dine pentru că înaintea noastră s-a spus om şi dine'- Şi totuşi, în fenomenul total există o legătură între cei doi factori antinomici:, convenţia arbitrară în viumu. vc.»eia alegerea este liberă, şi timpul, datorită caniia, alegerea este hxrtD /ierni. i ui unoaştejiltă lege decît p_e_aceea_a..tradiţiei tociiUL pentru că e arbitra» si H < mp’ ai biliar* tocmai pentru că se bazează pe tradiţie.

§2.Mutabilitatea

Timpul, care asigură continuitatea limbii, are un alt efect, în aparenţă contradictoriu si iaţ.1 de primul: aceia de a altera, mai repede sau mai încet, semnele; într-un ; anumit sens se poate vorbi, în acelaşi timp, atît de . ¡mutabilitatea...cît- şi-de mutabilitatea semnului1’.

ţig De fapt, cele două fapte sînt solidare: semnul se află în situaţia de a se altera s.:1 pentru că se continuă. în orice alterare domină persistenţa materiei vechi, |jf,infidelitatea faţă de trecut nu este decît relativă. Iată pentru ce principiul alterării gî se bazează pe principiul continuităţii.

Alterarea în timp ia diferite forme şi fiecare din ele ar putea oferi materia V pentru un important capitol de lingvistică*. Fără să intrăm în detalii, iată ce trebuie să reţinem.

i în primul tirul, să nu ne înşelăm asupra sensului dat aici cuvîntului alterare. Am putea crede că este vorba mai ales de schimbări fonetice suferite de semnificant, sau de schimbări de sens care ating conceptul semnificat. Această părere ar fi insuficientă. Oricare ar fi factorii de alterare, fie că lucrează izolat sau combinaţi, ei ajung întotdeauna s&deplaseze raportul dintre semnificat şi semnificant'.

Ţ. Iată cîteva exemple. Latinescul necăre care înseamnă „a omorî” a devenit în franceză noyer, cu sensul pe care îl cunoaştem („a îneca”). S-au schimbat şi imaginea acustică şi conceptul; dar e inutil să distingem cele două părţi aief J'fenomenului, este de ajuns să constatăm in globo că legătura dintre idee şi semma' slăbit şi că s-a produs o deplasare în raportul lor. Dacă, în loc să comparăm cuvîntul î" necăre din latina clasică cu franţuzescul noyer, l-am opune lui necare din latina .vulgară a secolului ai TV-lea sau al V-lea, care înseamnă „a îneca”, situaţia ar li oarecum diferită; dar şi aici, deşi nu există o alterare apreciabilă a semnificantului, ţ există o deplasare a raportului dintre idee şi semn.

Vechiul cuvînt german dritteil „a treia parte", a devenit în germana modernă p.Drittel. în acest caz, deşi conceptul a rămas acelaşi, raportul a fost schimbat în

1

“. două feluri: semnificantul a fost modificat nu numai în aspectul său material, dar şi în forma sa gramaticală ; el nu mai implică ideea de Teii (parte.); este un cuvînt. * f‘ simplu. într-un fel sau altul, este tot o deplasare de raport.

' In anglo-saxonă, forma preliierară fot „picior” a rămas fot (în engleza modernă
H’foot), în timp ce pluralul său *joti „picioare” a devenit Jet (în engleza modernă
I
: feet). Oricare ar fi aberaţiile pe care le presupune, un lucru este sigur: a avut loc v o deplasare a raportului; au apărut alte corespondenţe între materia fonică şi idee*.
r
C..’> 1 îţ-am avea dreptate dacă i-arn reproşa lui F. de Saussure că este ilogic sau paradoxal atunci § cînd atribuie limbii două calităţi contradictorii. Prin opoziţia dintre aceşti doi termeni ev frapanţi, el nu a vrut decît să sublinieze adevărul că limba se transformă fără ca subiecţii
c: să o poată transforma. Putem spune că ea este intangibilă, dar nu inalterabilă (n.ed.),
O limbă este cu totul neputincioasă să se apere împotriva factorilor care ‘ / deplasează întruna raportul dintre semnificat şi semnificaţii. Aceasta este una dintre 7 consecinţele caracterului arbitrar al semnului.
j Celelalte instituţii umane - obiceiurile, legile etc. - sînt toate întemeiate, în
; diferite grade, pe raporturile naturale dintre lucruri; există în ele o potrivire necesară între mijloacele utilizate şi scopurile urmărite. Nici chiar moda vestimentară nu este cu totul arbitrară : nu se poate îndepărta de o anumită măsură a condiţiilor dictate de corpul omenesc. Limba, dimpotrivă, nu e limitată în nici un fel în alegerea mijloacelor sale, căci nu vedem ce ne-ar putea împiedica să asociem
157] o idee oarecare cu un şir oarecare de sunete*.
Pentru a ne face să simţim că limba este o instituţie pură, Whitiiey a insistat
158] mult pe caracterul arbitrar al semnelor*; prin aceasta, el a plasat lingvistica pe axa sa adevărată. Dar el nu a mers pînă la capăt şi nu a văzut că acest caracter arbitrar
- separă radical limba de toate celelalte instituţii:- Se vede bine din felul în care ea evoluează; nimic nu este mai complex: fiind situată atît în masa socială cît şi în timp, nimeni nu poate schimba nimic în ceea ce o priveşte şi, pe de altă parte; f caracterul arbitrar al semnelor lingvistice aduce teoretic după sine libertatea de a ;,i stabili orice raport între materia fonică şi idei. Rezultă de aici că aceste două ^ 'j elemente unite în semne îsi păstrează, fiecare, propria lor viaţă, într-o proporţie ' |/ necunoscută în alte domenii şi că limba se alterează, sau mai cvrrînd evoluează, sub

influenţa tuturor agenţilor ce poflKnp*sune®e‘^u'seBBunfe. Această evoluţie este fatală; nu există nici o limbă care să-i reziste. După un timp oarecare se pot constata, fără excepţie, deplasări vizibile.
Acest lucra este atît de adevărat, înc.ît principiul trebuie să se verifice chiar şi în cazul limbilor artificiale. Cel care creează o limbă artificială, o poate controla atîta vreme cît ea nu se află în circulaţie ; dar, de îndată ce ea îşi îndeplineşte misiunea şi devine un lucru al întregii lumi, scapă de sub control. Esperanto este o încercare de acest fel; dacă reuşeşte, va scăpa oare de legea fatală? O dată depăşit primul moment, limba va intra, foarte probabil, în viaţa sa semiologică; ea se va transmite prin legi care nu au nimic comun cu acelea ale creaţiei raţionale şi nu vom putea să ne mai întoarcem înapoi. Omul care ar pretinde că alcătuieşte o limbă.imuabilă, pe care posteritatea ar trebui să o accepte ca atare, ar semăna cu găina care ă clocit un ou de raţă : limba creată de el ar fi luată, cu voie sau Iară voie, de curentul care
[159] duce cu sine toate limbile*.
Continuitatea semnului în timp, legată de alterarea lui în timp, este un principiu al semiologiei generale ; confirmarea acestuia poate fi găsită în sistemele de scriere,
I în limbajul surdomuţilor etc.
Dar pe ce se bazează necesitatea schimbării? Ni se va reproşa, poate, că în această privinţă nu am fost la fel de expliciţi ca în cazul principiului mutabilităfii; şi asta pentru că nu am pus în evidenţă diferiţii factori de alterarear trebui.să-i înfăţişăm în varietatea lor pentru a şti în ce măsură ei sînt necesari.
Cauzele continuităţii sîntapriori la îndeiuîna observatorului ; nu acelaşi lucru se poate spune despre cauzele alterării în timp. E mai bine să renunţăm, pentru moment, să facem o prezentare exactă a lor şi deci să ne mărginim a vorbi în general despre deplasarea raporturilor; timpul alterează toate lucrurile ; nu există nici un motiv ca limba să scape acestei legi universale*.
Să recapitulăm etapele demonstraţiei noastre, raportînciu-ne la principiile stabilite în introducere.
1° Evitînd definiţiile sterile ale cuvintelor, a-m distins, mai iutii, în sinul S fenomenului total pe care îl reprezintă limbajul, doi feciori : limba şi vorbirea, j Limba este pentru noi limbajul fără vorbire. Ea este ansamblul deprinderilor lingvistice ce li îngăduie unui subiect să înţeleagă şi să se facă înţeles.
'2° Dat această definiţie lasă limba în afara realităţii sale sociale ; ea face din limbă un lucru ireal, pentru că nu cuprinde decît unul dintre aspectele

realităţii, aspectul individual; pentru ea o limbă să existe, este nevoie de o masă vorbitoare. în fiecare moment, şi contrar aparenţei, limba nu există in afara faptului social, pentru că ea este un fenomen semiologic*. Natura sa socială este una dintre caracteristicile interne ; definiţia ei completă ne plasează în faţa ; a două lucruri inseparabile, după cum se vede din schema de mai jos :
Dar, în aceste condiţii, limba este viabilă, nu vie ;
nu am ţinut seama decît de realitatea sociala şi nu \
de faptul istoric*.
3° Cum semnul lingvistic este arbitrar, pare că limba, astfel definită, este un sistem liber, ce poate fi organizat după voie şi care depinde numai de un c principiu raţional. Caracterul său social, eonsi- r deral: în sine, nu se opune acestui punct de vedere.
Fără îndoială că psihologia colectivă nu operează i pe un materia! pur logic ; ar trebui să se ţină seama de tot ceea ce influenţează raţiunea în relaţiile practice de la individ la individ. Şi totuşi, nu asta ne împiedică să privim limba ea pe o simplă convenţie, ce poate fi schimbată după placul celor interesaţi, ci a(^mneaMimgulu|, ce se combină cu Hiena > , ei i afara duratei, realitatea lingvistică nu este completă p m am u posibilă.
jn Dacă am considera limba în timp, fără masa vorbitoare - să presupunem existenţa unui individ izolat ce ar trăi mai multe secole poate că nu am D. constata nici o alterare; timpul nu ar acţiona asupra ei. Invers, dacă am considera masa vorbitoare în afara timpului, nu am vedea efectul forţelor sociale
ce acţionează asupra limbii.
; afla >n realitate, trebuie deci să prima noastră schemă un semn ce rea timpului;
loinent, limba nu mai este liberă, impui va îngădui forţelor sociale
azi asupra ci să-şi dezvolte astfel se ajunge, la principiul de ce anulează libertatea. Dar a implică, în mod obligatoriu, ‘.plasarea mai mare sau mai mică a

Capitolul Iii

Lingvistica statică şi lingvistica evolutivă

§ i. Dualitatea internă a tuturor ştiinţelor care operează asupra valorilor*

Puţini lingvişti se îndoiesc de faptul că intervenţia factorului timp este capabilă să-i creeze lingvisticii dificultăţi deosebite şi că ea plasează această ştiinţă în faţa a două drumuri complet divergente.
Majoritatea celorlalte ştiinţe ignoră această dualitate radicală ; timpul nu ¿produce asupra lor efecte deosebite. Astronomia a constatat că astrele suferă schimbări importante; ea nu a fost însă nevoită, pentru acest motiv,

să se scindeze .în două discipline diferite. Geologia îşi bazează studiul, aproape în mod constant, pe supcesivităţi; dar, cînd se ocupă de stările fixe ale pămîntului, ea nu face din acestea un obiect de studiu total d stinet. Există o ştiinţă descriptivă a dreptului şi o istorie a dreptului; nimeni nu o opune pe una celeilalte. Istoria politica a statelor se. .desfăşoară în întregime în timp; şt totuşi, dacă un istoric face tabloul unei epoci, nu avem impresia că ieşim din istorie. Invers, ştiinţa instituţiilor politice este, în mod esenţial, descriptivă, dar ea poate foarte bine, dacă se iveşte prilejul, sa trateze o problemă istorică, fără ca unitatea să-i fie tulburată'.
Ibimpotrjvă, dualitatea despre care vorbim se impune imperios ştiinţelor economice. Aici, spre deosebire de ceea ce se petrece în cazurile precedente, economia politică şi istoria economică constituie două discipline net separate In sinul uneia şi aceleiaşi ştiinţe; lucrările apărute recent în aceste domenii accentuează această distincţie*. Procedînd astfel, ne supunem, fără să ne dăm bine st ama, unei necesităţi interioare: o necesitate întru totul asemănătoare nejîfajjgă să scindăm lingvistica în două părţi, fiecare avînd principiul ei propriu. Acest lucru se întâmplă pentru că, întocmai ca şi în economia politică, ne aflăm în faţa noţiunii de valoare; în amândouă ştiinţele este vorba de un sistem de echivalenţă jîntre lucruri de ordine diferite: in una o munca şi un salariu, în cealaltă un semnificat şi un semnificant*.
..Toate ştiinţele au interesul să marcheze mai exact axele pe care sînt situate lucrurile de care se ocupă; conform figurii următoare, trebuie întotdeauna să distingem: 1° axa simultaneităţilor (AB), referitoare la raporturile dintre lucruri ^coexistente, unde orice intervenţie a timpului este exclusă, şi 2° axa succesivităţilor |(CD), pe care nu putem considera, In acelaşi timp, decât un lucru, dar unde sînt situate toate lucrurile de pe prima axă cu schimbările lor:
H8
înlătură ideea că iu limbă nu s-ar produce nimic asemănător. Termenul epocă, tocmai pentru că este împrumutat din istorie, nu ne face să ne gindim atît la limba însăşi, cît ia circumstanţele care o înconjoară şi o condiţionează; intr-un cuvînt, ei ‘ evocă mai curîrtd ideea a ceea ce am numit lingvistică externă (vezi p. 45).
De altfel, delimitarea în timp nu este singura dificultate pe care o întîlriim în ; definirea unei stări de limbă; aceeaşi problemă se pune în legătură cu spaţiul. Iţe ; scurt, noţiunea de stare de limbă nu poate fi decît aproximativă. în lingvistica j statică, ca în majoritatea ştiinţelor, mei o demonstraţie nu este posibilă tară o j simplificare convenţională a datelor*.
\

Capitolul ii
Entităţile.conc-et^ a‘e iimli >
§ 1. Entităţi si unităţi. Definiţii‘ [203)
Semnele din care este compusă limba nu sini nişte abstracţii , ci nişte obiecte reale (vezi p. 40 şi urm.); lingvistica Ie studiază pe ele şi raporturile lor, ele pot fi numite entităţile concrete aie acestei ştiinţe.
Să ne amintim mai întîi două principii ce domină întreaga problemă :
1. Entitatea lingvistică nu există decît prin asocierea semnificantului şi a semnificatului (vezi p. 86); de îndată ce nu reţinem decît unul dintre aceste elemente, ea se prăbuşeşte ; în locul uimi obiect concret, nu mai avem în faţa noastră decît o pură abstracţie. în orice moment riscăm să nu cuprindem decît o parte a entităţii, deşi credem că o cuprindem în totalitatea sa; este lucrul ce s-ar întîrnpla, de exemplu, dacă am împăi ţi lanţul vorbit în silabe ; silaba nu are valoare decît în fonologie. O suită de sunete nu este lingvistică decît: dacă reprezintă suportul unei idei; luată îu sine, ea nu mai este decît materia unui studiu fiziologic.
Acelaşi lucru se înlîmplă şi cu semnificatul, de iridată ce îl separăm de semnificantul său. Concepte ca „alb”, „casă”, „a vedea” etc., considerate in ele înseşi, aparţin psihologiei; ele nu devin entităţi lingvistice decît prin asociere cu imagini acustice; în limbă, un concept este o calitate a substanţei foi.ii.ee', după [204] cum o sonoritate determinată este o calitate, a conceptului.
Această unitate cu două feţe a fost adeseori comparată cu unitatea persoanei umane, compusă din trup şi suflet. Apropierea nu este prea satisfăcătoare. Mai exact, ar fi să ne gîndim la un compus chimic, de exemplu la apă , ea este o combinaţie între hidrogen şi oxigen ; luat separat., nici unul dintre aceste elemente nu are vreuna din proprietăţile apei’. [205]
2. Entitatea lingvistică nu este complet determinată decît atunci ci ud este delimitată,
separată de tot ceea ce o înconjoară în lanţul fonic*. în mecanismul limbii, [206] aceste entităţi delimitate sau unităţi se opun unele altora' [207]
La prima vedere, sîntem înclinaţi să asimilăm semnele lingvistice cu semnele vizuale, care pot coexista în spaţiu fără să se confunde, şi să ne închipuim că separarea elementelor semnificative poate să se facă în acelaşi fel, fără să fie necesară nici o operaţie a spiritului. Cuvîntul formă, de care ne folosim adeseori
pentru a le desemna - ef. expresiile formă verbală, formă nominală contribuie i la menţinerea acestei erori. Dar se ştie că lanţul fonic are drept primă caracteristică aceea de a fi linear (vezi p. 88). Considerat în sine, ei

nu este decît o linie, o j panglică continuă, în care urechea nu percepe nici o divizare suficientă şi precisă ;
[208] iată de ce trebuie să facem apel la semnificaţii*. Cînd auzim o limbă necunoscută, | tiu sîntem în stare să spunem cum trebuie să fie analizată suita de sunete; aceasta pentru că analiza nu poate fi făcută dacă nu se ţine seama decît de aspectul fonic al fenomenului lingvistic. Dar atunci cînd ştim ce sens şi ce rol trebuie său atribuim ; fiecărei părţi a lanţului, vedem cum aceste părţi se detaşează unele de altele şi cum , panglica amorfă se decupează în fragmente ; or, această analiză nu are în ea nimic I material.
,..., în rezumat, nu se prezintă ca un ansamblu de semne delimitate dinainte, i
\ , ansamblu căruia ar fi de ajuns să i se studieze semnificaţiile şi alcătuirea; limba
fi este o masă indistinctă, unde numai atenţia şi obişnuinţa pot să ne facă să găsim ; elemente particulare. Unitatea nu are nici o caracteristică fonică specială şi singura ‘ definiţie ce i se poate da este următoarea: o tranşă de sonoritate care este - j exduzina ceea ce precedă şi ceea ce urmează în lanţul vorbii - semnificantul unui anumit concept. ;
[209] § 2. Metoda de delimitare'
Cel ce posedă o limbă îi delimitează unităţile printr-o metodă foarte simplă - cel puţin în teorie. Ea constă în a se plasa în vorbire, privită ca document de limbă, şij in a o reprezenta prin două lanţuri paralele, cel al conceptelor (a) şi cel al imaginilor; acustice (b). j-
O delimitare corectă cere ca diviziunile stabilite în lanţul acustic (a, |), y,...) să' corespundă celor din lanţul conceptelor («’, P’, y’, ...).
a B y
b - — - i
a' P’ Y’
Fie, în franceză, sizlapru: oare pot tăia acest lanţ după / şi. să pun. sizJ ca1 imitate'/ Nu; este de ajuns să considerăm conceptele, pentru a vedea că aceasta' împărţire este lalsă. Tăierea in silabe : sil - la - pră nu are nici ea nimic lingvistic a priori. Singurele Împărţiri posibile sîm : 1. Si - z - la - pră (si je la prends) şi 2. Si - i. I - apră (si je l'appre.nds), şi ele sînt determinate de sensul ce li se di [2101 acestor cuvinte".

Pentru a verifica rezultatul operaţiei şi a ne asigura că avem de-a face cu o unitate, trebuie ca, luînd şi comparmd o serie de fraze în care se întîlneşte aceeaşi -' unitate, să putem - în fiecare caz - să o separăm de restul contextului, constatând ,i că sensul autorizfează această delimitare. Fie două fragmente de frază : lafçrsciüva ;i .
(la force du vent) şi abudfyrs (à bout de force) : atît în primul cît şi în cel de al doilea, acelaşi concept coincide cu aceeaşi tranşă fonică* jçrs ; este deci o unitateţ" [21 lingvistică. Dar în ilmdfçtrxaparle (ii me force à. parler), fçrs are un sens cu totul diferit; este deci o altă unitate. .
§ 3. Dificultăţile practice ale delimitării' '
Oare această metodă, atît de simpla în teorie, este uşor de aplicat? breazul când plecăm de la ideea că unităţile de despărţit sînt cuvintele, putem fi înclinaţi să credem că da ; căci ce este o frază dacă nu o combinaţie de cuvinte şi ce poate fi mai uşor sesizabil? Astfel, pentru a relua exemplul de mai sus, vom spune că lanţul vorbitsitlaprăse împarte în patru unităţi, pe care analiza noastră ne îngăduie să le delimităm şi care sini tot atîtea

cuvinte : si - je - i' - apprends. în acelaşi timp, devenim pe dată mai prudenţi constatînd că natura cuvîmului a fost mult discutată şi, reflectînd la acest lucru, vedem ca ceea ce înţelegem prin ea este incompatibil cu noţiunea noastră de unitate concretă'.
Pentru a ne convinge, să ne gtndirn ia cheval şi ia pluralul său chevaux. Se [21 spune curent că sînt două forme ale aceluiaşi nume ; totuşi, luate în totalitatea lor, ele sînt două lucruri distincte, atît în ceea ce priveşte sensul, cît şi în ceea ce priveşte sunetele. în mwa (le mois de décembre) şi mwaz (un mois après) avem de asemenea acelaşi cuvînt sub două aspecte distincte şi nu poate fi vorba de o unitate concretă ; sensul este acelaşi, dar tranşele de sonorităţi sînt diferite. Astfel, de îndată ce vrem să asimilăm unităţile concrete cu cuvintele, ne aflăm în faţa unei dileme : sau ignorăm relaţia, totuşi evidentă, ce uneşte cheval cu chevaux, mwa cu mwaz etc., şi spunem că sînt cuvinte diferite, sau, în locul unor unităţi concrete, ne mulţumim cu abstracţia care reuneşte diferitele forme ale aceluiaşi cuvînt. Unitatea, concretă trebuie căutata în altă parte decât în cuvînt. De. altfel, multe cuvinte sînt unităţi complexe, în care se disting uşor subunităţi (sufixe, prefixe, radicali), cuvinte derivate ca désir-eux, malheur-eux se împart în părţi distincte, fiecare parte avînd un sens şi un rol evident. Invers, există unităţi mai mari decît cuvintele; compuşii (porte-plume.), locuţiunile (s'il vous plaît), formele de flexiune (il a été) etc. Dar aceste unităţi prezintă la delimitare aceleaşi dificultăţi ca şi cuvintele propriu-zise, şi este extrem de greu să discerni într-un lanţ fonic jocul unităţilor ce se întîlnesc aici şi să spui cu ce demente concrete operează limba.
Fără îndoială că subiecţii vorbitori nu cunosc aceste dificultăţi ; lot ceea ce este oarecum semnificativ Se apare ca an element concret, şi ei îl disting în discurs fără să dea greş. Rar un lucru este să simţi acest ioc rapid şi delicat al unităţilor şi altceva este să-ţi dai seama de el printr-o analiză metodică. spunem că e aceeaşi stradă, cinci, de fapt, materialmente poate că nu mai există nimic din cea veche. De ce oare, complet reconstruită, o stradă rămîne totuşi aceeaşi? Pentru că entitatea pe care ea o constituie nu este pur materială ; ea este întemeiată pe anumite condiţii cărora materia sa ocazională ie este străină, de exemplu situarea ei faţă de celelalte străzi; tot astfel, ceea ce caracterizează expresul este ora sa de plecate, itinerarul şi, în general, toate circumstanţele care îl deosebesc de alte trenuri expres. Ori de cîte ori sînt realizate aceleaşi condiţii, se obţin aceleaşi entităţi . Şi totuşi acestea nu sînt abstracte, pentru că o stradă sau un tren expres nu pol fi concepute în afara unei realizări materiale.
Să opunem cazurilor precedente cazul, cu totul diferit, al unei haine care mi-a fost furată şi pe. care o regăsesc în vitrina unui negustor de haine

vechi. Aici este vorba despre o entitate materială, care constă numai în substanţa inertă, stofa, căptuşeala, manşetele etc. O altă haină, oricît de asemănătoare ar fi cu prima, nu va Fi a mea. Dar identitatea lingvistică nu este aceea a hainei, ci aceea a trenului expres şi a străzii . De fiecare dată etnd întrebuinţez cuvîntul Messieurs ! , îi reînnoiesc materialul, este un nou act ionic şi un nou act psihologic. Legătura înde cele două întrebuinţări ale aceluiaşi cuvînt nu se bazează nici pe identitatea materială, nici pe perfecta asemănare a sensurilor, ci pe elemente pe care va trebui să ie căutăm şi care se vor apropia foarte mult de adevărata natură a unităţilor lingvistice.
121»] B. Ce este o realitate sincronică' ? Ce elemente concrete sau abstracte ale limbii
pot fi numite astfel ?
: Fie, de exemplu, caracterul distinct al părţilor_discursului : pe ce se bazează
clasificarea cuvintelor în substantive, adjective etc. ? Oare se face în numele unui
principiu pur logic, extralingvistic, aplicat din afară gramaticii precum gradele de longitudine şi de latitudine globului terestru ? Sau corespunde unui lucru ce îşi are locul în sistemul limbii şi. este condiţiona! de el? Intr-un cuvînt, este o realitate sincronică ? Pare probabilă cea de a doua presupunere, dar poate fi apărată şi prima, în ces gants sont bon marché, bon marché este un adjectiv? Logic, el are sens de I adjectiv, dar gramatical lucrul e mai puţin sigur, căci bon marché nu se comportă ; ca un. adjectiv (este invariabil, nu este aşezai niciodată în faţa substantivului etc.) ; ele aitfel, ei este compus'din două cuvinte; or, caracterul distinct al părţilor discursului trebuie să servească ha. mai la clasificarea cuvintelor limbii, cum poate, fi atribuit uneia dini re aceste „păi ţi" un grop de cuvinte ? Dar nici cîrtcl spunem că1 \j bon este un adjectiv şi marché un substantiv, nu am definit bine expresia. Deci aici, ij avem de-a face cu o clasificare defectuoasă sau incompletă ; diferenţierea cuvintelor! [? î9} i; în substantive, verbe, adjective etc., nu este o realitate lingvistică de netăgăduit*.
Astfel, lingvistica lucrează raia încetare cu concepte făcute de gramaticieni,1 | ; concepte despre care nu se ştie dacă intr-adevăr corespund unor factori constitutivi
(ÎL ai sistemului limbii. Dar cum să o ştim ? $i dacă aceste concepte sînt nişte fantome,j
| ce realităţi să le opunem?
Pentru a scăpa de iluzii, trebuie mai întîi să ne convingem că entităţile concrete «ie limbii nu se prezintă de la sine observaţiei noastre. Să

încercăm sa ie surprindem .'ji vom lua contact cu realul; pornind de aici, vom putea elabora toate clasamentele i ile care lingvistica are nevoie pentru a ordona faptele care ţin de ea’. Pe. de aliă| -parte, a întemeia aceste clasamente pe altceva decîtpe entităţile concrete - a spune, j îife exemplu, că părţile discursului sînt factori ai limbii numai pentru că ele
! corespund unor categorii logice însemnă a uita ca nu există fapte lingvistice
' independente, decupate fonic în elemente semnificative'. .
I1 C. în sfîrşit, toate noţiunile menţionate în acest paragraf nu diferă în mod esenţial de ceea ce am numit în altă parte valori', O nouă comparaţie cu jocul de ţah ne va face să înţelegem cum stau lucrurile (vezi pp. 104 şi urm.). Să luăm o piesă, de exemplu calul: este el, în sine, un element al jocului? Desigur că nu, pentru că, în materialitatea sa pură, în afara pătratului pe care se află şi a celorlalte condiţii ale jocului, el nu reprezintă nimic pentru jucător, nedevenind element real şi concret decît după ce şi-a dobîndit valoarea sa, făcînd corp comun cu ea. Să presupunem că, în cursul unei partide, această piesă este distrusă sau pierdută : poate fi ea înlocuită cu o altă piesă echivalentă ? Desigur că da, şi nu numai cu un cal; orice figură, chiar lipsită de vreo asemănate cu calul, poate fi declarată identică, cu condiţia să i se. atribuie aceeaşi valoare. Vedem deci că în sistemele semiologice, precum limba de exemplu, unde elementele se menţin reciproc în echilibru după reguli determinate, noţiunea de identitate se confundă cu aceea de valoare şi invers*.
Iată_dece_noţiunea elevatoare o acoperă pe aceea de unitate, de entitate concretă şi de realitate. Dardacă nu există nici o deosebire fundamentală între aceste diferite aspecte, înseamnă că problema poate fi pusă, succesiv, sub mai multe forme, încercarea de a determina unitatea, realitatea, entitatea concretă sau valoarea, echivalează întotdeauna cu a pune aceeaşi problemă centrală care domină întreaga lingvistică statică.
Din punct de vedere ptactic, ar fi interesant să începem cu unităţile, să le .determinăm şi să ne dăm seama de diversitatea lor, ciasificîndtt-le. Ar trebui să ' cercetăm pe ce se bazează împărţirea în cuvinte - căci cuvîntul, în ciuda dificultăţii pe care o avem în a-i defini, este o unitate care. se impune spiritului, ceva ce se află în centrul mecanismului limbii; e un subiect cu care s~ar putea umple un volum întreg. Apoi ar urma să fie clasificate subunităţile, unităţile mai mart etc. Deierminînd astfel elementele pe care le mînuieşte, ştiinţa noastră şi-ar îndeplini intreaga-i menire, căci ar aduce toate fenomenele din ordinea sa ia primul lor 1 principiu. Nu putem spune că ne-am situat vreodată în faţa acestei probleme centrale şi nici că i-am

înţeles amploarea şi dificultatea; în materie de limbă, .ne-am mulţumit întotdeauna să operăm cu unităţi prost definite.
Totuşi, în ciuda importanţei capitale a unităţilor, este preferabil să abordăm problema dinspre valoare, pentru că acesta este, dună noi, aspectul său primordial.

21 4] O teorie destul de răspîndită pretinde că singurele unităţi concrete sînt frazele*:
; ti.nu vorbim decît prin fraze, şi apoi extragem din ele cuvintele. Dar, în primul rînd, ÎA Ă ptnă în ce punct fraza aparţine limbii (vezi p. 136)? Dacă ea ţine de vorbire, nu : poate trece drept unitate lingvistică. Să admitem că am îndepărtat această, ,, dificultate. Dacă ne reprezentăm ansamblu! frazelor susceptibile de a fi pronunţate, 1 cea mai frapantă caracteristică a lor este aceea de a nu semăna deloc între ele. La prima vedere sîntem tentaţi să asimilăm uriaşa diversitate a frazelor cu i ,diversitatea la fel de uriaşă a indivizilor ce compun o specie zoologică; dar e o iluzie: la animalele dintr-o aceeaşi specie, caracterele comune sînt mult mai i importante decît diferenţele care le despart; între fraze, dimpotrivă, domină 3 diversitatea şi, de îndată ce vrem să aflăm care este elementul ce le leagă pe toate în ciuda acestei diversităţi, găsim, fără să fi căutat, că acesta este cuvîntul cu V caracteristicile sale gramaticale şi ajungem din nou la aceleaşi dificultăţi.
[215] § 4. Concluzie’
In majoritatea domeniilor care constituie obiecte ale ştiinţei, problema unităţilor nici nu se pune: ele sînt date de la început. Astfel, în zoologie unitatea este! animalul ce ni se qferă din prima clipă. Astronomia operează şi ea asupra unor unităţi separate în spaţiu: aştrii; în chimie, putem studia natura şi compoziţiai bicromatului de potasiu tară să ne îndoim vreo clipă că ei este un obiect bine1 definit,
Cirul o ştiinţă nu prezintă unităţi concrete imediat recognoscibile, înseamnă că. ele nu sînt esenţiale. în istorie, de exemplu, unitatea este oare individul, epoca, naţiunea? Nu se ştie, dar ce importanţă are asta ? Putem face operă istorică fără săi fim lămuriţi asupra acestui punct.
Dar, după cum jocul de şah constă îri întregime din combinarea diferitelor, piese, tot astfel şi limba are caracterul unui sistem bazat complet pe opoziţia dintre! unităţile sale concrete. Nu putem renunţa la a le cunoaşte şi nici nu putem iacei vreun pas fără să recurgem la ele ; şi totuşi, delimitarea lor este o problemă atît dei delicată, încît ne întrebăm dacă ele sînt cu adevărat date.
Limba prezintă caracteristica ciudată şi izbitoare de a nu oferi nişte entităţi perceptibile la prima vedere, fără ca totuşi să încapă vreo îndoială că ele

există şi că funcţionarea lor constituie limba. Este, desigur, o trăsătură ce o deosebeşte de toate celelalte instituţii semiologice.

Capitolul Iii

Identităţi, realităţi, valori

Constatarea făcută mai înainte ne plasează în faţa unei probleme cu aţii. mai importante cu cît, în lingvistica statică, orice noţiune primordială depinde direct, de ideea pe care ne-o vom face despre unitate şi chiar se confundă cu ea. Este. lucrul pe care am vrea să-l arătăm, succesiv, în legătură cu noţiunile de identitate, realitate şi de valoare sincronică.

A. Ce este o identitate* sincronică? Nu este vorba aici de identitatea ce uneşte [217] negaţia pas de latinescul passant, ea este de ordin diacronic despre asia va fi
vorba în altă parte, ia pagina 184 , ci de aceea, nu mai puţin interesantă, în
virtutea căreia declarăm că două fraze ca je ne sais pas şi ne dites pas cela conţin acelaşi element. Se va zice că este o întrebare de prisos : există identitate pentru că, în amândouă frazele, aceeaşi tranşă de sonoritate (pas) îmbracă aceeaşi semnificaţie. Dar această explicaţie este insuficientă căci corespondenţa tranşelor .] fonice şi a conceptelor dovedeşte identitatea ţve/.i mai înainte exemplul la force du „/ vent : à. bout de force), însă reciproca nu este adevărată ; poate să existe identitate ' fără această corespondenţă. Cînd, intr-o conferinţă, auzim repetîndu se de mai multe ori cuvînlul Messieurs ! avem de fiecare dată impresia că este vorba de aceeaşi expresie, şi totuşi variaţiile de debit şi intonaţia o prezintă, în diferitele . pasaje, cu diferenţe fonice foarte mari - la lei de mari ca acelea ce ne servesc în alte locuri să distingem cuvintele diferite (cf. pomme şi paume, goane şi je goûte, fuir şi fouir etc.) ; acest sentiment al identităţii persista, deşi mei din punct de vedere semantic nu există identitate absolută între un Messieurs 1 şi celălalt, tot aşa cum un cuvînt poate să exprime idei destul de diferite fără ca identitatea lui să fie serios compromisă (cf. adopter une mode şi adopter un enfant, la fleur du pommier şi la fleur de la noblesse etc.).

Mecanismul lingvistic se bazează, în întregime, pe idcnuta ic1 \ mele nefiind decît contraponderea celor!alte. Problema iden'itâţiloi sc mgâscşr Iod i pretutindeni; dar, pe de altă parte, ea se confundă, într-o oarecare măsură, cu aceea a entităţilor şi a unităţilor a căror complicaţie, de all iel fecundă, este. Această caracteristică reiese bine din comparaţia cu ci leva fapte luate din afara limbajului.

Astfel, vorbim despre identitate în, legătură cu două trenuri expres „Geneva - Paris,

; ora 8 şi 45 de minute seara”, care pleacă Ia un interval, de douăzeci şi patru de ore.
Pentru noi este acelaşi tren expres, deşi, probabil, locomotiva, vagoanele, personalul, totul este diferit. Sau, dacă o stradă este demolată şi apoi reconstruită,

§ 2. Valoarea lingvistică considerată
în aspectul său conceptual *
Mai înlîi să luăm semnificaţia aşa cunr ne 1 f',uie sa~' comparăm şi cu valorile similare, cu celelalte cuvinte care îi pot fi reprezentăm şi aşa cum am figurat-o 11 > jj(« tul,e Conţinutul său nu este determinat cu adevărat decît prin concursul a ceea ce. nu este, după cum arată săgeţile din j, u '> «- * în afara lui. Făcînd parte dintr-un sistem, el are nu mimai o semnificaţie, ci
“ 1 a d că limba
a,l
hlttăplor gramaticale. Astfel, valoarea unui plural franţuzesc nu o acoperă pe cea uuui plural, sanscrit, deşi semnificaţia este, de cele mai multe ori, identică : şi ‘ z naibii că sansnibi puse ¡a iid nu > în loc de două (mesyeia, mes oreilles, i Imts, mes jambei -te. fi î. dutt , ut: fi inexact să atribuim aceeaşi valoare uL.dului în sanscrita ţi piti aiulm tn o m-reză, pentru că sanscrita nu poate folosi iiuralul m toate căzut de unue ci s .* aii t if tegulă în franceză ; valoarea sa depinde ut de ceea ce este în afara şi în jurul iui.
Tiară cuvintele ar ft fost menite să reprezinte concepte date dinainte, ele. ar fi .Vif fiecare, de la o limbă ia alta, corespondenţi exacţi In ceea ce priveşte sensul;

m ^mia««,-,
1.. . ,fo7ît„ t” „ "" "ifclW pe,ura ecieKnumuci! «loraea „ «ra de crac, in.ud, tr.*,(e«15„™ :
- .uncaiu . Aceste doua cuvinte sint oare smmn.nu „a ,em compiira cu 0 valoare similara din acelaşi
“X; ăZZ' T V;u cit“ “T™ f i „"¿i .¡= „„ ei. *» ™«»»*» *< *»
2 mmT' «> '»»“ias‘fei-»“ti,vo"i>oale fl ““"**pe " -?
. ’ ’ a mâo,d!^ lm 8| . 0 idep . el te fi comparat cu ceva de aceeaşi natură : cu un alt
iltămAnr'iAhi.-X A- - ‘ ^
I
dec» contraponderea imaginii auditive. Totul ~ cS a stau iucnin]e.
Cuvîntul franţuzesc mouton poate

iSm m,:;;rra:a si^ .» *—* »ir,
, , 7 U,,,MQe,Jl ' J ua «omeniu), u mai multe molive ; în prim«) rînd, pentru că atona cînd vorbeşte
d-lus, extstind pentru sine insmt.gălilă si servită la masă, englezul spune mutton şi nu sheep.
.. l»‘ub»emei Pe de 0 Pane. conceptul ne apate .1 i , valoare înUe slieeP şt mouton ţine de. faptul că primul are alături de e.f
demente ale sale, este el acdciaşi Umh!> toale cuvintele care exprimă .de, mvecmaie se
ItaUează reciproc : sinonime ca redouter, craindre, avoir peur nu au valoare ptopue
, ùuinuiri Ş1 t Kl J ; onozitie - clacă nu ar fi existât redouter, înfreg conţinutul sau ar fi mets
‘ " UeC,t "* Pre7enîa S,muUan:1 a celor)a]!É după schema
Invers, există termetu care se îmbogăţesc prin contact cu alţ» ,
% exemplu, elementul nou introdus în décrépit (un vwllard décrépit, vez.t p. MO) Lu Hă din’coexistenţa lui décrépi (un mur décrépi) Astfel, valoarea oricărui jjtmen este detennmma de ceea ce îi înconjoară ; met chiar cuvintunu sernmiictnd Jsoare” nu t se poate fixa imediat valoarea, dacă nu ţinem seama de mea ce se afla |9 junii lui ; există limbi în tare nu poţi spune „s’asseoir au soleil ^ se confunda cu semnificaţia, adică; cu'ţ Ceea ce s-a spus despre cuvinte şe aplică oricărui termen.aljimhu, de exemplu
Mîfd Spus - j; vezi n, 127) - ‘ etc., nu este c etc.
răspunde la act

Capitolul IV
Valoarea lingvistică

§ 1, Limba ca. gîndire organizată în materia fonică* -

Pentru a ne da seama că nu poate fi dectt un sistem de valori pure, este de ajuns s luăm în considerare cele două elemente ce intra în joc în funcţionarea sa : ideile şt sunetele.

Din punct de vedere psihologic, făcînd abstracţie de exprimarea sa prin cuvintt gîndirea noastră nu este dectt o masă amorfă şi indistinctă. Filosofii şi lingviştii a fost întotdeauna de acord că, fără ajutorul semnelor, am fi incapabili să distinge) două idei în mod clar şi constant. Luată în sine, gîndirea este ca o nebuloasă în cat nimic nu este delimitat în mod necesar. Nu există idei prestabilite şi nimic nu distinct înainte de apariţia limbii*. în faţa acestui domeniu „plutitor”, Oare sunetele pot oferi, prin ele însele, entităţi circumscrise dinainte ? Nicidecum. Substanţa fonică nu este mai fixă şi nici mai rigidă ; ea nu este un tipar a cărui formă trebuie luată de

gîndire, ci o materie plastică, ce se împarte, la nudul ei în părţi distincte, pentru a furniza semnificanţu de care gîndirea are nevoie. Putem reprezenta faptul lingvistic în ansamblul său, adică limba, ca pe o serie de subdiviziuni alăturate, desenate, în acelaşi timp, m planul nedefinit al ideilor confuze (fi) şi în cel, la fel de nedeterminal, al sunetelor ţB); acest lucru poate fi reprezentat, în mod foarte aproximativ, prin schema de mat jos :

V A LOA REA LÎN GV JSTIC Ă

descompunîndu-se. Nu există deci nici materializare a gînn ntlot PIU < *
i sunetelor, ci e vorba doar de faptul oarecum misterios că , gnu in ‘ii.it
ti,nu ti vizunii şt că limba îşi elaborează unităţile constitunuiu t M I
am H le*. Să ne reprezentăm aerul în contact cu o întinden m .pa i, ,m
atmosferică se schimbă, suprafaţa apei se descompune mo o <' >t , u alică
de valuri; aceste ondulaţii nejdau_oJdee_despre mme t ‘ , ... o
(Npte însoţirea gîndirii cu materia fonică.

Limba ar putea fi numită domeniul articulărilor, luînd acest cuvînt în sensul iHinit la p. 37 : fiecare termen lingvistic este un nuc membru, un aniculus, unde t idee se fixează într-un sunet şi unde un sunet, devine semnul unei idei.

Limba mai poate fi comparată şi cu o foaie hî-tie gîndire? >,.f? for sunetul
dosul foii; nu putem decupa faţa Ion im .i Di j ăm, m u ’ nu 'totul ei ; acelaşi
lucru se întîmplă şi în borna t t imaie iz ,i m< 1 t
¡induc şi nici gîndirea de sunet; nu am ajn nu r‘ o it ‘ ,m .
atei rezultat ar fi să facem psihologie puia uiu i i< fogie pn >
Lingvistica lucrează pe terenul limitiot > mP cmem-r < < ’ lombină ;
această combinare produce o ha na, \ ,j, < fou/jm
Asemenea vederi ne fac să înţelegem mu fon c“fo '¡nea 1 i pyi > . ,
atarlentl arbitrar al semnului. Nu numai ca i r.i nou > , mu ni , ‘ean > . m.
mgvistic sînt confuze şi amorfe, dar alt cer“! mu . i. mm ti o i r . o x
u i
xju uitarea unei anumite idei este perfect ai foi .ui c i iu . . < , < ut ,
le valoare şi-ar pierde ceva din caracterisiH a i ,M i . < < ont. f
n n
muus din afară. Dar, în fapt, valorile num m u n maltvt i i
legătura dintre idee şi sunet este în mod racucat armirara . 1 - " ţ
La rîndul său, caracterul arbitrar al semnului ne ajută să iuţi i i
> ai
a numai faptul social poate să creeze un sistem lingvist c ‘ .a i i

iccesară pentru a stabili valori a căror unică raţiune de a fi st . . m
lonsunţămîntul general; individul singur este incapabil să Imn i i
Ineea de valoare, astfel determinată, ne arată că e o mari- nu se , < ‘ m
un termen numai ca unire a unui anumit sunet cu un anumii < ,n im. ' d lini
astfel, ar însemna a-l izola de sistemul din care tace parte ; ru mseini » m m
tu putem începe prin)termeni şi c,a putem construi sistemul fo* i fo
dimpotrivă, trebuie să pornim de la întregul solidar pentru ? > hm < p ' I
dementele pe pare le cuprinde.

Pentru a dezvolta această teză, ne vom plasa, succesiv, din punctul de vedere al rnimi ficatului sau conceptului (§ 2), al semnificaniului (§ 3) şt ai semnului total (§ 4).

Neputmd sesiza direct entităţile concrete sau unităţile limbii, vom opera asupra cuvintelor. Acestea, fără să acopere exact definiţia unităţii lingvistice (vezi p. 120), ne dau cel puţin o idee aproximativă despre ea, idee care are avantajul de a fi concreta ;

- ÎL vom lua deci ca specimene echivalente ale termenilor reali ai unui sistem sinetonic, iar principiile privitoare la cuvinte vor fi valabile pentru entităţi în general.

ce ie caracterizează nu este, după cum s-ar puttia |4. Semnul considerat în totalitatea sa ziiivă, ci doar faptul că nu se confundă între elf;, nişte entităţi opozitive, relative şi negative*, faptul că subiecţi au latitudinea de a pronunţa lele rănim distincte unele de celelalte. Astfel, !îi\ a graseia sunetul /- nu-i împiedică pe mulţi oameni în nici un fel; ea nu cere decit diferenţa şi nu aie închipui, ca suneiul să aibă o calitate u mhiiă iii.>isr?MC i ti n şi ca pe di german dinBadt, dor'. „»tiptc \ 'ea ce există în jurul Ini în celelalte semne. Dovadă că valoarea unui termen iu ! om folosi pc . ca pe c/t, pentru că această . . , p-Datc h modificată tara să ne atingem nici de sensul şi nici de sunetele sale, ci doar

bl ceea ce precedă vrea să spună că în limbă nu există decît diferenţe. Mai mult ară- o diferenţă presupune, în general, nişte termeni pozitivi între care ea se ^ lab i leş te ; dar în limbă nu există decît diferenţe fără termeni pozitivi. Fie că luăm j . f
înmificatul, fie că luăm semnificantui, limba nu comportănici idei şi nici sunete.]

are ar preexista sistemului lingvistic, ci niunai diferenţe conceptuale şi diferenţe.fonice* j U40] HM din acest sistem. Ide-ea sau materia fonică dintr-un semn contează mai puţini
doua cîe

3. âici*c ! L Mi. . s i i) tî r (3 (0

(jim faptul că un anumit termen din vecinătate va fi suferit o modificare (vezi p. 129) . kt'

i. Dar cînd spunem că în limbă tohd eNe negativ, trebuie să ţinem seama că acest ^ lucru nu este adevărat decîi pentru semnificat şi semnificam luate separat: de u ca acest sunet nu este pievăzib înf»dată ce considerăm iciimM m totalitatea sa, ne aflăm în. prezenţa unui lucru

îtizitiv în ordinea sa, lin sistem lingvistic este o serie de diferenţe de simefe ;oinbinate cu o serie de diferenţe de idei ; dar această punere faţă în faţa a unui ¡numit număr de semne acustice cu tot atîtea decupaje făcute In masa gîndirii dâ haştere unui sistem de. valon; şi acest sistem constituie legătura efectivă dintre .. dementele fonice şi cele psihice în interiorul fiecărui semn. Deşi semnificatul şi s.b.l, de exemplu, nu există nici un taport îi ÎM ¡«„uificanml sînt, fiecare luat în parte, pur diferenţiale şi negative, combinarea [oi înmază , ^ ^ 'ţ(, un i ipt p./div ; este singura spem de lapte pe care le comportă limba, pentru

I.'.I L'Ăii^ţ^'Ujala , astfel, aceeaşi persoana il '.apiopiicMtcn 1 aracteristică a iristaup i i agvisiice este tocmai aceea de a menţine 1 '«îralehsmul o intre aceste două ordine de. diferenţe.'.

Anumite fapte diacronice simt foarte caracteristice în această privinţă: sînt Nenumăratele cazuri în care alterarea semnific a atu iui duce Ia alterarea ideii, şi în ; care vedem că, în principiu, suma ideilor distincte corespunde sumei semnelor Distinctive. Cînd doi termeni se confundă prm alterare fonetică (de exemplu decrepit

...... c , , 2, . i fa decrepitus şi decrcpi din crispus), ideile vor tinde să se contopească şi ele, dacă

u eu semn sa nu se confunde cu semnul folosit - L ,. - ,, ,

„

* pretează la aceasta. Oare un termen se diferenţiază ţde exemplu dmist şt

. . , „ „(haire) ? în mod infailibil diferenţa care s-a născut va tinde să devină semnificativă ,

d pţmopoziţia jor^recipjpcă m sinul unuis,, ¡z|)Utească întotdeauna şt nici dintr-o dată. Invers, orice diferenţă de idee \t terminat t e J,e,e- Ac.asiiS şpcrcepntâ de spirit caută sS se exprime prin semnificartţi distincţi, şi două idei pe .. U te 0r6Sij struls e:64!S GC G£l' PMlitu ;!are spiritul nu le mai di- mue caută să se confunde In acelaşi semnificam.

immi,, gia \c tur a.r ntiar, oima sa nu aie De ţncjalg compam u intre ele semnele - termeni pozitivi -, rut mat nuit m PUS, nu are importanţa decît m limitele înlpuse ^ de|foMţ>))expi ,a m fi improprie, pentru că ea nu se aplkTt im t ît

.   ,   _ pomparaţieîltmTfe dotia . c ni acustice, de exemplu tată şi mamă, sau k fca
' eSte tota !Ildlfeient- cact el !1U intereiseaza ,j!ntre rfouS u1ej (ip exeia p ,
¡eea {.|c „tată” şi ideea de „mamă” ; două seumc u
i, curge tot din pruna). Faptul că scriu literele   ă fiecar0 un   şi lirt semnificam nu sînt diferite ; ele sini. num n
/   . sau m relief, cu peniţa sau cu o daltă nu are   «   ......   '
'r-„ ţ   .   , ,
.r. .   1   ’ r Jistincie. între ele: nu există decît1   Întreg mecanismul limba uhu, despic
fia atta lor.   , .   . ,   ,   9 r.. ,
are vom vorbi mm departe, se bazeaza-pe opoziţii cte acest gen şi pe direreriţcie
bnice" şi conceptuale pe cave le implică ele.
mir n ! "Puie să ie deosebească. La fel . / 1 .ui >' (t muiat), pentru că s-ar ccuu.
¡'"IZ' 'i’ a. vorbi” şi govorit 11 in i / >'a lut th (f a.spinn
tr din nisă*
c°nM u ..ne de lucruri identică în sistemul de senine caile e ' M termen de comparaţie pentru a lămuri întreaga problema*.
I l li 1 ll M i ',,H il
i r nil oe t .i r <1 L s
ld 1 u.t e I. I IU |1(g;
ne ¡ie 1 in diierifeTelu
Liinuamca.de .i i sunete diferenţiate1 de
dar va exista o mai mare
,1 1 n i ti i 5 '
uie scrierii nu rn definit, ec cterisiică, fără s ian u depi i
UU| <, lip
¡stern ;
m dt Oi)0in . Unii | na ,U
Io s,ui < i) negi . i unp , i mia ,a

foloseşte. Toate valorile convenţionale, prezintă această caracu-iIST confunda cu elementul tangibil care. le serveşte drept suport. At"U i "HI monede nu este fixată de metal, o monedă care valorează noimi. 1 conţine în argint decîf jumătate din această sumă; ea va valora mm mini puţin, după cum poartă o efigie sau alta şi după cum se află de i paitc ' : 3unei frontiere politice. Acest lucru este încă şi mai adevărat pc.urn n .m lingvistic ; în esenţa sa, el nu este deloclonic: ei este incoroii r a fi. 11; na; mimai din difeY&hpIe ~ce~-i separă imaginea ..acustică de toate c e 1cjalic substanţa sa materială*.

Acest principiu este esenţial şi se. aplică tuturor elementelor materiale ale limbii, Ji.clusiv fonemelor. Fiecare idiom îşi. compune cuvintele pe baza unui sistem de elemente sonore, care formează, fiecare, o unitate net delimitată şi al căror număr

or, nu este astfel. Francezul zice louer (ime maison) atîl pentru „prendre ă băii” cit I şi pentru „donner â bail”, acolo unde germanul foloseşte doi termeni: rnieten şi I
verrnieten ; deci au există corespondenţă exactă a valorilor. Verbele schäizen şi urteilen prezintă un ansamblu de semnificaţii care corespund, în

mare, celor ale cuvintelor franţuzeşti estimer şi juger; totuşi, îa anumite puncte, această corespondenţă lipseşte.
Flexiunea oferă exemple deosebit de frapante. Caracterul distinct al timpurilor, care ne este atît de familiar, este străin anumitor limbi; ebraica nu cunoaşte nici chiar distincţia, totuşi fundamentală, dintre trecut, prezent şi viitor. Protogermamca nu are formă proprie pentru viitor; cînd se spune că ei este redat prin prezenl, exprimarea este improprie, căci valoarea unui prezent nu este aceeaşi în protogermanică şi în limbile, care au un timp viitor alături de un timp prezent. în limbile slave există două aspecte ale verbului: perfectivul reprezintă acţiunea în totalitatea sa, ca un punct, în afara oricărei deveniri ; imperfectivul o arată în curs de desfăşurare, şi. pe linia timpului. Francezii întîmpină greutăţi în înţelegerea acestor categorii, pentru că limba lor nu le cunoaşte : dacă ar fi fost predeterminate,
. Jif le-ar înţelege. In toate_aceste cazuri surprindem, înjocul unor idei date dinainte, valori ce emană din sistem. Cînd' spunem că ele corespund unor concepte, ’^¡gţ .subînţelegem că aceste concepte sînt pur diferenţiale, definite nu pozitiv pun i .... conţinutul lor, ci negativ prin raporturile lor cu ceilalţi termeni ai sistemului.
. Caracteristica lor cea mai exactă este de. a fi ceea ce celelalte nu sînt.
: Acum vedem care este interpretarea reală a schemei seninului. Astfel

vrea să spună că, în franceză, un concept „juger” este unit cu imaginea acusticii juger ; într-un cuvînt, el simbolizează semnificaţia ; dar se înţelege că acest concepi, j nu are în el nimic iniţial,’ că. el nu este decît o valoare determinată de raporturile! 1 sale cu alte. valori similare şi că, fără ele, semnificaţia nu ar exista. Cînd afli tu simplu că un cuvînt înseamnă Ceva, cînd răniin la asocierea imaginii acustice cu un concept, fac o operaţie care, într-o oarecare măsură, poate sâ fie exactă şi să ne dea o idee despre realitate ; dar în nici un caz nu exprim faptul lingvistic în. esenţa şi m 1.232], amploarea sa*.

v J, Valoarea lingvistică i onsiderată în aspectul său materiaF
Dacă partea conceptuală a valorii este constituită numai din raporturile şi din
diferenţele faţă de ceilalţi termeni ai limbii, acelaşi lucru se poate spune şi despre |m.¡ea sa materială. In cuym.Lnu._contează-sunetuLîn sine, ci diferenţele fonice care
ae îngăduie să. distingem acest cuvînt de toate celelalte, căci aceste diferenţe poartă lenmificaţia.

Poale că asta ne va mira ; dar cum ar putea fi altfel ? Pentru că nu există nici o 'magine vocală care să corespundă mai mult decît o alta cu ceea ce trebuie să spună, este evident, chiar a priori, că niciodată un fragment, de limbă nu va putea î londat, în ultimă analiză, pe altceva decît pe noncoincidenţa sa cu restul. Arbitrarul şi diferenţialul sînt două calităţi corelative..
Alterarea semnelor lingvistice arata 1 nit i eiuA ml ,,u <M . ,
Troieni răinîne liber să se modifice după i g* o, ' . V 'ni Ai ti , \
minat pentru că termenii a şi b sînt în mod aih mt ap,tom <U u u . ,
şină în zonele conştiinţei, care nu percep'."“ii!’; i 1. < p dito m, ' ' n |
plural ceh zeu nu este caracterizat prin <n. un ,m . > no i1 , i , i
grupul de forme lena : îen funcţionează t.t u! i tune t ,i M ’ w < >. 1 ,i
.precedat; şi asta pentru că este în joc numai dil .u.iiţ.i umil'
»i , m. ,. t e
valoare decît pentru că este diferit*.
lată un alt exemplu care ne arată şi mai bine ce esle sistematic în acest joc al diferenţelor fonice : în greacă ¿piten este un imperfect şi ésten un aorist, deşi sînt fumate identic ; primul aparţine sistemului indicativului prezent i
A » , ¡ . . j,
in timp ce nu există nici un prezent *stemi; or, tocmai rapoiiui pv...i /< * toiespunde raportului dintre prezent şi imperfect (cf, deiknihn s Aceste semne nu acţioneazăpriiimalpareiijpr intriitsecă, ci prin v o, rni.l ¡ De altfel, este cu neputinţă ca sunetul, element material, sa a,: ui însuşi limbii. Ei mi este pentru limbă' decît un iucru secundar, o mat
sau mai LI de alta
duzunm
ni st mut
c nu de,

Raportul sintagmatic este in praesentin ; el se bazează pe doi sau mai mulţi' termeni, in egală măsură prezenţi intr-o serie efectivă. Dimpotrivă, raporîul' asociativ uneşte termeni in absentul înir-o serie mnemonică virtuală.
Din acest dublu punct de vedere, o unitate lingvistică este comparabilă cu o ¡tarte determinată dinir-un edificiu, cu o coloană de exemplu ; aceasta, se afla, pe de o parte, intr-un anumit raport cu arhitrava pe care o susţine ;
aceastā îmbinate a
mt . "U i K, i (nuuţn - JH, '*nte m ‘paţiu, ne face să ne
gîndim la raportul
mu mi, vi In >m u- Luă ti tastă coloană este dorică, ea suscită

mi ,i i i 'tu! i (" ' eiel; Mr > ulmi t onic, corintic ele,), care sini elemente u
"i[- 1 im, im î tiv i, ti i m '1 ,u< 1 itiv.
I omit i t1 n un, ioUni de coordonare cere câteva obse,va|i
par ticul are.
aceste tipuri nu există decît dacă limba a înregistrat specimene suficient de numeroase de sintagme. Cînd în vorbire apare no cuvînt ca indécorable (vezi pp. lP2 şi urm.), el presupune un lip determinat, tar acesta, la rîndul său, nu es ie ibil decît prin rememorarea unui număr suficient de cuvinte asemănătoare ce marţi» limbii (impardonnable, intolérable, infatigable etc.). Acelaşi lucru se iuti mp lă cm frazele şi gaipurile de cuvinte stabilite pe tipare regulate ; combinaţii u la terre tourne, que vous dit-il ? etc. corespund unor tipuri generale care au, la nudul lor, un suport în limbi sub formă de amintiri concrete*.
Dar trebuie să recunoaştem că în domeniul sintagmei nu există limită clară între j aptul de limbă, marcă a uzajului colectiv, ,şi faptul de vorbire, care depinde de ibertatea individuală. în multe cazuri, este greu de clasificat o combinaţie de oiifăţi, pentru că amîndoi factorii au concurat în a o produce, şi în proporţii ce sînt cu neputinţă de determinat.
1 > i'h 1‘ ‘Magmatice*
1 ţ t u 'u la pagina 135 ne dau de înţeles că noţiunea de sintagmă se a >
"v ' i onteior, ci şi grupurilor de cuvinte, unităţilor complexe de
ii i i/v de ori.ce fel (cuvinte compuse, derivate, fragmente de iia/i,
Î im. i 11 onsiderăm raportul ce uneşte între ele diferitele părţi ale unei
i / , nln contre şi tous în contre tous şt contre şi maîtie m
" ol un să ţinem seama şi de cel ce leagă întregul de părţile sale (dt , v . fi
i ,pus, pe de o paste, lui contre, şi, pe de altă parte, lui tous, sat i a i i contre şi Ini maître).
o t o i o obiecţie. Fraza este, prin excelenţă, tipul sintagmei Da
> o u ’m ... nu limbii (vezi p. 40) ; oare nu rezultă de aici că sintagma ţiu
| ’> 'b i irikm ’ u (eristica vorbirii este libertatea combinaţiilor;
1 i tu | .u b.t Î, o,, toate sintagmele sînt la fel de libere.
11 .i 1 . oi u- -Ir de expresii care aparţin limbii ; sînt locuţiunile
' m u a ice să schimbi ceva, chiar dacă putem distinge»»
, > .i.n'M dive (ci , o quoi bon ? allons donc ! etc.). Acelaşi luciu se
M m i i n grad mas mic, cu expresii ca prendre la mouche, forcer la nuiwè
I i ‘ uni/o .ne lance sau avoir mal à (la tête etc..), à force de (soins etc 1, i

J /ii/'/ , pas ti 'est besoin de...etc., al căror caracter uzual reiese (lui
piii i ‘ple Tii/tificaţiei sau sinlaxei lor’, Aceste construcţii nu pot fi i '* ' R smt dale ca mare de tradiţie. Puiem cita, de asemenea, cimnl*le « i o 1 ulu perfect la analiză, sînt caracterizate prin vreo anonnlie 1 > iie v.n>i ă doar prin pute o-a obişnuinţei (cf. difficulté faţă de facilité i i ;/ i i i de dormirai etc.). ţ -
» <> i 'oh 1 ; trebuie să-i atribuim limbii, şi. nu vorbirii, toate tipimlf de sintagme construite pe forme regalate Fiindcă în limbă nu există nimic abund, i

s 3. Raporturile asociative" * [252 j

Grupurile formate prin asociere mentală im se mărginesc să apropie termenii ce au ceva în comun ; mintea noastră surprinde şi natura raporturilor care îi leagă în fiecare caz şi creează tot atîtea serii asociative cîte raporturi diferite există. Astfel, în fiiieignement, enseigner, enseignons etc., există un element comun pentru toţi termenii, radicalul ; dar cuvîntul enseignement poate să se afle implicat: înir-o serie bazată pe un alt. element comun, sufixul (cf. enseignement, armement, changement etc.); asocierea se poate baza de asemenea doar ¡re analogia mumificaţilor (enseignement, uistruction, apprentissage, éducation etc.), saü, du \ ruvă, pe simpla comunitate ! imaginilor^ acustice (de exemplu enseignement şi justement)'. Deci există cînd comunitate dublă a sensului şi a formei, cînd numai comunitate de forma sau de rns. Un cuvînt oarecare poale întotdeauna evoca tot ceea ce este susceptibil să-i fie asociat într-un fel sau altui, în timp ce o sintagmă antrenează imediat idee?, unei ordini de succesiune şi a. unui număr determinat de elemente, termenii unei familii asociative nu se prezintă

Ceea ce este adevărat pentru valoare este adevărat de asemenea pentru undate (vezi p. 125). Este un fragment de lanţ vorbii ce corespunde unui anumit concept; amîndouă sînt de natură pur diferenţială,
Aplicat la unitate, principiul de diferenţiere se poate formula astfel: caracteristicile unităţii se confundă cu unitatea însăşi.. In limbă, ca în orice sistem semiologic, ceea ce distinge un semn este şi ceea ce îl constituie. Diferenţa dă caracteristica, şi tot ea dă valoarea şi unitatea.
O altă consecinţă, destul de paradoxală, a aceluiaşi principiu este următoarea:! ceea ce se numeşte în mod obişnuit un „fapt de gramatică" corespunde în ultimăI analiză definiţiei unităţii, căci exprimă, întotdeauna, o opoziţie de termeni; numaiI că această opoziţie este deosebit de semnificativă, ca de exemplu formareaI pluralului german de tipul Nacht. :Nächte. Fiecare dintre termenii puşi în eviden|ă| în faptul gramatical (singularul fără umiaiit şi. fără e final, opus pluralului cu urni aut*
: st -e) este constituit ei însuşi dintr-un întreg joc de opoziţii în sinul sistemului;
. luate izolat, nici Nacht şi nici Nächte nu sînt nimic : deci totul este opoziţie. Altfel spus, putem exprima raportul Nacht: Nächte, printr-o formulă algebrică a/b, undea şi b nu sînt nişte termeni simpli, ci fiecare rezultă'dintr-un ansamblu de raporturi- Limba este, ca să spunem aşa, o algebră care nu ar avea decît termeni complecşi Printre opoziţiile pe care ea Se cuprinde, există unele mai semnificative decît altele;
dar unitate şi fapt de gramatică nu sînt decît nume diferite pentru a desemna aspecle diverse ale aceluiaşi fapt general : funcţionarea opoziţiilor

lingvistice. Acest lucru este atât de adevărat, incit am putea foarte bine aborda problema unităţilor începind cu faptele de gramatică. Luînd o opoziţie ca Nacht: Nächte, ne putem întreba raiţ sînt unităţile puse. în joc în această opoziţie. Sînt numai aceste două cuvinte sa» întreaga serie a cuvintelor similare ? Sau a şi ă ? Sau toate singularele şt toate pluralele? etc.

Unitatea şi faptul de gramatică nu s-ar confunda dacă semnele lingvistice arit alcătuite din altceva decît din diferenţe. Dar limba fiind ceea ce este, din otuc parte am aborda-o, nu vom găsi in ea nimic simplu, ci doar pretutindeni şi j întotdeauna acelaşi .echilibru complex de termeni care se condiţionează reciproc j Altfel spus, limba este o formă şi nu o substanţă (vezi p. 127). Nu ne vom pătrimile ;j niciodată îndeajuns de acest: adevăr, căci toate erorile terminologiei noastre şi ţoale :'| modurile noastre incorecte de a desemna ceea ce se referă Ja limbă provin (..., ; această presupunere involuntară că în fenomenul lingvistic ar exista o substanţă

Capitolul V
Raporturi sintaynat ,ce şi raporturi asociative
| (. .Definiţii*

Astfel, într-o stare de limbă, lotul se bazează pe raporturi ,

Raporturile şi diferenţele dintre termenii lingvistici s< deiuii a iiştincte ; fiecare dintre ele generează o anumită ordine dr valori ore.: ateste două ordini ne face să înţelegem mai bine natura Ini ăt-u jm o respund cu două forme ale activităţii noastre mentale, , mituiri a imti vieţii limbii.

Re de o parte, în. discurs, cuvintele contractează ini re ele, m it.i, i >r, raporturi bazate pe caracterul linear al limbii, care exclude po< ' >1 pionunţa două elemente în acelaşi timp (vezi p. 88). .Acestea se u m‘ i «mi altora în.lanţul vorbirii. Aceste combinaţii, care au dreg j i iot ii nuntite sintagme1’. Sintagma se compune deci, întotdeauna.. Jm ..,o nulf unităţi consecutive (de exemplu : re-lire ; contre lom 'heu est bon ; s’il fait beau temps, nous sortirons etc,). Plasat îi I > , i omen nu-şii dobîndeşte valoarea decît pentru că el. este opus » u p 'din ce-i urmează, sau amîndurora.

; tJe de altă parte, în afara discursului, cuvintele -~e mi ce'"* >n c i> memorie ; în. acest fel, se formează grupuri iu ,<> u <, >oia d Mile diferite. Astfel, cuvîntul enseignement w 1 m as ¡vi i; ţi iuţea noastră o mulţime de alte cuvinte (ensetgju ,. t >> o igiu r et mngement etc., sau éducation, apprentissage), m , m L < sau comun între efe.

ve vede că aceste coordonări sînt de o cu totul altă specie decît primele. Ele nu au drept suport întinderea; sediul lor se află în creier; ele fac parte din acea

mmoară interioară ce este, pentru fiecare individ, limba. Le vom denumi, raporturi asociative".
li Este inutil să atragem atenţia că studiul sintagmelor nu se confundă cu sintaxa : aceasta, aşa cum vom vedea la pp. 144 şi urm., nu este deci!, o parte a aceluia (n.ed.l.
1
' r‘-n simultană a celor două ordine de grupări' |
,i
Uf " !,>* sn i vinatice astfel consîituiie există o legătură de interdependenta,!
" ‘ ’ a reciproc. Intr-adevăr, coordonarea în spaţiu contribuie i u..aCvutdomuiior asociative, iar acestea, la rîndul lor, sînt necesare peninij :c;ir": ţ u-j-mr sintagmei. , .j
i 1 M -foire. îl putem reprezenta pe o fişie orizontală ce cupnnAj déduire m-
Dar, simultan şi pe o altă axă, există în subconştient una sau mai multe sec.j.
asociative care cuprind unităţi ce au un element comun cu sintagma, de exempluu
défaire i»
/dire refaire contrefaire 'etc.
Io tei, latinescul quadrupiex esie o sintagmă pentru seni asociative : Vsadnrplex m
quaf'Hpes
quadrîfrons
quadraginia
etc.
Kiiumex, pot ti descompuse iu subminaţi, altfel care aceste alte forme „plutesc” în jurul lor. uielalte forme ce conţin tfe- sau foire ar dispărea c-'CÎi o unitate simplă şi cele două părţi ale sale-
estul dublu sistem in discurs.

Memoria noastră păstrează în rezervă toate tipurile de sintagme mai mult sau mai puţin complexe, de orice fel şi de orice întindere, ar putea fi şi, cînd vine raomentul să le folosim, face să intervină grupurile asociative pentru a ne fixa u alegerea. Cînd cineva spu ne marc/tcw ! , ei se gîndeşte în mod inconştient Ia diferite f gmpuri de asocieri, la intersecţia cărora se află sintagma marchons ! Ea figurează, pi' <ie o parte, în seria marche 1 marchez ! şi este opusă lui marchons! împreună cu acrste forme care determină alegerea ; pe de altă parte, sintagma marchons ! evoca o se,ia

monions ! , mangeons! eic., în sinul căreia este aleasă prin acelaşi procedeu ; în liecare serie se ştie ce trebuie să varieze pentru a se obţine diferenţierea proprie unităţii căutate. Dacă schimbăm ideea ce trebuie exprimată, vor fi necesare, alte (.poziţii pentru a face să apară o altă valoare; vom spune, de exemplu, marchez1. MU montons !
Astfel, nu este de ajuns să afirmăm ~ plasîndu-ne dintr-un punct de vedere pozitiv - că spunem marchons ! pentru că semnifică ceea ce vrem să exprimăm. în lealitate, ideea cheamă nu o formă, ci un întreg sistem latent, datorită căruia se obţin opoziţiile necesare constituirii semnului. Acesta nu ar avea, prin el însuşi, MU o semnificaţie proprie. In ziua în care nu ar mai exista snarche ! marchez. > în 'ata lui marchons!, anumite opoziţii ar cădea şi valoarea lui marchons! s-ar schimba ipso facto.
Acest principiu se aplică sintagmelor şi frazelor de toate tipurile, chiar şi celor ijiai complexe. Cînd rostim fraza : que vous dit-il ? , facem să varieze un element într-un tip sintagmatic latent, de exemplu que te dit-il ? - que nous dit-il ? etc., şi, pori aceasta, alegerea noastră se fixează pe pronumele vous. Astfel, In această operaţie, care constă în a elimina mental tot ceea ce mi aduce diferenţierea dorită în punctul dorit, sînt în joc aiît grupările asociative dt şi tipurile sintagmatice.
invers, acest procedeu de fixare şi de alegere controlează unităţile cele mai mici şi pînă şi. elementele fonologice*, cînd ele capătă o valoare. Nu w pînriim numai !;, uri precumpsdt (scris pelite) faţă de p3ii (scris ma . domn - ele., unde diferenţa se bazează din > , .. u o. - t ia
fapoo mai caracteristic şi mai de li. e . a -m i.mciii ¡oscă, prin el însuşi, un rol în sfii mui unei uui dc limiu i La tic exemplu, în greacă, rn, p, t etc. nu pot să . u, ,/,e nici. u i ... - Iii .nud unui cuvînt, aceasta înseamnă că prezenţa sau absenţa !>n Hitr-rm anume ioc contează în structura cuvîntului şi în cea a frazei. Or, în toate cazurile dc acest fel, sunetul izolat, ca toate celelalte unităţi, va fi ales în urma unei opoziţii mentale duble : astfel, în grupul imaginar anina, sunetul m este în opoziţie sintagmatică cu cele ce îl înconjoară şi în opoziţie asociativă cu toate cele pe care mintea poate să ni le sugereze, fie ;
a n rn a v
d
nici în număr definit şt nici într-o ordine determinată. Dacă asociem desir-em, chaleur-eux, peur-eux ele., nu putem spune dinainte care va fi numărul de cuvinte sugerate de memorie şt nici în ce ordine vor apărea ele. Un termen dat este precum centrul unei. constelaţii, punciul. unde converg alţi termeni coordonaţi, a căror sumă este nedefinită*.
Solidarităţile sintagmatice*

Dintre aceste două caracteristici ale seriei asociative, ordinea nedeterminaţă şi
numărul nedefinit, numai prima se verifică întotdeauna ; a doua poate lipsi. Aceasta se întîmplă cu un tip caracteristic al acestui gen de grupări, paradigmele de flexiune ; In latină, mdorni/nis, domini, domino etc., avem un grup asociativ format dintr un element comun, terna nominală domin-, dar seria nu este nedefinită ca pentui enseignement, changement etc. ; numărul de cazuri este. determinat, însă succesiunea ¡or nu este ordonată spaţial şi gramaticianul le grupează înt.rmn iei şi nu în altui printr-un act pur arbitrar; pentru conştiinţa subiecţilor vorbirii nominativul nu este nicidecum primul caz al declinării, şi termenii vor putea să apară într-o ordine sau într-alta, după împrejurări*.

t i s U J-* * ţ s i ' 1 1 G J ï t
ce t*
logia sau şti :;este împărţi stabilit mai >
« Se cp
îume eti

a studiu] e legate
’» realitate, decîi lingvistică diacronică*, i H cu aceea, mai restrînsă, ce i se dă în genera 1 mit să se numească gramatică morfologia şisipiaxt. violelor fiind exclusă din cadrul ei.
ti u i (in de morfologie decît clacă fiecăreia dintre ele minat. O declinare nu este nici o listă de folrme şi i r i o combinare între aceste două lucruri : forme şi ca să nu spunem cu neputjnţăj-să le separăm ect real şt autonom ; ea nu poale să constituie o'
a .
logic să excludem lexicologia din gramatică? rn sînt înregistrate în dicţionar, nu par a se ţuetala
'*'--"-’5, în general, la raporturile existente între unităţi.
par constatăm pe dată că o inutpme dintre aceste raporturi pot fi exprimate atît prin cuvinte, cit şi prin mijloace g imaticale. Astfel, în latină fio şi fado se opun ' '5 a fel ca dîcor şi dïcô, forme gramaticale ale unuia şi aceluiaşi cuvînt ; în rusă iistincţia dintre perfectiv şi imperfectiv este redată gramatical in sprosit’ : sprăSivai'
„a întreba” şi lexicologie îiiskazâi’ : govorit’ „a zice”. în general, prepoziţiile sînt ttribuiie gramaticii, totuşi locuţiunea prepoziţională en considération de este, în, nod esenţial, lexicologiei, deunrer; cuVintui considération figurează aici cu sensul .ău propriu. Dacă se. compară grecescul pe.i'thă peilhomai cu franţuzescul r‘
‘ai-pOtîcm; (, , . „ i mrsuade : /’obéis, vedem că opoziţia este redată gramatical în primul caz ÎI
.... i .iţa uan dt limba poate fi numita gramatica, î .... .
, ~ ori- ' .
1 t rea -, „ . ’ extcoloeic m cel de-al doilea. Multe raporturi exprimate sn anumite hmbt pun
) toane obişnuit pe care îl găsim în expresiiil , - , ,
. / ,
- , . lazuri sau prepoziţii suit redate m altele onn cuvinte compuse, mat apropiate de
a Bursei etc., m care este vorba de un obiec , . A. o.-„ valori coexistente luvmtele propnu-zise (fr. royaume des cienx şi genii. Himmerleich), sau prin ,
.. r„ -, \ ’ . Ierivati (fr. moulin à veni si polon, wiatr-ak) sau, în sfîrşit, prin cuvinte simple
m al mijloacelor de exprimare; cine soim r , , r , . , -
. . . * fr. bois de chauffage şt rus. drova, fr. DOIS de construction şi rus. Ies). Schimbul

cativ şi, cum nici un sistem nu se. suprapun> *   - , ,   ,   . ,   ,
v   ! i hntre cuvintele simple şi locu mnue compuse in interiorul aceleiaşi limbi
j), pentru noi nu există „gramatică istorică" r   .   ...
jcf. considérer şi prendre en considération, se venger de şi tirer vengeance de) pste, de asemenea, foarte f; ecve.nl.

Se vede deci că, din punctul de vedere al funcţiei, faptul lexicologie se poale onfunda cu faptul sintactic. Pe de aiiă parte, orice cuvîn! care nu esie o unitate
i r ~   o c- -   Jmplă şi ireductibilă nu se deosebeşte, în mod esenţial, de un membru de frază, de
^ ",t lea ltaî!l oînt ele în aimonie cu pi inqipii!|jn fapt rle sintaxă; îmbinarea subunităţilor care îl compun ascultă de aceleaşi
principii fundamentale ca şi formarea grupurilor rle cuvinte.   '

în rezumat, împărţirile tradiţionale ale gramaticii pol avea utilitatea lor practică, ilar nu corespund unor deosebiri naturale şi nu sînt unite prin nici o legătură logica. ¡Gramatica nu se ppatepc.onstrui decît pe un principiu diferit,şi superior.
[2b
ut prin compaiaiea funcţiilor ataşate diierite]o¡jírasata dinainte. Doar distincţia stabilită mai sus între raporturile sintagmatice şi
raporturile asociative, sugerează un mod de clasificare care se impune de la sine, singurul ce poate fi pus la baza sistemului gramatical.

Tot ceea ce compune o stare de limbă trebuie să poată fi adus la o teorie a 5 sintagmelor şi la o teorie a asociaţiilor. Anumite părţi ale gramaticii tradiţionale par a se grupa lăra efori într-iinitl dintre aceste ordine : flexiunea este, evident, o formă tipică a asocierii formelor în mintea subiecţilor vorbitori; pe de altă parte, sintaxa, adică - după definiţia cea mai curentă - teoria grupărilor de cuvinte, miră în sintagmatică, pentru că aceste grupări presupun întotdeauna cei puţin două unităţi distribuite în spaţiu. Nu toate faptele de sintagmatică se clasifică în sintaxă, dar toate faptele de sintaxă aparţin smiagmaticii.

2o0] " J. Arbitrarul absolut şi arbitrarul relativ*

: 2 O.Mecanismul limbii poate fi prezentat şi sub un alî unghi, deosebit de; important.

1 Ă; ' Principiul fundamental al caracterului arbitrar al semnului nu ne împiedică m
distingem, în fiecare limbă, ceea ce este în mod radical arbitrar, adică nemotival,

.   : de ceea ce nu este astfel decît în mod relativ. Numai o parte din semne este absolut
,   '. .carburara; la altele intervine un fenomen ce ne, îngăduie să recunoaştem grade
: ; ;2 A arbitrar, fără să-l suprimăm : semnul poale fi relativ motivat.   ;;
estfel, vingt este nemolivat, dar dix-neuf nu este nemotivat In acelaşi gnd,
1 pentRt că ei aminteşte de termenii din care se-compune şi de alfil care îi stal i asociaţi, ca de exemplu dix, neuf, vingt-neuf, dix-huit, soixante-dix etc. ; luaţi sepaiat, dix şi neuf se. află la egalitate cu vingt, clar dix-neuf prezintă un caz de motivaţie relativă. Acelaşi lucru se poate spune şi despre poirier, care aminteşte de cuvîi simplu poire şi al cărui sufix -ier ne face să ne gîndini la cerisier, pommier etc. cazul \m frêne, chêne, nimic asemănător. Comparaţi, de asemenea, berger, complei nemotivat, şi vacher, relativ motivat; la fel cuplurile geôle şi cachot, hăch couperet, concierge şi portier, jadis şi autrefois, souvent şi fréquemment, aveu fie şi boiteux, sourd şi bossu, second şi deuxième, germ. Laub- şi fr. feuillage, fr. mén°i şi germ. Handwerk. Pluralul englezesc ships aminteşte, prin formarea sa, întreaga seriefiags, birds, books etc., în timp ce men, sheep nu amintesc de nim'c In greacă dăso exprimă ideea de. viitor printr-un semn. care trezeşte o asociere u liisô, stësô, tiipsôetc., în timp ce eîtni este cu totul izolat.
Nu este aici locul să căutăm factorii care condiţionează, în fiecare caz, motivaţii dar aceasta este întotdeauna cu atlt mai completă cu cît analiza sintagmatică niai uşoară şi sensul subunităţilor mai evident. într-adevăr, dacă există element) formative transparente, ca -ier în poirier faţă de ceris-ier, pomm-ier etc., existí ş. alíele a căror semnificaţie e neclară sau cu totul nulă ; în ce măsură sufixul o corespunde unui element de sens în cachot' ? Apropiind cuvinte ca cautelar fatras, plairas, canevas, avem vagul sentiment că -as este un element formativ propriu) substantivelor, fără să-l putem însă defini mai exact. De altfel, nici chiar în cazurile) mai favorabile, (motivare^nu este niciodată absolută. Nu numai că elementele, unui semn motivat sînt, ele înseşi, arbitrare, (cf. dix şi neuf din dix-neuf), dări valoarea termenului total nu este niciodată egală cu suma valorilor părţilor ; pair X ier nu este egal cu poir fi- ier (vezi p. 139).   ;
ce tndo-europeana şi sanscrita sînt spe > r in uneia şi aceleiaşi limbi, întreaga mişcai t 'i i i t > ţ   n :c
eonimuă de la motivat la arbitrar şi de N i « i tN u >u\ u < adeseori ca rezultat faptul că deplasea mnoiil tţ 'fiu ce, de semne. Astfel, în raport cu latina, lumi >   1 < IXCM fii

creştere a arbitrarului: în timp ce în In m n> i »s m uit o c şi se motivează prin ele, ennemi nu se t io i ,< absolut, care este, de altfel, condiţia < uda Î,coastă deplasare în sute de exemple : cf.
J {fiibrr) tforge, magister (magis) : maîlrt In > i schimbări dau francezei, o fizionomie m t sş
Cît priveşte fenomenul în sine, el se explică prin principiile enunţate în paragra.fi.il precedent: noţiunea motivării relative implică: 1. analiza termenului dat, deci un raport sintagmatic ; 2. apelul la unul sau la mai mulţi alţi termeni, deci un raport asociativ. Este mecanismul în virtutea căruia un termen oaiccare se. pretează la exprimarea unei idei. Pînă aici, unităţile ne-aii apărat ca nişte valori, ca elemente ale unui sistem, şi le-am considerat mai ales în opoziţiile lor; acum recunoaştem solidarităţile care le leagă ; ele sînt de ordin asociativ şi de ordin
în silabă. Fiind dată o secvenţă de foneme englezeşti /in/ /a/ HI Iii /r/ /e/ /i/ /n/ vom avea două secvenţe diferite, după cum este vorba despre /mai trein/ sau de /niait rein/. în primul caz avem ai „fully long", l „strong”, r „voiceless” ; în al doilea caz avem ai „shorter allochrone”, t „weak", r „fully voiced”, sau avem variaţii „nonpertinente" din punctul de vedere praghez care, totuşi, dau, în planul normei, indicaţii despre structura silabică (şi, deci, monematică), cum se întîmplă în italiană în realizarea lui un'amica (o prietenă) şi una mica (o fârîmitură) şi în alte cazuri asemănătoare (cf, B. Malmberg, Remarks on a Recent Contribution to the Problem ofthe SyHable, S.L. 15, 1961. l-9 ; analiza spectrografică tip Visible Speech a reluat, cu noi mijloace de analiză, intuiţiile saussuriene : cf. Martinet 1955. 23-24).
(120) Saussure se gîndea (883 B. Engler) de exemplu la H. Sweet, A Handbook of Phonetics, Oxford 1877, A. Primer ofPhonetics, ed. a 3-a, Oxford, 1906, A. Primer of Spoken English, Oxford 1890.
Această afirmaţie a lui Saussure vădeşte un comportament ce linele să caute, şi în fonetică, esenţialul; cf. Puebla de Chaves, 1948. 100.
(121) Pentru redactarea paragrafului, vezi n. 11 9. în ultimul alineat („S-a emis teoria... ”), critica îi este destinată iui A. Meiilet, Introduction à i’étude etc. (Meillet 1937), ed. I, Paris 1.903. 98.
(122) O bună parte din paragraf provine din stenograma lui Baüy (969-982, 984-990 B. Engler). Acelaşi lucru este adevărat şi pentru paragrafele următoare.
(123) Pentru redactare, vezi supra n. 119, 122.
Despre teoria saussuriană a silabei, cf. Vendryes 1921. 64 şi urm., Frei 1929. 102 şi urm.,. Grammont 1933. 98 şi urm., Dieth-Brunner 1950. 376, Rosetli 1959. 13, Laziczius 1961. 174 şi urm.

Faţă de. termenul obişnuit de consoană (opusă vocalei), Saussure introduce aici termenul consonantă pentru a desemna elementele consonantice. Despre aceşti termeni, cf. Abercrombie 1967. 79-80 n. 15 (care-l citează ca precursor al lui Saussure pe H.D. Darbishire, Relliquiae philologicae, Cambridge 1895. 194 şi urm., pentru termenul adsnnant).
(124) Vezi n. 119, ¡22.
(125) Vezi n. 119, 122.
(126) Vezi n. 119, 122.
(127) în realitate, Saussure vrea să se tefere la Brugmann (1059, 1061 B. Engler).
(128) în timpul celui de al treilea curs (S.M. 82, n. 114), la lecţia din 2 mai, Saussure abordează capitolul doi din partea intitulată La langue : după ce a tratai capitolul La langue séparée du langage (S.M. 81 n. 111), utilizat de editori ca bază a introducerii la C.L.tí. (p. 37 şi urm.), ei trece la ce! de al doilea capitoi pe care, la început, vrea
- ! să-l numească Nature du signe linguistique. în semn, „o imagine acustică este asociată unui concept” {C.L.G. 1095 B. Engler). După două săptămâni, în apendicele la lecţia din 19 mai (S.M. 85 n. 124), Sau ssure revine asupra capitolului al doilea, propunînd un nou titlu şi introducînd doi termeni noi. Noul titlu este : La langue comme système iiç de signes (1083-1084 B. Engler). Acesta se explică evident prin făptui că, după ce au fost ; clarificate şi discutate cele două principii fundamentale şi după ce s-au stabilit ş ? consecinţele privitoare la entităţile limbii (S.M. 83-84), Saussure a văzut cu claritate ' j posibilitatea de a propune ca temă a capitolului nu o cercetarti_generală_j.s.upra îi „naturii semnului”, ci o teză specifică despre interpretarea limbii ca sistem de semne.
Noul titlu a fost ignorat de către, editori.
In privinţa noilor termeni, este vorba despre doi termeni vestiţi, chei de boltă ai extremei sistematizări concepute de Saussure : „Acestor formule (cele. din lecţia din 2 mai) Ii se poate aduce o ameliorare, folosind termenii: semmficant, semnificat" (1084 B. Engler). Care este sensul introducerii acestor termeni ? S-a văzut aici un calc după un cuplu terminologic din gîndirea stoicilor (vezi p 290). Ea este, tn realitate, pecetea, pe plan terminologic, a deplinei conştiinţe, a autonomiei limbii, ca sistem formal, în raport cu natura auditivă sau acustică, conceptuală, psihologică sau de obiect a substanţelor pe care le organizează. Semnificantul şi semnificatul sînt „organizatorii”, „discriminanţii" substanţei comunicate şi ai substanţei comunicante. Introducerea celor doi termeni este deci o consecinţă a principiului arbitrarului radical al semnului lingvistic. Editorii au amestecat (din teama de a nu pierde ceva) vechea şi noua terminologie. De fapt, aici

se pierde ceva : sensul contrastului posibil dintre cele două terminologii, legătura dintre noua terminologie şi sensul cel mai profund al principiului arbitrarului.

(129) Pentru originile aristotelice ale conceperii limbii ca nomenclatură şi pentru permanenţa sa în epoca modernă prin gramatica raţioualistă de la Port-Royal, cf. De Mauro 1965. 38-47, 56-58, 73-83. După Saussure, critica acestei concepţii a fost reluată, dintre lingvistişti, mai ales de L. Hjelmslev, tncepînd ditt 1953 (Hjelrnsiev 1961. 49-53) şi de k. Martihet, 1966. 15-17. In ceea ce priveşte tradiţia filosofică, aceeaşi concepţie, după ce a fost criticată în secolele al XVII-lea şi a! XVIIl-Iea (De Mauro 1965. 47 şi urni. : nu putem exclude ipoteza că aceasfe critici nu se leagă intr-un fel sau altul, prin Kruszewski, de Saussure: vezi supra 255), a reapărut în secolul al XlX-lea, şi şi-a găsii, în secolul al XX-lea, în Wittgenstein, apărătorul său cel mai coerent, în perioada operei Tracialus, şi mai tîrziu criticul său cel mai radical, în perioada operei Philosophische Umersuchungen. In a doua perioadă, Wittgenstein) a susţinut că la baza sensului cuvintelor nu stă obiectul, ci folosirea cuvîntului care . j adună experienţe disparate din punct de vedere perceptiv, constituind astfel, în - ^ condiţii şi pentru motive social determinate, ceea ce se numeşte „obiecţii!”. __J Wittgenstein ajunge astfel la o concepţie foarte apropiată de aceea a lui Saussure, în ciuda punctului lor de plecare foarte diferit (De Mauro, Ludwig Wittgenstein. His Place in the Development of Semantice, Dordrecht .1967). Ar fi o greşeală să credem că importanţa acestor critici a fost înţeleasă de toţi lingviştii. Ocien şi Riehards 1923. 11, , propunînd „triunghiul semantic” în care simbolul fonic este legat (pnntr-o relaţie cauzală) de un concept (thought) determinat, Ia rîndui _său, cauzal, de „lucru” J (referent), rămîn desigur dincoace de ciitica lui Saussure, dovedind astfel că sui i-au : înţeles gîndirea (C.L.G. 87 n. 140). Şi chiar In timp ce îşi exprimă poziţia de adept al Iui Saussure, S. Ullmann, acceptînd triunghiul semantic a.1 lui Ogden şi Riehards (Ullmarm 1962. 55-57), arată că nici el nu a asimilat substanţa poziţiei saussuriene (Godel 1953, De, Mauro 1.965. 1.72-173): „semantica lui Ullmann aparţine erei presaussuriene” (Frei 1955. 51) (onsecmţrb am' ei lipse th 1 itelegere
şînt_ j
comparabile cu cele ale lipsei de înţcl gerc din ¡mui nutmnu de fon m atît unele cit şi celelalte au micşorat mult povlnliUtc de a mţerege dorii mi saussuriană a arbitrarului semnului, a limbii ca formă, a valorii. Despre critica saussuriană, cf. şi ivlounin 1963. 21-26.

Urmarea pasajului rezultă clin contopirea a două surse diferite. în primul rînd, notele lecţiei din cursul al treilea ; „Pentru unit filologi, se pare că conţinutul limbii, redusă la primele sale trăsături, nu ar fi deeît o nomenclatură. Dar chiar admiţînd acest caz în. care originea limbii ar fi nomenclatură, se poate arăta în ce constă elementul lingvistic, obiecte (desenul copacului, al calului), nume [arbor, equos). Există doi termeni: pe de o parte un obiect în afara subiectului, pe de altă parte numele, celălalt termen - vocal sau mental : arbor poate fi luat în aceste două sensuri diferite" (1085, 1092, 1087, 1093, 1090 B. Ertgler). Aici, ca şi pentru ceea ce urmează, notele an furnizat eşafodajul capitolului. Este important să subliniem acesl lucru, dat fiind caracterul notelor: este vorba, in mod clar, de un discurs ad usnm Delphini, a cărui schemă este: „Dacă limba ar fi o nomenclatură (deşi nu este), caracterul dublu al semnului lingvistic ar fi şi mai bine scos în relief". Discursul .se desfăşoară deci într-o direcţie evident didactică : va trebui să ne amintim de aceasta pentru a evalua alte formulări.

Cealaltă sursă, adoptată numai parţial de editorii care au condensat-o în trei fraze („Această concepţie... privinţe", „Ea presupune... cuvintelor", „în sfârşit ea lasă să presupunem... de a fi adevărat") este lunga notă autografă, în parte deja editată

(Notes 68 şi unu.) pe baza unei note făcute de Seehehaye şi reprodusă aici integra! (1083-1091, 1950-1956 E. Engler).

„Problema limbajului nu se pune pentru majoritatea spii iţelor deeît sub forma unei nomenclaturi. în capitolul IV uin Geneză, îl vedem pe Adam cum dă nume în capitolul Semiologie: < Majoritatea concepţiilor pe care şi. le fac, sau cel puţin pe care le oferă > filosofii limbajului, ne fac să ne gîndim la <primul nostul părinte> Aclam, ce cheamă la el <diferitele> animale şi îi dă fiecăruia un nume. Din datul pe care un filosof î! consideră a fi cel al limbajului, lipsesc, în mod invariabil, trei lucruri:

). <în primul rînd, adevărul asupra căruia nici măcar nu insistăm> şi anume că fondul limbajului nu este alcătuit din nume. Doar accidental semnul lingvistic y} cotespunde unui obiect definii pentru sensuri ca un cal, focul, soarele <mai curînd

*'i .maia mu un anumit sens deeît o gieşeală de exemplificare <din partea t h t mu mec luci ui ne a „

Du Pi a- ., mplir.it, , t „ u ndinţă pe care nu o putem < ignora şi nici >

Dt ii m i i a cc u , < definitiv > limbajul, adică o itomenclatui â de oii I 'tu late dt ir început > . Mai îniii obiectul, apoi semnul;

fi ţu r i o ,tţ>,i în,i.i i i) baza exterioară dală semnului şi li gura rea

. voit

în timp ce adevărata figurare este a - b c, în afara oricărei < cunoaşteri a urnii
t aport efectiv ca * - a, bazat ;>e un obiect > .

Daca un obiect ar putea, oriunde ar fi, să fie termenul pe care este fixat semnul, lingvistica ar înceta instantaneu să fie ceea ce este, de ia <vîrf> şi pînă la <bază> ; şi spiritul uman totodată, cum < apare evident pornind de la această discuţie > . Dar aceasta nu este, după cum am spus, decît reproşul incidental pe care 5. l-am face modului tradiţional de a aborda limbajul cmd vrem să-i tratăm filosofic.

Este rău <cu siguranţă> că introducem aici ca element primordial < acest dat> al obiectelor desemnate, care nu alcătuiesc vreun element. Totuşi, aici nu avem de-a face cu nimic altceva decît cu un exemplu prost ales şi, punind în locul termenului rJAioţ ignis sau Pferd ceva ca [ ], ne situăm dincolo de aceasta tentaţie de a reduce limba la ceva extern.

Mult mat gravă este a doua greşeală în care cad, în general, filosofii, şi care constă în aşi închipui că: ;

2. După ce un obiect a fost desemnai printr-un nume, se realizează un tot care se -via: va transmite ca atare. Cel puţin dacă se produce o alterare, aceasta nu <poate să se întîmpiO decît in ceea ce priveşte numele, aşa că se poate presupune.că fraxinus devine frêne. Aceiaşi lucnt se petrece şi cu ideea : [ ]. Iată că avem Ia ce reflecta cu privire la unirea dintre o idee şi un nume cînd intervine în combinaţia filosofică acest factor neprevăzut şi cu totul ignorat : TIMPUL. Dar aici nu ar fi încă nimic frapant,' nimic caracteristic, nimic propriu limbajului, dacă ou ar fi decît aceste două feluri de alterare şi acest prim gen de disociere prin care ideea părăseşte semnul în mod spontan, fie că acesta se alterează sau nu. Cele două < lucruri > rătnîn încă, pînă aici, entităţi separate. Caracteristice si ni nenumăratele cazuri în care alterarea : ' semnului schimbă ideea însăşi, şi în care se vede dinir-o dată că nu există nici o diferenţă, dintr-un moment îttlr-aUul. 'mire suma ideilor distinse şi suma semnelor distinctive.

Prin alterare fonetică, se confundă două semite :

ideea, într-o măsură determinată (determinată de ansamblul altor semne), se va confunda.

Un semn se diferenţiază prin acelaşi procedeu orb :

în mod sigur, de această diferenţă cate s-a născut este legat un sens.

Iată o serie de exemple, dar să constatăm pe dală lipsa totală de semnificaţie a unui . punct: de vedere ce porneşte de ia relaţia dimie o ut. c şi un semn în afara timpului şi /; în afara transmiterii, care este singura ce ne arată, t sperimemal, cît valorează semnul.

(130) Despre înlocuirea termenilor concept şi imagine acustică prin semnificat şi semnificaitf vezi sitpru n. 128; pentru acustică, vezi C.L.G. 61 n. 111, pentru imagine, vezi C.L.G. 88 n. 145.
Despre definiţia saussuriană a semnului, vezi bibliografia ia C.L.G. şi cf. în mod special : Weisgetber 1927, Weisgerber 1928. 310 şi urm., Bally 1939, Lerch ¡939, Lohmann 1943, Gard hier 1944, Brôcker-Lohmaun 1948, Nehring 1950 i, Spang-Haossen 1954. 94 şt urm., Oho 1954. 8, Fotiagy 1957, Animer ¡958. 46 şi urm., Vinay-Darbelenet 1958. 28-31, Hjeimslev 1961. 47, Christensen 1961. 32, .179-91, Graur în Zeichen und System 1. 59, Gipper, 1963. 29 şi urni., Miclău 1966. 175.
Aici Saussure pare că vrea să se refere prin semn (aşa cum o arată referirea, fie ea şi polemică, la nume) la o entitate mai mică decît fraza, probabil la vocabulă ; totuşi, acelaşi Saussure scrie în altă parte : „De regulă, nu vorbim prin semne izolate, ci ! prin grupuri de semne, prin mase organizate care sini ele înseşi semne" (C.L.G. 139). j i
a arbitrarului, a vrut doar să ne dea o idee, într-o primă aproximare, a arbitrarului „radical" al semnului (vezi n. 136), după cum, pentru a ne da o idee despre dualitatea fundamentală a semnului, amintea elevilor săi de conceperea limbii ca nomenclatură (vezi C.L.G. 85 şi n. 129).
Lucid) înţelesese încă din 1950 ca problemele ridicate în jurul acestor două pagini (vezi mfra n. 138) erau oarecum dramatizate : „Pasajele se resimt de pe urma acestei aproximări care invadează toată expunerea Cursului, consecinţă inevitabilă a genezei cărţii. născută din lecţii orale şi organizate în mai multe prelegeri ce nu erau destinate publicării. Astfel, de exemplu, propoziţia «semnificatul ‘boeuf are drept semnificam b-o-fde o parte a 'frontierei şi o-k-s (Ochs) (ie cealaltă pane» este inexactă în raport cu. dezvoltările ulterioare ale teoriei saussutie.ue, în măsura in care, semnificatul fiind doar partea opusă a semnificantului, nu putem vorbi de un semnificat, ‘boeuf’ în generai, care. se opune semnificantiîor b-d-fşi o-k-s, ci de un semnificat ‘boeuf’ şi de I mi semnificat ‘Ochs'. Această .> actitate. este totuşi extrinsecă, căci netăgăduita contradicţie cu dezvoltarea ud- .i- i a a teoriei se justifică dacă observăm că acest fel impropriu de a se exprima esu > ’zat de faptul că Saussure se foloseşte şi aici de definiţii provizorii (semnificat » concept)" (Lucidi 1966. 49). Acest ultim pasaj este cu arii mai importam cu cit a fost scris cu cîţiva ani înainte ca analiza manuscriselor sa arate că acest exemplu nefericit (1124 B Engler) face pane din prima lecţie a iui Saussure despre a. est subiect, anterioară introducerii termenilor mai potriviţi de semnificam şt ..i’mnificnt i zi supta n. i28).
(138) Paragraful e -1. .. t,dciă letleetare a surselor manuscrise (1125-1127 B. Engler); notele luate de t ‘unslantin (nemilizate de editori) spun şi mai

limpede: „Locul ierarhic al acestui adevăr esle chiar în viii Ţicpiat, sfîrşim prin a recunoaşte cît de multe fapte diferite nu sînt decîi ramificări şi consecinţe voalate ale acestui adevăr" (1225-1227 B. Engler). Pasajul este important pentru cel puţin două motive: ne face. să considerăm că Saussure a găsii in pi mcipiul arbitrarului acel prius a! sistematizării „teoremelor" teoriei lingvistice (vezi 277 şi n. 65); şi, mai mult, confinnînd nota precedentă, el arată că, prin această formulare, Saussure considera că nu făcuse dec.it un prim pas pe calea înţelegerii profunde a principiului arbitrarului. Aceasta înseamnă c.& sensul profund al principiului arbitrarului, după indicaţia explicită a lui > Saussure însuşi, trebuie înţeles citind nu numai formularea din cele două pagini, ci întreg C.L.G., CQBsidermd Înainte de orice doctrina limbii ca formă (C.L. G. 127 şi i 34) t şi în iu doilea rînd. doctrina conexă după care particularităţile limbii sînt „independente" (vezi n. 137) de caracteristicile intrinsece ale substanţei semantice şi ale substanţei acustice în care sînt introduse aceste particularităţi. Totuşi, pentru a ajunge la această coacht7.se interpretare, au fost necesare „multe ocolişuri" în timpul polemicilor legate de echivoc şi de dezbaterea complicată asupra arbitra ml ui semnului.
Istoricul problemei arbitrarului. Engler 1962, Lepschy 1962, Engler 1964, Leroy 1965. 81 84. Derossi 1965. 70-103. Interpretarea convenţionalistă a arbitrarului: snussurian a fost iniţial cea mai comună: cf. Jespersen 1917, Devoto 1928. 243,' Arnman 1934.263 şi urm., Jaberg 1937. 133-134, Pichon 1937. 25-30 (acesta îi atribuie lui Saussure o vedete convenţionalistă, după care semnul este convenţionali în raport eu Obiectul ; o critică, pentru ca există o „uniune spirituală" între semnificam şi semnificat; şi vede aici o explicaţie legată de experienţa bilingvismului elveţian). Unelti teze ale lui Pichon au fost reluate doi am mai tîrziu de Benveniste!
într-un articol despre Naiure du signe linguistique, publicat în primul număr al revistei „Acta Lingüistica" (A.L.I., 1939. 23-29 = Benveniste 1966, 49-55). Benveniste insistă şi el asupra faptului că raportul dintre semnificării şi semnificat este...„.necesar" şi nu arbitrar; clar, spre deosebire de Pichón (care a revendicat apoi, în mod eronat, un drept de paternitate asupra problemei arbitrarului: Pichón 1941), Benveniste subliniază (pe drept) contrastul-dintre principiul arbitrarului înţeles în mod convenţional (şi, pe baza paginilor 87-88, nu-i putem înţelege decît astfel) şi restul gîndirii saussuriene. Aceasta, criticînd convenţionalismul şt concepţia limbii- ca nomenclatură, duce la concluzia că nu e cu putinţă, să se conceapă un semnificai autonom în raport cu semnifican(ii unei limbi determinate. Nu e deci cu picură sfi luăm un semnificat „boeuf" ca entitate comună pentru

două limbi şi să arăiifir ;iM că, pentru că formele, fonice ale seniruficanţilor care in cele două limbi desJtnncază' semnificatul presupus comuti sfat diferite, înşişi semnificanţii sînţ arbitrari Benveniste, pe bună dreptate, vede substanţa gîndirii saussuriene în C.L.G. 126 şi urm., în conceperea limbii ca sistem de valori relaţionale şi, ca atare, incomparabile. Articolul lui Benvenisie a deschis înainte de orice calea spre o serie de criltci care îi atacau pe Săussure, alribuindu-i o poziţie convenţionalistS şt susţinînd că semnul nu este arbitrar: Lerch 1939, Rogger 1941. 166-167, Naert 1947, Bolelli 1949. 36-40 (despre echivocurile sule, cf. Lucid i 1966. 58, 63-64), Bol înger 5 949, Alonso 1952, 19-33, Jafcobson 1962. 653, lakobson 1966.- 26 şi urm. Alţii, coborînd uneori in arenă pentru a-i sări intr-o prea generoasă apărare (după cum scria Lucidi încă din 1950, aceşti apărători ai poziţiei saussuriene apără validitatea convenţionalismului), spun că Saussute este un convenţionalist: Daily 1940, Daily, Sechehaye. Frei 1941, tillmann 1959. 83 şi unt), (cf. p. 85): „Îs litere any intrinsic reason for (he existen-ce in English of a word signifying «m bor»? The ariswer is obviously: Yes. The ¡cusen lies in the existences in extra-iinguistic reality of some feature which has to be, narned" : este tocmai ceea ce oeagt C.L.G. 1.26 şt urm.; dar cu privire la limitele saussurianismuluj lui Ullmann, vezi supra 283 şi n. 129), Waierman 1963. 62-63, Abercrombie 1967. 12.

Printre criticii pentru care este limpede că semnul este motivai de un punct de vedere onomatopeic, estetic, spiritual etc. şi printre apărătorii pentru care, este de asemenea limpede că semnul este arbitrar pentru că, pentru un aceiaşi semnificat, găsim semnificanţi diferiţi în diferite limbi, există un grup, la început foarte nuc, care înţelege bine cele două exigenţe. Prima este exigenţa de a aprofunda interpretarea analitică a textului C.L.G., In care încep să se observe cârpelile, cusăturile forţate, juxtapunerile ambigue ; cea de a doua este exigenţa de a aprofunda valoarea intrinsecă a înseşi noţiunii de, arbitrar, mat ales sub aspectul său semantic: căci, dacă fonematica a aprofundat treptat noţiunea saussuriană de aspect relaţional a! valeţilor foaernatice, semantica, în schimb, în vremea cînd are loc dezbaterea, rămîne în genera! legată de, credinţa aristotélica a universalităţii semnificam,¡lor. întrepătrunderea problematică, a celor două exigenţe este evidentă ia Buyssens 1941. (p 86 ; prin arbitrar se înţelege că alegerea sunetelor nu este impusă de sunetele înşeşi), Sechehaye 1942. 49 (şi ci . Sechehaye 1930. 341), Borgeaud-Brocker-Lohmann 1943, Gardtner ,1944 (mai alas pp. 1D9-1J0), Rosetri 3947. 13, Wells ¡947, Ege 1949, Lucidi 1950 (--.Lucidi 1966), Devoto 1951. 12-15, Mandelbrot 19.54. 7 şi

urm. Lucrările lui Lucidi şi Ege insistă asupra necesităţii de a se verifica sursele textului clin C.L.G. Pe
Astfel incit Godel 1966. 53-54 poate afirma, pe bună dreptate, că definiţia este bună . şi pentru orice entitate lingvistică, monera, sintagmă, propoziţie, frază. Pentru ş evita echivocul, Lucidi a propus, în 1950, să se introducă termenul hiposemă pentru a desemna elementele funcţionale ce reies din analiza semnului, înţeles ca produsul unui act lingvistic complex (Lucidi, 1966. 67 şi urm.).
Buyssens 1960 a simţit şi el nevoia să precizeze definiţia saussuriană: semnul lingvistic ar fi cel mai mic segment care, prin pronunţare sau semnificaţie, îngăduite două operaţii complementare : să se asocieze fraze diferite şi să se opună fraze asemănătoare.
Despre alunecarea termenului semn de ia „senin" la „semnificam”, vezi C.L.G.
86 n, 133.
(131) Despre utilizarea saussuriană a termenului psihic, vezi C.L.G. 41 n. 70.
Despre condamnarea termenului fonem, vezi C.L.G. 61 n. 111.
(1.32) Acesta este unul dintre pasajele care arată consecinţele destul de grave ale intervenţiilor, aparent modeste, ale editorilor. Numai primele două figuri provin dan surse manuscrise; au fost adăugate: cea de-a treia figură cu desenul arborelui, săgeţile din cele trei figuri, fraza „Aceste două elemente slut strîns legate şi „se implică unul pe celălalt” (frază care explică săgeţile) şi termenul cuvînt pentru desemnarea lui arbor. Rezultatul este că cititorul are impresia că, pentru Saussure, semnificantul este vocabula, semnificatul imaginea unui lucru, şi că unul îl implică pe celălalt, aşa cum susţin cei care consideră că limba este o nomenclatură. Alunecăm astfel spre antipodul concepţiei saussuriene. Cf. S.M. 115-116.
(133) Din tot pasajul apare clar preocuparea, tipică pentru Saussure, de a evita orice neologism tehnic : despre această atitudine, care a dus poate în C.L.G. la unele ambiguităţi superficiale, dar cu siguranţă şi la completa absenţă a oricărei mistificări, vezi n. 38 şi cf. M.S. 132-133, Engler 1966. Despre atitudinea, foarte asemănătoare, a unui alt fondator al ştiinţei modeme, putem consulta astăzi inteligentul studiu a! lui M.L. Altieri Btagi, Galilea e la terminologia lecnico-scientifica, Florenţa 19165. Pentru semn = semnificaţii vezi n. 155.
(134) Vezi C.L.G. 85 n. 128. Pentru textele care poate că i-au sugerat lui Sausijure introducerea celor doi termeni, vezi 290.
Termenii signifiant şi signifié ca participii substantivate nu erau folosiţi în franceză . înainte, de Saussure şi au ridicat unele probleme de traducere în

diferite 1 hribi; traducătorii iui Saussure au recurs la das Bezeichnete şi das Bezeichnende, signlfied şi signifier, în cazul germanei şi al englezei; italiana utilizează pentru signifié significólo care corespunde, în realitate, francezului signiflcalion, tar spaniola, care posedă un tradiţional significado, se află într-o situaţie asemănătoare cu italiana. Nu e sigur că italiana, care posedă un cuvînt. curent ca signifícalo pentru a reda, ilară dificultate, termenul saussurian de signifié, este avantajată. Uneori, avem impresia fcă, o dată cu uşoara echivalare lingvistică, se revarsă asupra noţiunii saussuriene (tehnică şi, după cum vedea, deloc echivocă) tot „vagul şi nedefinitul” (Lucidi 1966. 75) pe care îl conotează cuvîntul curent signifícalo şi, în alte limbi, cuvinte ca Sinn, Bedeulung, meaning, significaron etc.

(135) „Primul principiu primar: semnul lingvistic este arbitrar. Astfel, conceptul ijoeur nu-i legat de nimic etc.” (1121, 1123, 1224 R. Engler). Despre sursele manuscrise ale paragrafului, cf. Engler 1959. 128-131 şi infi-a.

(136) Fraza amestecă prima formulare dată de Saussure (vezi n. ¡35) cu cea dată dupa ce el a introdus termenii semnificării şi semnificat (vezi supra n. 128 şi S. M 86 n. 124): „Legătura ce uneşte seranificantui de semnificat este radical arbitrari” (1122 B. Engler).

„Radical” a dispărut din textul editorilor: fiind vorba de o formulare ia care Saussure s-a gîndit îndelung, cu greu ne putem închipui că acest adverb a fost utilizai .ca pleonasm general de întărir e. Sînlem mai îndreptăţiţi să presupunem că ei are aici sensul său plenar : legătura este arbitrară radicitus, chiar de la rădăcinile sale, în măsura în cave. ea numeşte două entităţi produse în mod asemănător datorită unui decupaj arbitrar în substanţa acustică şi în substanţa semnificativă (vezi ». 231) (1.37) în legătură cu această noţiune de arbitrar ca absenţă a motivaţiei semnificam! ior din două limbi diferite în raport cu un semnificai pe care îl presupunem stabil şi identic, Saussure a putut fi acuzat: de Incoerenţă {vezi C.L.G 87 n. 138 şt 141) şi a putut fi considerat epigonul celor care, de la sofişti, Platon şi Aristotel (şi nu numai de la stoici) şi pînă la Boole şi P. Valéry, au conceput limba ca pe o nomenclatură, altfel spus ca pe un ansamblu de nume, fiecare fiind legat Beoei „prin convenţie”, (ie lucrurile sau de echivalentele lot mentale TaÜTd naot „identice peut™ toţi” (vezi supra 290). Sursa imediată a acestei concepţii convenţionaliste a fost. pentru Saussure, cu siguranţă, Whitney (vezi supra 249) : cf. Language and the Study of Language cit. 32 („Inner and essential connexion between idea and word... ihere is none, in any language upon e.artb.", astfel încît semnul este „arbitrar/ and convenţional”), 71, 102, 132, 134, 400 („arbitrary signs

for ilmuglu ”) ele. : Life and Growth of Language, cit. 19, 24, 48, 282, 288. Tiebuic -fi lacent observaţia că, din punct de vedere terminologic, la Whitney arbitrary este .soins asociat, in diferitele sale contexte, cu convenţional, după cum am văzut (.mani 296}, acest termen este evitat cu grijă de Saussure în 1894 şi după aceea, cu motivări teoretice, in măsura în care el semnalează, pe bună dreptate, că acest convenţionalism implică, in mod. necesar, o concepţie a semnificatului şi a semnificantului ca doua fapte asupra cărora convenţia oamenilor operează, în mod secundar, pentru a ie asocia. Cu alte cuvinte, după cum am văzut (277), convenţionalismul nu contravine conceperii limbii ca nomenclatură. Ca urmare, Saussure părăseşte termenul de convenţional folosit drept calificativ al semnului, şi se pare că, într-o anumita perioadă, a avut tendinţa să înlocuiască şt celălalt termen al cuplului whitneyan prin simbol independent (symbole indépendant) (S. M. 45, 143 şt vezi n. 140) sau nemoîivat (immotivé), Pentru a înţelege utilizarea termenului de arbitrar din C.L.G. trebuie să ţinem seama de toate aceste lucruri. Nu-i putem atribui Iui Saussure sic et simpliciter o concepţie convenţional istă : întreg C.L.G. (vezi supra n. 128 şi 129 şi C.L.G. 126 şi urm.) este tocmai o luptă dusă împotriva acestei concepţii. Saussure a ajuns să utilizeze termenul: de arbitrar pentru că adjectivul exprima bine inexistenţa unor raţiuni naturale, logice etc., în determinarea articulărilor substanţei acustice şi semantice. Totuşi, în paginile 87 şi 88 din C.L.G. (s-ar părea că unii n-au cit.itdec.it aceste două pagini) apare noţiunea whitneyană de arbitrar şi, o dată cu ea, conceperea limbii ca nomenclatură. Ambiguitatea termenului arbitrar, încărcat încă de sensul whitneyan, a jucat poate un anumit rol, provocînd în aceste două pagini, adică în lecţia din 2 mai, o alunecare, o întoarcere spre concepţiile criticate şi lichidate de Saussure însuşi. Pare totuşi mai probabil că Saussure, cu exemplele soeur şi boeuf, şi cu trimiterea la concepţia convenţional istă

' 1 i c isideraţiilor precedente nu-i împiedică pe savanţi ca, periodic, să se

<* 1 t < ' Otii unor asemenea probleme, (li se scriu pagini după pagini pentru a

U i n a (v ţăruşii se numesc sau nu se numesc Bmrna (Morgenstern a afirmat

i, ui pof ziile saie lirice că ei se numesc Emma). în mod ciudat, sau poate

o > < ctn pancronică, ne amintim citind aceasta frumoasă literatură de

>, 1 , i t i e vorba despre Beneiiruo Croce. într-o zi, unei imbecile care d

.o,.i Î.IÎC unii se numeşte „.T u'ăla.şa" pisicuţă care trona în tiiroul său uriptiii;. |><. un ton sec „(viei s& se numească? Se numeşte pisici'
(133) Fonagy se, Zeichen inul System I. 52 şi i sen,nul 1966. 29 şi urm.
critică afirmaii, !
ntru că, după părerea fui, mierjecţiile ar fi convenţionale, .fu nu "
tu.M i l6 şi ! Wackernagel, Vorle.sungen liber Synrm ' voi
, ,   ! , t   unu subliniază, mai corect, faptul că interjecţii'
marginea stste.iuu.lui lingvişti, Acest lucra este evident din pur , .. ,c al structurii ca şi din cel ai consistenţei fonematice : în mul ic hm.rn .
„uusimbolun
tiţiră cu greu în cadrul sistemului fonematic ttorni, i   „MC O problemă să le
...   ,   fucmai din cauza singulm
(¡,.p.|j IV mc uit din fuziunea ' o e, M «3 n. 115) şi din 1.9
in ai (S.M. 85 n. 123), aceasta ' , f\ j „,ni>aiă introducerii cuplului
.r/unificat (sw< ,h, .   e primul este un principiu semiologic
v; i:> .'.o, valahii penii" ...c fel ,u semn (S.M. 203 şi Godel 1966. 53-54), ce! de a! doilea pv'"   ae referă uteit ia senin tficant, şi este deci specific semnelor cu
seu   rtcuslic, adică semnelor limbajului mbol. Pentru pvobica.eic dc „..vtaîf, vezi n. 145.
, Senmii a.aiitul semnului lingvistic <>. .:.,u o „imagine" în sensul banal, ci o „figură"
(o clasă de configuraţii posibile) de substanţă acustică (1138 B. Bngler), este organizat în aşa fe.i incit elementele sale se repartizează în serii. Aceste elemente sînt, pentru , Saussme, sintagmele şi entităţile concrete ale limbii, sau - pentru a adopta termenul iui firet - monemele, şi nu par a fi fonemele. Sursele manuscrise (1168-70 B şi mai . ales B. Engler) favorizea/< a t< .nterpretare : „Din acest principiu decurg o mulţime de aplicaţii. El sare i or O consecinţă a acestui principiu este că putem decupa cuvintele din frac»' i ţ t nă una dintre condiţiile cărora le. sînt: supuse[toate mijloacele de, care 1>spu ung dstica. Prin opoziţie cu o asemenea specie de' semne (semne vizuale, o n oKi) care pot oferi o complicaţie în mai multe dimensiuni, semnul acustic nu poate oferi complicaţii decîl în spaţiu, complicaţii ce vor putea fi reprezentate pe o imie. Trebuie ca toate elementele semnului să se succeadă, să formeze un lanţ". Referirea la „a decupa cuvintele din fraze" nu lasă nici o îndoială asupra faptului că ilaussure utilizează termenii semn şi semnificam îi) accepţia ior cea mat largă (vezi snpra C.L.G. 85 n. 130) şi, pe de altă parte, că nu se accesiunea.

unt(â(iior ireductibile şi la succesiunea fonemelor în accepţii» riană a termenului (vezi C.L.G. 61 n. 11.1). în acest sens, vezi Godel S.M.
î.
Principiul saussurian a fost înţeles, în general, i a referindu-se, de asemenea şi măi ales, la succesiunea fonemelor (în sensul nonsaussurian al termenului): cf., de exemplu, Martinet 1966. 21 („Caracterul linear al enunţurilor explică succesivitatea rnonemelor ţi fonemelor. Iu aceste succesiuni, ordinea fonemelor are Valoare distinctivi ca şi alegerea cutărui sac cutări» fonem... Situaţia este uşor diferită,în.
ceea ce priveşte unităţile de primă articulare".) Principiul a fost înţeles în acelaşi sens de către R. Jakobson, pentru care ei contrazice definiţia fonemului ca „a set of concurrent distinctive features” (Jakobson 1956. 60-61, 1962. 207). în chip firesc, îi putem replica lui jakobson că definiţia fonemului dată în C.L.G. 64 şi urm. nu se referă ia fonemul în sens nonsaussurian, deci în sensul lui Jakobson (vezi C.L.G. 62 n, 115 şi 63 it. II /), adică nu se referă la ceea ce Saussure numeşte unilăji ireductibili’. şi la ivea ce noi, astăci, numim fonem. Dar obiecţia hotărîtoare este alta. Saussure : ne despre un principiu care conduce structura semnificanţilor; el nu se gîndeşte la unitălile ireductibile (fie că acestora li se potriveşte sau nu o definiţie care le concepe ca pe nişte combinări de trăsături distinctive), pentru că aceste unităţi sînt elemente ale semnificantului, dar nu semnificanţi: pentru Saussure, nu există semnificant acolo unde nu există semnificat, mi există alt semnificam decît acel recto at unui verso semantic, şi unităţile ireducnbile nu au semnificat, nu sînt semne, ci elemente constitutive ale unui semn. Principiu! linearităţii nu se aplică la ele, ci la semnificanţi, aşa că nu poate exista contradicţie între acest principiu şi eventuala natură simultan compozită a unităţilor ireductibile, a fonemelor în sensul nostru modem.
Despre această problemă cf. şi Lepschy 1965 (care, de altfel, consideră încă, dimpreună cu Jakobson, că C.L.G. 64 se referă la fonem în sensul nonsaussurian: p. 24 n. 7), utilă pentru alte probleme şi pentru alte critici legate de cei rie al doilea principiu saussurian, mai ales în raport cu noţiunea de sintagmă.
(146) Sursele acestui paragraf şi ale paragrafului următor sînt lecţiile de ia sfîrşitui lunii mai 1911, ce urmează imediat după grupul de lecţii despre entităţile concrete ale limbii, despre, limitele arbitrarului şi despre precizia celor două principii referitoaie ia arbitrar şi ia linearitatea semnului (S.M. 85-86 n. 125-130). Saussure însuşi (.1175 B. Engler) îşt avertizează elevii că acest capitol despre ¡imuabilitatea şi rn ti labilitatea semnului trebuie

plasat chiar după capitolul despre natura semnului lingvistic, şi indicaţia a fost respectată de către, editori. .
Acest capitol se află într-una dintre părţile cel mai puţin citite din C.L. G., înghesuit fiind între paginile despre arbitrar şi cele despre distincţia dintre sincronie şi diacronie care au polarizat atenţia specialiştilor, hipnotizîndu-i. Sensul nonconvenţionalîst ai arbitrarului saussurian, profunda conştiinţă a necesităţii istorice a semnului, conştiinţa radicalei istoricităţi a sistemelor lingvistice, îşi găsesc în aceste pagini, mai rar citite, cea mai riguroasă manifestare. Citind aceste pagini, cu greu poţi crede că Saussure a fost lăudat sau, de cele mai multe ori, blamat ca fiind creatorul unei lingvistici anfiistorice şi virginale, a unei viziuni asupra limbii fca sistem static, aflat în afara v»< î sociale şi a duratei istorice. Şi totuşi această fantomă a fost prea des combătută îi> .cui lui Saussure.
(147) Sursele manuscrise vorbesc, mai exact, despre „originea limbilor” (şi nu despre „limbaj”; 1191 B. Engler), Pentru atitudinea lui Saussure faţă de această problema, vezi C.L.G. 36 n. 49 şi 50. La sfîrşitui paragrafului .se află cuvintele : „adică rezistă oricărei înlocuiri arbitrare”. Este vorba despre un adaos ai editorilor în care termenul arbitrar este luat în sensul banal de „capricios, depinzînd de arbitrarul individual”, adică în sensul nonsaussurian, şi aceasta într-un contezi în care. se vorbeşte tocmai despre arbitrar în sensul saussurian (vezi sfîrşitui paragrafului precedent).
de altă parte, aprofundarea noţiunii de limbă ca formă pură, şi noţiunea de formă a conţinutului, pe care lingvistica o datorează lui L. HjeUnslev, clarifică dubiul caracter Ñ ' arbitrar al semnului şi caracterul cu deşăvîrşire relaţional al semnificatului. S.M. al lui R. Godel este răspunsul la prima exigenţă. în aceeaşi perioadă, în „Cahiers Ferdinand de Saussure”, articolul lui A. Martine! Arbitraire linguislique el double. articulaüon (Martinet 1957. 105-116) defineşte ceea ce este esenţial în soluţionarea .1, problemei: „Cititorului cursului [C.L. <?.] îi revine sarcina să descopere că atribuirea -. «arbitrară» a unui anumit semnificării, unui anume semnificat nu_este.de.cît urj, aspect ai unei autonomii lingvistice, a cărei...al.ti..fa.ţă. ..comportă aiegej;ea.._şi .delimitarea ¡ semnificaţilor. De fapt, independenţa limbii faţă de realitatea nonlingvislică se manifestă, mai muît chiar decît prin alegerea semnificanţilor, prin modul în care ea : : U interpretează, în termeni proprii, această realitate, stabilind, .desigur.. .dimpreună cu
| ea dar în chip suveran, ceea ce cercetătorii numeau'conceptele sale şi ceea ce noi am " numi mai degrabă opoziţiile sale".
(139) Să semnalăm că în rîndurile următoare „mijloc de exprimare" şi „sistem de exprimare” nu provin din surse manuscrise, unde se vorbeşte

despre „sisteme altfel decît arbitrare” (¡28 B, Bngler) şi despre „sisteme arbitrare" (1129 B. Engler). în 1 pasaj, şi încă şi mai limpede în sursele manuscrise, Saussure sugerează că una dintre sarcinile semiologiei va fi aceea de a clasifica diferitele sisteme după aspectul lori mai mult sau mai puţin arbitrar: „Unde se va opri semiología? E greu de spus. Această ştiinţă îşi va întinde domeniu! tot mai mult Semnele, gesturile de politeţe de exemplu', ar intra aici; în măsura în care semnifică ceva, ele şînt un limbaj ; ele sînl:
impersonale - dar acelaşi lucru se poate spune şi despre semnele limbii nu pot. ii modificate de individ şi se perpetuează în afara lor. Una dintre sarcinile semiologiei, va fi aceea de a marca gradele, şi diferenţele” (1131 B. Engler).
Această sarcină a semiologie!, doar schiţată aici de Saussure, fusese în realitate abordată de Ch.S. Peirce în scrierile sale rămase aproape necunoscute pînă ltt publicarea lucrării Collected Papen, 6 voi., Cambridge, Mass. 1931-1935. Ivi lucrarea sa Semeiotic (pe care, în 1867, propusese să o numească Universal Rhetoric ; Ogden şi Richards 1923. 282), semnele sînt împărţite în icons, indices şi symbols, după gradul lor de arbitrar mai mare sau mai mic. Tezele lui Peirce au fost reluate <|e mai multe ori de R. Jakobson pentru a sublinia prezenţa unor elemente nu simbolice, cţ iconice, în semnele lingvistice : ci. Jakobson 1966. 24, 27 şi urm., şi culegerea de eseuri ale lui Jakobson 1966. 7. 27 şi urm., 68 şi urm.
(140) Termenul de simbol a fost folosit de Saussure-în 1894 fa comemorarea lui Whitnejţ: „Unii filosofi, logicieni, psihologi ne-au putut arăta care era contractul fundamenial dintre idee şi simbol (prima redactare, corectată apoi : dintre un simbol convenţionali şi spirit), şi mai ales dintre idee şt un simbol independent care o reprezintă. Pjjin simbol independent, înţelegem categoriile de simboluri care au particularitatea capitală de a nu avea nici un fel de legătură vizibilă cu obiectul ce trebuie desemnat şi de a nu mai putea depinde, de ei, nici chiar în mod indirect, în viitor” (cit. în S.M. 45). El preferă apoi să-l lase deoparte, din motivele arătate in C.L.G. şi,se întoarce la cel de al doilea curs (în primul curs, termenul de simbol mai apare înciS o (iată). Totuşi, după cum am văzut, termenul de semn mi-l satisfăcea pe deplin pe Saussure, care era preocupat de alunecarea de la „unitate cu două feţe" spre „»aţă externă a unităţii "(C.L.G. 86). De unde şi tentativa de inovaţie terminologică oare
are Ioc într-o notă a cărei dată este necunoscută (dar vezi infrctV: vocabula, argumentează el în notă, lipsită de viată şi redusă la substanţa sa fonică, nu rnai este dccît o masă amorfă, o samă (şi adaugă : „Relaţia dintre sens şi soma este arbitrară”, în timp ce vocabula vie este,un sem: S.M, 51). In

această notă, Saussure subliniază totuşi dificultatea de a găsi 'termeni care să desemneze semnul în integralitatea sa, fără vreo alunecare echivoca numai spre una dintre cele două feţe. Tocmai convingerea inevitabilităţii riscului'de a fi echivoc l-a condus probabil, după primul curs în care semn pare a fi evitat, spre semn (vezi n. 155).
Refuzul saussurian al termenului de simbol a fost aspru criticat de Ogden şi Richards 1923, 5-6 n. 2, care au văzut aici o „probă” a „naivităţii" care, după părerea lor, l-ar caracteriza pe Saussure.
Despre simbol şi semn cf. Frei 1929. 132 şt mai ales Buyssens 1941 85 care observă (combătîndu-I pe Lerch 1939) că semnul lingvistic, oricare ar ii valorile onomatopeice sau iconice pe care am vrea să ie vedem în el, este caracterizat prin faptul că este gramatical, solidar cu un sţssţm şi că valoarea sa decurge de aici, şi nu din eventualul său aspect „simbolic” sau „iconic”.
(141) Pentru sensul de arbitrar şi discutarea acestui pasaj, cf. supra n. 136, î37 şi 138.
(142) Jespersen 1922. 410 (cf. Kantor 1952. 172) critica teza lui Saussure asupra onomatopeelor şi îi reproşează că ar confunda sincronia cu diacronia.
Evident că Saussure este toarte departe de a face această confuzie, el care le aminteşte partizanilor originii onomatopeice a cuvintelor (adică persoanelor care, uiţind aspectul sincronic funcţionai şi nontmomalopeic, proiectează tu timp momentul în care un cuvînt a fost o onomatopee) că, dimpotrivă, se întînipiă foarte adeseori ca anumite cuvinte în care am putea viu (ea ceva onomatopeic, sa se dovedească a fi nononomatopeice dacă le .regăsim fazele anterioare. Oricum, cuvintele care sînt de origine cu adevărat fonosimbolică sau care pot apărea ca atare într-o epocă dată reprezintă o minoritate infimă în,lexic Şi ceea ce observă Buyssens 1941. 85 li se , poate aplica şi lor: ele sînt ceea ce sînt în măsura in care sînt Integrate intr-un sistem! !l gramatical şi Intr-un sistem fonematie particular, amîndouă lipsite de legături cu ' onomatopeea. Despre teza lui Saussure, vezi şi Derossi 1965 62
Ar fi greşit_ să negăin_faptul câ, în colectivităţi lingvistice date de limbă r determinată, se pot percepe valori fonosimbolice In unele cuvinte sau în unele clase de sunete: şi se ştie că în organizarea semnelor lingvistice în funcţia poetică un anumit rol poate fi uneori atribuit în mod voluntar semnificanţilor, cărora autorul înţelege să le exploateze valoarea fonosimbolică ce li se dă ; cf., pentru foarte vasta literatură asupra acestor două puncte, paginile lui Ultmann 1959. 266 şi urm., 305. Grammont 1933, cu cercetările şi notaţiile sale asupra foneticii impresive. şi mulţi alţi savanţi

după el, au încercat să. dea o dimensiune pancronică acestui tip de cercetări, susţinînd de exemplu că ideea de „micime” s-ar asocia cu sunete de tipul [i] (citind cuvinte ca piccino, minor, mini mus, petit, Ultle); dai e uşor să găsim - cuvinte Intr-un fel sau altul apropiate ca sens de „micime” fără nici o articulare [i] 1 (smalţ, parvus) şi cuvinte cu [i] apropiate de sensul opus (big, infim), şt desigur , puzderie de cuvinte din toate limbile în care apar articulări fi) fără sa se poată în ; vreun fel stabili o legătură între sensul lor şt „mărime”, „micime" şi alte lucruri asemănătoare.
în care obiectul lingvisticii „poate fi istoric" (1485 F. Engler). Cînd Malmberg 1967.
4 scrie că „factorul timp este extralingvistic”, ei reflectă gîndirea lui Saussure în raport cu simpla stare de limbă, şi nu cu limba, nu cu „limba vie” care este o realitate temporală, istorică.
(163) Sursele acestui paragraf şt ale paragrafelor următoare sînt un' grup de lecţii de la s fir şi tul celui de ai treilea curs (S.M. 86-88 n. 133-139), amestecate cu cîteva note din cursul al doilea şi cu cîteva note autografe (S.M. 106).
(164) Wells 1947. 30-33 critică punctul de vedere al lui Saussure şi afirmă că piuă şi astronomia, geologia şi istoria politică pot fi studiate în sincronie şi în diacronie.; Saussure este exacl de aceeaşi părere (vev.i mai ales C.L.G. 97, alineatul 3), dar vrea să stabilească o gradaţie : de ia ştiinţele în care factorul timp este ignorat de fado sau este secundar (dar ar putea fi introdus, cu folos, făcîndu-se. distincţia între consideraţiile sincronice şi cele diacronice), ia ştiinţele privitoare la lucruri ce au o valoare, în care distincţia se face de fado şi pînă la ştiinţele ca lingvistica în care distincţia este indispensabilă, în măsura în care numai diferenţele dintre substanţe au o valoare, ceea ce înseamnă că valorile constat) numai într-un sistem de diferenţe.
(165) Pasajul este interesant deoarece arata că Saussure era atent nu numai la dezbaterea sociologică dintre Durtcheim şi Tarde (vezi 291), ci şi (şi o putem spune aici cu certitudinea dată de mărturisirea sa explicită) la dezbaterea dintre şcoala „istorică” şi şcoala „teoretică” din economia politică a epocii sale; este vorba despre Meihodensire.it, care s-a aprins după ce, în 1883, Cari Menger a atacat (în Untersuchangen liber die Methode der Soci a I wissenschafien- und der Politischen Oekonomie inabesondere, Leipzig 1383) şcoala istorică condusă de Gustav von Schmolîer (cf. J.A. Schumpeter, History of Economic Analysis, New York 1955. 809, 814-815). Este greu să găseşti în uriaşa bibliografie legată de Methodenstreit operele la care Saussure a vrui să se refere : în lecţii (1314 B şi E. Engle.r) el vorbeşte despre opere nu numai „recente”, dar „care tind

să fie. ştiinţifice” : aceasta ne-arputea face să ne gîndi'm fa Manuale di economia politico de Viifredo Pareto, apărui în 1906 şi tradus în franceză în 1909, lucrare caracterizată prin fundamentul sau matematic. Pentru o altă aluzie, la problemele economice, vezi C'.L.G. 128-129, iar pentru o altă aluzie posibilă ia Pareto, vezi n. 68.
(166) Ultima frază nu reflectă gîndirea lui Saussure decît în parte şi în prima sa jumătate,
aşa cum apare ea în sursele manuscrise: „O dată cu economia politică ne aflam în faţa noţiunii de valoare - dar într-un grad mai mic decît în lingvistică - şi de sistem de valori. Economia politică studiază echilibrul dintre anumite valori sociale : valoarea muncii, valoarea capitalului" (1317, 1318 îi. Itngler). Cea de a doua parte a frazei („în amîndouă ştiinţele... semnificam”) este un adaos al editorilor, destul de arbitrar dată fiind comparaţia pe care o conţine (S.M. 116).
(167) >n t|\ n , < mare claritate legătura dintre arbitrarul semnului şi metoda de
n di, i >ă trasăm încă o dată calea gîndirii saussuriene; semnul lingvistic is , , i „bi> „ , în cele două componente ale saie, semnificat şi semnificant. >i u n; > i d motiv care determină configuraţia particulară a unui semnificat
‚aa . ’mui emi este faptul că ceilalţi semnificaţi sau ceilalţi semnificanţi ce i-t jxr i, o» „ elaşi sistem îl delimitează astfel şi nu altfel. Dintr-un punct de vi dr in f asta înseamnă că întreaga valoare a urmi semn depinde, în sistem, de ce da viaţă, într-un anumit mod, ansamblului, sistemului şi, deci, de avatarurile istorice aie societăţii (esle teza din capitolul precedent, neglijata - în modr eronat - de cei care îl concep pe Saussure ca antiisloric), astfel încît valoarea lingvistică este radical socială şi radical istorică (sau, dacă preferăm un termen mai puţin echivoc, contingenţă). Din punctul de vedere al metodei de cercetare, aceasta înseamnă că, pentru a studia un semn tu realitatea sa de semn, trebuie să-l considerăm în sistemul din care îşi ia valoarea. Contrar celor afirmate de Trubeclcoj 1933. 243 şi urm., trebuie, deci să admitem că insistenţa lui Saussure asupra sincroniei nu depinde de pure raţiuni de polemică contingenţă.
(168) Vezi C.L.G. 33 n. 41, 95 n. 162 şi C.L.G. 144. Vezi şt n. 199.
(169) Sursele manuscrise arată o ezitare încă şi mai importantă, care nu apare în textul editorilor cînd ei propun cei doi termeni de static şi evolutiv (1338-1342 B. Engler).
Pentru o dezvoltare a noţiunii de stare de limbă, vezi C.L.G. 117-118 şi cf. Frei 1929. 29-30.

(170) în acest cuplu de termeni, a! căror succes, după moartea lui Saussure, a fost uriaş, numai cel de al doilea, diacronic, este inventat de Saussure : 11 citim prima oară : într-un caiet (S.M. 48 o. 12), în care apare şi termenul de semiologie : caietul pare
a fi ulterior anului 1894 (S.M. 47, n. 26).
Saitssure foloseşte de preferinţă termenul de idiosincronic: vezi infra n. 191. Pentru antecedentele distincţiei saussuriene, vezi supra 292-293.
(171) Vezi supra n. 163.
(172) Deşi au avut cu fotul alt debuşeu, reacţiile lui L. Spitzer faţă de opiniile neogramaiicuîui W. Meyer-Lufokie erau m parte asemănătoare. Dar cînd am început să frecventez lecţiile de lingvistică franceză ale marelui meu magister Wilhelm;'? Meyer-Lübke, am văzut că ele nu ne dădeau o imagine a poporului francez, sau a spiritului limbii sale : în aceste lecţii [...] nu ni se arăta niciodată un. fenomen repaos, pe care să-l privim, vreodată, în faţa: îi priveam întotdeauna vecinii sau predecesorii; întotdeauna priveam peste umăr [...} în faţa unei forme franceze date, Meyer-Lübke cita foirne din portugheza veche, din bergamasca modernă, forme germanice, celtice, forme din latina arhaică...” (L, Spitzer, Critica stilistica e semantica storica, Bari 1966. 74). Necesitatea unei descrieri ştiinţifice sincronice plutea, desigur, în aer. In 1910, K. von Ettmayer, într-un text cu tillu . : „,t
(.Benötigen wir eine Wissenschaftlich deskriptive Grammatik ’ m ,,
¡w
der romanischen Sprachwissenschaft, 2 vol., Halle Pfe> i ¡r,j c igea concluzia că: „So meine ich denn, liier setze der Weg ru emu i.nnicineu, Wissenschaftlich deskriptiven Grammatik ein, - es gilt nur hovusit alle historischen Ziele und Hintergedanken beiseite zu lassen, und die Wortfunktionen soweit sie syntaktisch unterscheidbar sind untersuchen” (p. 16). Sarcina de a răspunde acestei exigenţe comune i-a revenit Iui Saussure, care i-a găsit şi i-a dat o profundă justificare teoretica (vezi n. 167).
(173) Vezi C.L.G. 29 n. 19. Reevaluarea lucrării Grammaire de la Port-Royal a fost reluată cu prudenţă de Verbürg 1952. 330 şi urm. şi recent, în mod mai insistent, de N. Chomsky, In Cartesian Linguistics, New York 1966. 33 şi urm. ; i-au subliniat aspectele negative (preistoricitate, universalism, apriorism, conţinutism) Glinz 1947.
28 şi urm., De Mauro 1965'. 57, 171 şi urm., Mounin 1967. 126-128. Vezi: C.L.G. 124-125 şi n. 219, 221.

„Celelalte instituţii, intr-adevăr, ;,c bazează in diieiile grade pe raporturile naturale, pe o potrivire între lucruri, ca principiu final. De exemplu, dreptul unei naţiuni, sau sistemul politic, sau chiar felul îinbrăcaminţii, ba chiar şi capricioasa modă vestimentară care nu se poate îndepărta, nici o clipă, de datele proporţiilor trupului omenesc. Rezultă de aici că toate schimbările, că toate inovaţiile... continuă să depindă de primul principiu ce acţionează chiar in această sferă, şi care nu este situat decît în adincul sufletului omenesc. Dar limbajul şi scrierea nu sînt bazate pe un raport natural al lucrurilor... Whitney a repetat-o neobosit, spre a se înţelege mai bine că limbajul este o instituţie pură. Numai că aceasta dovedeşte mult mai mult, şi anume că limbajul este o instituţie care nu seamănă cu nici o alta (dacă

adăugăm aici şi scrierea) şi că ar fi prea hazardat să credem cfi istoria limbajului trebuie să semene, chiar şi puţin, cu aceea a unei alte instituţii" (1261, 1264 F. Engler).
B. Croce a insistat, încă din 1908 (Filosoful delict pratica, ed. I, Bari 1908, ed a 6-a, Bari 1950.148, 379-380), asupra caracterului instituţional ai limbii, dar intr-un alt scop, preocupîndu-se mai ales de raportul dintre expresia individuală şi coordonarea intersubiectivă a expresiei, în această perspectivii (în care Croce reia, îinprumutînd din Woldemar a Ini F.E. Jacobi, comparaţia dintre limbă şi drept, de care istoricii dreptului se folosiseră în secolul al XlX-iea), limba apare ca o „habitudine", ca o „instituţie". Această idee a fost dezvoltată mai ales de lingvişti italieni ca Nencioni 1946. 155 şi urm. şi G. Devoto, Studi di stilistica, Florenţa, 1950.3-53, Devolo 1951 (cf. 1*. Piovani, Mobilità, sistematicità, instituzionalità della lingua e del diritto, In Studi in onore di A. C Jemolo, extras, Milano 1962, De Mauro 1965. 158-160, 165-168). Cf. şi G. Dévolu, Il metodo comparatives e le correnii hnguistiche aitucili, comunicare la cel de al X-lea Congres Internaţional de Lingvistică (28 august-2 septembrie 1967, Bucureşti), p. 13 a extrasului.
Mult mai aproape de fondul poziţiei saussuriene este noţiunea de semnificat ca „uzaj" (Gebrauch), apărată de Wittgenslein în Philosophische U niersuchun gen ţ cf. De Mauro 1965. 169 şi urm.).
(158) Pentru indicaţiile referitoare la Whitney, vezi supra C.L.G. 87 n. 137.
(159) în ceea ce priveşte limbile „universale" şi limbile „iniernaţionale auxiliare" artificiale, istoricul încercărilor făcute a fost prezentat în amplul tratat al lui L. Couturat şi L. Leau, Histoire de la langue universelle, Paris 1907 ; în privinţa dezbaterilor recente, cf. Actes du sixième congrès international des linguistes, Pans, 1949.93-112, 409-416, 585-600, şi a sfirşifuiui lor, Leroy 1965. 146-147.
(160) Pentru aprofundarea problemei, vezi puţin mai departe şi C L.G. 106.
(161) Acesta este, după Hjelmslev 1.924. 37 şi urm. pasajul saussurtan care ilustrează cel mai bine ideea de limbă - uzaj: vezi C.L.G. 33 n. 45. Toata această parte din C.L.G. - şi acest lucru ne duce la ceea ce spuneam supra n. 146 - dovedeşte profunda ist.oricit.ate a viziunii saussuriene asupra limbii în totalitatea sa.
(162) Aşa cum se spune în notele autografe, se. poate vorbi despre „antiistoricitatea limbajului" pentru o simplă stare, în măsura în care „oricare poziţie dată are drept caracter singular faptul că este liberă de antecedente"' (1484 F. Engler) p este unica idee ce a fost considerată ca

saussitjtană., în realitate, în acest pasaj din C.L.G. găsim dezvoltarea ulterioară a ideii' şi sensul total al comparaţiei cu jocul de şah : „O limbă nu poate fi comparată decît cu ideea completă a partidei de şah, ce comportă, totodată, atît schimbări cit şi stări" (1489 F. Engler). Acesta este sensul elementele „apei lingvistice”, ieşim din lingvistica propriu-zisă (1699 B. Engler). Poate că sciziunea atomului i-ar permite .astăzi lut Saussure o comparaţie mai adecvată : scindînd atomul în particulele sale elementare, trecem de la o entitate care are proprietăţi chimice (sau care poate fi definită prin valenţa sa etc.) ia 0 entitate lipsită ele proprietăţi chimice şi care nu are dc.cît proprietăţi fizice (masă, energie cinetică etc.) care, oricum, sînt prezente şi în entitatea chimică, dar care nu o califică.

(206) Expresia „lanţ fonic" ii este străină iui Saussure: vezi supra n. 204.

(20?) încă o dată Constantin dă versiunea cea ¡nai clară a gindirii iui Saussure : „Dimpotrivă, dacă descompunem apa lingvistică, părăsim ordinea lingvistică : nu mai avem entitate lingvistică. Numai în măsura în care subzistă asocierea, ne aflăm In faţa obiectului concret lingvistic. N-am făcut încă nimic dacă nu am delimitat această entitate sau aceste unităţi. A le delimita nu este o operaţie pur materială, dar este m 11 c-sară sau posibilă pentru că există un element material. După ce vom fi făcut deliu ¡a -a /om putea înlocui substantivul entităţi cu unităţi" (1699-1701 E. Engler).

(< in iu aussuriene au rămas mult timp fără o denumire mai precisă. Frei 1941.

51 f denumirea de mânem (atunci definit ca „semn al cărui semnificaţii este

indivo ¡hi , confirmată apoi (Frei 1948. 69 n. 24, Frei 1950. 162 n. 4 : „al cănii seni ¡1 nu poate fi divizat în seninificanţi mai mici" ; Frei 1954. 136). în 1960,

Ma init i însuşit această denumire în Eléments, cap, I, § 9 (Martinet .1966. 20).

Cf. 'o* tper 1953.

! lingvistică a Statelor Unite, unităţile minime ce corespund momentelor

sînt note morfeme („minimum meaningful éléments in utterances” : Hockett. A

Caut , 93)'.

Lucidi, de oe poziţii saussuriene, a propus dimpotrivă denumirea de iposema (cf. Lucidi 1966. 71-72), reluată, cu sensuri oarecum divergente între ele şi în raport cu sensul lui Lucidi, de Qelardt 1959. 20, Gotlel 1966. 62 (cf. şi De Mauro 1965. 32, 81, 86-87 etc. şi De Mauro 1967).

(208) Şi aici sursele manuscrise vorbesc despre materia fonică ce are drept caracteristica faptul că ni se prezintă ca „un lanţ acustic”, „ceea ce aduce cu sine pe dată caracterul temporal care constă în a nu avea decît o dimensiune” (1705 B. Engler).
Ideea exprimată în ultima propoziţie a frazei este grosso modo a lui Saussure, dar termenul significations nu se află în sursele care vorbesc despre necesitatea de „a asocia ideea" cu ceea ce auzim pentru „a face tăieturile” ; pentru recursul ia semnificai:, vezi infra, n. 210.
(209) Sursa paragrafului este o lecţie din cei de al treilea curs (S.M. 83).
(210) Propunerea de a renunţa la SLPS tn fi" ? delimita unităţile lingvistice (moneme sau
,e fi. Bloch, A Set of Postulâtes for Phonemic şi urm ; în ciuda criticilor evidente la care se şi unu., P. Naert, Limites de In méthode 54), ea a fost reluată de N. Chomsky, Semantic aning and Language Structures, „Georgetown ige and Linguistics”, 1955. 141-150, Syntaciic onskierată ca fondată teoretic de Martinet 1966.
M. Halle, Preliminaries to Speech analysis, rS de menţiunile critice ale lui Belardi şi Naert, >65. 135-139, 1967. dor : vezi C. L.G. 61 n. 111.
(212) Paragraful provine dimr-o lecţie făcută în timpul celui de a! doilea curs, în noiembrie 1908. Pentru oscilaţiile ideilor lui Saussure asupra problemei unităţilor şi a delimitării lor, vezi S.M. 211 şi urm.
(213) Cf. A. Martinet, Le mot in Problèmes du langage, Paris, 1966. 39-53.
(214) Cf. de exemplu G. Prege, J fondamenti dell'aritmetica, (rad. din germană de L. Geymonat în Aritmetica e logica, Torirto 1948. 125; L. Wittgenstein, Tractam logico-philosophicus, 3. 3 („Numai propoziţia are un sens ; substantivul are. un sens numai în raport cu propoziţia” ; reluarea afirmaţiei lui Frege este oarecum diferită în Phit. Unlersuchungen § 37, unde contextul care dă sensul este mai curînd echivalentul sistemului saussurian decîf al propoziţiei). Aceeaşi idee. apare la B. Croce, Estetica come scierna dell’espressionne e lingüistica generate, ed. 1, Palermo 1903, ed. a 8-a, Barí 1945. 159 : „ 13espresstonne è un tutto indivisibile ; il nome e il verbo non esístono, in essa, ma sono astrazioni foggiate da noi col distruggerre ¡a sola reaità lingüistica, ch’è la propostzione. La quaie ultima è da intendere, non già al modo solito délié grarnrnaïche, ma come organismo espressivo di senso compiuto, che comprende alla pari una semplicissima esclamazione e un vasto poema” ; p. 163 ; „Del resto i ! imiţi deíle sillabe, come quelli deiie parole, sono affatto arbitrari, e distinti alia psggio per uso empirico. II parlare primitivo o il parlare dell’uomo incoito

è un continuo, scompagnato da ogni coscienza di divisione del discorso in parole e sillabe, enti immaginari foggiati dalle scuoie”.
Cf. la lingvişti, cu motivaţii tehnice, Lucid! 1966. 69: „Actul lingvistic ca act expresiv se realizează în mod specific doar în semnul considerat în totalitatea sa, nu într-un cuvfnt sau în mai multe, niciodată într-un cuvîni sau în mai mulle luate ca atare. Cel care vorbeşte se exprimă nu peniru că rosteşte cuvinte, ci pentru că, rostindu-le, el realizează un act lingvistic: deci un semn semnifică ceea ce a fost exprimat nu prin cuvintele rostite, prin ele şi pentru ele înseşi, ci prin împlinirea actului lingvistic realizat. Actul lingvistic şi mimai el, format dintr-unui sau din mai multe cuvinte - şi cînd se realizează printr-uu singur cuvînt acesta încetează să mai fie un cuvin! -, este unitatea semnificativă prin excelenţă, prin urmare singura susceptibilă să se realizeze Intr-o entitate care să poată pretinde denumirea de sernn”. Aceste idei ale lui Lucidi se, mtîluesc, în parte, cu acelea ale lui L. Prieto 1964. 16, care defineşte actul de vorbire simplu ca producător ai unui semn care are tm semnificat (Prieto, spre deosebite de Lucidi. admite posibilitatea unei analize a semnificatului în noeme).
(215) Paragraful derivă din ce! de al doilea curs (S M. 67).
(216) Capitolul derivă în mare parte din lecţiile ţinute la începutul celui de al doilea curs (30 noiembrie, 3 decembrie 1908) şi consacrate naturii limbii considerată din interior (S.M. 68). Capitolul este deci, cronologic, anterior faţă de precedentul. Dar şi din punct de vedere logic îi este anterior. El poate fi considerat ca abordarea ideală.a redactării finale a gîndirii saussiiriene : In discuţia avută cu Riedlinger din 6 mai 1911 (S.M. 30), In legătură cu „sistemul de geometrie" care-ar trebui sâ fie, după părerea lui Saussure, „lingvistica generală”, acesta afirmă că într-un asemenea sistem „primul adevăr” este următorul : „Limba este distincta de vorbire”. Această afirmaţie, i-a convins neîndoielnic pe editori să pună distincţia limbă - vorbire în introducerea la C.L.G. Dar de ce este „primul adevăr” ? De ce este nevoie să distingem limba de vorbire? Capitolul 111 din introducerea la C.L.G. se mulţumeşte să ilustreze
împrejurări, dacă regele a fost mutat şi apoi adus iar la locul său, pentru a hotărî dacă putem face rocada, sau să ştim dacă vreun pion a fost mutat sau nu la mişcarea precedentă pentru a hotărî dacă-i putem lua, sau să ţinem seama, cînd ajungem la ultimele mutări, de numărul de mutări făcute începînd dintr-un anumit moment. Nimic asemănător nu se întîmplâ în cazul limbii...” (Lepschy 1966. 44-45).
(188) Titlul paragrafului aparţine editorilor, ca şi începutul (1493 1494 B. Engler). în acest paragraf au fost utilizate şi notele de la al doilea curs (vezi supra n. 163 şi 1498, 1500 şi urm. B. Engler).

(189) Pentru trimiterea la ¡dinţa (savoir) vorbitorilor ca punct de referinţă al' analizei
lingvistice sincronice, vezi C.L.G. 186 187.
Merită să notăm că pentru Saussure conştiinţa (conscience) este capacitatea, pozitiv verificabilă, de a produce sintagma după module analogice date (C.L.G. 175-176; vezi, de asemenea, 186-189). Asupra celor două perspective ale lingvisticii ; diacronice, cf. C.L.G. 217 şi urmii 90) Termenii perspective prospective şi perspective retrospective au ridicat probleme în ceea ce priveşte primul cuplu, în traducerea C.L.G. în italiană; intr-adevăr, perspective şi prospective se traduc prin acelaşi termen (prospettiva). De aceea acest cuplu este. tradus prin prospettiva - prospettica.
(191) Pentru cei doi termeni, vezi C.L.G. 98 n. 170. Noţiunea de idiosincronie este reluată de Hjelrnslev 1928. 102 şt urm.
(192) Pentru noţiunea saussuriană de lege, vezi Fret 1929. 23 ; pentru o critică a atribuirii de imperativitaie legilor societăţii cf. Wells 1947. 30. Facem observaţia că referirea
EE la legile juridice aparţine editorilor, manuscrisele nevorbind decît despre „noţiunea, de lege" în general (1525-1526 B. Engler) ; cf. S.M. 116.
; (193) Alineatul 6 din C.L. G 107 este mult schimbat în ediţia din 1922 faţă de cea din 1916 ;
ffr;!," este semnul unei anumite stări, de nesiguranţă a editorilor, care au manipulat mult' aceastăparte a notelor ; în paginile următoare (108-109), întreaga demonstraţie (fapte
i . semantice, transformări sintactice şi morfologice, schimbări fonetice) aparţine editorilor (S.M. 116).
N(194) Veţi supra n. 176.
(195) Ideea de a construi o „pancronie" a fost reluată de Hjelrnslev 1928. 101-111,249-295, care propunea sa se distingă între pancronie, pansincronie, pandiacronie, ¡diacronie, idiosincronie, idiodiacronie (cf. Sommerfeit 1938 = 1962. 59-65). Pentru abordarea paneronică cf. Ulimaim 1959. 258 şt unu. ; pentru problema universaliilor cf. C.L. Gl 33 n. 42.
(.196) Paragraful utilizează exemple scoase din cel de al doilea curs ; vezi n. 163. Exemplul termenului dépit în locuţiunea en dépit de, dezvoltat nu sincronic, ci prin referite la latinescul in despectu, este scos din A. Hatzfeld, À. Darmesieter, A. Thomas, Dictionnaire, générai de la langue française, dépii, I.
¡Ai (197) Baza paragrafului este furnizată de notele din cel de al treilea curs,
Ny((198) Vezi C.L.G. 39 n. 63, 40 n. 65 şi 67, 44 n. 81.

af(199) Utilizarea termenului istoric (historiquement) opus termenului static (statiquement) aparţine editorilor şi lipseşte din sursele manuscrise (1656 B. Engler) ; intr-adevăr, se pare că, începînd dintr-un anumit moment, Saussure s-a g indii că termenul istoric se aplică atît unei stări cit şi evoluţiei unei stări : vezi C.L.G. 98 şi 33 n. 41.
Distingînd între disparitatea ..superficială" şt unitatea „profundă” a limbilor, Saussure se gîndeşte, fără îndoială, la aspectele universale ale realităţii lingvistice, pentru care vezi n. 42.
(200) Capitolul provine dintr-o lecţie clin cel de al treilea curs (S.M. 88-89).
(201) Pentru aceasta, cf. Firth 1956. 133 Malinberg 1967. 1 şi unu.
(202) Este greu de stabilit cu precizie la ce lip de simplificare se gîndea Saussure : poate că, după cum crede Sechehaye într-o notă manuscrisă, „este vorba, probabil, de convenţia ce constă în a considera dispoziţiile lingvistice ale tuturor indivizilor ca identice, cînd, în realitate, ele nu sînt aşa" (cit. în S.M. 89 n. 98).
Pentru noţiunea de stare de limbă şi dificultatea de a delimita stările, cf. Frei 1929. 29-30, Firth 1935. 51 n. 1, Malmberg 1967.
(203) Sursele paragrafului sînt două lecţii, din 5 şi din 9 mai 1911 (cel de al treilea curs), rezumate In S.M. 83. Titlul capitolului propus de Saussure elevilor săi era Care sînt entităţile concrete ce compun limba. ? (1686 B. Engler),
(204) Locuţiunea „substanţă fonică” este introdusă de editor i: vezi n. 111. întreg pasajul trimite Ia. sursele manuscrise cunoscute de editori: „Dacă luăm şirul sunetelor, el nu este lingvistic decît dacă este suportul material al ideii. O limbă necunoscută nu este lingvistică pentru noi [utilizat în alineatul 3], Cuvîntui material, pentru noi, este o abstracţie. Diferitele concepte (a iubi, a vedea, casă), dacă le despărţim de un semn reprezentativ, sînt concepte care, considerate pentru ele înseşi, nu mai sînt lingvistice. Conceptul hu trebuie să fie. decît valoarea unei imagini acustice Conceptul devine o calitate a substanţei acustice" (1962-97. B Engler). Această idee apare şi mai limpede în notele corespunzătoare luate de Constantin (1693-1697 F. Engler) : „Astfel, dacă luăm partea materială, şirul sunetelor, el nu va fi lingvistic decît dacă e considerat ca fiind suportul material al ideii; dar privită în ea însăşi, partea materială este o materie care nu i lingvistică, o materie care poate doar să aibă legătură cu studiul vorbirii, dacă învelişul cuvântului ne reprezintă o materie.care nu e lingvistică. O limbă necunoscută nu este lingvistică pentru noi. Din acest punct de vedere, putem spune că orice cuvînt material este o abstracţie din punct de vedere lingvistic. Ca obiect concret., el nu tace parte din

lingvistică. Aceiaşi lucru trebuie spus şi despre faţa spirituală a semnului lingvistic. Dacă luăm în sine diferitele concepte despărţindu-le de reprezentatorul (reprdsentateur) lor < de un semn reprezentativ>, ele sînt un şir de obiecte psihologice: <a iubi, a vedea, casă> . In ordine psihologică, vom putea spune că este o unitate complexă. Pentru a face parte din ordinea lingvistică, conceptul nu trebuie să fie decît valoarea unei imagini (acustice). Sau, dacă II introducem în ordinea lingvistică, el este o abstracţie. Conceptul devine o calitate a substanţei acustice, precum sonoritatea devine o calitate a substanţei conceptuale''.

Notele de mai sus se pretează la două observaţii terminologice: folosirea termenului de abstracţie pentru „lucru ireal" (vezi n. 70), şî utilizarea termenului de reprezentaior, termen tehnic pe care Saussure l-a încercai, probabil, pentru semnificam sau pentru semn, lunecînd spre semnificam, şi care coincide în mod ciudat cu termenul de representamen din Ch.S. Peircte (Jakobson Î966. 24).

(205) Dezvoltarea comparaţiei provine de la editori : Saussure se mulţumeşte să arate limitele,comparaţiei sale, spunând. că, chiar dacă separăm cele două elemente ale compusului, rămînem mereu în aceeaşi „ordine chimică", în timp ce, separînd

avantajele distincţiei : ea ar servi, după cit se pare, la a garanta autonomia lingvisticii. Din punctul de vedere generat al ştiinţei (şi nu din acela al profesorilor de lingvistică), această distincţie, dacă singura sa raţiune este aceea de a garanta autonomia lingvisticii, este absolut gratuită. Şi ea le-a apărut ca atare multora din cei ce s-au lăsat puşi pe uri drum greşit de fundamentul dat de editori Cursului, in realitate, în acest capitol putem găsi argumente ştiinţific valide ce pledează pentru distincţie. Mai exact, aceste argumente se află în necesitatea de a da un răspuns întrebărilor ce se pun In acest capitol. Şi, în primul rînd, primei întrebări, care poate fi considerată ca unul dintre 3 incipiturile cele mai eficace ale lingvistici! saussuriene : vezi C.L.G. 40 n. 65.

, (217) Formularea Iui Saussure este în realitate mai largă: este problema generală (şi ¡iu

numai sincronică) a argumentelor care ne îngăduie să identificăm două fapte ca fiind

3 două manifestări ale unui lucru care rămîrie identic. Problema se prezintă în primul

rînd conştiinţei critice a unui lingvist din secolul al XlX-lea în termenii săi diacronici: ce ne îngăduie să identificăm cuvîntul franţuzesc chnud cu cuvîntul latinesc calidus'i Această întrebare şt discuţia referitoare la ea au fost aşezate de editori la pagina 183,

" în timp ce Saussure le-a tratat în relaţie cu problema mai radicală a identităţii sincronice (1759 şi urm. B. Engler), reducînd problema diacronică la cea sincronică.
\ Aceasta,constă în a stabili pe ce bază identificăm (ca vorbitori sau ca lingvişti) două fenomene ca exemplare ale aceleiaşi entităţi, ca varianfi ai unui aceluiaşi invariant' (Hjdmslev 1961. 60 şi urm.).
b (218) Şi în acest capitol, intenţia lui Saussure este mai ales destruehs, tinzînd să arunce, o \U3:îndoială asupra ansamblului categorisirilor şi definiţiilor date pe baza
CMC. 1 ontologico-universalistă pe care gramaticile modeme atr .moştenit-o de la tradiţia 73 aristotelico-raţionalistă.
"(219) Necesitatea unei critici a definiţiilor tradiţionale a aşa-numitelorpartes omtionwn şt
a altor categorii sintactice a fost viu resimţită de Saussure (discuţia cu Riedlinger citată în S.M. 29) ; critica, iniţială de el, a fost reluată de Glinz (care a luat drept deviză fraza lui Saussure ce urmează imediat după această notă), de E. Benvenisle, La piuase nominale, B.S.L. 46: I, .1950. 19-36 (=1966. 51-67), de A. Pagliaro, Logica e grammatica „Ricerche linguistiche” I: 1, 1950. l-38, de E. Coşeriu, Logicismo y antilogicismo en la gramatica, Montevideo 1957, de Benveniste 1966. '63-74, 168. şi urni. îmi îngădui să trimit şi la lucrarea Accusativo, transiiivo, intrcinsitivo, „Rendiconti dell’Accademia nazionale dei Liricei” 14 : 5-6, 1959. 233-258, precum şi la încercarea ce-i urmează, Frequenza efunzione dell’accusaliva in greco, ibid. 15 : 5-6, 1960. l-22. Din nefericire, această direcţie critică nu Î, reţinut atenţia lingviştilor care, înaintea lui Cbomşky, nu au prea fost interesaţi de analiza formală a conţinutului (pentru a adopta termenii hjelmsievieni) şi care. s-au consacrat, mai curînd, analiz„ei expresiei. Tristul rezultat ce apare în curentui; chomskian este că studiile sintactice, revenite la mare cinste, ajung să se dezvolte după cele vechi, categorii echivoce şi groteşti, agenţi şi pacienţi, substanţe, accidente, accidente ale accidentelor, calităţi substanţiale etc. Legătura dintre uitarea criticilor aduse sintaxei de tradiţie raţionaliştii şi reluarea vechilor categorii sintactice apare, de exemplu, la Chomsky care, referiudu-se la tezele raţionaliste de ia Port-Royal, afirmă cu multă candoare : „în general, se crede că aceste postulate au fost respinse, sau că dezvoltarea ulterioară a lingvisticii a arătat că ele erau lipsite de importanţă
ir ii 19 >6. 175) : nu Mf> i/ n* lor pe planul
5 < 7 ai iie pe planul (i v. maniera lui e . semnificative”, r t în formularea II i u/ este nevoie tu de una nevoie să o Ut ii ii clară, pentru e ă nsistăm asupra niff'i ciede că există i ni .au invers, căci i802 B. Engler). Vezi

practică. După cîte şliu eu, uu-i aşa. Sau, mai curînd, ele au iost date uitării pentru că etc." (in Problèmes du langage Paris, 1966. 16). Vezi şi C.L.G. 99 u. 173, 187 şi 265. Fraza „Să încercam... pentru a ordona faptele care ţin de ea" este definită in S.M, 116 ca „o inserţie". în realitate, ea ar palea deriva din 1801 B. Engler.
Aici este reafirmat, pe planul analizei sintactice, principiul bioianarităţii" (Hielmslev) semnului lingvistic şi a entităţilor în care e! se analizi > i există categorii, entităţi, clase aie conţinutului în a far expresiei ; dar categoriile, entităţile, segmentele nu si „materiei fonice", ignorîndu-se, sau propuriîndn-se Bloch) câ aceasta nu este segmentabiiă decît în raport Gîndirea lui Saussure este mai clară în notiţele st' editorilor: „Nu s-ar putea vorbi de categorie ? Ni întotdeauna de o materie fonică ; aceasta fiind lineară decupăm. Aşa se afirmă unităţile... kieea de unitate unii, dacă am vorbi despre unităţi semnificative. Du , termenului de unitate. Aille!,, ne pulern face o idee g cuvinte ca unităţi, la care se adaugă o semnificaţie. semnificaţia este aceea care delimitează cuvintele în g
C.L.G. 119 n. 204, 120 n. 210, 145 n. 267.
Despre raportul valoare : semnificat : semnificaţie, vezi nota de la capitolul următor.
Pentru atitudinea funcţional istă şi compa raţia cu jocul de şah, trebuie să adăugăm acestei pagini saussuriene fundamentale diferite paragrafe din Philosophische Untersuchungen de Wittgen.stein : ele exemplu, 6 (snrşim!), 35 (alineatul 3), 108.
Vezi n. 16, C.L.G. 41 o. 90, 104 n. 186-18 7. Pentru analogiile dintre Wittgenstein şi Saussure, cf. şi De Mauro 1965. 1.56, 168, 173, 184, 20.2.
Principala sursă a acestui paragraf şi a paragrafelor următoare din capitol este grupul alcătuit din ultimele lecţii din cel de ai treilea curs, ţinut între 30 iunie, şi 4 iulie 1911. Auditoriul lui fiind de acum înainte relativ pregătit (S.M. 29), Saussure poale să Înceapă să-şi expună punctele cele mai dificile ale doctrinei sale asupra limbii.
Din toate pasajele din C.L.G., acesta este, poate, cel care dă. dezminţirea cea mai directă la ciudata afirmaţie a lui N. Chomsky, Aspects of a theory of syritax, Cambridge, Mass., 1965. 7-8, după care Saussure ar fi păcătuit printr-o „naive view of language", oferind o „image of a sequence of expressions corresponding to an amorphous sequence of concepts" : dar Saussure îşi propune să conteste tocmai o astfel de imagine a limbii. Pe pămîntul american, rupîrid tăcerea postbloomfieldienilor. Chomsky a atras în mai multe rînduri atenţia, asupra lui Saussure şt a afirmat, cu hotărîre, legătura dintre poziţiile şi problemele ridicate de el în lingvistică şi poziţiile şi problemele saussuriene, începtnd prin recunoaşterea faptului că realitatea

lingvistică nu se limitează ia o secvenţă de ufterances, de acte de vorbire în măsura in care, pe lingă simplu! comportament verbal, există şi limba (Chomsky 1965. 4). Totuşi, se pare că el nu a înţeles întotdeauna foarte bine poziţia saussuriană : cele de mai sus constituie tocmai un astfel de exemplu. Critica dezvoltată de Hielmslev are o altă consistenţă. Ei observă că leza nebulozităţii prelingvistice a „gîndirii” nu poate fi demonstrată decît după „apariţia limbii”, astfel încît ceea ce presupune Saussure nu este decît un „pedagogica! Gedaiikehexperime.nl.", eficace poate dini punct de vedere didactic, dar, cu siguranţă,
incorect din punct de vedere teoretic. De fapt, în concordantă cu teza susţinută, i trebuie să spunerrică nu înttlnim niciodată vreun conţinut de gîndire lingvistic inform
' care să ne permită să spunem dacă, înainte de limbă, gîndirea este sau nu informă. După Hjehnslev 1961. 49-54 (care este cei mai bun comentariu ai pasajului), dovada corectă a afirmaţiei saussuriene trebuie căutată pe o altă cale. Aceasta, în cazul cînd
acceptăm sugestiile lingvistului danez, se poate prezenta după cum urmează, lată o serie de fraze ;
jeg vtid del ikke / do not knote je ne saie pas en iieda naluvara non so nescio
Aici se pune o problemă teoretică legată de dreptul de a confrunta aceste fraze luate izolat: conftnntlndu-le, nu ieşim oare din idiosincronie? Dreptut, adică justificarea teoretică a confruntării, este tocmai dreptul pe care îl avem cînd, ca Peuce, admitem că. fiind dat un semn, se poate găsi întotdeauna un altul, mai clar şi mai explicit : confruntarea dintre două semne diferite dintr-o aceeaşi limbă este ect ii u măsura în care, intr-o serie de circumstanţe, ele folosesc (chiar dacă sînt diferiţi) la caracterizarea aceloraşi situaţii (referrings) sau, cu a ' ' i" nu au aceleaşi semnificaţii. Pe aceeaşi bază putem confrunta semne ce
,i tli,> n limbi diferite.. Pe baza existenţei unor semnificaţii identice posibile.
, > m V concluzia că cele şapte semne precedente au ceva în comun. „This
coi'-n >.n (actor we caii purport... This pui port, so considered, exists provisionally as an amorphous mass, an unanalyzed entity, which is deftned only by ils externai functions, natnely its function to each of ihe linguistic sentences we. have quoted” (Hjeimslev 1961. 50-51). Acest purport poate fi analizat în diferite feluri. Pentru a simboliza diversitatea analizelor trebuie să alegem o (meta)Umbă de descriere : Hjelmsîev loc. cit. adoptă „o” engleză ; noi vom adopta aici „o” latină (nu putem spune „engleza", limba-

idiom reală care, cu toată flexibilitatea sa, nu admite ca gramaticale l'know it not, care este echivalentul metalingvistic al frazei daneze, sau noi know-clo-I, care este echivalentul frazei italieneşti; după cum nu putem spune tuci „latina”). Soluţia problemei unei metalimbi ce simbolizează semnificaţii j! diferitelor limbi, soluţia problemei unui „alfabet semantic internaţional” este decisivă f pentru soarta viitoare a semanticii funcţionale (său nooiogiefj. Un astfel de „alfabet semantic internaţional” puţind fi furnizat de ansamblul terminologiilor ştiinţifice (i)e Mauro 1967. 7), şi acestea fiind fie latineşti, (nomenclatura botanică şt altele asemănătoare acesteia), fie puternic dominate de. latinisme, vom adopta aici un sirnbolisnt metalingvistic de origine latină. în termeni, melalingvisiici, cele şapte fraze ale noastre devin:

EGO SCIO ID NON EGO AG(O) NOM MCKRE) EGO NON 501(0) PASSUM

EGO - NON - PACK) SCIRE NON - SCIENS - (SU)M - EGO - ID NON SCK)

NON - SCIO

Diversitatea „formei” semantice, pe care o ia aşa-numitul purport m. diferite limbi este agravată de faptul că în fiecare limbă există, în afară de fraza pe care am indicat-o, fraze ce pot avea semnificaţii identice (in 'italiană : io non so, non to so, l’ignoro, forse etc. ; în franceză u n ’e.n sens rien, ie ne te sais pas, je ¡.’ignore etc.), şi că seria acestor fraze este ciit , >-« ¡- ii,T1bă ţa alta, aşa curţi sini diferite legăturile paradigmatice proprii : ti ăunr <; elementele celor‘şapte fraze. We thus see that the unformed purpnit cAin ' ><t from all these linguistic-chain;; is formed'differently in each langr r> > n !i .mguage lays down its own boundaries «within the amorphous» «thoug* > tas-» and stresses different factors in if in different arrangements, puts the center of gravity in different places and gives them different emphases Just as the same sand can be put into different molds, ami rue same cloud can take on ever new shapes, so also the same purport is formed or structured differently in different languages. Purport remains, each time, substance for a new form, and has no possible existence except through being substance for one form or for another. We thus recognize in the linguistic content, in its process, a specific form, the content-form, which is independent of, and stands in arbitrary relation to, thc.purport and forms it into a content-substance" (Hjelmslev 1961. 52). Diversitatea seriei semnelor ce coexistă o dată cu semnul indicat pentru fiecare dintre cele. şapte limbi se bazează pe diversitatea aşa-numitului „system of content",

pentru cate putem spune acelaşi lucru; sistemul formelor Sn care se articulează masa experienţelor posibile, sistemul semnificaţilor proprii al monernelor lexicale şi/sau gramaticale esie variabd de. la o limbă la alta. Sau fiecare limbă, în felul său, după un sistem de forme care îi este propriu, reduce la substanţa conţinutului (content-substance) experienţele posibile. „In this sense, Saussure is clearly correct in distinguishing be-:ween form and substance” (Hjelmslev 1961. 54).

(226) Alineatul provine din cel de al doilea curs (1830 B. Engler). Este bine să I aiumiiin căci, Snlf-o anume privinţă, el nu exprimă poate i-md.... mi r * iatissure, ei gîndirea sa dintr-un moment de tranziţie 1 m y,,ii- ,t, . , -.¡.icsij „faptul oarecum misterios” ; fntr-adcvSr, organizat ca r mmm lingvism. pai o şi nu poate să nu oară misterioasă în afara cadmiu: social iu care ea se plasează, şi - mai în general - funcţionarea limbajului (Saussure vorbeşte în alineat despre limbaj ', termenul limbă este o înlocuire făcută de editori) este de neînţeles în afara unui context social (De Mauro 1965. 152 şi urm., 169 şi urm.). După puternicele afirmaţii privind legătura dintre limbă şi societate, afirmaţii ce datează încă din ¡894 (găsim ceva în acest sens in ultimele alineate din C.L.G. 95-96), aspectul radical social af limbii şi al limbajului intră din nou în umbră, iar interesul lui Saussure se îndreaptă spre probleme de metodologie ale, lingvisticii şi asupra altor probleme. în cel ¡le al doilea curs, cum am mai arătat şi în altă parte (De Mauro ¡965. 153 şi urm.), Saussure reafirmă caracterul social ai fenomenelor semiologice, dar nu găsim o deplină consacrare a aspectului radical social a! limbii şi al limbajului decît în lecţiile din mai 1911 (S.M. 85-86 n. 125-179), luate drept bază a capitolului despre imuabilitatea şi imutabilitatea semnului (C.L.G. 90 şi urm.).

saussuriene interpretate de Burger, R, Godei imilneşte poziţia noologiei lui Prieto în ceea ce priveşte raportul semnificaţie semnificai. în privinţa analizei .lingvistice mai rafinate, Saussure răspunde unei exigenţe subliniate de cei mai mari logicieni: aceea / care ne face să distingem între a) referinţa concretă, cu ajutorul unui semn, la un f ' obiect particular şi b): felul în care semnul pi opune reprezentării noastre subiective / acest obiect sau altele posibile. Semnul Venu.n are referinţe diferite după cum ne trimite ia steaua strălucitoare de pe cer sau la o fată fascinantă ce trece pe stradă; în prunul caz, el poate trimite la ceea ce trimite şi un alt semn, Luceafărul de zi. Dar

x Luceafărul de zi poate trimite la ceea ce nu poate trimite Venus şi vice-versa : aceasta înseamnă că cele două semne, din cauza virtualităţilor lor referenţiale diferite, cînd se întîmpSă să aibă referinţe asemănătoare, le propun în moduri diferite. Distincţia dintre referinţa concretă şi modul de a o face este redată de Saussure prin a)
' semnificaţie (sau sens) şi b) semnificat. G. F'rege făcuse aceeaşi observaţie înaintea lui Saussure; în Ueber Simt und Bedeutung, „Zeilschrift fur Philosophie und philosophische Kritik" 100, 1892. 25-50, p. 26, el distinge între a) Bedeutung şi b) Sinn, reliiînd problemele puse de Bolzano (cf. R. Egidi, Ontologia e conoscenza matematica. Un saggio su G. Frege, Roma 19(53. 213 şi urm.). Distincţia clară, făcută de. Saussure este, din nefericire, redută adeseori neclar prin traduceri proaste : astfel C. Ogdeit, traducînd Traaatus de Wittgenstein, redă Bedeutung prin meaning în loc de refer ring sau de alt termen apropiat, aşa cum propune pe bună dreptate G.E.M. Ânscombe, IiUwd. ăl Tractatm, Roma 1966, p. 13.
Despre legătura dintre valoare şi sistem, cf. Ipsen 1930. 15-16, Cikobava 1959. (02-104, Chnstensen 1961. 179-191, precum şi articolul deja semnalat al lui Bally 1940. 193 şi urm.
(232) In legătură cu această ultimă frază, care rezumă punctul de vedere saussurian, dar care nu are un corespondent exact în sursele manuscrise (1897 B. Engler), Martinel 1955. 47 notează că ea nu implică faptul că aşa-numitul cîrnp de dispersie al unei entităţi lingvistice (Martinel se referă în particular la fonem) nu-şi găseşte limitele decît în celelalte, entităţi ale limbii: norma de realizare este o altă. limită. Asia înseamnă că limba nu este numai ansamblul caracteristicilor diferenţiale ale entităţik > tj.t vi ei.îl fonemelor nu numai ansamblu) a ceea ce este, fonologie, pertiu' i 1 n a t jezut Trubeckoj, Prineipes, l-15, ci că ea este ansamblul a tot ceea ce e ai' , (’*. i i i, numai ai complexelor diferenţiale, ci, de asemenea, la nivelul fonet.i , ine,oi de variante. Ea este, de fapt, însumarea Hmbii-sdiemă şi a limbii i no,,na . e icalizare a iui Hjelmslev (vezi C.L.G. 33, n. 45). Vezi pentru unei) ei avnia/iMore, Coşeriit 1952 — 1962. 90 şi urm.
(233) După Malrnberg 1954. 11-17, acest paragraf şi mai ales paginile 131-132 reprezintă cel mat bun pasaj din C.L.G.
(234) Despre noţiunea de. zero, în afară de Allen 1955 şi Haas 1957. 34, 41, 46, vezi 380. Preocupat de „legiunea de fanîastne" suscitată de teoria saussutiană a semnului zero (alte pasaje clasice: C.L.G. 103, 148, 189), Godei 1953 subliniază că semnul zero nu înseamnă lipsa semnului, ci reprezintă un semn implicit, adică un semn al ca rut semnificat izvorăşte din raporturi memoriale şi/sau discursive (ca să folosim terminologia lui H. Frei) şi al cănii semnificaţii nu admite realizare fonică.

latcobson 1939. 143-152 a cercetai coriirapartida semantică a semnificaritului zero, adică semnificaţiii „zero”. Godei aduce obiecţia că pe planul semnificaţilor nu putem avea decis, neutralizări (Godei ¡953. 31 u. 1).

în sprijinul lui Jakobson putem totuşi cita cazuri ca, de exemplu, frazele iterative, în dialect roman: un exemplu relativ celebru este începutul de la Scoperla de V,America de C. Pascavella („Ma che ciicSti? Ma leva mano, leva! ”), unde ne-am putea îndoi de faptul că termenul leva reiterat are vreo semnificaţie. Dtfr avem şi exemple ca : Si t’acchiappo, sitta Ma l’ha't sentito, l'km ? So'venuio da casa, so; şi in acest caz silabele reiterate au o funcţie pur şi simplu ritmică, sînt segmente semnificante cu semnificat zero. .. . cmc—.

(235) Alt pasaj esenţial pentru a lămuri noţiunea de limbă ca formă pură, a noţiunii de Umbă-schemă a iui Hjelmsiev : vezi n. 45.

(236) iu sursele saussuriene se vorbeşte de elemente fonice sau sonore, nu de foneme, termen introdus aici şi în alte părţi de editori pentru a desemna unităţile funcţionale vezi n. 111.

(237) Să ne gîndirn, de exemplu, la extrema latitudine pe care o avem în italiana, ca şi în franceză, în privinţa locului articulării, pentru realizările fonemului /ti ; sau la posibilitatea de a articula ca pe o surdă sau ca pe o sonoră pe /j/, în cuvinte capiede, chiave etc.

(238) Saussure reia aici, amplificînd-o, menţiunea din C.L.G. 48. Vachek 1939 şi, mai ales, din 1943, Hjelmsiev (Hjelmsiev 1961. 105 şi biblio) au atras atenţia asupra studiului semiologic al scrierii. Cf., pentru alte indicaţii bibliografice pe această temă, Lepschy 1965. 28-29 şi nota.

(239) Pentru surse, vezi supra n. 224.

(240) în legătură c» redactarea acestui pasaj, se observă că adjectivul fonic lipseşte din sursele manuscrise Saussure vorbeşte despre „diferenţe între semnificaţi" şi „îiute semnificaţi”, adică dintre clase de entităţi abstracte : vezi n. 111.

(241) După Godel (S.M. 117), ar fi vorba despre o inserţie a editorilor, începînd cu „diferenţe conceptuale” şi pînă la sfîrşilul alineatului ; el aminteşte şi fraza finală din C.L.G. 101 care, după părerea sa, a fost şt ea adăugată de editori. în realitate, 1942-1943 B. fingler (notele lui Riedlinger) arată că fraza „Dovada... o modificare” are un corespondent precis în surse în care putem citi: „Ca şi în cazul oricărei valori ce depinde de factori sociali, nu ceea ce intră intr-un semn lingvistic poate să ne dea o idee despre ceea ce este acest semn. Totul nu este decît materia utilizată ; valoarea poate să varieze fără ca aceste elemente să varieze”. Prezenţa acestui pasaj în sursele manuscrise nu este. interesantă numai din punct de

vedere filologic ; este vorba de un pasaj de importanţă teoretică: el implică in nuce acel structuralism diacronic considerat în opinia comună a n fost neglijat de Saussure (vezi C.L.G. 100 n. 176).

(242) Pasajul are o mare importanţă teoretică. Combinaţia uinîre semniftcant şi semnificat, adică semnul, este o realitate pozitivă; semnul este deci o „entitate concretă”. Dar acest aspect concret este rezultatul unei operaţii complexe de sistematizare în (şi de legătură dintre) clase abstracte, ale foniilor şi ale semnificaţiilor concrete.

între semne subzistă un raport de opoziţie pe care Saussure tinde să-l conceapă ca diferit de raportul de difer nţ Hă ei 1952, S.M. 196 şi urm.). Ultima frază din pasaj (. ejji suigura specie...”) e un adaos al editorilor: 1949 B. Engler. '

(243) Este fenomenul de individualizare funcţională, ce răspunde unei exigenţe generale de economie prea care o parte din elementele redundante intr-o anumită fază lingvistică sînt funcţionalizate, luate ca distinctive, intr-o fază ce urmează. La nivel

,a(2'll) lextui din sursele manuscrise este următorul: „Important este că sunetui-gîndire (sau gîndirea-sunet) implică diviziuni care sînt unităţile finale ale lingvisticii. Sunetul, şi gîndirea nu se pot combina decît prin aceste unităţi. Comparaţi cu două mase amorfe: apa şi aerul. Dacă presiunea atmosferică se schimbă, suprafaţa apei se. descompune într-o succesiune de unităţi: valul (= lanţ intermediar care nu-i, substanţă). Această ondulare reprezintă unirea, şi, ca să spunem aşa, cuplarea gmdirii cu acest lanţ fonic, care este e! însuşi amorf. Combinarea, lor produce o formă.,

. Terenul lingvisticii este terenul pe care. l-ara putea numi, intr-un sens foarte larg,

terenul comun, al articulărilor, adică ai aşa-numiţilor articuli, mici membri în care

gîndirea capătă conştiinţă (valoare? B [ouchardy : lecţia despre valoare estei confirmată de Constantin: 1832 E, Engler]) prinlr-un sunet. în afara acestor articulări, a acestor unităţi, sau facem psihologie pură (gîndire), sau fonologiei: (sunet)" (textul lui Riedlinger este citat în S.M.. 213-214, ca şi de Engler).

- ... Conceptul saussurian de limbă ca formă este predecesorul direct şi declarat al , conceplului limbii-schemă a lui Hjelmslev : vezi C.L.G. 33 n. 45. Acest concept, Iii rindul său, îşi găseşte un predecesor în concepţia humboldtiană a limbii, aşa cum, cf. Fischer Jdrgensen 1952. 11, s-a remarcat adeseori (vezi p. 292).

în ceea ce priveşte celebra comparaţie cu foaia de hîriie, ea a fost comentata de Vendryes 1952.. 8, care îi subliniază validitatea în termeni psihologici; Wartburg- .; -Ufimann 1962. 157 apropie de punctul de vedere al lui Saussure ipoteza Sapir-Whorf. Se observă însă că, în timp ce în ipoteza Sapir-Whorf gîndirea nu are existenţa autonomă în afara limbii şi, prin urmare, limbile fiind diferite, ceea ce numim gîndire ar trebui să difere de ia uu popor la altul, în concepţia lui Saussure aceste consecinţe improbabile sînt evitate, in măsura în care Saussure se mulţurueşfţ: să spună că gîndirea este lingvistic amorfa în afara limbii. Aşa cum rit) neagă cii există o fonaţie independentă a limbilor (el este, dimpotrivă, partizanul drepturilor 1 autonome ale unei ştiinţe a fonaţiunii), Saussure nu neagă nici că există o lume a y percepţii lot, a idealizărilor etc., independent de limbi şi pe. care psihologia o poate: studia: este o diferenţă evidentă faţă de tezele lui Whorf.

(228) Despre noţiunea de arbitrar vezi supta C.L.G. 87 st. 137-138. Ultima frază din alineat este un exemplu de redactare nefericită a autenticei gîndiri saussuriene. Sursele cunoscute de editori (de altfel confirmate de caietele lui. Constantin) cuprindeau: „Dar valorile rărnîn perfect relative, pentru că legătura este perfect arbitrară” (1841 1.1. Engler). în alţi termeni, mai Iutii vine arbitrarul radical, iar relativitatea valorilor semnificările şi semnificate (articuli în cele două mase amorfe) este consecinţa acestui lucru. în E. Engler, 1840-1841, stă scris încă şţ mai limpede : „Dacă nu ar fi arbitrarul, ar trebui restrînsă ideea de valoare şi ar exista un element absolut. Fără asta valorile ar fi, într-o oarecare măsură, absolute. Dar, pentru că acest contract este perfect arbitrar, valorile vor fi perfect relativeîn redactarea editorilor, relativitatea valorilor are prioritate, şi iată de ce, adaugă ei;, „legătura [...] este [...] arbitrară". i

(229) Despre aspectul radical social al limbii, vezi supra a. 226 şi C.L.G. 90-96 şi notele. Alineatul următor se află la originea noţiunii de cîmp semantic : Ullmann 1959. 68 şi urm.

(230) Vezi supra n. 224.

(231) în traducerea în italiană a C.L.G. cuvlnlu , .1 1 redat prin significazione, şi acest termen a fost adoptai p , ,1 de; ' sie străin de fondul comun al limbii italiene, fiind der11 < u) 1 adjectivul său signif1ca.7jona.Le, alături de cealaltă petecite signifícalo şi significativo şi în opoziţie cu ea. Traducerea şi folosirile terminologice se bazează pe acceptarea exegezelor lui Burger 1961 şi a tezelor teoretice ale lui Prieto 1964 (asupra distincţiei dintre semnificat, clasă abstractă de semnificaţii

care se află în limbă, şi sens sau semnificaţie, utilizare concretă, individuală »semnificatului, „raport social particular instituit printr-un act semic").
Godel (în S.M. 241-242) considerase că semnificaţie şi sens erau sinonime cu semnificat (notînd totuşi unele rezistenţe în texte) şi trăsese concluzia că „inutilitatea . cuvintelor sens, semnificaţie sare In ochi” (cf. şi S.M., semnificaţie), căci Saussure voia să desemneze prin aceşti termeni fie semnificatul, şi deci valoarea, fie conceptul obţinut prin abstractizare, adică ceva străin de limbă.
Burger 1961. 5-8 a arătat că nu există nici o îndoială că Saussure voia să facă o distincţie netă între semnificaţie şi valoare (după cum o dovedeşte afirmaţia din cel de al treilea curs utilizat aici de către editori: „Valoarea nu este semnificaţie”, 1854 B. Engler) şi între semnificaţie, şi semnificar fraza din C.L.G 130 („Verbele schätzen şi urteilen prezintă un ansamblu de semnificaţii care corespund, în mare, celor ale cuvintelor franceze estimer şi juger” : bună reluare după 1888 B. Engler), dat fiind că, pentru Saussure, un semnificam nu poate avea decît un singur seiunificat, lasă să se întrevadă că, Saussure vorbind despre un „ansamblu de semnificaţii”, semnificaţiile unui cuvin! sînf un lucru diferit de semnificatul său. 0 frază care îi Jasa Iui Burger oarecare îndoieli (1834 B. Engler: „Semnul este dublu; semnificarei silabe”), care consideră că, pe vremea celui de al doilea curs, distincţia nu-i era poate încă evidentă lui Saussure, ne dă, dimpotrivă, o confirmare ulterioară. Ştim, bine că silabele silit pentru Saussure o realitate „fonologică”, şi nu una de limbă, ci una de vorbire; deci nu întîmplător Saussure vorbeşte în raport cu silabele mai cnrînd de semnificaţii decît, de concepte (termen care în cel de al doilea curs nu fusese încă înlocuit: prin semnificat: vezi supra n. 128),, Astfel incit, după cum bine a văzut Burger, semnificaţia este pentru Saussure echivalentul fonaţiunii (fonia lui Prieto), adică este realizarea semnificatului unui semn făcută ia. nivelul vorbirii, ai execuţiei.
Teza lui Burger a fost acceptată'de Godel 1966. 54-56, care include în mod coreei consideraţiile lui Burger în cele ale iui Bally 1940. 194-1.95 şi scrie : „Se. vede că A. Burger,- siîuînd, ca şi Bally, semnificaţia în «discurs», concepe cu totul altfel raportul cu valoarea. El se alătură, probabil, concepţiei lui Saussure şi, în această privinţă, li dau dreptate pe deplin. Totuşi, ideea lui Bally ar merita să fie reţinută : este adevărat că, Î11 vorbire, semnificaţii se acordă cu. realitatea momentului, şi poate că e mai bine să numim semnificaţie ceea ce rezultă din acest acord... Putem deci recunoaşte o valoare, fiecăruia dintre elementele ce aparţin sistemului unei limbi, inclusiv fonemelor [bineînţeles, nu în sensul saussurian al termenului, ci în sensul modern], accentului etc. Î11 schimb, semnificaţia

este in primul rînd o proprietate a enunţului. Ea nu izvorăşte mimai din valorile utilizate pentru compunerea mesajului, adică a semnificatului de frază: ea depinde şi de situaţie, relaţii, interlocutor^ de preocupările lor comune”. După cum se vede, dezvoltînd independent de Prieto ideile li;-.; fonematic, este cazul fenomenelor de fonematizare a variantelor combinatorii: astfel,
v în latina din secolul al V-lea [tj] şi [k] erau variante combinatorii {articulări în iz , distribuţie complementară, din care prima apărea întotdeauna şi numai înaintea unor < vocale palatale în faţa cărora nu apărea niciodată [k]); în italiană, după accidente :
W diacronice variate {/kl/ şi /kw/ latineşti dînd Ikl în faţa lui IU şi Id, ca în chi, che,
‘ inchino ; galicisme, hispanisme, arabisme adaptate cu cio-, cia-, chi-; schimbare analogică a pluralelor în -chi; trecerea latinescului /kjo/, /kja/ la /tío/, /1Ja/ etc.), articularea oclusiva şi articularea africată au putut să apară în aceleaşi contexte fonematice, astfel încît s-au creat perechi minimale (/'¡ci/ şi /tji/, /’kimitji/ şi /’tjimitji/, :
/bruka/ şi /brutfa/ etc) şi diferenţa dintre cele două articulări a devenit fonematic
pertinentă.
La nivel lexical, în cursul istoriei lingvistice italiene recente, s-au produs fenomene de individualizare funcţională, de exemplu în diferenţierea semantică dintre coltura : şi cultura, la fronte şi il fronte etc.... (cf. pentru aceste cazuri şi pentru altele De Mauro, Storia lingüistica dell’llalia unita cit. 31, 178, 260). Un caz clasic de individualizare funcţională se află la originea cuvîntului missa, din Satina ulterioară secolului al V-lea : formula finală a serviciului religios creştin, Ite missa est, calchia o formulă grecească, nepneTat, „este tiimis”, cu o referire subînţeleasă ia euharistia care, la sfîrşitul slujbei, era trimisă bolnavilor şi celor absenţi de la slujbă. Acest obicei s-a pierdut, dar s-a păstrat cu sfinţenie formula, care n-a mai fost înţeleasă, şi participiul trecut missa a fost luat ca substantiv, dînd naştere unui substantiv feminin rnissa (cf. A. Pagliaro, Altri saggi di critica semantica, Messina-Florenţa 1962. 129-182),
Fraza următoare este adăugată de editori (19.57 B. Engler), nu cu totul nemotivat.
(244) După Tesniére 1939. 174, fonologia praghează îşi are originea în acest pasaj ; pentru problema raporturilor acesteia cu Saussure, vezi supra 287 şi vezi C.L. G. 55 n. 103, 56 n. 105, 88 n. 145, 100 n. 176.
(245) Şi aici limba este forma pură, schema iui Hjelmslev : vezi n. 45.

(246) Sursele acestui paragraf sînt o lecţie ţinută în ianuarie 1909, în cadrul celui de ai doilea curs (S.M. 72-73, notele 74 şi 75) şi două lecţii din 27 şi. 30 iunie 1911 din cadrul celui de al treilea curs (S.M. 89-90, notele 143-147).
în dezvoltarea capitolului, Saussure menţionează din nou (C.L.G. 37 şi 39 şi-vezi n. 56 din C.L.G. 37) capacitatea de „a articula” substanţa fonică şi semnificativă, capacitate care se află ia baza limbajului. O asemenea „facultate de asociere şi de coordonare” se manifestă prin constituirea unor „grupuri” de: cuvinte: or, specifică Saussure (1892 B. Engler, care nu este trecut în textul editorilor), prin „grup” înţelegem atît „raportul” dintre contre, contraire, rencontrer etc., cit şi „raportul” dintre contre şi marche în cont re marche. Sau (cum se precizează în lecţia din cei de al doilea curs: S.M. 72), în primul caz. avem „unităţi de asociere”, sau „grupuri în sens de familii", iar în al doilea caz, „unităţi discursive”, sau „grupuri în sens de sintagme”. Jakobson 1967. 8-9, 19-20 îl indică pe Kiruszewski drept sursă a ideii de: dublu tip de raporturi.
(247) Reluînd termenii din cel de al doilea curs (vezi supra n. 246) Frei 1929. 33 propune să fie definite ca „discursive” raporturile sintagmatice. Merită să notăm că editorii găsesc în surse, fără să-l utilizeze, termenul de structura pentru a denota ceea ce ei numesc „lanţul vorbirii” (1.986 B. Engler): vezi n. 259.
(248) Frei propune să se definească drept „memoriale” raporturile asociative. Uzanţa a consacrat termenul de paradigmatic, nefolosit de Saussure, dar sugerat de pasaje în care paradigmele flexionale sînt citate ca exemple tipice de raporturi asociative: cf. de exemplu C.L.G. .137-138, 141, 146. Despre legătura dintre raporturile asociative
sintagmatice, cf., printre altele, Vendryes 1933. 176 (= 1952. 30), Ombredane 1951. 280, Spang-Hanssen 1954. 101-103, Lepschy 1966, 46-48,
(249) Vezi supra n. 246.
(250) în sursele manuscrise, Saussure, îndoindu-se în această privinţă (vezi infra n. 251),
se mulţumeşte cu o simplă menţiune („locuţiuni ca s'il vous plaît: 2014 B. Engler). Celelalte exemple sînt ale editorilor (care pare că s-au ghidi! la sintagme ce, din punct de vedere semantic, reprezintă metafore cristalizate şt golite de sens). Să observăm că în pasajul adăugat este folosit într-un mod nu foarte riguros termenul de semnificaţie (vezi n. 231). ,ţ
(251) Este unul din punctele „deschise" ale concepţiei saussuriene şi trebuie să le , mulţumim editorilor care, în acest caz, n-au încercat să disimuleze incertitudinile lui f Saussure, Motivele acestei incertitudini sînt

declarate eu destulă claritate. Pe de o ;; parte, combinările extinse de sintagme sînt supuse la variaţii în ceea ce priveşte lot elementelor constitutive, variaţii ce, depind de alegerile individuale libere : deci sintagmele de o anumită întindere, şi mai ales frazele, fiind supuse liberei alegeri individuale, par să aparţină domeniului vorbirii {C.L.G. 39 n. 63, 40 n. 67). Pe de altă parte, nu numai elementele, minime (rnor.eme), ci şi sintagme piecu.ru cheval, ie cheval, chevalin, il est ă cheval ele. aparţin inventarului memorial şi deci par a aparţine limbii. Mai există şi un fapt mai subtil : chiar dacă o sintagmă dată poate fi necunoscută unui individ, „lipul” sintagmatic aparţine limbii: de exemplu, chiar dacă n-am folosit niciodată substantivul chomskisation, el aparţine limbii, dai fiind
că este realizat după un anumit „tip" sintagmatic. Or, afirmă Saussure, „în frază va p : fi la fel” (2021 B. Engler): modelele regulate, tipurile generale de frază aparţin !(¡fi limbii. în acest sens, toate sintagmele, posibile, inclusiv frazele, par a aparţine limbii. ' în acelaşi sens, acela prin care frazele aparţin limbii, stau mărturie două alte date de fapt pe care le găsim în C.L.G. şi pe care le confirmă sursele manuscrise : I) în C.L.G. 40 (= 258 A.B.C.E. Engler) se afirmă, pentru a utiliza expresia notată de : Constantin, că „atunci cînd ne aflăm în faţa unei limbi moarte, organismul său este ! acolo, deşi nimeni nu o vorbeşte” : or, este limpede că o limbă moartă ni se prezintă’ prin fraze ce apar deci ca fiindraltceva decîţ vorbirea ; 2) în C.L.G. 44 (= 2.58 Engler) se afirmă că vorbirea cuprinde „combinările, individuale, ce depind de voinţa celor care vorbesc”, şi sursele completează „combinările individuale, frazele, ce depind de voinţa individului şi care răspund gîndirii sale individuale” (258 b. Engler) ; sau, mai mult, frazele şi sintagmele aparţin vorbirii în măsura în care el® depind.de.voin| aJndividuală şi, deci, nu aparţin vorbirii în întreaga lor realitate. ,... Oscilaţiile gîndirii lui Saussure cu privire la acest punct sînt analizate atent în S.M. 168-1/9. Ca şi Wells 1947. § 19, Godet este tentat să completeze gîndirea lui Saussure surpimzîndu-i, ca să spunem aşa, direcţia fundamentală de evoluţie. Aceasta coincide, iară îndoială, mai mult cu a doua dintre cele două soluţii decît cu prima : soluţia după care toate sintagmele, inclusiv frazele, aparţin limbii „ca virtualitate". Godel (S.M. 178-179) citează: „observaţia profundă făcută in legătură cu creaţia analogică”, adică o afirmaţie din prunul curs : „Astfel, cuvîntul indecorable există
ca virtualitate în limbă şi realizarea sa este un fapt nesemnificativ în comparaţie cu posibilitatea care există de a se forma”. Ulterior, Godel şi-a perfecţionat teza interpretativă şi teoretică : Godel 11.70; în acelaşi sens, R. Amacker este foarte important: La sintagmatica di Henri Freí, iu La

sintasii. Alţi del HI convegno internaţionale di studi della Socielă di Lingüistica italiana (Roma 17-18 mag. 1969), Roma 1970. 45-111).
Saussure tinde sa aplice acelaşi punct de vedere „profund" la
li toate sintagmele : „Vorbim numai prin sintagme şi mecanismul probabil este că noi
jjf avem în minte aceste tipuri de sintagme" (2073 B. Jongler). (Aplicarea este sincronică şi nu diacronică, după'ciim afirmă Lyons 1963. 31-32, care de altfel înţelege bine legătura cu Chomstoy). într-adevăr, nu dintf-o întimplare spunem „frazele unei limbi" : frazele aparţin limbii ca şt elementele lor componente. Faptul că găsim, aici, ca - în mod mai general - în sintagmele de o anumită întindere, o anumită libertate de dispunere, nu trebuie să ne împiedice să le admitem în limbă : aşa cum la nivelul inonemelor putem găsi alegeri între două serv-nţe fonematic diferite, dar monernatic echivalente (alomorfe), de exemplu iu pnu mic tic cuvinte din italiană devo/dehbo, tra/fra etc. sau în franceză, je ţ>. » ¡sas cu;., la nivelul sintagmelor putem găsi alegeri între două secvenţe m .,. luutic diferite, dar sintagmatic echivalente. Astfel, presupunînd că urnim-'..OL două fraze sînt cu adevărat echivalente din punctul de vedere al senii > .-.udai (ceea ce ar fi dovedii dacă toate semnificaţiile postim ¡6 uneia ar , .ue celeilalte şt viceversa), i fratelli e le sorelle sono arrivati, simo arn ,. , ; ţratelli e ie sorelle, am avea două Raze în raport alosintagmanc.
Fxpioratea teoriei frazei ca fapt de limbă se află doar la începuturile sale în ceea ce priveşte pianul conţinutului, o dată cu studiile independente ale lui Tesniere, Prieto şi Chomsky In pnvtnţa planului expresiei, cercetarea a fost dezvoltată în S.U..A. tic către poslbloomfieldieni: cf. de exemplu Hockett, ,4. Course cit. 199 şi urm., 307 şt urm.
Probabil că aplicarea acestor studii la limbi particulare va rezerva cîteva surprize, în sensul că chiar şi în limbi ca italiana, care s-ar bucura - după communis opinia - oe o mart. neiertate sintagmatică la nivelul frazelor, numărul de fraze cu adevărat, alosintagmatice (sau cu adevărat echivalente din punctul de vedere al semnificatului, în sensul precizat mai sus) se va dovedi a fi cu mult mai puţin important decît ne am putea aştepta.
(252) Vezi n. 246.
(253) Despot' ¡aporturile asociative memoriale cf. Frei 1942, Bresson 1963. 27. Ideea de cîmpttri asociative s- a dovedit fructuoasă în semantică pentru o abordare structurală a lexicului: Weisgerber 1927, 1928, Bally 1940, Wartburg-Ullmann 1962. 156, Lyons 1963. 37 şi urm.
Teoria freudiană a aşa-numitelor lapsus linguae poate fi considerată ca o confirmare clinică « ipotezei lingvistice a lui Saussure (cf. de exemplu S. Dresul,

I y< o uite' ,gie de la vie quoiidicnne, Paris, Payot. 5 şi urm.). După studiile lui ÎL ti i*i pía . octaţiilor verbale (C.G. Jung, Studies in Word-Assoaations, trad. în
rup)1 .â 1 oin'i * 1918), considerate nu dinu-o perspectivă patologică, ci ca fapte f ,tt urne ji n irmaie, s-a acumulat, pietruiri în acelaşi sens, o mulţime de studii j tli ootice i- ti te Importante pentru lingvişti (cf. Miller, Langage et communication, L - . aţ 1 1 3 ’6-262), aceste studii confirmînd ab abundantiam intuiţia fundamentală p‘ Cari Saus-ut a o moştenise de la Kruszewski.
.un
A . O/'
Godet 1953. 49 aminteşte că seria de asociaţii fondate pe simple întîlniri fonematice (enseignement - dément - justement...) este, în graficul de la pagina 138, un adaos al editorilor ; acest lucru nu este în întregime exact : chiar dacă exemplele sînt ale editorilor, ideea fundamentală este a lui Saussure cave, aşa cum arată sursele, afirma :
„Va putea exista o asociere, numai în numele semnificatului a enseignement, instruction, apprentissage, éducation etc. Putem avea o simplă comunitate de imagini auditive: blau, durchbtăuen etc." (2026 B. Engler). Exemplul blaudurchblăuen a fost utilizat de editori în nota de la pagina 137 şi la pagina 178.
(254) 'leza lui Saussure a fost contrazisă de Jakobson, pentru care nominativul, fiind cazul zero, ar fi primul în paradigmele flexipnare (Jakobson 1966. 49).
(255) Paragraful are surse multiple : o lecţie din primul curs despre dependenţa valorii unui element de context .sintagmatic. (S.M. 59. n. 27) ; două lecţii din’cursul al" doilea (din 11 şi 14 ianaurie 1909) despre legătura, in „mecanismul unei stări de iimbă”, dintre raporturile sintagmatice (sau discursive) şi asociative (sau intuitive) (S.M. 72-73 n. 74 şi 76) ; o lecţie, din cursul al treilea despre sintagme, lecţie deja utilizată în C.L.G. 135-137 (S.M. 89 şi 143).
(256) Primul şi al doilea alineat sînt o însăîlătură tipică, creată de editori cu elemente în parte bastarde („diferenţe ionice şi conceptuale’’ este expresia obişnuită, pe cit de îndrăgită de editori, pe aţii de străină Iui Saussure : S.M. 113 şi vezi n. 131), în parte de origine saussuriană mai sigură: aşa este, de exemplu, locuţiunea „solidarităţi sintagmatice" (şi „asociative”) pentru care cf. 2105 B. Engler.
(257) Ultima frază a alineatului este adăugată de editori (2053 B. Engler şi S.M. 117), pe baza unui ciudat echivoc. Saussure spune în mod clar că o sintagmă roulis este analizată ca roul*is şi precizează : „ + deoarece, ca

întotdeauna, există o succesiune, x pentru că roulis este un produs în care mul- şi -is sini factorii” (2052 B. Engler). Pe această bază, editorii îi atribuie lui Saussure o altă idee, şi anume aceea că valoarea sintagmei depinde nu numai de suma şi de produsul 'componenţilor ei, ci şi de raportul dintre totalitatea sumă-produs şt componenţi. Echivocul revine în C.L.G. .143 alineatul 1: „dix-neuf este solidar (...) sintagmatic cu elementele sale dix şi neuf.

Notăm, printre altele, că mcipitul alineatului următor („Este un principiu general...”), ca şi următoarele trei prime fraze ale alineatului sînt adăugate de editori în mod oarecum gratuit. în particular, în ultimul alineat al paragrafului, obiecţia presupusă (fraze monoreme şi raonomonematice ca oui, non, deja) rus prea are sens : aşa cum spuneam că monemele sînt compuse din foneme chiar dacă'există monerne monofonematice, tot aşa putem spune că sintagmele sînt compuse clin monerne, chiar dacă există fraze monornonernatice.

(258) Sursele paragrafului sînt două lecţii din cei de al doilea curs (S.M. 72-73 n. 75-76).

(259) în ultimul alineat a! paragrafului găsim una dintre numeroasele ocurenţe saussurian neregulate de fonem şi de elemente fonologice ; în acest caz, în ciuda caracterului nonconform cu norma al inserţiei, este dar că un pasaj de acest gen a stimulat elaborarea teoriei cumulării fonemelor (vezi n. 131). Sursa manuscrisă (2079 B. Engler) vorbeşte doar de element. Puţin mai departe apare termenul de structură care, în cazul acestui pasaj, nu se află în sursa manuscrisă (208 Engler). dar care este totuşi cu siguranţă adoptat de Saussure în alte pasaje: vezi n. 247 şi C.L.G. 181 (2696 B. Engler) şi 189 (2087 B. Engler). Deci, cu siguranţă, termenul este saussurian : este inexact să spunem că
Saussure n-a adoptat niciodată termenul de structură (Benveniste 1962 = 1966. 92,
’ >,V.. ..dar Benveniste are dreptate cînd spune că Saussure, pentru a denota sistemul, nu 7 -adoptă termenul de structură, ci pe acela de sistem : vezi infra) sau că nu-l va adopta decît pentru a-l refuza (Mounin 1966. 24): în realitate, cum apare mai evident în sursele, manuscrise decît în C.L.G. 181, Saussure are îndoieli mai curînd faţă de termenul de construcţie decît faţa de aceia de structură. Pe de altă parte, Kukenheim se înşeală complet atunci cînd scrie despre Saussure : „Ceea ce a doua treime a secolului ai XX-lea va reţine, mai ales din teoria sa este cuvîntu-l magic structură” (Kukenheim 1962. 94). în a doua treime a secolului al XX-lea, termenul de structură a fost adoptat în feluri foarte diferite şi în proporţii mult mai importante decît

îl foloseşte Saussure, care nu utilizează acest termen ca pe unul dintre cuvintele sale cheie (cf. citat Benveniste).
în sfîrşit, trebuie să remarcăm că în toate pasajele manuscriselor sau ale C.L.G. în care apare termenul de structura, cuvîntui desemnează întotdeauna regruparea sintagmatică, lineară: adică el este utilizat mai mult în accepţia „americană" decît în accepţia structuralismului european.
(260) Sursele paragrafului sini două lecţii din cel de al treilea curs, ţinute în mai 1911 (S.M. 84 n. 121).
(261) în sursele manuscrise (2100 B. Engler), exemplul dat este aceia al lui sé- din franceză (séparer, séduire, sélection), despre care Saussure se întreabă „în ce măsură el există” ca „prefix cunoscut".
(262) Despre arbitrarul relativ, cf. Băii y 1940, Catalán Menéndez ricial 1955. 18, Zawadowski 1958, Warlburg-Ullmann 1962. 129, Antal 1963. 81, Jaberg 1965. 146. Alte indicaţii în Ullmann 1959. 86 şi urm.
(263) Consideraţiile din ultima frază a alineatului sînt făcute de editori (2112, 2114 B. Engler şi S.M. 117-118). Dar tot restul paragrafului, care trasează atît de clar o viziunea istoncizantă a dinamicii lingvistice, reflectă notele manuscrise ale lecţiilor.
(264) Cercetarea asupra limbilor lexicológica şi gramaticale a fost dezvoltată cu succes: comparaţia dintre germană, limbă gramaticală, şi franceză, limbă lexicológica, a fost reluată de Bally, Ling. gén. cit. 341-345 ; W. von Wartburg, Laposiiione detla lingua italiana, Florenţa, 1940. 93 şi urai., compară franceza, mai lexicologică, cu italiana, mai gramaticală. Consideraţiile lui Saussure şi noţiunea de economie lingvistică elaborată pe urmele lui Saussure de Martinet oferă un cadru teoretic mai precis unor studii tipologice ce respectă faptele şi metodele obiective ale lingvisticii ştiinţifice.
(265) Sursele paragrafului sînt două lecţii distincte din cel de al doilea curs : S.M. 72 (n. 73) şi 73-74 (n. 80).
(266) Despre atitudinea rezervată cu privire la utilizarea termenului de istoric în legătură cu gramatica, vezi C.L.G. 33 n. 41, 98.
(267) Sursele paragrafului sînt două lecţii distincte din cel de al doilea curs: S.M. 72 (n. 73) şi 73 (n. 76-78). Din punctul de vedere al metodei studiilor sintactice, consideraţiile lui Saussure au cea mai mare valoare : reluate în capitolul următor şi în C.L.G. 184, ele atacă baza metodelor conţi ñutiste, ce domină din plin sintaxa tradiţională, ca şi sintaxa numită istorică. Cerinţa de a porni, în orice analiză sintactică, de la recunoaşterea unor clase de indici individuaiizabili în planul /fljjnei expresiei a fost reafirmată, de exemplu, de H. Spang-Hansen, in Actes du Vf-e Congrès international de linguistique, Paris 1949. 379-391, la 390 şi J. Whatmougli,

Language. A Modern Synthesis, Londra 1956. 390. Cf. De Mauro, Frecuenta e funzione dell'acc.usalivo in greco, cit. Vezi şi n. 219.
(268) Sursa este o lecţie din cel de ai treilea curs : S.M. 83-84 (ti 120). Iu lecţie se vede cít de stinjenit este Saussure de faptul că trebuie să utilizeze termenul absiraii pentru a desemna procese şi scheme efectiv prezente pentru locutor: vezi n. 70.
(269) în acest capitol de sutură tipică, editorii utilizează surse disparate: o Secţie din primul curs (S.M. 61 n. 32), două lecţii, relativ îndepărtate între ele, una din al doilea curs (S.M. 70 n. 67 şi 74 n. 83) şi cealaltă din cel de al treilea curs (S.M. 78, 100).
în capitolele următoare ale acestei părţi, editorii au utilizat, distribuindu-!e în mod variat, lecţiile primului curs de după Introduciion şi Principes de pkonologie (S.M. 55-63 n. 9, 11-18, 25, 26, 28, 31, 32, 35-39). în planul ultim al lui Saussure. analiza fenomenelor istoric-evolutive trebuia nu să urmeze, ci să preceadă prezentarea limbii (vezi supra n. 12, 65). Fără îndoială că, dacă editorii ar ii urmat această cale, părţile a treia, a patra şi a cincea din C.L. G. ar fi fost privite cit mai multă atenţie şi viziunea istoricizantă a limbii elaborată de Saussure i-ar fi apărut cititorului mai clar. Dimpotrivă, nu numai, că aceste consideraţii nu s-au produs, dar unii savanţi care erau de obicei plini de perspicacitate au ajuns să gindească şi să afirme, că a doua jumătate a C.L. G. nu avea importanţă sau că ea nu prezenta mei o noutate deosebită: cf. Jaberg 1937, 136 şi A. Varvaro, Sraria, problem-: » metodi delta lingüistica romanza, Napoii 1966. 212).
(270) Vezi n, 269. La începutul primului paragraf, putem citi în sursele manuscrise, ca de obicei, element şi tot ca de obicei, editorii, împotriva intenţiei tui Saussure, au introdus termenul de fonem: vezi u. 131. Prima frază din ce! de al doilea paragraf aparţine în întregime editorilor.
(271) Putem interpreta schimbările „spontane" ca pe nişte procese de fbnematizare de variante libere şi schimbările „combinatorii" ca pe nişte procese de fonernalizare de
variante combinatorii.
(272) Textul ediţiei din 1916 este „nu i decît in..." (2281 A. Engler): incepînd cu ediţia
din 1922, apare aici o eroare.de tipar („nu este astfel în..."), care alterează complet sensul frazei, redîndu-l în mod eronat. v,
(273) Wartburg-Ullmann 41 îi. va reproşa lui Saussure această frază: vezi n. 86. : 7
(274) în sursele manuscrise no se vorbeşte despre semn, ci, mai corect, despre simbol fonetic (S.M. 112 n. 34).

(275) Despre caracterul „orb" al evoluţiei fonetice contorm concepţiei lui Saussure şi
despre polemica legată de aceasta, vezi n, 176.
(276) Vezi n. 269.
(277) Aşa cum s-a remarcat (Hermán, 1931), bizon nu aparţine germanicei occidentale în general, ci In mod specific variantei Hochdeutsch : şi in acest caz, eroarea nu este a
lui Saussure, căci, în sursele manuscrise (2366 B. Engler), limba căreia îi aparţin vocabulele despre care e vorba nu este numită.
In trecerea de la latină la italiană, avem de asemenea (dar mult mat rar, dat fiind
caracterul conservator al sistemului fonematic toscan), cazuri de ruptură a legăturii gramaticale în cuvinte de tradiţie directă : astfel domus şi domesticus dau duomo şi domestico (cu intervenţia; unei; evoluţii divergente a semnificaţilor), ductia şi (aquae) duc/us dau doccia şi acquedotto.
(278) Formula „diferenţe fonice", ca de obicei, nu se află în manuscrise (vezi n. 131).

Tradus dupo versiundO - in limbo engiezfi:
PROLEGOME N A
TO A THEORY OF LANGUAGE
by LOUIS BJELM8LEV
IOUIS HJELMSLEV
Prof**or ta Universitatea din Copenhaga
t*

,-L
I’ R [. I I M ' I! '1
LA O TEORIE A LIMBII
f
Tradocere din limba   d® IA CORCEAM

K'aMf.f;;, l-J-Miwii
re laţ ie cor-elaţ ie Conexiune) (echivalenţă'
Ii ri; ~ ~ re ~ ‘.r
selecţie_ specificare 1 î5arita- coiiipTTnlx'e“
e_ _
au i i i mbinare autonomie
12« Semna el In legătură cu entităţi î.e pe care le obţ n arma unei deducţii, tri
b s iţa aă ţi ne ni semna de o part icu'laritate pe care putem ilustra, în Iii)Li. mari, prin următorul exemplul se ştie ca o frază poate consta dintr-o singură propoziţie, iar propoziţia, la riadul ai,din fr-Hin singur cuvînt. fenomenul apare constant în ceia mai ve.riate texte,, A.atfel, în imperativul latin 1 “meriţi" i sau în interjecţia englezească ah
avem a face. cu o entitate care poate fi considera
,ă, propoziţie şi cavînt. cari avem oîta o silabă ci fragment de -sllabăţşi a-cf.p.po), Cînd pregătim
atenţi la eventualităţile
, De aceea trebuie eă ne formulăm ansfer"^ care ea împiedice anali zarei ită a unei enti taţi, într-o fază inau-
vansată a procedeului, şl să ne asigu
.. ,
originali"rula of ti'aneference" (N.tj ,
îmM ii
o că, în, anumite condiţii, vota putea transfera. u~ nele entităţi din fază în fază. fără a]a analiza, a timp ce alta entităţi de acelaşi grad vor fl Hupuee analizei»
Ou prilejul fiecăx-ei operaţii-de fragmentare avem posibilitatea aă ne facem un inventar' " al an- ităţilrr legate prin aceleaşi relaţii, adică ^ al entităţilor care pot ocupa acelaşi "loc" în lanţul espectiv» Avem, d.e pildă,, posibilitatea eă. Invers.—
;arieni toata propoziţiile caro ar putea fi însera- ;e în. diferite poziţii, in ai.mrai.te condiţii opara- ila do arai sus poate avea drept rezultai inventa-“, lerea tuturor propoziţiilor principale - pe de o parte - şi a tuturor propoziţiilor secundara - pa da altă parte» De asemenea, - putem inventaria toate suvintele, toate silabele şi toate fragmentele do silabă cu anumit© funcţiuni. In anumite condiţii această'operaţie poete avea drept, rezultat un liman tar al tuturor fragmentelor centrale ale diferitelor - silabe; Facerea unor astfel de inventare e o (necesitate impusă de principiul descrierii exhau»- . tive. Acest, procedau ne va da 'putinţa, să înregistrăm un anumit

fel ele funcţii, existente între entităţile care pot ocupa acelaşi loc în lanţul ana-
primă”, după lat. passus. In latina clasica, subst. capul avea (pe lingă sensul primar moştenit de rom. cap) şi sensul metaforic ‘cel dinţii, primul’; în condiţiile în care pentru noţiunea de ‘cap’ în franceză s-a specializat subst. tête (< lat. testa ‘ţeastă’), a supravieţuit doar stibst. c/re/'conducător’, fără ca vorbitorii limbii franceze să fie conştienţi de această evoluţie semantică.

2. Acţiunea legilor fonetice. Ca urmare a acţiunii iegilor fonetice, care are ca efect transformarea formei cuvintelor, derivatele sau compusele din limba originară nu mai pol: fi recunoscute ca atare, motivarea primară dispărînd. Cîteva exemple: lat. primum tempus, cu o motivare transparentă, a devenit în limba franceză printemps ‘primăvară’;-din sintagma latinească ad depositum a rezultat subst. rom. adăpost; din lat. vel er anus ‘veteran’ s-a dezvoltat rom rbătrîn. în toate cazurile, vorbitorii nativi ai limbilor franceză şi română întrebuinţează cuvintele respective fără a fi conştienţi de motivarea lor iniţială.

3. Evoluţia semantică divergentă. Asociată de fript cu celelalte două cauze menţionate mai sus, evoluţia semantică se poate petrece chiar şi în absenţa modificărilor fonetice. De exemplu, fr. beaucoup ‘mult’ a fost iniţia! un compus din beau ‘frumos’ şi coup ‘lovitură’, iar semnificaţia actuală se prezintă ca un întreg unitar, diferit de.suma semnificaţiilor cuvintelor componente. Tot aşa, germ. Großsprecher, un
. compus din adj. gross ‘mare’ şi verb. sprechen ‘a vorbi’,’are sensul unitar ‘lăudăros, fanfaron’, Engl. cHairman, cm sensul unitar ‘prezident’, a rezultat din îmbinarea conţinuturilor subst. chair ‘scaun’ şi man ‘om’.

10.5.4. Etimologia populară.

în sfera conceptului de motivare a semnului lingvistic se înscrie şi fenomenul cuhoscut sub numele de e t i rn o 1 o g i e populară (germ. Volksetymologie, fr, étymologie populaire). Este vorba despre o explicaţie etimologică greşită, interpretată de vorbitori ca fiind corectă. Necunoscmd explicaţia etimologică reală, vorbitorul procedează la o re-semantizare a unui cuvînt, ceea ce duce la 'crearea unor forme amuzante pentru vorbitorii avizaţi. Caragiale utilizează asemenea etimologii populate pentru a-şi caracteriza personajele: poliţistul incult Pristanda spune, în loc de remuneraţie (împrumut savant din if. rémunération < lat. remuneraţia, derivai: de ia radicalul munnus ‘bard), renumeraţie, formă motivată prin analogia cu seria terminologică număr, număra etc.; Ipingescu, un alt personaj caragialian, foloseşte, cuvin tul lăcrămaţie cu
sensul de reclamaţie, Pompau spune inlrigatoriit pentru ceea ce se

numeşte literar interogatoriu, deoarece pune în relaţie obiectul desemnai cu noţiunea de ‘intrigă’. Pentru Miţa Baston pare firesc ca băutura numită vennout să se cheme vermult.

Mecanismul care produce asemenea „etimologii populare” este mintii; de unii specialişti a Ir a c ţ i e p a r o n i m i c ă , şi a fost semna.lat în toate, limbile. Iată alte două exemple din limba franceză. Subst. fau bourg; desemnând în franceza modernă noţiunea de ‘periferie, suburbie, cartier periferic’, era ortografiat în franceza veche forsbourc, formă care reflecta cu fidelitate originea cuvîntului în lat. metliev. foris ‘din-afară’, burgus ‘oraş’. Ortografia, actuală reflectă o interpretare etimologie-populară, *faux bourg, ca şi,cum sintagma originară ar fi fost, în latina medievală, falsus burgus ‘oraş fals’, în opoziţie cu adevăratul oraş, situat în interiorul zidurilor! Un împrumut după engi. country dance 'dans de ţară’, fi. contredanse (împrumutat şi în limba română: contradansV) a rezultat din atracţia paronimică între engi, country ‘mediu rural’ şi ir. contre ‘contra, împotriva’, dansul în cauză fiind pus in opoziţie antonimică faţă de dnnse[

c) P r o c e d e u 1 m i x. t, de î m b ¡nare a derivării şi c o m p u n e r i i î e x i c a i e . Unităţile lexicale noi rezultate pe această cale au un caracter complex, ansamblu], semnificativ realizîndu-se prin însumarea semnificaţilor parţiali ai elementelor componente şi ai morfenieior derivative. Pe lîngă exemplele. deja menţionate, germ, Schneeglâcks-~lien ‘ghiocel’ (Schnee.‘zăpadă’ -i- Glock ‘clopot’ + -schen -- sufix diminutival) şi rus. nodcnueoicmiK (irod muezoM ‘sub zăpadă’ + sui. -mac), menţionăm substantivul din limba română vechtfarădeleguitor {fără + de l- lege + silf. -(i)tor).

Toate aceste formaţiuni lexicale deţin anumite grade de motivare, îit funcţie de analiza implicită efectuată de vorbitori.

10.5.3. Motivarea semantică

Ca şi motivarea morfo-lexieală, motivarea semantică are- un caracter relativ şi se explică prin corelaţiile în care se află fiecare unitate semantică (îexem sau semantem) în cadrul unor structuri. împreună cu mecanismele care conduc la motivarea rnorfo-lexicală (derivarea şi"'compunerea), înţelegerea motivării semantice conduce, ia ceea ce numim eti-mo- i o g 1 a unui cuvînl:, adică explicarea devenirii unei unităţi date, a cauzelor şi etapelor istorice parcurse de unitatea .respectivă într-o limbă dată. De pildă, dacă vom examina din punct de vedere etimologic rom. pămînt, vom constata că acest cuvuit este urmaşul lat. pavimentvm Mut bătătorit’, care în limba latina a venit de la vb. pavio ‘a,bătători pămîntur. în afară de modificarea formei fonetice, rom-, pămînt a dobîndit urt nou conţinut, a cărui apariţie se explică prin modificări petrecute în structura obiectului

desemnai, în cazul de faţă, paralizarea vieţii în romanitatea balcanică şi apariţia unui cadru somai în care drumurile „pavate” nu mai erau cunoscute. Vorbim deci despre o motivaţie etimologică. Acest tip de motivare semantic-etimoîogică î! găsim nu doar în plan diacronic, ci şi într-un plan sincronic; este vorba despre ceea ce numim creativi- r ale lexicală, prin care se produc ad lioc noi semnificaţii, lexicalizate fie în forme preexistente (fenomenul-metaforizării),-fie în forme noi, prin combinarea metaforizării cu derivarea şi compunerea f i a 1 Pe

această disponibilitate a oricărei limbi de a-şi crea noi

t. de expresie se întemeiază existenţa unui mare ’ număr de

c t |i ni te „idioţi,sme”, sintagme, expresii şi locuţiuni cu sens figurat, ca i o

iea metaforică a Cernit-:dor comuni. în fiecare limbă sunt

numeroşi termeni primari (în special cei desemnînd obiecte concrete) care servesc drepM„bază” : pentru , crearea de noi semnificaţi lexicali:-;: De exemplu, rom. gură (< lat, gula) este un element lexical pe baza căruia se creează noi sensuri, conform principalelor sale note semantice primare: nota semantică ‘loc de introducere (a alimentelor)’: gura sacului, gura văii, gura prăpastiei; nota semantică ‘spaţiu de mirare/ieşire’; gura tunelului, gurile Dunării', nota semantică ‘organ al vorbirii’: se aude numai gura lui (gură = ‘glas’), a se lua în gură cu cineva (gură - ‘ceartă’), numai gura-este de el (gură = ‘lăudăroşenie’). Dicţionarele limbilor -ne,oferă .sute de asemenea creaţii semantice figurate. Sunt şi cazuri cînd o trăsătură izbitoare a unei anumite realităţi poate conduce la creaţii semantico-metaforice de tip analogic, comparabile în limb diferite. De exemplu, pentru desemnarea speciei de mtistelide.Musie/r nivalis în diferite limbi au fost create denumiri metaforice prin care s< sugerează supleţea, graţia şi eleganţa exemplarelor speciei: rom nevăstuica,,. fr. bellette ‘frumuşică’, ital. donnola şi port, doninh, ‘domniţă, cuconiţă’, ung. halgy ‘doamnă’“1 etc. Această motivaţie de ti etimologic s este de "multe - ori recognoscibilă doar în urma analize efectuată de specialişti. De obicei, relaţia de motivare etimologică nu est recunoscută de utilizatorii- obişnuiţi ai limbii respective. Principale' cauze ale pierderii conştiinţei motivaţiei etimologice sunt:

1. Dispariţia, în timp, a relaţiei etimologice primare. De exemplu, ser lexicală a. cuvintelor denumind zilele săptămînii (luni, marţi, miercui joi, vineri, duminică) cuprindea în limba latină elemente cornpu motivate semantic (Lurpie di es ‘ziua lunii”, Martis di es ‘ziua 1 Marte’, Mercurii dies ‘ziua lui Mercur’, Jnvis di es D.iua lui lupile Veneris dies ‘ziua Venereii JumcnH u ria '/ma Domnulu motivaţie care s-a pierdut în limba an

ii ană, în momentul în c; zeităţile la care.se făcea trimitere nu au mai fost (re)cunoscute ca ait Pierderea relaţiei etimologice se remarcă în cazul majorităţii calcuri lexicale: - rom., mărinimie, forjat după modelul lat, magnanimh fr. magnanimité, la jindul lor create după gr. peyaĂotpui'or, în se rom. remuşcare, fr. rernord, ital. rimorso, vorbitorii nu mai „sii ..relaţia etimologică; cu ‘a muşca’; rom. propăşire, element !ex: plăsmuit în prima jumătate a secolului ai XIX-lea după modelul progrès şi lat. progressus, exprimă sensul ‘progres’ fără ca vorbit şi mai conştientizeze conţinutul ‘a păşi’ întrebuinţat ca „maţ

2!. Acest cnvftit a fost împrumutat, cu sensul respectiv, în româna veche: helgea!

poetică sunt reproduse frecvent contexte, în diferite ,limbi, ..în care lichida laterală l contribuie la realizarea unor-efecte estetic-muzicale de excepţie. Iată trei asemenea contexte; .-¡fi

Homer, Odiseea, I; 56-57: > "

Aie). SèpoAcacoToi Kai atpuĂlotai Àoyotat QéAyEt :,.

Ai-ei de mă-la-koi-si kai ai-my-li-oi-si lâ-got-sithél-ghei>k. 'n

Lamartine, L'Occident: ' , ,

L'écume à blancs flocons sur la vague y flottait. ,

' Mihai Eminescu, Sara pe deal:

Turmelè-l urc, stelele scapără-n calei

10.5.2. Motivarea morfo-lexicală ' . ;

Despre motivarea morfo-lexicală a unor semne lingvistice în interiorul unei limbi date se vorbeşte în cazul acelor imitaţi comunicative'efeate pe baza unui material morfematic şi lexical preexistenţii Întriicît vorbitorii stabilesc o corelaţie spontani cu 'semnificaţiile-altor semne, èfedtùind o analiză implicită a seninelor respective, se poate vorbi dé o' relativă motivare a acestora. Ca exemplu pentru asemenea tip de mbfivarefieste citat numele ghiocelului în diferite limbi'9,. în care motivarea seninelor corespunde unui proces relativ transparent de ‘metaforizare;' ÎLV limba română, -subst. ghiocel, un derivat diminutival de la ghicicf trimite la format florii plantei' desemnate. în 1 iinba /franceză;'1 subst.' peirceoieige, literal- ‘străpunge zăpada’/ este; un compus iëxical'prin1! care se sugerează un atribut biologic al speciei botanice - respective',' şi fi anume' acela că înfloreşte la sfîrşitul iernii, cînd încă riiai:'existâKzăpădăfiîn ruseşte! subst. nodcmieotCHUK este alcătuit, prin compunere': şi' -derivare,-’ de la nod cmtezoM “sub: zăpadă’ -mikfllw germană- Schneeglôckschen înseamnă ‘clopoţel de -zăpadă’,- iar îrr engleză snovv-drop .‘picătură de 'zăpadă’.’ Componenta- semantică este, fireşte,’ esdnţiălă; - dar ceea ce ne interesează în cazul! acestor' formaţiuni este; mecanismul morfologic şi

funcţionarea lor în actele'de vorbire. Din punct de vedere Tipologic,fie pot distinge trei situaţii de „motivare morfo-lexicală”':-
a) D er i v a rea lexical ăr De la uh radical al cărui conţinut semantic este cunoscut se obţine/priit iiiipirea-Ţinui' Sufix sau a unui prefix (a cărui valoare semantică este déAsemenea:citriosciiţâfvorbi- vv, fitorilor)/un termen nou, care'poate 'fi considérât relativ' motivat tocmai prin rapqrtarea Ia elementele structurale alcătuitoare: revedea (re- +
vedea), reciti (re- + citi), reîncepe (re- + începe), golăneşte (golan + -eşte),- pătuţ (pat + -uf), eocoşel (cocoş -i- -el) etc. 'Elementele derivative’ sufixele şi prefixele, acţionează ca fnorfeme „adiţionale”
' sau „modificatoare” asupra morfemului-radical, contribuind, prin aportul semantic specific,, la configurarea unui nou semnificat lexical. Astfel, în exemplele de mai sus, prefixul re- induce nota semantică ‘repetiţie’ , sufixul -eşte nota semantic-categorială „in maniera (unui golan)”, iar sufixele -uţ şi -el aduc ideea de exiguitate. Alte cîteva exemple: sufixele de agent -er şi -ar din miner, respectiv aurar vin cu semnificaţia ‘cel care face’, sufixul adverbial -eşte din tinereşte, franţuzeşte include sensul ‘modalitate’, sufixul adjectival -esc pe cel de ‘calitate’, ‘însuşire’, ca în cuvintele tineresc, bisericesc etc. b) Compunerea lexicală. Prin alăturarea a doi sau mai mulţi termeni se obţine o unitate lexicală nouă, cu o valoare designativă unitară. Caracterul (relativ) motivai, al noii formaţiuni este determinat de faptul că vorbitorii recunosc valoarea semantică primară a termenilor componenţi. De regulă, asemenea unităţi lexicale sunt
" create prin cal c h i e r e lexicală, adică prin.-transferul unui conţinut. diutr-o ; limbă oarecare în altă limbă, prin intermediul recompunerii, cu material morfematic din limba receptoare, a structurii modelului. în: general, vorbitorii obişnuiţi nu sunt. conştienţi de legătura, etimologică-originară, percepînd însă, atunci când. aceasta este - transparenta,.- relaţia .de motivare. Cîteva exemple: rom,
, fărădelege (cf slavon, MMwn/e/gir avopi'a), zgîrie-nori (cf. eri.gl. sky scraper). Unităţile componente contractează între ele grade diferite de
„sudare” morfo-siritactică, alcătuind un termen compus sub. forma unei sintagme prin alăturare, ca în greacă (dpyipO(f>iÂoc: ‘iubitor de arginţi’) şi germană (Blitzkrig ‘război fulger’), sau prin flexiune (ca în rom. floarea-sbaretui sau ir. arc-en-ciel). Semnificaţia compusului este diferită de suma semnificaţiilor elementelor componente. Astfel, rom.
fărădelege .desemnează noţiunea, realizată adjectival, adverbial, sau substantival„de-‘ceva situat în afara normelor juridice sau morale; crimă’,.iar floarea-soarelui, desemnează ceea ce francezii denumesc
prin tournesolyiwc italienii prin girasole.

să putem repera cazuri and, în limbi diferite, fie ele...înrudite., sau nu din punct-de-vedere genealogic, unele nume: de. păsări,; de exemplu, să aibă denominaţii asemănătoare din punct de vedere ai învelişului sonor. Exemplul cel mai des invocat în acestsens este seria de denumiri a păsării numită în româneşte ‘cuc’: lat. cuculus, gr. KOKKuân germ. Kuckuck, fr. coucou, engl. cuckoo, magh. kalctik, firilarid. Kăky etc. Acest fenomen de coincidenţă onomatopeică a 'fost denumit de H. Schuchard „afinitate elementară” .
Un al. doilea tip de cuvinte relativ motivate din punct de vedere fonetic include elemente lexicale care prezintă un anumit grad de i z o m o r f i s m între s e rn n i f i c a n t şi se m n i f i c a t, fără ca acest fapt să însemne un paralelism perfect. Semnificantul sugerează doar unele trăsături ale semnificatului, ' ca în cazul cuvintelor româneşti a înghiţi, a f'ilfti, a mormăi etc. Unii lingvişti vorbesc in asemcna cazur i de „cuvinte expresive” (ÜLLMANN, Précis..,, p. 105), alţii caracterizează fenomenul drept „simbolism fonetic” . Numărul cuvintelor expresive din punct de vedere fonetic este foarte mare în fiecare limbă, pe existenţa lor întemeindu-se de altfel sugestivitatea specifică a discursului poetic. Există numeroase încercări de a defini şi clasifica anumite calităţi intrinseci, ale siluetelor vorbirii; câr d le-ar face apte de a : prin sine anumite trăsături ale coiiţinuturilor verbale. Deşi eerct t "e çxperimental-einpince mai .riguroase ' în această direcţie dau * i doar din secolul XX, de valorile "‘expresive ale sunetelor gt mitoni s-au ' preocupat încă din Antichitatea greacă. I’laton, de ¡, 1 o în dialogul Cratylos (434b,' trad. rom. cit., p. 322), remarca fapt) „litera r este potrivită spre a reda cursul, mişcarea”, pe cînd l ar fi potrivit pentru a sugera „ceea ce esté ţin şi .dulce”. Aceeaşi observaţie o regăsim ia Sf. Augustin, care în opusculul De dialectica, se referea ia capacitatea -sunetului / de'a semnifica ceva dulce şi lin în cuvinte precum lepus ‘graţie’, mei ‘miere’ sau voluptos ‘plăcere’ şi, dimpotrivă, a. grupurilor consonantice de a sugera, duritatea, ca. în cuvîntul entx ‘cruce’. Lingvistul francez M. Grarmnont (Essai de psychologie linguistique. Style et poésie, Paris, 1950) -a încercat o prezentare globală şi sistematică a valorilor simbolic-expresive ale
¡ tuturor sunetelor Vorbirii. Astfel, după acest învăţat,--vocalele s-ar r putea clasifica, din ¡punct de vedere al- expresivităţii,-în- doül’serii:
vocale c i a r e sau anterioare {a, e, i) şi v o c a le g r a v e sau posterioare (o şi H). în seria vocalelor „clare'', i şi y, avînd o descindere minimă;-sunt' „vocale ascuţite”, ele sugerînd în ianţuhvor- birii ceva penetrant sau dureros: fir. piquer ‘a înţepa* sau fir, lugubre ‘ltţgubm’. Vocalele clare a şi

e ar sugera, dimpotrivă, ideea de limpezime: fr. clair ‘limpede’, fr. léger ‘uşor’, ideea de exiguitate: ir. petit ‘mic’, ir. fin ‘fin’, fr. subtil ‘subţire; subtil’ sau chiar pe'cea de viteză: fr. vif ‘viu, vioi’, fr. vite ‘repede’, fr. subite ‘brusc’. Foneticianul francez este de părere că se pot sesiza jocuri expresive chiar în unele opoziţii morfologice. De exemplu, în seria radicalilor verbali germani singen (infinitiv) -r- sang (imperFect) gesungen (participiu perfect) ‘a cînta’ vocala clară a prezentului ar contrasta cu vocalismul grav al formei de trecut:.: Un. alt exemplu: opoziţia semantică ‘proximitate’ vs. ‘distanţă’
,ar fi exprimată în limba franceză şi prin sugestia fonetică clar vs. grav; ici — là,.voici — voilà, celui-ci — celui-là,
3. Mai complexă este expresivitatea ç o n s o n a n t i că.
, .Consoanelor ocfusive v - b, t — d, k — g li s-ar putea atribui capacitatea de, a „sugera. zgomote, seci sau repetate, (fr. casser ‘a sparge’, fr. cliquetis ‘zăngănit’, fr. palpiter ‘a palpita’), iar lichidele, în special /, , s-âr preta să producă o impresie de curgere sau de lichiditate: fr .file ‘şir, rînd’,. fr, couler ‘a curge’, fr. laver ‘a spăla’, fr. glouglou ‘gîlgîif etc. în fine,,.grupuri-,consonantice precum fr în fr .frisson ‘fior’, ft./ra«iî- .sement ‘freamăt’: sau fr..effroi ‘spaimă’ sugerează senzaţii neplăcute. . Şirul exemplelor : ar pui ea. continua la nesiîrşit, dar le punem Capăt pentru a menţiona, doar că valoarea expresivă a sunetelor verbale nu are o „valabilitate universală”, ci variază de ia o limbă la alta, ele ia c cultură la alta. Pe de altă parte, aceste valori expresive ale suneteloi . . verbale se manifestă ca funcţii contextuale, interpretarea lor fiind aşa dar fluidă şi inepuizabilă. O tipologie precisă şi riguroasă a sugestiilo
simbol ic-vocale este extrem de dificil, dacă nu cumva imposibil d> realizat. Efecte şi conotaţii poetice încadrabile în categoria fonetismu
lui simbo'fr; : , >t j :sibiie în orice limbă, măsura expresivităţii flirt dată înlo. >euu.ui dt. eea ce numim „talentul poetic”. In manualele d
sau nu. Cu totul rare sunt în orice limbă cuvintele absolut nemotivate din punct de vedere istoric; este vorba mai aleside unităţi lexicaleiaparţiiund terminologiilor ştiinţifice sau tehnice, instituite în mod convenţional, de către oamenii de ştiinţă. De exemplu, cuvîntul bil desemnează unitatea minimală de măsurare a informaţiilor, wattişi o/jm. unităţi ,de.măsurare a puterii şi, respectiv, rezistenţei electrice; în cazul ultirnelorvlouăiexempie, numele au fost instituite prin consensul specialişt'iIor*care«'au»-decis să desemneze respectivele noţiuni cu numele învăţaţilor.: care, de-au descoperit, fizicianul englez J. Watt (1736-1819) şi, respectiv, fi-zicianul german G.S. Ohm (1789-l 854). ,

' Putem vorbi aşadar, de o motivare de ordin istorico-sociaf a semnelor lingvistice în cadrul unei limbi date, în sensul.în care toţi vorbitorii unei limbi se raportează la un sistem, de relaţii lingvistice viate, la uri-,lexicon comun şi ia anumite reguli de combinare a unităţilor, lingvistice: Cu totul altfel se pune problema atunci cîndvavem în svedere-relaţia internă între semnificării: şi semnificat, adică relaţia (de semnificare. Vom constata în această perspectivă grade diferite de motivare, respectiv de arbitrarietate, în , funcţie de nivelul la care ne situăm: fonetic,lexical-mqrfologic, sintactic sau semantic. In genere, se poate afirma pă, dacă-privim.semnele lingvistice în mod izolat, - făcînd abstracţie de. contextub semiologic general, între semnificantul .de natură.sonoră şi semnificatul?de natură conceptuală nu poate fi stabilită o relaţie.de'motivare necesară. Dar, cum semnele, lingvistice nu funcţionează dpcît în cadrul ;Unor ,structuri;,rezultă ca o motivare internă a raportului semnificant/semnificat .este inerentă. Va trebui aşadar să distingem între o motivare intrinsecă, dimitată exclusiv la planul : fonetic, şi o motivare structurală sau etimologică, privitoare , la nivelurile inorfo-lexical.şi semantic, . . . 7

L0.5.L Motivarea fonetică ;,

împrejurarea că unele.semne lingvistice îşi manifestă valoarea expresivă prin. imitarea unor- impresii acustice (în mod; integral," ca în' cazul onomatopeilor: zbîrr, pleosc, cucurigu, sau parţial, ca la verbele de tipul a şoşoii, a sfirîi) i-a făcut pe unii" cercetători să vorbească despre o m o, t i v a r e f o n e t i c ă' a'bs o'l'u’t ă . ’In termeni lingvistici; această motivare absolută caracterizează cuvintele al căror semnificâht' sonor reproduce, parţial sau total, trăsături ale,’’semnificaiidui ; Se’Vorbeşte astfel de „puterea de sugestie” a formei fonetice ă cuvîritulut. Dacă este de presupusică în limbile primitive acest tip de motivare era relativ mai extins-v.-m limbile (literare) modeme zona motivării fonetice; este mai restrînsă: 'Iii Categoria semnelor motivate din punct de vedere fonetic putem distinge două tipuri: î

1. Este vorba mai întîi de; semne lingvistice a căror structură internă/ c prezintă un par a 1 e I i s m peri set între s-e m n i f i c a n t{ ş i,s em n i fi c a t . Această particularitate conferă semnelor lingvistice respective; un fel de caracter trans-s¡sternic, în .sensul că receptarea semnificaţiei lor se poate petrece în afara oricărui context lingvistic sau situaţional (extralingvistic), cu alte cuvinte, în afară şi . dincolo de limitele cunoaşteri ¡/necunoaşterii limbii căreia îi aparţin. Capacitatea maximă, de sugestie în acest sens o deţin onoma- topeple. .După cum ne sugerează însăşi etimologia termenului (gr., ovojja ‘nuuie’, noit7V ‘a,face, a plăsmui’), aceste cuvinte reprezintă creaţii dexicale originare .sau primare, bazate pe sugestia prin

imitare fonetic-senzoriaiă a unor.secvenţe ale realităţii obiective. Se pot distinge în cadrul acestui dip de motivare fonetică două subtipuri:

a) creaţii primare. .Sunt cuvinte reprezentate fie prin , ononiatopei propri-u-zise, cuvinte care reproduc sunete şi, zgomote
, exterioare, sau semnale, emise de animale i{pleosc, buf miau,
; fiuourjgu), fie prin interjecţii prqpriu-zise (oh, vai, valeu etc.), care - exprimă . stări psihice . ale vorbitorului, intre, ononiatopei şi interjecţii, există un grad diferit de motivare. In. vreme ce interjecţiile se menţin jn sfera comunicativă a individului vorbitor, fiind motivate de stările,psihice sau dé senzaţiile spontane ale acestuia, onomatopede supOrtă un grad superior de abstractizare sau de prelucrare lingvistică, prezentînd deci un grad mai redus de motivare fonetică. Această constatare se verifică, prin diferenţele perceptibile îii gradulde redare fonetică, în limbi’diferite, a uneia şt aceleiaşi onbmătdpei: rom. cucurigu corespunde, fir. cacarico, spân. T quiquiriqid, ital. cucciiriicu sau.chichirichi, engl. cock-a-doodle-doo.

b) cuvin f e cu o r i g i ii e: o n o m a t o p e i c ă . Acest tip deţ'cuvmte pot fi derivate nominale (precum cuc, cotcodăceală, mieunat) sau verbale (o coicodăci, a mieuna, a chiţcăi), a căror origine Onomatopeică este transparentă pentru orice vorbitór"nativ, dar care au un grad superior de lexicalizare şi gramaticalizare, incluzîndu-se în serii paradigmatice, nominale, 'verbale, sau
' adverbiale. Originea onomatopeică directă a acestor creaţii lexicále le conferă deci. un grad i idicat.de motivare fonetică, ceea ce.face ca

íi> «un i , i-n. ă în sensul „historisch eingerichtet”, adică „instituit în mod isfti'K < i alte cuvinte, semnul istoric nu ' este nici-arbitrar;-dar-nici i'.iUlt i Oiiîe motivat din punct de vedere istoric, în sensul că are o ,ir aie trebuie căutată în acţiunea şi nevoile umane, care se
>1KÎ')!V ,'3 > istorie.

'< . > 1 'ă şi contradictorie, posteritatea acestui concept aristotelic a K.M ui' ,.i‘ '‘ţii analizată de E. Coseriu în studiul menţionat, pomindu-se í n '> ut*-"matea tîrzie (o dată cu transpunerea în limba latină a princi- l .rit , „ a aristotelice de către Boethius), trecîndu-se prin semantica si !1 iu - S hornas din Erfurt, PetrusM-Iispanus ş.a.); şi prin filosofía ein n -! ii .uomodemă (Hobbes, Locke, Leibniz) şi modernă (Condillac, i iu1 nu i nie, Hegel etc.), pmá-ia cei máiiippórtaufi lingvişti ai moder- % clerul contradictoriu şi deseori polemic al dezbaterii şi apa- i 'in " bilitate a problemei îşi găsesc probabil explicaţia., prin ri>s<« i , în absenţa unor criterii unanim acceptate, a uneia sau alteia

fim- > ' mă ipoteze (arbitrarietatea vs. caracterul motivat-„natural” al i u m i . i nat).

Rt " 1 4 la Saussure, să remarcăm faptul că întemeietorul lingvisticii UK.- rc.ne w Peşte el însuşi de o relativă arbitrarietate a semnului lingvistic, arătînd că raportul între elementele motivate şi cele arbitrare este variabil în orice limbă naturală:

Prmcspiu! fundamental ai caracterului arbitrar al semnului nu ne împiedică să distingem, în fiecare limbă, ceea: ce este în mod radical arbitrai:,'adică nemotivat, de ceea ce nu este astfel decît îiv mod: relativ. Nutnai o parte din semne este absolut arbitrară; la altele intervine un fehomen ce ne îngăduie să recunoaştem grade de arbitrar, fără sări suprimăm: semnul poate fi relativ motivat. (...) Nu există limbă în care nimic să nu fie motivat;.de aseranea, a concepe una în care totul să fie motivat esie imposibil prin definiţie. între cele două limite extreme - minimum de organizare şi minimum de arbitrar — găsim toate varietăţile posibile. Diversele idiomuri cuprind întotdeauna elemente'din cele dună ordini - radical arborare şi relativ motivate-, darin proporţii foarte variabile; este o caracteristici, importantă, de care poate să se ţină seama în clasificarea lor (Curs p 142-143).

Motivarea relativă a nn o> .miañe lingvistice este ilustrată de Saussure prin exemple din iim. a muucm. Astfel, semnulpoire ‘pară’, rai are nici o motivare aparento voitori . ii legîridu-l de obiectul.desemnat respectiv doar în virtutea liamţiei; a crivatul poirier ‘păr’ (arborele) în schimo, caro, prin sufixul ier evocă o serie cuprinzînd elemente lexicale precum censter cireş', pommter ‘măr’ etc., prezintă o motivare relativă.

raportul-între.;semnificatul radicalului şi cel al sufixului fiind intuitiv recognoscibil de către vorbitori. De un asemenea tip de motivare nu se poate vorbi în cazul fx. frêne ‘frasin’ sau chêne ‘stejar’, semne care rănim pentru vorbitori absolut nemotivatep întrucît tiu evocă în mintea acestora structuri'cunoscute sau reeognoscihiSe. Ceea ce Saussure nu specifică, dar trebuie să remarcăm este faptul că, dacă astfel de cuvinte precum cele . două citate mai sus sunt nemotivate în sincronia limbii franceze moderne, ele au totuşi o explicaţie istorică, reflectînd elimoaneie lor latineşti, i substantivelefraxinus şi, respectiv, c[iiërcus~:_') f vâ ,

O observaţie care se impune este. aşadar aceea că gradul de motivare sau nemotivare a! unei unităţi lingvistice trebuie-raportat la sis- t cm uf : d e c o o r cl o n a t e. s i n c r-o nie - d i a c r o nie, în sensul că ceea ce poate fi motivai din \ i, .ol de vedere istoric devine la un moment dat nemotivat sau,

cum vom vedea mai departe, ' vorbitorii re-rnotivează unele semne private initiai L. orice grad de motivare, O altă sursă a neînţelegerii corecte a raportului dintre caracterul relativ motivat şi caracterul relativ arbitrar al semnului lingvistic o constituie şi confuzia cat e se face adesea î n f re raportul de semnificare, care1 se defineşte ca o relaţie internă între semnificantul şi semnificatul unui seinii lingvistic, şi r ap o r t ul de dese m nare, înţeles ca relaţie dintre semn în ansamblul său şi obiectul desemnat din cadrul realităţii 'extralingvistice (vezi supra,' § 10.3.1). Despre o arbitrarietate absolută a semnului lingvistic s-ar putea vorbi doar cu privire la relaţia-de desemnare şi doar în plan sincronic. într-adevăr, ce relaţie necesară putem stabili între semnul masă, de exemplu, şi referinţa sa, adică obiectul de mobilier confecţionat de regulă din lemn, cir trei sau patru picioare, destinat în principiu servirii mesei etc.? Dacă ar fi vorba despre un raport intrinsec şi necesar între « urne >> Iun unic desemnate, ar trebui, în principiu, ca obiectele n \ ctive să poarte, în limbi diferite, aceleaşi nume...Or, în cazul dat, o eonii corespunzător conceptului 'masă' estet desemnat prin complexe sonore diferite, cum ar fi, pe lîngă rom. 'masă, ffrable, gemi. Tisch, engl. Table, rus. emonb etc.

Prin",urmare, în cadrul raportului de desemnare privit în mod sincronic, majoritatea semnelor lingvistice au, în principiu, un caracter arbitrar. De o relativăşmotivaţie nu putem vorbi decît într-o perspectivă diacronica, în acest: caz fiind obligaţi să constatăm că, de exemplu, rom. masa este urmaşul direct al lat.nnensa, sau că engl. table este un împrumut după ftv table. Din punct de vedere Istoric, majoritatea cuvintelor dintr-o limbă au o explicaţie oarecare, adică o „etimologie", Fie că aceasta este cunoscută

Ne rămîne, în concluzie, să subliniem încă;.'o. dată ideea că., o alternativă teoretică la înţelegerea. limbii ca . structură; specifică.;? şi mecanism funcţional nu există. De aceea, conceptele, de. sintagmatic : şi paradigmatic, văzute ca relaţii de maximă generalitate şi specificitate ale structurii lingvistice, prezintă o importanţă1 'teoretică şi metodologică primordială. 1

10,5. Semnul lingvistic între arbitrar şrmotivat

Vorbind, despre principiile generale ale, descrierii lingvistice, -Ferdinand de Saussure afirmă că : cele două „caracterjşţici, primordiale" saù„ principii", ale semnului lingvistic-sunt a r b i.t r a r ii I ş emi n u 1 « i, şi c a r a-, c t e.r u I, l i n i. a r -a l s e.mgiT fie a ni t u 1 u i , p^Curs, p. 86 ;şi urm.). Primul principiu, „l'arbitraire dursigne",; este .definit, ,pe baza structurii binare a semnului lingvistic, în .următorii termeni:

Legatara ce uneşte semnificantul de semnificat este'arbilrară'sauppentru că înţelegem prin semn întregul ce rezultă din asocierea unui semriifieânt cu un
semnificat, putem spune, mai Simplu, că semnul lingvistic este arbitrar. (...) Cuvîntul arbitrar mai necesită o observaţie.' E! nu trebuie să Sugereze ideea că semnificantul depinde de libera alegere a subiectului vorbitor (vum vedea mai departe că individul nu are puterea să schimbe nimicNn legătură cu"uri. sèmn o dată ce a fost stabilit intr-un grup lingvistic); vrerii 'sa spunerii; că' el este nemotivat, adică arbitrar în raport cu semnificatul, cu care, în Tëafiiatë, nu are nici o legătură naturală (Curs, p. 87).
t '.Miezul acestei. disocieri saussuriene circumscrie o;'temă centrală a reflecţiei asupra problemelor limbajului în tradiţia ,europeană,' ale cărei ţifimeţatestări notabile se găsesc în 'dialogul 'Crătylâs al lui Plâtbri şi în opusculul aristotelic Despre interpretare.
..Punîndu-şi problema instituirii sau atribuirii de nume pentru lucruri, participanţii , la dialogul platonician Cratylos sintetizează, şi expun în mod polemic două ipoteze contrare. Una.din direcţii, reprezentată în dialog de Cruylos'}! întenieială în esenţă "pe dialect tor; lini aclileana, se'axează pe 'idt ea căjumide autentice nu sunt dtut c.c'ei <ai< dditt un raport „natura!"" cu lucrurile, pe care le .desemnează (teza ţit/w t).'CaJ:imiţaţie a lucfun'loij numele.au calitatea de a-i instruicsaucinforma- pemutilizatori; „1 limpede iaptul că acel care cunoaşte 'numele,- cunoaşte* şi lue rin ile"
"(VĂ5tiadrom.de.Simina Naica,Şm. Plafon, Opere,)1T, 197P, p 324).
1 foituDgînditorului, spune Cratylos, trebuie să. se îndi apte spic aflarea .... ,L
numelor primitive_ (rd mpora dvopara), acelea în. care sonoritatea cuvîntului este „consonantă" cu atributele-naturale ale lucrurilor. Opinia contrară, reprezentată în dezbatere de către Hermogenes, se întemeiază pe gîndirea relativistă exprimată memorabil 'în--dictonul atribuit sofistului Protagoras: „Omul este măsura tuturor lucrurilor". Instituirea numelor, susţine Hermogenes,-este-io .chestiune de „lege" (vd/jog), de instituire {Qebvq), arbitrară' ŞL convenţională. Aşadar, numele n-ar fi decît „un instrument dătător-de învăţătură" (388b, trad. rom. p. 258). Platon nu subscrie, nici uneia dintre ipotezele expuse, preconizînd căutarea adevărului în afara limbajului,1 în contemplarea esenţelor care nu pot fi descrise decît printr-uii -,limbaj ideal".
Lucrurile parsă fi fost' tranşate definitiv de către Aristotel, într-un pasaj celebru din Peri hermeneias — De interpretatione, 16a:
"Ovopa pev ouv ¿ari ipaiyij appcnntar} nard auvffrfierjv /...!. To Se nard auvdrfKTjv, OTI <pdaei TUV âvopdrojv ouSev iaiiv, ăÂA'OTav yevqrai

bijppoAov, ¿ne) SpAouai ye TI nai oi dyypdp/iaTOi ipofioi olov Bqpiiov, w v ou5e v ¿ar i v o vopa12.
Constatăm din acest paragraf că, pentru Aristoiei, numele ar fi „un sunet avînd-.-un înţeles prin convenţie” (flutvf) ojjfjavruaj nard auvOrjKpv). în această definiţie, conceptul-cheie este cel de „convenţie” — gr. ovvOrjR'rj (< curVTţGrjjit ‘a aranja; a conveni’) noţiune care a fost interpretată în diferite feluri. în .tradiţia aristotelică medievală şi scolastică. Cîteva dintre.;.,cele .mai. cunoscute, opţiuni. ;in lerprefalive surit menţionate de E.- Coseriu1* semmduth-l plabitum ‘după bimul-plac,; (Boethius, Petrii s Hlspamxs),e insiitutiond ‘prinuirtstituire’ (Abaelardus), ex constituia sau fortuita la alţf gînditori. Mai iuulf încă, adesea a fost. pus semnul egalităţii între conţinutul' noţiqnaial expresiei icără buvdqKqv şi cel âl formulei platoniciene 6 icrei, echivalenţă care a făcui: ca Aristotel să fie. privi!: ca principaiidi susţinător .$} tezei convenţionaliste. încadrarea tradiţională a lui Aristotel printre convenţionalişti a fost amendată de Eugen io.. Coseriu, op. cit., p. 88; adînc cunoscător al ansamblului doctrinei lui .Aristotel, acest învăţat este de părere că expresia aristotelică nard ovvOqKqv ar

12. „Prin nume înţelegem un sunet avînci urî înţeles prin convenţie (...). ((înţeles prin convenţie» s-a introdus pentru că nimic nu este de la natură lin nume, ei devine’lişa numai eînd ajunge un 'simbol; în adevăr, sunetele1 nearticulate, aşa cimr'produc animalele, au un înţeles, dar nici unui din ele nu constituie un nume” (trad.rrom.'de Mircea Florian, Organon, I, 1957, p. 208). ,

13. COSERIU, L ’arbitraire da signe..., p. 105, nota 62.

suprafaţă plană (tren, bicicletă, automobil etc.), dar nu şi avionul, pentru care se întrebuinţează verbul fliegen(azbura’. /O a.treia relaţie de sens de tip sintagmatic, i m p 1 i c a ţ i a , afectează::' doiUemieiiicăred'prin conţinutul lor semantic, se presupun reciproc: în limba 'română, adjectivul r.oib selectează în mcid obligatoriu exclusiv-.substantivul câl- căci "numai calul poate deţine respectiva însuşire, la fel cum adjectivul coroiat se poate referi exclusiv ia nasul unui om, .,(,
Cîţ priveşte existenţa la nivel semantic; a. unor;serii,,.paradigmatice, caracterul sistemic, slructural-funcţional al limbii a .foşţ pus.în, evidenţă de multă vreme, în. cadrul lexicologiei tradiţionale, prin definirea, în,toate limbile, a seriilor, sinonimic e (a ziceJa..spune,\chip/faţă etci) Sau ace 1 or a n t o n i m Lee (bunirău\,a iritra/a /eşfetcf). Pe lingă sinonimie şi antonimie, în semantica moderhă se vobeşte şi de alte structuri semantice paradigmatice. EACoseriu a identificat, de exefnplu, ,’ttumeroasfe"ălte tipuri :de relaţii semantice de ţipi paradigmatic; ‘a 'äior definire şi

clasificare l-a preocupat In nibcficQhstanfi dec'enii larmei. Acest învăţat distinge între ştiut t u fi : ;'s'e'm a fit î'c'e p a-râ'd i g - 'm'-a t rede prim a r b ' (cîmp1 Uexicăl-semănticr'şii!'ciasăi, dexical- -semantică) şi s t r u c t u t i' 's e in a ii t i c e p a r a d i g in a t'i ’c e s e e u ii dare (modificare, dezvoltare şi compunere). C î m p u r i l e l e x i c'ă l e sau s e m a n t i c e auifost studiate pe larg de E, Coseriu, care ne-a dat şi cea mai elaborată tipdlbgiefiSe, consideră că'întregiif lexic strucfuiabil>al unei! limbi se drgănizeazăim'cîMpuritsemântice, definite ca paradigme rezultând din segmentarea' (specifică fiecărerilimln): ă unei zone continue de conţinut semantic şi repartizabeă" respectivei ((substanţe semantice” între’mai miilte'uniiăţi lexicăl-semântiCe („lexeme^jf pHit'opb- ziţii’ semanticei progresive sau' imediăteV Unele"Cîm|)fifi'dexical¥eniăril:iGe sunt relativ simple, cum ar fi cîmpub semantic aPniimelbr de ctilbfi (în 'cadrul căruia se1 organizează „substanţa îsemariiică” a cuvintelor ălb, negru, verde, roşu etc.) sau cel aî gradelor de' rudenie (incluzind'conţinutul cuvintelor din seria tată,bnamă,!fiu, fiică,'şoră;fratetetc.); altfile se prezintă ca structuri paradigmatice extrem:" de1 complexe; precum; bmipul semantic al însuşirilor caracterOlogiceSumane saifcel'abdenUmirilbf pehtru vietăţi (terestre, marine, aeriene etc.). Prinl lasăUeocl c a I - s ejfi a n t i e ă se-înţelege, după Coseriuf o stnicmrăipaiadigmaticăutriiharăficoiistituită în f interiorul uneifcla.se. de cuvinte'; (f,părţi(;cie'lvorlfiij-e”)(1 pei'baza: mior , opoziţii -de sens -'dfe'v.tipul „anunat”/„kiarumat”l(fi;uinan”/„noiifiiman”: etc. Deiexemplu,', clasa constituită lie elementele1 lexicale îhîna şv gură Se combină exclusiv . cu nume'¡desemnînb> fiinţe ’uniănejfipe-cîiid! iclasa elementelor'labă şi ¿oTexclusiv-cu nume desemnînd ahiifiale." - ¡între¿structurile paradigmatice secundare, m o d i f i c a r e a este o structură, semantică definită de-serii precum masă — -măsuţăj roşii' — roşiatic, a vedea -- a__prevedea etc., în cadrul cărora elementele formale derivative (sufixele.-iifă şi -atic sau prefixul pre-) aduc o notă semantică modalizatoare (cuantificare, tiiluare ele.), semnificaţia categorială rămînînd aceeaşi (substantiv,' adjectiv, verb).'© e z- v o i t a r e a este structura semantică : stabilităîntre elementele unei serii lexicale rezultate prin transformările; ele sens datorate schimbării clasei gramaticale (de . la substantivada verb, dé la; verb ia; substantivé de la adjectiv la substantiv etc.) în urma;derivării; sunt astfel dezvoltări, serii precum: frumos — frumuseţe (adjéctiv .-substantiv),- a pleca— plecare (verb —fc substantiv).. In fine, compunerea, ca structură lexematică paradigmatică, rezultă din combinarea conţinutului a două (sau mai multe) unităţi semantice^ care produc. o: a treia unitate, unitară din punct de. vedere al conţinutului. Destul» de -puţin activă din acest; punct de vedere, româna produce totuşi

astfel, de structuri (de multe ori prin calchierea unor modele aloglote): mărinimos .(combinarea conţinuturilor ‘mare’ şi ' inimă’). Foartedrecvente sunt asemenea structuri, în,limbi în care .compunerea lexicală este activă, precum.-.limbilemgreacă . veche (ipiĂcrvuponog ‘iubitor dé oameni; binevoitor’," rezultat-prin .combinarea conţinuturilor unităţilor nominale (piAoc ‘prieten’- şi ăv9portoq ‘om’) sau germană (Apfelbaum ‘măr’, literal ‘copac-cu-mere’, din Apfel ‘măr’ şi Bavm ‘copac’) ,

După ÍJYÓNS/Introducere:.., p. 507 şi umn-, principalele reiaţii de sens de tip paradigmâtic','ar tiebui considerate hiponimia şi incompatibilitatea. Numită de unii.semanticieni şi „incluziune” şi echivalată de logicieni cu „extensiunea”, unişi termen, ,h i p o n.i.m i a , văzută ca „unul dintre principiile constitutive în organizarea vocabularului tuturor limbilor”, este relaţia semantică între un ciivînt „supraordonat” (numit şi „hiperonim”) şi
1
unul sau mai mul le „hiponimc". Este vorba despre o relaţie -ierarhică de subordonare sau de includere, cum- este. rcea între rofus-(hi peron im) 'şi ,năcăjite, purpuriu, rubiniu (hiponime), - sau într&: floare- şi trandafir, dorea, lalea orc. :Spimem că„ din1-punct de vederea semantic, 'conţinutul adjectivelor stacojiu, purpuriu, rubiniu este inckispîn spectrul‘Semantic al hipes ommuiui roşu, respectiv conţinutul' substantivelor! trandafir, viorea, lalea este cuprins în sfera- hiperonimului -floare. La rîridul ei, i n c o m - patibilitatea este definită de. autorul citat ca o relaţie de sens bazată pe contradicţia .semantică înfrertermeni, pusă în evideriţăun cadru! unui enunţ. De exemplu, propoziţia Mana pur la o pălărie roşie neagă în mod implicit.propoziţii de tipul Mar ia purta o pălărie verde (sau galbenă, albastră etc.). Adjectivele denumind culorile se află deci în relaţie paradigmatică de incompatibilitate.

O menţiune specială în cadru! acestei discuţii despre relaţiile lingvistice; fundamentale se cuvine contribuţiei aduse de Louis Hjelmslev în importanta sa lucrare Prolegomene la & teorie a //inbi/'ocPreluÎTid achiziţiile predecesorilor, în primul rîiui ale lui - Saussure,"-'învăţatul danez conferă conceptelor în discuţie un plus de precizie;şi de funcţionalitate, subliniind în context caracterul ierarhic al organizării interne a sistemului lingvistic şi operînd o importantă distincţie între ceea'b'ejîn limbă, este s t'a - t i c sau s i s t e m i c şi ceea ce este d i n a in i c sau: p r-o c e s u a I;

O clasă de semne va fi infinită de noi ierarhie. Trebuie să distingem între două feluri de ierarhii: procesele. şi sistemele. Ne. vom apropia de procedeele consacrate în practică, dînd denumiri deosebite clasei şi componentei, după curn acestea apar în cadru! unui proces sau al unui sistem. Clasele unui proces lingvistic le vom numi lanţuri, iar

componentelor unui lanţ le vom spune părţi ale lui. Clasele unui sistem lingvistic le vom numi' paradigme, iar componenielor unei paradigme le vom da denumirea de membri (HiELMSLEV, Prolegomene.... p, 53). Ideea este reluată şi precizată, dimensiunii sintagmatice fiindu-i conferii: caracterul de ,proces, iar celei paradigmatice, atributul de sistem; prin această echivalare conceptuală, Hjelmslev reuşeşte să dea un conţinui analitic mai nuanţat conceptelor sâussuriene-de glăngue" şi „parole". Prin „limbă" vom înţelege deci sistemul construit de relaţiile virtuale de natură

Hi Pul,.io), i uni iutii în limba daneză, în anul 1943, cu titlul'Omkrihg.sprogteoriens

; i tmdlm-svgi'e „r devenită mai larg cunoscută.în cercurile de-specialişti o dată . 'i ' J tu^H-ră'dîu 1961, intitulată Prolegomena lo a Theory of Language. lîi urnea românească din.1967 ÎI lui D. Copceag. :

paradigmatică între.'clase de unităţi organizate ierarhic, iar prin „vorbire" sau „text" vom înţelege procesul însuşi de îmbinare a unităţilor limbii în lanţuri sintagmatice:7'

Procesul şi sisteinu^sîni noţiuni foarte generale u * o [fl li litafe numai . la dbmeniul semioticii. Pen/iru desemnarea unui f xr :a sesp uv, a-.unui sistem semiotic, ni se pai: potriviţi, şi totodată IA .io >it li adu < termen» proc.es sintagmatic şi sistem paradigmatic. Reierindu-se la limbă (...), vom putea folosi denumiri mai simple: procesului îi vom spune text. iar sistemului limită (ibidem, 'p. 73) .

. în' continuare, Hjelmslev integrează problematica în dezbatere în „ , cadrul' temei de maximă generalitate referitoare la însăşi esenţa limbii ca seinioză, adică proces îh cadrul căruia se produc, semnificaţii. Dată fiind calitatea intrinsecă a oricărei limbi naturale (istorice) de a putea exprima : ,'v brice semnificaţie posibilă, pe bază jocului liber al combinării procesuale a semnelor (integrate deopotrivă în structuri paradigmatic-ierarhicc), rezultă că limbajul uman se instituie drept cea mai completă „semiotică", incluzînd toate celelalte.seniioze posibile din sfera umanului.: Limba poate fi definită ca un sistem paradigmatic ale cărui paradigme sînt in.iiHi. i ile de luate .semnificaţiile; în aceeaşi ordine de idei, textid poate fi definit ui un proces sintagmatic, ale cărui lanţuri, dezvoltate fiind într-o măsură medeienninată, sînt manifeslate de către toate semnificaţiile. Prin semnificaţie Înţelegem o clasă de variabile care manifesta mai mult decît un . lanţ în cadrul a mai mult decît un proces sintagmatic şi (sau) mai mult decît o paradigmă în cadrul a mai mult decît un sistem paradigmatic.

Practic vorbi:.: -.limba e o semiotică în care pot fi traduse ţoale < cl, l celelalte limbi şi, îr, genere, toate simt luni. .. >. \..C.IMH posibilitate de a Ireduce totul în limb . uxuigc Om mptul că limbile, şi numai ele, sînt în măsură să dea o imn ¡îi iu ¡cărei semnificaţii (ibidem, p. 232).

1. ca lanţul sintagmatic să stabilească întreaga serie de adjective posibile - . în acel loc: os -, .

.... 1 ....

, Jean este G tolerant ; - - ;

blind G-i: „

1 V. - V indulgent c

!1 " ' ' binevoitor.

' echilibrat r : 1

etc.:

2. ca implicita comparare între elementele seriei paradigmatice să indice ' selectarea1 unităţii'celei mai. potrivite la:radinentul comunicativ dat. "

- Priii urmare,- paradigma .'adjectivelor .calificative, reclamate Gde. con- . textul- sintagmatic dat maisusj oferă în orice moment posibilitatea linei selecţii dintr-un inventar posibil; Martinet şi-a verificat aceasîă concepţie nitmin-imod convingător şi spectaculos-atimci cnidj în lucrarea-Economie desé changëtnents-phùnéfiqüeisu(195S}paatăt;ales în partea I,; cap.: III, | aVdovedifc'că, *în -evoluţia unei ; limbi, schimbările; survenite în : timp nu afecteazâi'fonemelec în mod-séparât, olrstructufi întregi, adică'paradigme

j foneticer ; -> .wr t!-.;-:. . : ss -

. G DacăG Martinet; acorda prioritate, !ÎdupăGcum -se vede, raporturilor o, paradigmatice j. altitvteoreticieniGcônsidëiü. mă-mele- două- tipuri de'-relaţii lingvistice : fündamèrttàle tau-'/'o -. inipOrtâriţă'-Grelativ egală1 ¡cui.: cadra! funcţionării actului lingvistic. în acest sens, pot fi citaţi Roman; Jakobson şil Emile Behvenîste.M^entinujAKOBSON ' (-Essaysîn-special cap. III), orice! unitate;!lingvistică contractează simultan> două tipraidde: relaţii : ; G. diferite,Tcorespunzătdare ; : celor; două " tipuri -.de mecanisme intelectuale angrenate în dinamica actului lingvistic: v > - rt -

1. -..compararea, cndcelelaltefunităţi lingvisticei-asemănătoare,-t aparţinînd

: deci aceleiaşi paradigme; t - ->: h. .,G ¡' - - .: : : ;-

2. relaüonarêa în plaţi sintagmatic cu unităţile coexistente.

în ; consecinţă, valoarea semantică' à -unui' cuvînt sa.ii valoarea

distinctivă^ar unuir ¡fonem esteddeterminată ¡simultan * atrt de: influenţa ;
, unitafilorKmvecinateiidinGeâdrul-'sintagmei^ eîf. şi - det-prfczenţa-' virtuală a
; elementelor îèaredé pot înlocui in cadriil paradigmei, cura se .sugerează în g ; G diagrama unnătoare: ' 1 "t ' G 1 - viertcc ;
V7V.- -.* ' -n : - -, ;-
V 7'-'
î;
:'W .
p a r
d a r
s a r
axa sintagmatică
: Vom,spune, că.fiecare dintre unităţile, fpnematice /c/v /p/, /d/ şi /sJ se poate ,asocia cucontextul,sonor ,-ar, conducînd ia .formarea, în,,limba română, a unităţilor .şemantictfuncţionalej (cuvintelor) car, par, .dar, sar, care se definesc drept, sintagme/ Pe, de^ajtă parte, cele patru .foneme alcătuiesc o structură virtuală de tip paradigmatic, în sensul că, o dată selectat pbnţru a contracta'relaţii "de 'combinare, fiecare: dintre ele se opune tuturor celorlalte trei.
In sensul.tradiţiei sauşsuriene,.daţ cu un pluş...de,',claritate se exprimă, cu privire la relaţiile care ne preocupă, şi Emile/Benveruste, în studiul Privire asupra dezvoltării lingvistice: ..... f,;v,
Unităţile limbii ţin, ce-i drept, de daun planuri: sintagmatic, atunci eînd sunt privite din pci sperii va laportu ui oi esc t'si .ne na n 'am it t r lar-t, şi paradigmatic, atunci cînd se găseai mn'-mi npurt JC aţit „osibdă pentru fiecare dintre’ele Ja.nivelul la care se găseşte si în .clasa formală din caie fâcfc parte De i rit ea ace loi i?) irtui lei1 -uc ac -ti , ai m n s ip ie existenţa: unei Structuri formale a limbii, lat 'ictatui fo.mJi _rt j. deretic ni înseamnă — şi nu e vorba de un paradox — concretizarea limbii prin reducerea ei la elementele semnificante, care o alcătuiesc exclusiv, şi prin definirea . . acestor elemente în, funcţie de relevanţa.' lornreciprocă^.d’V'lotţuî, unei, serii de , , „evenimente” singulare, nenumărate,-¡ contingente, obţinem un .număr, finit de vmilăţi . şr putem cnraclen/a o, sliuUmă .lingvistică mm cH'ubuiica ţi prm combinaţiile posibile aie acestuia (ni Hi ri , i'lSit P otite u , J 1
fi Constatăm că reputalnl ’lingvistH .fimrtcez aeeentaeaa asupra» caracterului formal al filrticfiirilof" generate de treia ţiile lingvistice1 menţionate, făcînd observaţia extrernide! subtilă că tocmai existenţa relaţiilor sintagmatice şi a celor paradigmatice asigură, pe de otpârle. CC'

reni şi -'ter*ir;liitea unei limbi,..prin nmnăraî finii de unităţi a cărei' - lecţ re ci / ..t T- b in are o.pot guverna, şi, pe d>* alta pai Ir, valabil ib, ea des tino şt A uiu fi ce a respectivelor structuri. Să mai .menţionăm fapta că l.'-dlep cnveiiiste
reia (în studiul Structura limbii ş7 structura societăţii din 1970) o analogie propusă iniţial de Saussure, cea între sistemul lingvistic şi sistemul economic, arătînd că amîndouă au la bază'conceptul de valoare, concept care explică, funcţionarea ambelor sisteme pe baza ş.c li i m b u 1 u t, în cadrai procesului de comunicare lingvistică, respectiv al procesului economic: !

Ştim că axa paradigmatică a limbii este caracterizată, în raport cu axa Sintagmatică, prin posibilitatea de.a înlocui un termen cu altul, o funcţie cu alta, în. măsura în care are o valoare de utilizare sintagmatică. Ne-am apropiat
de caracteristicile valorii în economie (BENVENISTE, Probleme-.,, II, p. 85).

O altă analogie, "de: data aceasta cu structurile muzicale; propusă de acelaşi cercetător (în studiul Semiologia limbii din 1969), are meritul de a nel'acc mai clară specificitatea relaţiilor lingvistice tipice care structurează orice enunţ, în orice limbă istorică: ; v* *'
.... i

Muzica este un sistem care funcţionează pe două axe: axa simultaneităţii şi axa secvenţelor. Ne putem g'indi la o omologie cu funcţionarea limbii pe.cele două axe, paradigmatică şi sintagmatică. Or, axa simultaneităţilor în muzică contrazice însuşi principiul paradigmatic al limbii, principiu ;cle selecţie care exclude orice simultaneitateintrasegmeutală; şi nici axa; secvenţelor din muzică nu coincide cu axa sintagmatică'; din limbă, deoarece secvenţa muzicală este cornpitrabijâ cu simultaneitatea de sunete şi, de altfel, nu se supune nici unei constrângeri de legătură sau de excludere în privinţa vreunui ; sunet. Aşadar, combinaloriM muzicală,: care (ine de armonie şi'de contrapunct, nu-şi găseşte echivalent îţriimbă, unde'aţîţ paradigma, cît şi sintagma se supun unor dispoziţii specifice: reguli de compatibilitate, de selecţie,'de recurenţă eh:.,'de "care depind frecvenţa şi pi evizibiUtaţea statistice, pe de . o parte, şi posibilitatea de, a construi enunţuri inteligibile, pe de alta (BENVENISTE, i Probleme..., 11, p. 48).

Este necesar'să'mai menţionăm că cele două tipuri de relaţii lingvistice, fundamentale,relaţia sintagmatică şi cea paradigmâtică, suni constitutive pentrii orice tip de enunţ şi în orice limbă şi pot fi puse în evidenţă la toate; nivelurile structuraî-constiUitive ale iimbiL Pe lîrigîî exemplul de' măi sus,

relevant pentru nivelul fonematic, vom- da aciim un .exemplu.'de. relaţie paradigmatică):la . nivelul moriematic (a!, „formelor’1), preluat de , Ut BLG0MF11-XD, Language, m -223,. care porte m> evidenţă-.procesul-de producere a paradigmelor flexionare: .î f

Aproape tuturor"formelor dc singular ale substantivului englezesc le corespund forme* de plural derivate şi invers, aproape' toate formele de plural ale substantivelor englezeşti sunt derivate din forme de singular. Ca atare ¡ . substantivele englezeşti se prezintă, în cea mai mare parte, în serii ¡nimicit tic :eîte două forme: o: formă de singular (hat 'pălărie’) şi-o: formă de^pkjral derivată din aceasta (hats ‘pălării’). în măsura în care una din cele douăforţne îi este cunoscută, un vorbitor este de obicei capabil să o producă pe ceaiidtă. Fiecare dintre aceste serii de forme este denumită serie paradigmatică sau paradigma, şi fiecare formă din cadrul seriei este denumită formă flexionară sau flexiune. Unele limbi deţin paradigme ample, care conţin mai multe forme flexionare. în latină, de exemplu, verbul apare cu 125 de forme flexionare,

precum amaré ‘a iubi’,'amó ‘iubesc’, amas ‘iubeşti’, amat ‘iubeşte’, amarnus ‘iubim’, amanr‘aş iubi'i amor ‘surit iubit’ şi aşa mai departe.

Relativ mai târziu în comparaţie cu structurile, fonematice şi cu cele morfematice la fost pus în evidenţă caracterul structural-funcţional a nivelului semantic al limbii. În ştiînsă legătură cu dezbaterile care au avu ioc în special în mediile universitare germane ale deceniilor al III-lea al IV-lea ale secolului XX, în jurul conceptului de „cîmp semantic” sa „conceptual” s-a dezvoltat, prin contribuţii ale unor învăţaţi precur K-.Baîdinger, B. Pottier, .1. Lyons sau E. Coseriu, ca să-i numim doar p cei mai proeminenţi, o semantică structural-fancţională, în cadru! cărei conceptele operaţionale de relaţii de tip sintagmatic/paradigmatic s ocupat,ţin loc central.. ti : ¡ ,

. Ca exemplu de relaţie de sens de tip sintagmatic este citată reiat: (fiumiţă - de E. Coseriu „solidaritate lexicală”) între, unităţi semantit precum cele corespunzătoare cuvintelor cline şi-a lătra, blond şi pc clocit şi ou, dinte şi-a muşca sau picior şi a şuta. Este vorba despre fapt că, din punct, de vedere semantic, unităţile citate .se. presupun în mt necesar ,îr. .cadrul unui context dat, alcătuind sintagme cu earacl obligatoriu”. Coseriu distinge trei tipuri de solidarităţi (sau „combinaţii lexicale obligatorii, şi anume afinitate, selecţie, ¡şi implicat Afinitatea este relaţia de sens de tip sintagmatic între dc elemente, A şi B, în care h reprezintă, din punct de vedere semantic uruţate,. supraordonată lui.B, adică o „clasă”; exemple: '-în siritagn româneşti Ion se: însoară sau ioana se mărită,-- verbele a .se însi respectiv a se mărita sunt .selectate. îh mod obligatoriu de un nt masculin, respectiv;

feminin, Japt care nu. este valabil în alte limbi exemplu. în ¡limba.latină,,unde verbul ducere este. folosit atît pentru so.anei.de gen masculin,:citişi pentru persoane de gen feminini in matri nium . diicpre, (despre;,femei) ‘a se căsători’, respectiv uxorem ,du (despre bărbaţi), ‘idernl Pentru relaţia ¡de sens denumită s e 1 e c.ţ Coseriu oferă un exemplu din limba germană: verbul fahren ‘a merg un mijloc de locomoţie” selectează vehicule care se deplasează ţ

' iC),4. Caracterul relaţional al semnului Iihgvistic.,' ' '

Raportiirileliiigvistice fundamentale

IR spiritul tradiţiei' saussuriene, definim limba drept un sistem de.semne specifice, ai cărui termeni se presupun şi se coridiţionează'recipioi în aşa fel încît valoarea fiecăruia dintre, ei’ rezultă ’clin i prezenţa simultană a /. tuturor' celorlalţi, în cadrul... unor ansambluri stnicturale, definite (a ’irnbi (istorice)! Virtuţile şi posibilităţile comunicative,ale unui, sistem lingvistic dat .se concretizează în. cadrul unor structuri, adică al. unor con< nuce cu funcţie comunicativă. Realizarea’ actului /de comunicare ’lingvistică presupune . trecerea semnelor .lingvistice, din starea ’ de. potenţialitate /in stare de act. Această trecere se concretizează mir-o necesară tclaţionare între semnele lingvistice.. Pfentru realizarea /finalităţii 'Sar Comunicative, , enti aţile vubale- intră în mod necesar în relaţii complexe unele cu altele. /Rrlaiiile cemiolqgiee surit complexe şibse'manifeM.petiriuIţiple planuri. /Poiiiind de ia ..caracteristicile”.principale"' a!e:- seninului lingvistic, Sătissure sdefmm două tiputi de feliiţîi sau fapoitun.fundartientaleV'peiiîătfcm'.cap. V, partea a 11 -aa , Cursului său .le numeşte r aporturi 'si n tag- in alice; şi, respectiv,a'p o r.t u.’r î a's o;c i a t i v e .

lv.4.JL Raporturi siniagniâtice 1

Primul, tip de raporturi este determinat de caracterul liniar al semnului lingvistic, (succesiunea în timp a unităţilor vorbirii) şi şe;defineşte ca un raport; In p,r a e.s e.n ti a , în sensul că presupune prezehitiefecfivă şi succesivă a două sau mai multe entităţi lingvistice în cadrul aceleiaşi structuri:

în discurs, cuvintele contractează între ele, în virtutea înlănţuirii lor/raporfuri bazate pS^câracterul liniar âl limbii,, care exclude posibilitatea de a enunţa . douăieiemente în acelaşi timp (...); Acestea se orîriduiesc unele îhiiirrna altora :   în lanţul vorbirii. Aceste combinaţii care au drept suportfîntinderea pot fi

,» numite sintagme. Sintagma se compune deci, întotdeauna, din două sau mai multe unităţi consecutive (de exemplu: redire; contre tous; Ia vie

humaine; .'/mg/ Dielt est bon; s'ilfait beau temps, nous sortirăm etc,). Plasat într-o sintagmă,
, .;un termen nu-şi doblndeşte valoarea decit "pentru că el este opus celui ce-1
. precedă sau celui ce-i urmează, sau amîndurora (SAUSSURJE, Curs..., p. 135).
Raportul sintagmatic este aşadar un raport de combinare, care conduce A la constituirea de s i n t a g m e . După Saussure, o sintagmă se compune ! ’ din „două sau mai multe unităţi consecutive” {ibidem). Conform exemplelor
date de Saussure, o sintagmă poate (] un termen derivat (re-lire), un substitut nominal precedatLde'spriipoziţie (contre tovs); un grup nominal (substantiv-, precedat de., articol + determinant adjectival; la vie -humaine), enunţuri.pro^qziţipnale,.(i)ieii,este bon) sau chiar Irastice (Ş’il'fqit beau lernps, nous sprtironsi).
-.ii : . .j- v
10 A2bRaporiiiri paradigmatic
Al doilea tip de raporturi lingvistice ¡specificea fost numit de Saussure r a p ort a so-ci a t i V-; ulterior, pentru 'desemnarea' acestui concept s-a impus.,termenul de par ad.i.g.rn.a f i c ..In formularea iui,Saussure, raportul asociativ uneşte termeni in, abseţitia, Jiitr-O:..-„serie, mnemonică virtual ăi’ (ifcic/ern. p, ,136). Gir, alte. cuvinte, ;în afară, douelaţiileiSegmenţiaie din, lanţuhdiscursului, 'fiecare .entitate,'lingvisticii- se- află Intr-un----raport de asociere mentală (virtuală) cir alte unităţi, cu care se înrudeşte fie prin conţinut,: fie prin formă. Astfel, ‘ex'einplifică -Saussitf^;' cuvîntul' francez ehseignemeht :rechearhă în memoria 'noastră altei cuvinter precum enseigner’, remeigner‘ (infinitive "ălei: unor -verbe din Tr nuia .lexicală respectivă), dar şi oh-iemerii, cBar.'geirieii! (cuvinte: derivate prin acelaşi sufix lexical -meni) ;şau chiaryeditcation,.\.,gppri:ntis*ave. (cuvinte din aceeaşi sferă semantică). Dacă relaţiile sintagmam cm -;m ta realizarea de' sintagme, relaţiile ' paradigmatice determihn existenţa" virtuală a paradigmelorp a urvof’ritodele'virtuâte--'ddcfelaţii,' organizate într-o reţea complexă: Vom defini ’ aşadar vs i ii-t a ,g m a ca pexb structură relativ stabilă ide '-entităţi: lingvistice; cu"'valone comunicativă; alcătuită cu materialpfenemat^^ şi r in, nuc dintr-o limbă dată, pe baza unorţrestficţifide combinăreispecrfice fermenildr1 care se'‘succedă sau se precedădvFnn p ara d 1 g m -ă^'Vonî înţelege1 un: -ansamblu virtual de unităţiV'fiiparţinînd aceleiaşi clase ^ (fon'emâticefi -"hiorfematice sau ! exema.tide)-şi, 'aflate între ele îri' raport': de-substituţie'- Viftuâlăf Vorbim, de pildă,:idbr|paradigmâi declinăriil ilhui nume ’§au a’ conjugării uhui verif

şi înţelegem priri aefeasta toate-fiâhnele-’posibile care;pot: fi'selecţionate în lanţul vorbirii.
8: La ¡.baza acestor , doi termeni ştiinţifici se află -ividltii p> ieşti, »»/> myjux ‘îmbinare’. (.< gr,avvrtBrpi.'a pune laolaltă; a alcătui) şi, i spr îv, na/f nori} pa .... ‘exemplu; model’, -preluate p< m irit i .erlml, tcmimolop t pi ininticaie laLcie medievale. Cît.privfcşle temu ut parai son,'tic în si n eumcb > iţit de , aiwsuu-, se' păfe ca a fostfntrebuinţat cu valoarea terminologii a de „„n, 'litiu iutii Or«?, de- L. Hjeirrislev (v.’LYONS, Introducere..., p. 540). Vezi şi mfra, nota 11.

10.4 1 Dezvoltări ulterioare ale dtetinfliehsmişsiiriem '

In ni o icit iî diferenţelexo rUitutive dintre cele‘ două tipuri' de' relaţii ; lirlgv , ,i udamenlale se ¡an în evidenţă ia nivelul lingvistic minimal, cel fbnemalic. Uşor de evidenţiat prin contrast în cadnll iinui context, raportul sintagmatic este un raport de combinare, pe cînd raportul paradigmatic este un raport de excludere, bazat pe opoziţie'îiître unităţile lingvistice. Pentru o înţelegere mas aprofundată a -acestei distincţii, ¡reproducem un citat mai I -'j amp’*< ’ d'« Mc Ui MET, Elemente:.., p. 49, împreună cu exemplele respective: -j

, .file lingvistice, fie 'senina fie foneme,' se găsesc în două tipuri distincte or , ,'ioitiui pe-de o parte,- raportulile W 'cadrul enunţului, 'care sînt numite j niait'-r şr sînt observabile nemijlocit;’'aşa sînt,' de pildă; râpbrturile lui ; /V t. u vi v mii să.i /un/ şi /mare/ şi cele ăle-iui /a/ cu/b/ care, îl precedă în /bar/ 4
i . ii norilor din /bar/ şi /mare/, i’cntru a desemna aceste raporturi, e bine ţ . ¿i eciVu< s termenul de confrasfei ,Pe de -altă ,parte,, avem raporturile g ‘pute (r.Ue unitSti care pot figura într-unul şi acelaşi context şi care, cel >n în i si context, se exclud reciproc; aceste raporturi sînt numite V < iigmatire şi ele sînt desemnate ca opoziţii; mare, enorm, mic, care pot (muia în aceleaşi contexte, sînt în.' raport de opoziţie (...). Există opoziţie între ixl, fd, /g/, /(/, M, /s/, N, care pot'figura în finală după /ba-/. '

In lingvistica, modernă există un consens relativ al specialiştilor în a 4 eonsidera dreprprioriiaîă perspectiva paradigmatică,, în practica;didaciică ' 4
şi. în. cercetarea de specialitate,' ;;e.; urmăreşte _ln. genere disocierea şi li descrierea unor cia.se paradigmatice, fie ele.fonetice, rnorfoxin tactice sau : /<
lexii ie O,.excepţie tic rt acest consens o.reprezintă şcoala distribuţie- i: fiaîi*- i americană, repi vmfiită dc l.,,;,BIooiiifielclişiiiirmaşii'săi, care, ; , I,

uni ui de „clase distr’b.i(i< ¡¡al< ”, acordă relaţiilor de tip sintagmatic un loc ioritar pi cadrul mvc: figrţiei lingvistice.'Fiecare unitate lingiivdcă ai d giite, .potrivii,.dtsl'ibtii onalişiilor, propriile capacităţi combinatorii, 1 g cm’ -ai determina- p<>: bit 'atea dt a alcătui sintagme în contexte bine 4 definite Pe baza ascma.sîmor „i a malogulor combinatorii, se alcătuiesc I 4 astfel clase distribuţionale, adică structuri paradigmatice care nu ar fi deci, în concepţia lingviştilor americani, decit o formulare mai simplă a posibilităţilor de combinare deţinute de fiecare unitate.

Un important lingvist contemporan ne atrage atenţia asupra a două , o.sli , iii importante privit-"irca la relaţiile dmgvisti.ce"fupdamenta!e. Este , / \ >fi mai întîi de -şuti ca , imaginaţie şi paradigmatic simt/noţiuni. coiiip.vmenlare ş> im- < leţ »denie, în scrisul că „unităţile lingvistice nu au valabilitate în afara relaţiilor lor sintagmatice şi -paradigmatice cu alte unităţi” (LYONS, Introducere...., p. 9i), deoarece „elementele se determină prin luarea în considerare, în mod simultan, atît a ..relaţiilor; lor paradigmatice, cît şi sintagmatice” (ibidem, p. 92). lin ai doilea aspect important -îl constituie faptul că-;,relaţiile sintagmatice mu presupun, în mod necesar, o ordonare a unităţilor în secvenţă liniară, astfel incit realizarea substanţială a Unui element să. trebuiască sa preceadă realizarea substanţială a celuilalt” (ibidem). 'Acest: principiu poate fi pus în evidenţă cel mai bine printr-un exemplu! din domeniul gramaticii, lucra pe care Lyons îl şi realizează, punînd în paralel două propoziţii elementare (subiect + predicat + obiect) cu conţinut echivalent, formulate în limbile engleză şi latină; Schimbarea topicii subiect/obiect -in englezăzare ca rezultat modificarea semnificaţiei enunţului, căci Brutus killed Caesar înseamnă cu totul altceva decît Caesar kilied Brutus. în latină însă, enunţurile Brutus necavii Caesarem şi Caesarem necavit Brutus exprimă aceeaşi-realitate de-fapt. Rezultă aşadar-că- îri latină,: limbă'în -care realizarea morfernatică a opoziţiilor cazuaie este-foarte „puternică”, ordinea cuvintelor este (relativ), ¡relevantă pentru alcătuirea sintagmelor, iar pentru engleză, în absenia- unor desinenţe specifice nentnr acuzativ, succesiunea sintagmatică este posibilă exclusiv în topica „standard”. Dacă introducem, ca termen de comparaţie, limba română, -constatăm că enunţul echivalent. Brutus da ucis pe Caesar, conţine, în absenţa desinenţelor cazuaie (ca şi în engleză), o marcă morfologică a acuzativului personal, prepoziţia, pe, care determină funcţia --de obiect-1direct a substantivului, pe care îl precedă, chiar şi cu o topică;inversată: Pe Caesar da ucis Brutus. ;

în privinţa eventualei prevalente a unuia dintre cele două tipuri de relaţii line vist ¡ce fundamentale, pentru lingviştii- eurbpeni îhdatoraţLtradiţiei sammincne adepţi, în cea mai mare parte, ai concepţiei structuralist-

-tuncţionalisie —, o importanţa primordială în procesul comunicării lingvistice ar aveam,/ dimpotrivă, relaţiile paradigmatice- dintre semne, adicî ansamblul posibilităţilor de selecţie care îi stau la dispoziţie individulu vorbitor al unei limbi. Astfel;- Andrd-Martinet considetă că, atît în privinţ; unităţilor distinctive (fonemele), cît şi a celor semnificative (monerneieţ trebuie avut în vedere momentul selecţiei lor dintr-un lanţ paradigmatic Pentru .a şti ceea ce distinge 6 unitate:de cele; cu care ea se combină î discurs, adică în lanţul sintagmatic, este absolut necesară cunoaştere unităţilor care. s-ar fi-putut situa în locul ei.- De exemplu,-în cazi unităţilor semnificative, utilizarea adjectivului tolerant pentru a calific atributele unei personalităţi pozitive presupune două condiţii:

limbajul	activitate/enerpeia	telinică/dynamis	conţinut
rsivei universal	vorbire în general	‘ competenţă	
velocoţională	desemnare		
nivel istoric	a vorbi o limbă	competenţă	
idiomatică	: semnificaţie ,		
nivel individual	discurs		
(ca unitate a vorbirii)		competenţă	
expresivă.		sens .	

103: Caracter«! liniar : A.
a! semitificaîitiîlui semnului lingvistic

Din .cele spuse pînă acum rezultă că semnul lingvistic ne apare ca o structură binară, alcătuită dintr-un semnificanţ de natură materială şi un semnificat de natură ideală, care ,se presupun reciproc, asemenea celor două feţe ale unei file.de hîrîie. Prin relaţia.; dintre ele, aceste două componente e v o c ă ceva exterior relaţiei în sine, realitate pe care am con-snurnîm obiect desemnat, referinţă, sau referent. Din punctul de '..'..'.fiere al realizării actului de semni ficare, cele'două componente au o egală importanţă. Din punctul de vedere al percepţiei senzoriale însă, preponderent este: semnificau tui. Cînd rostirii sau cînd receptăm un semn lingvistic, producem sau. receptăm un sunet sau un lanţ de sunete. Natura fonică a semnului lingvistic este ceea ce particularizează semnul lingvistic între alte tipuri . de senine. Datorită caracterului său . sonor, producerea/p'erceperea semnului nu se poate realiza, decît în timp. Dar timpul nu poate, fi reprezentat clecît sub forma unei, succesiuni .de segmente. a unei înlănţuiri de sunete care alcătuiesc o linie continuă. Producîndn-se în timp, rezultă că însuşi semnificanful unui semn lingvistic are aspectul unei succesiuni de segmente.

Intr-adevăr, atft rostirea celui mai simplu cuvînt, aer, să zicem, cîl şi a unui enunţ mai amplu, precum Unde sunt zăpezile de altădată!, presupun desfăşurarea în timp, într-o relaţie de succesiune, a unor segmente minimale (a~>. e~> r). Fiecare unitate fonelică urmează alteia, simultaneitatea lor fiind imposibilă din punct de vedere material. Pornind de la această constatare, Saussure a atribuit (Curs..., I, cap. .1, par. 3) caracterului liniar ai semnilicantului semnului verbal atributele unui veritabil principiu constitutiv. La p. 89, Saussure arată că, spre deosebire de semnificanţii vizuali {semnalele maritime etc.), care pot oferi simţului vizual date senzoriale simultane, „semnificanţîi acustici nu dispun de.cît de linia timpului, elementele lor .se prezintă unul după celălalt, ele formează un lanţ”, .
Pe temeiul acestui principiu, Saussure defineşte unul dintre cele două tipuri de relaţii fundamentale. în care intră semnele lingvistice în procesul de comunicare: cele sintagmatice (v. infra, § 10.4.1). Prin îmbinare» secvenţială a microunităţilor semnificante, se realizează sintagmele,' constructe ' materiale care pot fi analizate m elemente componente, in consecinţă, acceptarea caracterului liniar a! semnului lingvistic constituie punctul1 ele plecare ai oricărei’descrieri lingvistice structurale.
Dar semnul lingvistic ini este doar formă, adică semnificant. 'filmai presupune şi uri conţinut, adică semnificatul. De aceea, deşi Saussure s-a referit' exclusiv ia latura s-onoră’ â semnului lingvistic, unii lingvişti au introdus în această ecuaţie şi semnificatul. Paul Miclău remarca faptul că ' semnificatul este, neîiniar, între ei şi semnificant realikîndu-se o asimetrie, structurală fundamentală. Singura simetrie structurală ‚reperabilăţar; fi, după cer Ptâforul citat, cazul semnelor inonofonematice,: precum fr. eaw = lol. Proc-nseiea vocalei ¡of este simultană în limba franceză cu evocarea semnificatului‘apă’, 1 v î
Nuanţe suplimentare în această discuţie introduce Sorin Stati, Analiza unităţilor de conţinut, în Probleme de lingvistică generală, IV, 1962, p. 41, unde se vorbeşte de o simetrie parţială între semnificant.şi semnificat, exemplificată prin semne complexe, precum adjectivul compus rom. cumsecadeJDeş] semnificaţia globală a texemului se manifestă simultan, la perceperea sa, această.semnificaţie--globălă-este totuşi segmentatală în semnificaţii1 părţiale, ’corespunzătoare modemelor componente: cum + re + cade. Observarea caracterului .secvenţial şi liniar al semnului lingvistic are ‚o importanţă deosebită pentru înţelegerea unei alte caracteristici a acestuia, şi anume., .caracterul său relaţional. Orice semn lingvistic participă la, realizarea actului de. comunicare doar în relaţîe'cu alte semne în cadrul unei structuri,

7. *' îi; GR.AU» - STATI - WALD, Tratai.... p. 186.

10.2.1. .Tipuride conţinui în concepţia - lui.E. Goseriu: desemnare, semnificaţie, sens

Problema definirii conţinutului informaţionarvâl sbfnnüíui ' litigvistic a ocupat uri loc central" în amplele dezbateri: în ’júnií'E'ofi’Mituirii Minei semantici lingvistice slructural-funcţionaie, care s-au dfe'siaştirat în/â'două jumătate a secolului XX. Dintre contribuţiile valoroase Ia elucidarea problemei raportului dintre senine şi realitate şi ale' configurării interne a conţinutului semnelor .lingvistice, aduse xle’ învăţaţi' precum L . Weisgerber, St. U 1 1 m a n n , K . B a l.d î n g e r, K. Heger, E. Nida, B . Pottier, U. W einreich, A . J . ..Greimas, se distinge teoria semantică articulată de E u g e TI i o C o s e r i u . Prezentăm pe scurt, în cele ce urmează, concepţia coseriană privitoare la procesul de desemnare-semnificare şi la tipurile de conţinut în limbă .

Virtuţile modelului coserian constau , deopotrivă în plauzibilitatea teoretică şi flexibilitatea practică. Este vorba mai întîi de faptul că, în înţelegerea adecvată a conţinuturilor, nu - putem ignora nivelul de abstractizare la care ne situăm, tipul de activitate lingvistica şi tipul de competenţă lingvistică determinată de gradul de stâpînire a tehnicii /orbirii. ,

In funcţie de aceste trei coordonate, la .nivelul universal al. limbajului,' i e s e m n a r e a (germ, Bezeichnung, spână designati$n). se prezintă, ca r referire la reaîiţatea extralingvistică (înţe)easă ca.«reprezentare», «fapt» >au «stări ,de ilucruri»), aşa cum este . dată .¡aceastaîn mqd obiectiv, ndeperţdent de o structurare a sa întro limbă liştoric^oarecare: Dincolo ie diferenţierile istorice sau individuale, orice individ uman ,deţine, astfel o co m p e t e n ţ ă e l u c u ţ i o ii a l ă , > cui altebcuvinte, posedă ícele elemente „tehnice” necesare, care îi permit să întrebuinţeze-senine /ei bale dotate cu înţeles, prin care „desemnează”'sau se referă da realităţi iin afara sa şi din afara limbajului. er

Dimpotrivă, semnificaţi a (germ. Bedeuhing, spân. significaíióŕ) reprezintă conţinutul propriu-zis al unui semn verbal sau al unei construcţii verbale, aşa cum se constituie el într-o limbă istorică oarecare (latină, greacă, română, germană etc.), ca. urmare a structurării specifice,; în cadra istoric) a realităţii .de către fiecare comunitate istorico-socială.' Despre semnificaţii vorbim .aşadar doar la nivelul limbilor concrete, in istoricitatea lor, iar faptul de-a cunoaşte şi vorbi o limbă legitimează o c o mp e t e n ţ ă i.d i*o ura t i c ă , identică în principiu cu posesia limbii materne.

; în infinita lor varietate: intra- şi translinguală, actele de vorbire constau în desemnarea aceloraşi „obiecte extralingvistice” prin semnificaţii; diferite.

De exemplu, rom. a aduce şi gemi. bringen desemnează, ca verbe, aceeaşi acţiune, şi anume ‘faptul de a purta un obiect, dintr-un loc intr-altul’; semnificaţiile celor:, două cuvinte în română, respectiv, în germană sunt diferite, o analiză semantică sumară indicînd făptui că verbului german îi lipseşte nota semantică ‘dinspre exterior către locul în care se află vorbitorul’. De asemenea, rom. balenă şi germ. Walfîsch desemnează acelaşi mamifer ocfcânic de talie mare, dar pentru vorbitorul de limbă română nota semantică ‘peşte’ (Fisch), prezentă în compusul german, este' absentă. Acelaşi‘ mecanism al diferenţei dintre actul. de desemnare şi semnificaţie poate fi pus în evidenţă şi la nivel frastic. Ca să iuăni un exemplu din latină,' limbă în care diateza pasivă este multiplu marcată din punct de vedere gramatical, cornparînd 1.) Caesar Pompeium vicii cu 2) "'Pompeius a Caesâre victus est, constatăm că nivelul desemnării se prezintă în mod identic pentru ambele enunţuri, în sensul că identitatea persoanei învingătoare {Caesar)’, a celei învinse {Pompeius), precum şi conţinutul conceptual (al a« i anii care implică aceste două persoane (‘a învinge’} simt aceleaşi, dar cniiiificaţiile. sunt diferite, fie să menţionăm doar difereiiţâ de 'don ţinut o îtrfe subiect şi agent-(Caesar vs. Căksare) şi pe căa dintre ‘activ’ şi ‘paşi-l (viţii vs. victus est).
în fine,' uri al treilea loc în schema tripartită propusă de Coseriu îl ocupa s e n s ii 1 (genii. Sinii, spân. sentido). Dacă desemnarea se petrece la nivelul universal al limbajului, iar semnificaţiade constituie în cadrul istoric al unei limbi dhte, s. e n s u 1 se manifestă la nivelul individual ăl actuliil de vorbire (al discursului sau al textului) şi reprezintă conţinutul particular al unei unităţi lingvistice semantic-mininmie (Ciivînt) sau irastice (sintagmă, expresie, enunţ). Sensul'este aşadar- produs de vorbitor într-o' situaţie dată, pe baza conţinuturilor' cuprinse în semnificaţie, definind competenţa expresivă sau stilistică.
Sintetic, aceste 'raporturi sunt reprezentate în COSER.IU, Prelegeri:.., p. 3 1, astfel:
desemnată de semnul lingvistic, este denumită ' de diverşi cercetători d bd e c t d e s e nv n a t , ‘r e f e r ent sau r e f erin ţ ă .Relaţia dintre semn în ansamblu' săli şi referent este'o f e 1 aţ i.e ' d e. de s e m - o. a r e _ sau <1 <-* o e n o ta r e şi defineşte 'funcţia preferenţiala' sau deno- iiiiitcd/.' a smuie or lingvistice. Aşadar dnd rostim cuyîntul arbore, de exemplu, corn ,1c, *<i sonor lai Irl lb/ /o! Irl lei, legat de sensul moţional ‘arbore' in o <. ¡ui unui semn, t evocă arborele real, adică obiectul per-ceptibil ca al-.e ! punem deci > ;zmnu\ arbore desemnează obiectul real arbore, cate poate i; prezent sau ausent în contextul situaţional ai comunicării.

înţelegerea exactă a diferenţelor conceptuale între ceea ce înseamnă semnificaţie şi ceea,ce înseamnă desemnare, pune în discuţie.raporturile mai largi dintre gîndire, limbaj, şi.realitate.,Să. facem o scurtă prezentare istorică a acestei problematici. Pe urmele Iui Aristotel, Sf, ..Augustin şi Sluethius, dialecticienii medievali cunoşteau distincţia, .între significatio, concept pe care îl deţineau drept un raport între quvînt (yerbum) şi reprezentarea ¡ui. mteiectuală (res), ¡re dc o parte, şi suppositio, prin care înţelegeau raportul care uneşte cuvîntui cu un obiect.din exteriorul limbii{aliquidf.

In termeni moderni; problema a fost reluată de G o 111 o b F rcg e (l ¿48-! 9Z5), în studiul Ober Sitm unei Bedeutung, publicat în anul 1892, m „Zeitschnft bir Phiiosopitie und philosophische Kritik”, nr. 100, P- 25-50. Ocupîndu-se cu raportul dintre semnele lingvistice şi lealitate, logicianul german a transpus într-o.ecuaţie mai,clară raporturi cunoscute în dialectica scolastică. Preocupat de rezolvarea problemei adevărului enunţurilor logice, G, Frege distinge între sensul (Sitm) şi semnificaţia (Bedeutung) unei expresii lingvistice.: Prin sens, în accepţie fregeană se înţelege conţinutul semantic al unităţii verbale, aşa cum este el dat într-o limbă oarecare, iar prin. semnift'efie se .înţelege1- obiectul desemnat de semnul verbal respectiv. De .exemplu, afirmă Frege, în limba germană, semnele verbale Abendstern ‘luceafărul de seară’„şi (Morgemlem ‘luceafărul de dimineaţă’ au aceeaşi semnificaţie, deoarece desemnează fiecare planeta Vertus, dar diferă în .privinţa sensului, adică a conţinutului semantic. Un alt exemplu frecvent invocat (între alţii, de,. E. Husserl) pentru a ilustra conţinutul distincţiei propuse de Frege prezintă expresiile învingătorul de la Jena vs. învinsul- de la. Waterloo ca avînd aceeaşi

1. Pentru'o prezentare detailată a evoluţiei „modelului triadic” al semnului verbal, începînd cu Aristotel, sloici şi Sf Augustin, pînă la formulele mai recente, v. nota
26 la AUGUSTIN, De dialectica,.-., p. 149-152.

semnificaţie (recie: desemnare = Napoleon), care se exprimă însă prin sensuri diferite . Pornind de la’ această distincţie, G. Frfege formulează principiul potrivit căniia valoarea- de adevăr a unui enunţ logiedeste echivalentă.cu semnificaţia sa. . .c .i=

..Foarte popular deopotrivă, printre lingvişti, dar şi printre logicieni seihioticieni a ioşt ţriodelid triadic al semnului lingvistic („trmrighinî semiotic”) propus’de,'C . K . JO gtlen şi I . A . - R i c h a r <î s -a. meeputiil anilor ''20‘ai .secolului trecut. Interoretînd într-un sens mai explicit’ sugestii ie din Cursul... lui Saussure, ce- doi învăţaţi britanici au devenit

celebri prin următoarea schemă (OGDEN — RTCHARDS, Tie Meani'ng...fp-1\):
Cei trei F c>~ implmaţi în procesul de comunicare ar fi, după savanţii Citaţi, semnul mgvistie ca atare, în ipostaza sa formală (symboI), noţiunea sau semnificaţia (ihougth or reference) şi obiectul din realitate la ca te se face 'referire(referent): Noutatea acestui model constă în formularea a tre tipuri de relaţii distincte prestipuse de funcţionarea urmi senin. între sena („simbol”) şi noţihhe („semnificaţie” sau „gînd”) avem o relaţie d s' rmb’o 11 z arf efrin sensul că semnul verii al „simbolizează” (subst fuie) 6’ idèep în" al 'doilea" rinei, semnificaţia - se r a p o r tè a za ’ obiectul 'desemnat (¿referent”); în fine, în ai treilea rînd, semnul verbal i atare („simbol”) reprezintă în mod indirect obiectul desemn („referent”).' Ingenios în sine, ca schemă mentală, modelul Ogde Richards iarefpuţine ,valenţe practice, fiind greu de aplicat situaţiilor comunicare verbală concretă.

. 10.1.1. Formă şi conţinut în limba-

Distincţia referitoare lâ' 'caracterul' 'bmaH-dtl.stiriîiiturU interne a semnului lingvistic a fost larg acceptată de teoria lingvisticălă/ secolului XXfDintre poziţiile teoretice care se revendicăde‘ lâ jpoieia’'savantului' genevez, merită atenţie îeor ia g 1 o s e hi a t i c â aritiDL. Hjelmslev. Din miezul1 originar al concepţiei saus:;uriehe, îfivăţătnl danez reţine ideea fundamentală că limba trebuie privită deopotrivă ca 'e/x p T e s i e şi c o n ţ i n u t ; prin aceste două concepte- mţelegîndu-se, pe de 6 parte, sunetele selectate pentru a transmite o'anumită semnificaţie; iar pe de altă par te, modul de prezentare a acestei semnificaţii: Afiraiînd, împotriva larg răspînditului concept al caracterului universal ăl ctinţinufiiriltir lingvistice, ideea novatoare că ceea ce defineşte in mod.'esenţial '6 :limbă,dată în opoziţie cu altă limbă nu sunt semnificaţiile în sine (care pot fi, lâ rigoare, transferate prin actul traducerii), ci modalitatea prin. care aceste semnificaţii se exprimă prin semne lingvistice particulare, HjeLmslev arată că limba este înainte de toate for m ă ‘ şi nu substanţă. în sînul realităţii extralingvistice obiective, aceeaşi pentru toţi oamenii, fiecare limbă operează o segmentare semantică ofigiliălă, determinată în mod implicit"de sistemul de semne specific respectivei limbi. în consecinţă, limba mi trebuie considerată un nomenclator d&! serririe (adică o listă de ,semne"corespunzătoare în mod mrivdc unor obiecte, cmn părea să 'dea de înţeles - Perdinand de ’Saussiire!), ci un-' sistem diiiâmic în i!cadnrl căruia semnele? sunt organizate pe baza unor relaţii' specifice,-;definite‘de un p r inc i p iu al o p o z i t i v i t:ă i i i Cu âltexuvmteţ cbea ee conferă O valoare fonematică-sau semantică unm senin barecafe-sunt calităţile'sale intrinsece, M funcţie de care acest senm se opuiiel.âlfor‘semne1 din

sistemul Care îl conţine. Configuraţia relaţiona11 a acestor"semne:1 relevă-tocmai forma limbii respective. * ? ' -mum r

Pentru a putea transmite informaţi despre realitate; semnele lingvistice trebuie să existe iii mod - independent- dte tăiceşŞtă rfeaiitatevţşislsă; aibă un caracter material, perceptibil prin simţiiii.-.şi-spepifi&dinibii date:

Abordînd semnul lingvistic într-o perspectivă voit ăutondmizantăp: Hjelmslev include în definiţia sa noţiunile de f ortul a conţin u t u i u i şi f o r iu ă a . e x p r e s i e i :

investigaţia noastră ne arată că cele două entităţi care contractează o funcţie-semn — adică expresia şi conţinutul — sunt, faţă de această funcţie, în

situaţii perfect asemănătoare. Numai şi numai în virtutea funcţiei-semn se poate vorbi cler existenţa celor două. funcţionale aie ei, .care sunt ~;o spunem acum cu toată certitudinea ~ forma .conţinutului şi forma expresiei; 'Şt doar în virtutea formei conţinutului şi a formei expresiei putem .concepe respectiv, o substanţă a conţinutului şi o substanţă a expresiei, care apar atunci cînd forma e pftiieciătii pe elementul genfcraf simnificaţie, întocmai ca umbra unei plase deschise pe cate anv proiectă-o pe o suprafaţă netedă/'neîmpărţită în nimic (Prolegomene, p; 112). :

.1

Elaborată în modul acesta extrem de formalizat, definiţia binară a semnului' lingvistic permite o înţelegere mai exactă a raportului între ceea ce este pur lingvistic şi ceea "ce este extralingvistic ui funcţionarea semnelor verbale. Dacă luăm îii considerare e.g. semnul băiat, vom spune, făcîtid abstracţie deopotrivă de acustica seninului, că şi de corespondentul său în realitatea -'obiectivă, fiinţa desemnată, că semnul /băiat/‘este o unitate izomorfăpdar arbitrară între forma expresiei, adică relaţia dintre fonemele //.)/, lălf lil, lat,-Ii/, şi forma'conţinutului, adică relaţia mire elementele semantice minimale ./‘uman’/, /‘masculin’/, /‘tînărV-'din spectrul semantic al cuvtntului respectiv în limba română. Izomorfismul’ dintre cele două planuri este dat. nu de vreun fel de identitate formală, ci de existenţa aceluiaşi tip de relaţie în planurile lonematie şi;respectiv, semantic.

10.2; Caracfenil'informaţioîtal aHeimiuiur^

Definind semitul ca o unitate indisolubilă între un semnificant şi un semnificat, me referim fa structura internă a semnului lingvistic. Relaţia dintre componentele interne al6' semnului' lingvistic determină ceea ce am numit, fii accepţie sausstiriană,'' s e m o i f i c a ţ i a semnului respectiv. Datorita căjpâcităţii'sale de:!!a' semnifică, semnul ' lingvistic efectuează, aluiicr cînd 'este întrebuinţat^1 operaţii de mediere între conştiinţa urnahă. şi entităţile realităţii extralingvistice.'Funcţionarea semnului lingvistic are

ca efect'1’„informatizarea” realităţii, adică transpunerea sa în „cuante” semâiitic-conceptuale, materializate 'simultan într-o formă sonoră. Dar relaţia1 de semnificare, stabilită în interiorul semnului, mira-semnificant şi semnificat, nu este posibilă decît prin raportare la ceva exterior semnului lingvistic,fa acea secvenţă din realitate faţă de care semnul kansamblul său are valoarea urmi. substilueiit simbolic. Această secvenţă extralingvistică,
204
Ca să îşi exemplifice kleea, Saussure propune cuvîntul latinesc arbor ‘arbore1, reiăcînd schema de mai sus după cum urmează:

Cuvîntul latinesc arbor desemnează conceptul de „arbore”, complexul MSIS'H har fiind legat indisolubil de conceptul în’'cctuz.ă‘prin iu...ic-d s. unei imagini "acustice produse "'îh conştiinţa tuturor AU - no.' o. ie limbă latină. Ambiguitatea' acestei reprezentări ;a fost se,. C,* 1. . âtre Saussure însuşi, care va propune’în cele din urmă unum"' . ‘ocieire:
ă păstrăm cuvîntul semn pentru;a desemna totalul, şi să înlocuim \,>vl şi imaginea acustică prin semnificat şi, respectiv, semnificartf, termeni au avantajul de a marcă opoziţia care îi separă fie între ci, uc de totalul din care fac parte. Cit priveşte termenul'de semn, ne mulţumim cu el pentru că nu ştim cu ce să-l înlocuim, limba uzuală nesugerînd altul (p. 86).
Avem aici o definiţie devenită clasică a naturii binare a' semnului lingvistic,:pe care o putem reiormula astfel: Semnul lingvistic este un ansamblu de natură psihică determinat prin relaţia strictă şi' necesară dintre un semnific a n t şi un s e m n i f i c a t. Echivalat de Saussure cu imaginea acustică, semnificantul este acea componentă a semnului verbal care poate deveni sensibilă prin emisia fonică, pe cînd semnificaţiif reprezintă latura pur mentală a semnului. Caracterul inerent al relaţiei dintre semnificării: şt semnificat se exprimă prin'faptul că, în ansamblul său, semnal semnifică ceva, adică are o valoare instituită în

cadrul unui grup de utilizatori, adică de vorbitori ai unei limbi date. Semnificaţia unui semn lingvistic este definită aşadar tocmai prin relaţia intrinsecă dintre un semnificant şi semnificatul corespunzător. Ca valoare recunoscută,, semnificaţia .nu poate exista. în afara relaţiei dintre semnificant .şi semnificat, ;dupâ ' cum cele ..două dimensiuni sau laturi- ale semnului;"yerba! nu pot, exista separat. Separat de semnificatul său, un semnificanţ ar,fii. o emisie, son-a a oarecare, pe cînd semnificatul, lipsit de. suportul linulsşmmfi *ant, ar s- c. pură potenţa, ceva,exprimabil sau raţio-

nabi!. Semnificaţia Recin-ii semn lingvistic sau, cu alte cuvinte, .valoarea sa, este, pe.de,altă paiit, yafidâ doar prin relaţie cu ansamblul tuturor celorlalte, semne,, ra-;i ulît s-mmiticantul, cît şi semnificatul unui semn oarecare,deţin o Vcloaie du<n în calitate de entităţi în cadrul unui sistem guvernat de. relaţii specifice (vezi infra, §, 10). , .. .,
... Conceperea 'în tcimeni lunari a seninului lingvistic poate fi acceptată ..doar'dacă,,o restringe in la s ructura sa inten;iL,deoarece,.după cum vpm vedeal7®TTun ,, pa.it..,raf m ñStor^TTélllzarea. , funcţiei semnificative a semnului verbal.este omdu'i'.i doar în prezenţa unui al treilea factor, de natură: extralingvistica, „şi umme o b i e c t u 1 dese m nat-; sau r e f e..r i n ţ a .. Menţinîndu-ne în acest cadru structural-descriptiv, este nevoie .să menţionăm...că, disocierea saussuriană între semnificant..şi semnificat are o „preistorie” prestigioasă, termenii ca atare-fiind forjaţi încă -din Antichitate,, de către glnditorii stoici. Pentru reprezentanţii aceştuircurent, semnul (gr. aqpsTov) are două laturi distincte, numite de ei prip,.gr. crqfjaTvoy şi,cn}paivd/j£Vov, termeni care sunt, din punct, de vedere gramatical, formele, de participiu prezent şi perfect ale verbului crqpatvu) ‘a semnifica fi- prin-urmare, exact ca în cm-ul lenncmlor propuşi de,-Saussuref La. Sfţ. Aiigiistiri,-îrivaţai can.: iu- a ir.msnus cele mai bogate şi detaliate-date despre concepţia semiologică a stoicilor, seninul verbal (verbiim sau diclio) este prezentat ca o îmbinare între, un semnificant (denumit de regulă somtm sau vox) şi uri semnificat (denumit dicibile sau chiar semnificatiim), cuyjnteie fiind definite ca voces significantes ‘sunete dotate ..cu sens’J. Mai rriuitehiar, în tradiţia scolastică, în special la autorii de „gramatici speculative”, întîlnim chiar cuplul terminologic signlfians/ signficatiim, -
3. Pentru detalii, v. WALO, Pagini..., p. 84 şi urm./ şi MUNTF.ANU, Natura semiotică.... p, 105 şi urm. '
Dicitur signum aiiquid significare qtiando supponit vel naluin est suppomre pro illo".
f După epoca Renaşterii, filosofi proeminenţi precum R. D e s c a r t e s, J , L o c k e , G . W . L e i b n i z, l. .’K a n t, G . W . F . H e g e i au inclus conceptul de „semn” în inventarul noţional cu care şi-au elaborat sistemul filosofic. în domenii diverse, de Iii Icigicâ' şi epistemologie la teoria cunoaşterii şi metaf > v, Autonomizarea studiului semnelor , ca atare se petrece către sirrşi> s secolplui al XDC-Iea, prin cercetările lui 'C.h a r 1 e s S a n d e r s F e i r.c e (1839.-1914) şi,ale lui F e r d i n a n d d e. S a. u s s u r e , nvanţi cai voi privi isemnele lingvistice ca valori în sine, definindu-l; caracteri; iicilc . tipologia şi funcţiile, contribuind astfel la naşterea semio <
>> iei moderne, (.

,:,0. definiţie .flexibilă, şi .^cuprinzătoare.ua. semnului,flingvistic ;ar fi următoarea:, Prin semn lingvistic înţelegem; inştrumenţul.central. al,actului comunicării..verbale,,şi deopotrivă, un fenornenrde.naţurăfşdoială, deţinmd valoarea de. e 1 e m e n.t ,.a 1 -,,u n ui co,d , ş p euţ i f i c., structurat îiv cadra! unui's i.s t e m şi prezeniîndu-SiTca „or- un i .Na t e- fun c - ţ i o n între, o ., f or m ă :de,naturăAonoră şi un; c o nd: i n u t de natui'ă CQnceptualăi.j:Funcţia ţ5primară.>..an.^enmu|ui;urjingvisticv este cea comunicativă,, dar,această¿funcţie se:defineşte în mod relaţional, aşa încît orice semn.este instituit: ca o relaţie între: cei pare îl utilizează şi fragmente definibile...ale realităţii extralingvistice: şi extra-serniotice.:- -Semnul, lingvistic rte apare ca un fenomen extrem .de complex, care dmpllcă dimensiunile fundamentale -ale umanului, de las i structuri le : neuro-fiziologice şi pînă la nivelul superior al faptelor de conştiinţa. în calitatea sa' de structură binară : elementară' (formă/cdnţinufi „semnificanFV „semnificat”), orice semn lingvistic se încăarekză1 într-un* ănşămblu structurat pe care îl numim s i s t e m' li n g'v is t i c fin' cadrul unui sistem lingvistic particular, fiecare seruri este cuprins într-un lanţ de ierarhii organizate după principii intrinsece. U n i 1: ă ţ i 1 e - 1 i n g vd s - t i c e (foneme, morfeme, semanteme, lexerne, Sintagme, enunţuri .etc.) prezintă grade diferite de complexitate, dar au în coiturn făptui c& nii pot fi .înţelese decît. în perspectivă funcţională şi. relaţională,. adică prin

2. „Spunem cft semnul semnifică ceva cînd el înlocuieşte sau este produs:spre a înlocui ceva" (OccampSumma logica, l, 33): iii WUhelm von Ockham, Texte zur Jheorie cler krkenntnis and cler Wissenschafl (laieisusch/deulsch), Herausgegeben (...) von Ruedi Imbach, Reclam, Stuttgar!, 1984, p. .76.

funcţiile pe care le realizează fiecare în cadrul comunicării verbale (în calitate de semnale) şi prin relaţiile pe care le contractează în cadrul unei structuri comunicative (în calitate de simboluri). Chiar şi cele mai simple enunţuri, precum Da! sau Eu citesc, prezintă, la o analiză atentă, o remarcabilă complexitate structurală şi relaţională.

In cele ce urmează vom încerca să surprindem cîte ceva din complexitatea semnelor lingvistice, prezentînd principalele lor caracteristici, aşa cum ne sunt ele date în tradiţia teoriei lingvistice a >' u . du -,t< o caracterul'binar ăl structurii’’interne a semnului ling/ < noi.tl

informaţional, caracterul liniar ai semruftcatituliii, arbitra' .< > <unih i lingvistic şi caracterul său relaţional.

-K:\

10.1. Caracterul binar al structurii interne a semnului lingvistic. Semnificaut: şi semnificat

Dacă vom, considera că fiecare cuvînl este un semn lingvistic, în vorbirea obişnuită,, inclusiv în activitatea şcolară, spunem că respectivul cuvînt semnifică sau, desemnează ceva — de exemplu, cuvîntul masă, în limba română desemnează un. obiect de mobilier larg răspîndit, confecţionat de regulă din lemn, servind.unor diverse activităţi umane etc. în mod empiric şi. intuitiv, observăm că orice cuvînt al limbii pe care o.vorbim, prezintă o fo r m ă (pe care o identificăm cu numele lucrului, adică cu ansamblul de sunete pe care îl emitem cînd rostim cuvîntul respectiv sau pe care îl percepem cînd,-acesta, este rostit de altcineva) şi un ' c o n ţ i n u t (pe care îl identificăm,,de regulă cu obiectul la care se referă cuvîntul respectiv sau cu imaginea pe oare o evocă în mintea noastră respectivul complex sonor).
în realitate, după cum vom vedea, lucrurile sunt mai complicate, căci.simpla constaiare că un element verbal are o formă şi un conţinut nu ne spune, prea mult despre modul cum funcţionează acesta. Pornind de Ia această constatare de bun-simţ, Ferdinand de Saussure, Curs..., p. 86, începe prin a arăta că semnul lingvistic „nu uneşte un lucru şi un nume, ci un concept şi o imagine acustică". După cum se,poate constata, savantul. geneyez concepe, semnul .lingvistic, ca pe o: entitate psihică alcătuită din două laturi, „intim legate” şi reclamîndmse reciproc în mod;-necesar.
La :pagina următoare al Cursului, ‚Saussuret; propune următoarea reprezentare grafică a structurii binare a semnului lingvistic: .

indivizi, adică un cadru social. Semioza, adică producerea de semne, este ea însăşi reclamată de co-prezenfa c e 1 u i 1 a I t.,.căci. nimeni nu produce semne pentru el însuşi! Faptul că' limbajul a apărut şi funcţionează în şocietate ca expresie a nevoii de comunicare între oameni, are consecinţe decisive asupra limbilor ca atare. O limbă constituită istoric dobîndeşte, în condiţiile specifice ale unei comunităţi umane date, un caracter naţional. Modul în care fiecare limbă structurează realitatea se reflectă în men-ţaiitatea şi în felul de a privi lumea care sunt specifice unei comunităţi naţionale. Dacă limbajul ca facultate umană definitorie are un caracter universal, concretizarea sa în limbi atestate istoric se petrece doar într-un context: social delimitat de condiţii istorice,;Schirnbările lingvistice sunt şi ele determinate de condiţii sociale, ţinînc! de nevoia permanenţă de adaptare a capacităţilor expresive !a nevoi,de comunicare mereu noi. Factorul şocial acţionează nu doar în timp, provocînid în interiorul unei limbi schimbau lingvistice care, prin acumulare, pot conduce la apariţia unei alte limbi, ci şi în mod sincronic, conducînd la diferenţieri şi ipostazieri tuncţionale diferite în interiorul unuia şi aceluiaşi stadiu istoric al unei limbi. Pentru a întrebuinţa terminologia ’propusă de E. Coseriu, la

impac-tul factorului social cn o limbă distingem astfel diferenţieri d i a i o p i c e (între modul de întrebuinţare a limbii comune în spaţii c <¡grafice diferite: dialecte, graiuri sau subdialecte),, d i f e r e n ţ i e r i d i i - r a t i c e (între modul diferit de întrebuinţare a limbii comune de căiu: membrii unor pături sociale diferite: limbă literară, limbă colocvială ele.) şi diferenţieri . d iafaz ice (între modalităţile diferite de simetricii' a c; ..murilor: limbajul poetic, vorbirea aulic- -academică etc.). în termeni . .uissurnni, constatăm, de asemenea, o diferenţă conceptuală între nivelul de maximă socialitale al limbii (nivelul langue) şi nivelul întrebuinţării individuale a respectivei limbi (nivelul parole).

; .. Capitolul X

Semnul lingvistic. Definiţie şl scurt istoric

După cum menţionam mai sus (§ 8), conceptul de semn a fost în mod constant întrebuinţat în descrierea şi înţelegerea fenomenelor legate de limbajul uman încă de către gînditorii presocratici. în consecinţă, şi ştiinţa seninelor este o ştiinţă destul cfe veche. Cea mai răspândită şi, în ordine istorică, prima percepere a conceptului de semn este cea „substituţiona-listă”, cuprinsă în expresia aliquidpro aliqvo: semnul este ceva care jstă” în ioc de altceva, adică un obiect material care substituie în mod simbolic altceva. La majoritatea gânditorilor din Antichitatea greco-romană care s-au exprimat cu privire ia problemele limbajului întâlnim, sub o formă sau alfa, formularea' acestei concepţii. Pentru Aristotei, de exemplu, cuvintele sunt s i m b o 1 u r i ale reprezentărilor mentale , încă şi mai clar au:formulat această idee gînditorii stoici, a căror concepţie a fost rezumată în mod creator de Sf. Augustin (v. supra, § 5.4.2). Acest nucleu conceptual „semiologic” al tradiţiei occidentale se va menţine şi se va situa chiar în centrul modelului limbajului, aşa cum se conturează el în scrierile unor gînditori scolastici precum Petrus Abaelardus (1079-1142), Petrus H i s p a n u s (1219-1277), T îi o rn a s: d i n E r fu r t (cca 1300), . T h o m a s d e A q u i n o , (1225-1274), W i 11. i a m O c c a m . (1285-1349), pentru a nu-i menţiona decît pe cei mai cunoscuţi. Dintre definiţiile de acest tip ale limbajului, care abundă în scrierile scolasticilor, o cităm pe următoarea:

www.polirom.ro Editura POLIROM
iaşi, B-dul Carol 1 nr. 4, P.O, Box 266, 700506 Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr, 6, el. 7, ap. 33, O.P. 37
P.O, Box l-728, 030174
Descrierea C1P a Bibliotecii Naţionale a României : MUNTEANU, EUGEN
: Introducere în lingvistică / Eugen Munfeanu. — iaşi: Polirom, 2005

JSBN 973-46-0196-2
.814^;
Printed in ROMAN!A.

1' h II] (b } ” "Aşa ‘ t mu
s1- 'o<n)à d'ÎPÎmi(âTdtp,‘
;appn.,~r;xpeep;módd'C;ñC'd-5:mcndvíf|7í!.mñ^
penv i, sfTiK’inian Jinilpii i
1 Æ.ri'iif , ^ rf pdlifei âui-asj;
..dsoatia Cu àlte cuvinte/ !
r’-M , si nef!J !pj’!tIT píe- " ,
Í iu hi (, nn'pitiiclAiix u,,
/ -i Uno el «i). I bn pi aid i I’1' ! 7 [p fSi.i.o “piobkmă “lita nait i f
“IPIUPUI C le >i n ~ bi o'ii1 oi unr.aPn
0 Pc ' f ! i .1*. i muni e ab - >,
11 c o c nt > lm 13/ nti * -
.‘tibí i bmba m i lull
A

a> < dm al lunlnii enplêze 111 r, in.-
f * it cíe o m fimcţkr ini
că j 1“
1 Cm “ma, de avu, on ri,1 du nidi ăi i
- nil 1 ill, € ! e ÎU 'ill, î 1 < at >n ' un1 a c xiei ă r t* bo ai > * urn . 10,0 <’
n id“ i It dielt "ill 1 d , i ' t, 1bid c a m- kit
/pdfù- -U 1) Vom aiala ac an < , ,tf aiubpiTu. în Pnod Cd<p liatldu tie
selismi (llleiiie, i, : 'oair dom'd dinlăe ele. Ci dpÄ’f iyinieJe pot -h ă nnsidej
<d '^.eijoi niiiu' ¡popadalt sum
! funcţii (' mbmatopi si cd ; ,* * . * d?l ill
m :,g
ilBilfli ái* i in CP
etilo
Ac) utf a oída d” s pi n ml i da e ă -d - a d n to t/d ÀÇ
it un tini di rh fe
ici u'l if j iiiiti mit* ^ I
f-d
mass-
üiîSiPcï
ipiac f#«:
nun
ojian b. p i îi o i‘ o o feii'c i i nu ni t5“ j(, ,t , i i ‘a c p1 i a t i Í i t<p nf J ,
’o-/ i duu 1 i '() u ălm.o -ai do
71 sim mpne'e ait, ba i Im ut!
mi t así ului p c «îmbini
idtunle se v.n diseul i mu t isiu, 'j,,atc se leab/ca/a <a p i, mi ,a{“ fSp.'SÎei,
fie“ in dm * 1 1 .Cfmd K ali/at pi in h i'ii ama , C/v t nuque/de de <
lemcuiC ale c p, 7 J ¡hoL^.ie JdetesH de, m « < bmi 1Í <>a mai Co/ui, ’
lîpd-i ipioaieie moine in pinnui mini* t uvrini fouoïop mt >, a :< e [ai ri şu
faptul t » t t ’ < ^-'"due 'X"'mpln cuvântul" orur-fief. i a Iiel de la [xpina 8l)|
c : , e : m metd ' ale euptesiet ¡3 2 1/, -
I (ptjfpl >111 ^Orllpli ntl îieap i, al iff 1 * ;
a st ta i et lia i c t“i nu c*,(i vif uffeltnl dtSpH tf'aii/Ufrt ,,f “11 f- “Joi
II ,i ?! nu est¡ u mpm u i t, upif-ei tp M<n muH, (mii 1 ; v Pt i i A imbi nu
p> nfbi, m , i >1 nm la unu 1 m e 1 ipe- « < ui il pu!eu un niiln a ! a moi i
obun îif, i i b - -v , u l, de f tiovni 3,e 'jilt the : s , b i de do ni i um,! e uu : u
u,nh a U'.e i eco I m u P ,initia ', j t t u J i ii 11 o a /à c t pid ijp...d,bua' dît
u ! ' i/l /a (t K (Pp-Ap-'pflîf/'Uf
o, ’usd a/u ibuidfenoiiH

-i i; u in . < ' tr d i.vdu tie mai aii,it ,t i mmmrb
.v;t.;;;l:,;e;::,aeere::atai:i,/'rea]i?:a'i:i:reAGX""idBria;îipa,#fe e- arrr‘'ti i r
rimul ite- - cimint cir-- K1 ^),,l< ' u u
uk /,> t n
L ...iun 1.. muu . r>
mm —mv --din "~e1f tu u !(/,
rim,, ii! J. U
.,1 ÎV;; . . .v,edvî'd^'-'ex:,j.i;î;Gverk/u;,x.*x«veeJ«âssra,U^®i;, t / ai, 'ie
! .THUS uo
ar '
li«. Ori , I da {)< i numim te '< ‘
1 < a ea < g

i iri > I r i i S li i
ini a 1 I * f
i <U(p
l o dl- l i i 7," i i

P‘ig;d:gjl||ipi|p
- nc'ur‘-”'-'
-“"-ud“ -.:v:nlr!i.i i-;-
i ea muIjbtctiiţ^ati.,='>',wiAa?te.i4«i
irr-rrfM.ţa Tn- 3cm111 -r-c-" nil'ii fonologii -iei
. ! ni (colii i' liitii.n s. < ÎI1“'!“ “~
ar ’*«'1 <‘t
III clCfic; i t m f)PI] iac1 !iî v ri- < D Di °U L
'au'“ cari i i Î~ ("" i
i »ra.ci.ict ÎM* « i « -tri a <t ’ cri (letlclA:
, i ‘ , ta -'iibo adere Ş.ui t t ti «a a -iod i li.. Î /bii,
IVaDj'b ' .)' cş-priii i 1rl* 1 cţî â;ridifît.rri.t;ş ii bs 4 Olt a
a^oferiţ nun profunda 1 dt /"o. un
Limbilor: , ţuccal diacips r- .-,ŞA u, i..
L i îl m .«' <) li c noii S.A
.%,<& a-'d UM'la-- ' un IAI Îi<r UliOi tenni- lila] <
uptili
a vin,ci'-'v i (i * j rap;ac h)/]i1e ;h UÎilir-i 1 Dup di" llîilOl;;’.
iai b.iisa rnatiaa-'f> au au Io ! l(>lo d (t O ^ IJM.
:;e;-pxact tee,' -'cri ¡nr .auci: fi şarr Cil Ii MI 1 J
1 i ji Dr1 1 l>
¡.. .< .. (. ¡. Î 3 3 VI»)!! O.. 1, COIii- f 1 1<1 t i 1
no i i
ile-fleUa ioiîiim; 1 U m (i! | i iplOie IU f jjora-::;
;isterno Lf ; <1 l.ic ? a iimhilf cu ajut O, ti i ÎD :I CUlRri
j.;Vî ,sv11: MUH;,. i “ şi ; "înl "t,o ari dom, 5 ii t
edilii
. J,n > ajaJe J » u tlt.1 .nr j antim îi. n d i ;i:dar
Î!D > p 11 r a 11 ti i a ri 'e juri ncă hi 3i .od im
loporfe
i ni i a <f.i < Ojiridml ia pc < _ait < a o po.ii (uii
ica ‘i L aproi n itlaiă a ohicrl ului sau ile ce c : t ‘
\ r (
ji \ ,,1 .Li..hi 1"”' ‘T) A
id. i'.rl riAUJ DMA1 riCK

d'rixî7!1 A i jiih I.1X^ * h t\ ! SCt]
Vhfd. * c A d' dini ie, Fu i i am mu. t teriOriv»bM D
:Îaia|ir6i)i rÂitiei . M : . rird) e: l ui 3 U 1 ! Dlu&PX
. oi r i ia. 4 t -in li itt 1 e iu caic (; ;(J ii 'Kii'epu
lise txt>i illVă I a ODD i i ă iVH 'aie mut 11 iehlîtiAţ
oHtiâă:

f T
llsldii GHS rit
/ 1 <n.,I c .lit
=. (listrlbuţi
X \-< I “ I' f- ' r IVÎ/Î' ii (: Iii, I . 1 îlH'l , . u <l't
iii cat t- i'iiii el*
Pit *c» 1 f n? <«.
1* ii“ ’Hl'1'111 a I ' tltl ! tm'K'i, e 1* muieri ri dri-brit
ui i.iÎH < iiînniur
a i< i t -1 < <ii huna!
~rnvlI / p,:;i rr am. numi pnntru rneenienca1 a devenii mm.,
I ; < c tei a 1 a Deşi. ÎMI J <1 t
Mlefaiiiaxa despre- diferitele .¡<ui.i<
. c<-” > icni d f atare elen« m
te.cvorri meri ia aiiile 'de interlci.e iu u ar iv“ ’ .a mia).. . <
ce,1 i Di < i)t" coi ţtextelor. i care apare o.-un' d e !l n
< l i'ri H CI ’ , I m î n..'ekr.eh aci ¡tea'»jeermit' o/de; crieif' m
.ne i ' 1 * .iStl'nî . 3 001 0: determină ' ăpai d a 'u - ci
.uit l *' > e-jse: t K pe ci - prin. sistematic se Jan tf
<pin < i». .. Ul'V- (î;> 1 Ll. Ii ementeie. /l"/: .şiri/i/ - , ti limba
dt D i par i.. i chP cutedistributional (m n i u
> i i
,q i! al < t
m 'ji, ui ii de ibuţ ii
CiOTlVCi-icIii“' ; a ! >J I r ' 1111
I t < V J >\ '
i.fP , a Ll .

(
< uei
prezent
bn

uu mur tngle?a i- riabd m snbnitimes. htf îjp^i
ţ, i t >p a kd »jej _n ¡1 , ek fa. < oioana^ ivr JIU "ai mţeclmi U r), 1 (plî'j c ltcJ'4 pă 4 10 ./T 1 ilt îrfoăf' dtkcdla Jiaruia ruumnant.f i -si vocalică as - 'smieteloit 4 A al a*t A1'1 'f tis * i'iuc-i posibil mk a d1' piouimL«^
t uvini« le (ai« nvi’1! în pumn subita.nţun aspmTdd
* dirija au nu.'! ni Jo iouologite (ihepL cavinie aie-,,
liud i* ari ' ' di p«m'aî <h wl o ai ia\ oitithi1 âiaifc'} cm,-mane va ‘*i ,
1 modului în care aceste două clase:
d s M a ‘ ' 1 1 < 1 b u i. ' o n -nu
ICde ^udiabiJ
Î - ¡A L, , uitiji < - >T]>ui< i fa.
(,i alte substituţii caieî
ş i păstio » . H it f .1 ’.itoii.i n i *
i ovini 'u <<>
.of > ,u.|)i ad *1 ui» unso na şi vocale, piecuiri snmodelnl
A\f ombinai. ui a'./f Tu (n<jk> amdea, dacă funie r,rjh- i e fngJi * /<)i e sun' ti mţ unit dtdu t ie m noul sisfedi
o. <mhzar a ei. nukeioi expnsiei, stiuctuia giamatKdlâ a u nhn lăunm* m ’’ id ifa De i >, t1 te posibil, m
i n i ii < t ă ¡1 a n nlu) liinlu i ue p unatical, tu
' ‘ j- ine' i un a1 T,i p tU sunt fonologie rzommfc dacă
« ii da. s iz Uf e r> i f>mbi sc află în .corespondenţa.
i ' nn a. s II , (... i niait jbi si (11 ,t fi «jef
>n/ 1 11o li un i (u iS Ui de şi \ ut-|e)'-< cotii ivea' t
ciiusioi' U- cum binare t o.es]ioudrnfa ih mm- ....U. mutre sune u n implică identitate. Pe rk altă
* î.T. -'x o’uu an aiăjat, piiunpuJi de combinare m -s ui a mmcginit ui lepenuerile de-natura‘fizica a sunetelor:
tomjnzia caic s minune din distuţu purtată m < f4e
de > m. gicd. de J i au cnuinim, ..faptul < .. limbii
oi' ito
t t si t se 'c r p rioiitilf ac tipia iindiit r ii “d'1« 'Ui.Ic .1 Mm 10 p ezi 1.42.), Sil < fuiile C(i111 bnu ui JI mniotmează literele li o’on te ise ,um îftD uiexoticaoilc ... iei mui i foutu I 4l1(M(4oi, dai au si > re! 1 t'D-- 'mi tia.1 explicai iile-în termenii natnni (mc c a su fieio ca ,pimzâtt iarefcdiri cuvintele yoj bite. De oremplu. 1 n su u im ucid e în'termenii fonne* m ca

clasi it 1 în s . ie sunt in ud-ce p. ,l şi pdiDar?acest fa]ic este cn:totul. jrele-
'tu! i iu o : ' nea .'¡cetdor liteie urni < n ceaîcKa '4) -u
' dl of u'm a. du en'd .e. Midi mai ie b sauf i -te ni[i u
* « lespt't . se piu iu roirspomlmU pai Udă a
"-¿U 1(nli'i vorinte.;-"I)e_ aceea, rstudinl substanţei :iun-*
' ' ~ pir iii a un mb-te n sfor pctifrii licwisi ceea n »u poate ifuîiii, > cp pic i
bs1 auţ pi c* t)
,f -Im (1- sciîerë.
' Cfid ". 4
ţi í a¡u;asL,
titdor x\ idm '
mtială— mnţ, (i,
a-Joi de a se combina-unul en i elălall in grupuii sau, 'éxef. caie- s< i vesc
la;, identificaren şi dus}mgeril'â^TUviffîţS'i ^'"j)1°,P0Zlln^0i i*1 dlXl
aiJlat (c popí-teta ble coinbi- yljr ds iui> <lo Aiv pdorntl eTp¡fsi(i limbii
suni, : ipbif i ţi t! d(! 7 fn i í 'e uai a i sulotanb Arlprirnare,', tpl) ?> (rj
ítmin; . anin üivo — diíeiuil'de..;'dÍHtíe:;í %JJe bausaum w,. a f . * ociar d
neastă a Jou i pfqpriévj
^ eA cano sprmea i ă _ elemeuh le-ejrpKrsiev (şt, mu leraf,
foaté' .pxiiuatile:-jjugsíistíee):-sunt esenţial negative ca natura-~ a-
ipcipiub'"con<niuntuipdfeau.şe-opoxiţiei.) . lesteU 'hmdaniental. îrrH'eoiid
lim> Mita a modernă. -Această observaţie, poate drílosírdc. pu i im x la
tabelul Ab .de, la pagina;BQ.
b c ie mi t i(1 mesa inumerotate,de:da T la
_.h, îi 1 *A1) t i ¿don mu st a i î 1 1, opoziţie . cit/fiecare
,,SSdUrelcniei)L. . _aie. «..î aibd ocupa . ct eaşi po/iue iuti n
cuvânt "rigle js< , m sensul ca, substituirea unui element b luai prú
s .ubstitulrea; aealizării. substanţiale": aş (nt <u m di a-ea substanţialii a
altui ţ element)A 'if" idie drept un un sdunbartea unui cuvânt cu ialt ciivânt.
e\eii'piti - cuvam ni -A (btl) deosebeşte de'ficuvântuVd B (pi) [Mili arce i c
1 'ou un ixv/3/, în poziţie uniţi alăiţ:
I-PŞi lupe ' A -i b)A be >e <1 C (bit) prin aceeaxl
rdconţineAţ
» bl i o/u di n , ,ic /d, -i o pt jSj, iar. Ai.se-
deosebeştcÂ
Ti i p H']e ;"0¡ un t i i <\K í i< .¿i/d uL) i a; 1 < de ¿a lu-
l.mdin (:,n¡buii'í >yn - e ţipa
I.U

uit , Ii pul) jrin atcei cu îl conţine.; pe /!./,. şi nu pefi/'L;,,,. fiii m [i zijie an,,
^ Pt b /a irestor,şase.cuvinte,putem sp ie " ei 1/ mii Ama i / i/,A/2/,
contrastează. caţ/S/aşi r/3/;i'l
-,cu::!/(/ (l nit)dn * icaaîn, discuţie. g altor cuvinte ¿ar1 dtidpşd (Lese ui,
la ?* abile ea . altor moutraste':şi a altor udementeţ.aieţv expusa .) Ca unit
ite .-formală, şi. în limitele exemplelorşŞ, pe t are Jc-ai aut m v le.e, /1/c
poate fi definit" da -aediţ demeni < are iu b1 / 1/ u care şe combină! fie1
cu*72/;f iieţ" eu jbj p lif> cu /d/ ‘ u /b/ , to dem edi* de -elerneirteualeitaid
dielulm pol i dof e > m ' l s mtlar.,;.în '.general,,iroricer , unitate foni ,i i u at
f definită;,(i)- ca fiind; idistinctâccld toal- c(lela i* uiKibe cam cmi A
asfcează : cu ea,.
Cc, ivÂnd c nun (* gjoj idăi cunlm om ....edbbb
2.2 10 (,«ra< TU] iH‘ uî «l ci di ciut idbcexpi'esiid,-:î;Pdf:;:
d inii' <li. j "i, u ; hi itc j ruu ijni
iinportănţeţaipevi^fliaf
, dV‘im >n ii ni'ft foiwi <iibt"i/nl, ,Să luă n cauţexemphir
\ţţ’ mairo, tiî c uit re /b/ ? /(,, CJJ se. menţine în
limba vorbita?

SimpliM an'1, </'.]>(<'1 p'iu (t mm L Je 11 [e j "M'
mi - J?! ,< oe I/,L ,n îa ' ,1'UMH u ~rirl, < i Mii i f ele’i’i* a- tfJr < ipn am v
.n m ie , i iieilm, ^ tiii i tpat, fie eMenv j,k , 1 n s t \i111f , i s i ^ J i /" , l"i
>fu 1 an au asta. pitişu imn, ii ii i -l îl , ' i iul r li < i u ii ’n.ut M11a mînăU
î.
i *
<li c1 >! {<} d r H Î * fi ¡i) [f ndti.1 i i «Mji aMî uitt noai o
I)t Î îi 1 t* e\ li 1 ' M 1 U" j * 1 ! l('f i ' f k t
/ ibt h*
\ o t«i e ii! e i i ‘k f *; - s o
IU (» M) """MMMCMMM' /Vl\
/ / .MM <.
u . p, : f' 1 ! ev’ij:efi;jaaîî h *
,/ IM <1 <1
M/4/.uum L ' fd] ...;,,p. ,-,'pb ,P v ;MmbtMM? P
MMM .a . .!! r, i ..¿a. i ' i
< u . 1.) 1 >1 ' M. MM"""!' [dpM.m
t,n'!<f,ue
l$Mm)Ms -'(Vilii M)- i:dp;McaMa-M
her dip *"}’: M f’< u nt,i
:'n :B‘i!v> ; pel ’ ll-n - -. IM]
pbit"'-- J a ¡e, p] C/t i
i > . ..p,f ’ n>i M>a
h](V' ¡f.’i' ..tMMpMMMM. dt 0
a h°n tll* mpM-M jelit)-! m’V a nlh

: Malitllm acum o muveit e i n in iii* iMlMl J .im it
Mi 'a /1 /‘se i(ui U/er za oi lopt- b ' MripuipM, P/eU umigi) SI
t

ii a depui le \ rotmn) (iv) 1 c lUltă'Z MMM Mi 0 ulii) e pş(g6TSs
tii 1 ud ’ m , ; >m a. Jos’IL vas e lOeUMeuM 1 S(' rţşflMc
mu ca
i ?</’ unanim B SC VA suit V / pssiuasadi mai-u i u >;u
n , i
<oManele ivii), (Mii) si (i:c). J Î i . ai i n lv i'Caief < n r i nt
u io|JOZÎl >e Uin uijne/u su se Icareu-esţu A î ~i mem lU, Me
' Ol'Vful Me, (.llllllie OllOglM’S s&MMfei; nat' Mutai |
ţSi|tlfJS|
i < ,lineţii 1ll< un laie uni sus l.i , > l Ui 1 IM1" 1 auiâue
-toj a i.
> (i icU,. * Ic c Ui iiiba na. milUMeiUGiiii M/ml ||îr#| j r a lu
if e mM ta ii u ¿\eelasi acpnna > ’ ssMşieJIlt i <i 1 i cii s
KUÎ/tiI
li ni iii s ti iul <(’"n eu amineir mnlJ i V t Eli f\ Îs vpm

ou
a" den >1 uneai
a o ¡p o r
. jÍÍÍl;;':C0l0
w* '9 Si OÍ Í I'K M' 'Ui 1
ut ji1 '(MM prior) Sa ^Ü 0"t<i.i ;1,i, ifdh/i bu JO > bd ’ i ra l:] şi aşa mai
dopat Le . < > -« !
m -, - v i tf brl (y i ai roii r
i mod I UI, ’io p 1 e 1 in I i
!]' , 111S<" < hi1 U. Iii OR Şi Sim 1 i
a 1 m u Se iIty (S' u i ' mJm
m J i nti n ţoale - ed) ¡IU r * .
iei ,i * hrtha im s" ’s himbn pi i. «
« li i u i nil or (i u o il st, i
2 2H, l’rioi balea siiiiMi’itl-î
,ni (j, a i ai Ui Hi Im t nţ a n 111 i , o i
l~ll V i'i t , U lot Ulii mi lu,, i’ li I’ ’
pnnmpm] sti K i sana u i i » c,' ¡ut ,n J’ sn il < amplei imh ¡n <
_ suni i rain ale. In imp < > n i
U. 1 a 111 e 1 (Im fi Ut >* < i
Mi.r i i M alla in fs a p I t r, <
" l"lt t 11L [ol h ¡Mllllülr O I r " Î Hi])l am [f rli H 1 nul. <
RU rl 11 îi i i olt ..o i i) ,, V 1

rii
Wir
'1 . >ln n.l (ai) RM rn¡ ; ,
ii - 11 i -ani i}ia< ii t l<> U 1 o i
) i'i ;n (mh i así, tumps - c- <
S ’1) Í 1 ' Ullis) nu |l> 1 (U M 1, Ut. Şl] Rt M
'îl' < n mul r ! lmb (ru- uni i .) e U l'ijC ;s- £ if ‘p
ill moa ui; ;LU l- a pieu. 1 eu . i m Í t il!
pm liilU ad a de a i n mi i ad a i , J, 0 ; fi " T j ê T Í w
l'"f
T‘n i -Ml« onij.ÍP' r ’ (1 ir> i e'însealiî Il H' (i rl ; j_'0 '
ienie
fffipb i lîmi li sa uŞura i bf nebsptîsp ^coiii })iMi ï t
[ils
1 UI i J dt i P 1 mirai e de ‘V)1 U 1 - 1, '-11],,
1«
Şgjiif iGCtíiistriíi dë'lîUvd: dum IUŞjş’'311Z u Jiii,Pin
P?CLÜ
F> Lilli Iii i ¡ma r iibf i T * 1 nu fteié J - 111 pu
Şcişfi ptomuií am (şi ji' ! (ne e) s » P Il s
IUI. saie t ombmab All, 'ai ;i r t;.explica P !
i m d l(nt ilt uşi' e t ir < 11 ‘ i ilbl/m-i-
1)‘S"H 1 f ş f mi n i i (il r mie t , |:distiü,c üaftl
im omr b, . oipiio lut '1), 'i' b u : V : HU. Il 1 . un
o J cu mulai i ulrC1i 1 dr impM < i- ' < Pi ‘ > J
ci
< Oii id< i a ' 1 ni t i J Í * I a: d ¡i a o >ll tëlor
Ca a ali- , ;i nom lu al].] mi p m - t i i RC !: . c «
Jfflî 11 il al: d])(_ J 11 n t - mu her * i J ; p t i ri1
. tie; i ilere t posibili lljili .r eornb m -ni M K
VisRrV.SÎn tiüSh-Kifire.-' î iimmn v [r tira iseorêiical

: ,>i J< i (“ '1 :* Ji»!l)iil .SClKi, - -SK-J-- «
AmA — y-s$. <T
> : :n ,"/'PS11 fi :! ¡1 «1SIWB i tesiGO me n caBÎS#'«
.,,,. -.'...,,«¡mmism
...iii c;-‘--;v OI Cu u u iC
u -LI - L,:I1 L’i L.ilLU !, -.UJ...

l t f li liMSUM l'j v M
V Ir - “'i'--nl' ptut'ibf *1
i . i nu <> ,.< i
i n et n! :' aţ\ măuMi fttfi rt f
1 - > (LI .L! *M iiiiJl
. 1 i CU .’(Mill
cfCiL.M* lr
¿c sn ’1>a
PMftra'toiv (i'.'flM'1 dbjuu -U-ifti -iiAlii a-ln i ir’ i Ci iau!
ilAllab: IJI Cetii UJUM t- j oc
i «pv-piiiiţ-L^ioarcpijiiciea^LLie 11 ’ jo /„ i. i <t - .
i (! i< < i <- (*> ' i
UI n g.d | K
‘* mr;*"*> ‘“rm "'rinT
vi>t.-n -.iav-illrìueilLu-i: ţjl.
iiterioar;
li "CLt -iuf
- .. - - inoiS ' oui* . .
r v '.-=* ' 1 1 ' j i ‘U J>
* r / - ^ V a l-"’ «îoo * î ,
1 i . ¡r c< a'’ ‘ \t U. V
_!1, ,A î iui! utea . i’ i
Acvenţe .. .1.. , ' .1 - ’ ,.4
.o.ii..a. I.L.I. iau.
i a i i 11 i r
....
., i, v.aai,..dica. i
ri'*'l‘'T'ît|T'r,o','flp li o -or"
t i l'1
* ‘ 1 ..
" ci hl.O i.
ii-
Cf ¡-im, îi«, | tU . iU 1 t C L; iii.n *n"
, dlKi< o' il'.i ‘
1 f* IK-«- J i , *
Un n a' «n «ii ! 1 u i; 1 ' d'il i V t l '
C*vd < f- ti (
11 i,tat
ipuiehoşi'hiîf
Î 1mil o u

îl llfi), lf 1 >>' '
-’-o—' MII r-n- sulistanţă. alternativao’(ci; uoi.2.; e' ”, * 11 v dintre. :
sta.biuta.tea suDstauit-i. ii' >(',] I arta lor îti dezvoltare;! nsloi nou te
ii .riale, devine 1111 truism”-iaiarti ca *: --l - i i ira om '* ‘'-abilitate pentru
a nieiiţine. i f(i ¡ivr Ic dud sunetele şi" f()rrv"r --"'p
WI> de! piesif în. condiţiile ofrşiiui'e ¡m
u J i .... \ )< ' o.ea A.iievea. -
> l * * r 1 <. { ii i '
r:e^;pj"]v^te|;ran.ra1 -a f - 11 i t' ii i i an f li a) hi
o 1 I,,, , ne la substani-i in r a
.-T-dv-o—i <t cum torma- .pieselor derşalioe
ude :ou /i aut ui/Jîie < Îse; constijtuie ; j ¡, ui, h
u .. lob oad J Ulii
iot- ui bd , T,U Hiidii ‘unt irelevaiite. ţCu
nmuto
1 nai .'O-s a a i d. > <* d 11 (r !!' “d h .1) I
, t Ol «I Un1 i I)
, , fie PUL VJ”
1‘ I J 1
i behv! d da, îu coloa.na (¡j sun* i* --¡bo iirnbir engleze, iranieiotati!....
urbAiv

‘limbii este în mare mă* ,ir i, u îopt adept a^ciej'siiBsiiiiTai ‘ -îi.« >i> b ea Î
ic i - v r *? "< df >t ; ¿îs'
, 1 Simplii)! \p< in v nk ia < ba udei E npl1 in^pJiiimLjLcUiddîţp
1 IM rio In 1 t u foi sc1 biMrmealfabetice de sEfierd'
'Oii pic upuiu cA suin lele limba sunbintf-o cojespondenj â Âî -*de iinii-la-unu cii îilercdeMiifabeEtiiui^olosiEfspre-a^eeîepTe^"”’^ -zeiita.(eti alte cuvinte, fiecaie sinet se îepre/intă“ prmtr-o. litera difentă*şi lieoaie litera repmzintă înlotdeau&a acelâşjk sunet). Itacă-acf asi a condiţie este îndeplinită, ;nu * va'exis >
-ta, nici omograiie, mei hotnofonie ct întotdeauna va esl Ce o corespondenţă ituro cuvintele limbii scrise si cuvintele 1 limbii vorbite, şi (joc bazi presupoziţiei îoa rrc simplific catoaie potrivit c au ia propoziţiile sunt compus dur cuvinte şi mmm mai mult) toate pi opoziţiile lm l>ii‘sorise ,se,r*voi afla înti-o coiespbndetiţă de uri 1 i-uuu u'cdd ale lirxiI>ii vorbite. Jamba sciisă si cea voi n'ă vbr'fi asii 1? i/oinoife.
pornii, nu substanţa;
m L pi evetn u < uiifnziilc 1 | t lui a ct is< t 1 su neted ck n t r)|m i < udi ui y r* i sunete, xai f, e etc. vor desemn;
„acum-o distincţie între iimtâh sabstan^iola ca sunete şi litere f'âud spunem că [tj este
i i 'ueşmnli mă î t, [e | cu ge icxali ud, ă_ 'n'jitu-p,
ii 1 sunet trie ni ce cp« ud J c o num i f tei i şp - vueuersa, pubm mterpieta aceada ca indicând faptul^ că iun sunetele, on bteiele nu scit tkmente pumaiefkci
t ml im pie' uil.i ieebzău Uf i n ive ac id îşi ,ni-ţ -taţi-iormaie, ca-e în sme suut eieaimte i iile al dia .e,Z
p.-iip / - ... / v"'. ş- ; - ' ' uj: y. ‘-Vşp- .. cp - v u
î-ţ ŞŞ, ¿g: j şţ-Vţ;

--indepenaente : de substanţa în t ne se ic-ali/eaxă. _ Pentru . f o; ui ie ai ,t i i (j nun zi t deuui i ai le unităţi for ^ male „clemente «.le expresiei'. I1 ilo'i id J unic I olt ,ţ.c ne refeiiiiuia ele p, punând nu mei ele întte pai aideze drepte,pŢţ unt m pune ci /! / ck n< ^,'vi im ni,,den ut-al cxjTre bei”'
- care se poate xealizn ca substanţa ionică piÎlF oUiietulţ [kj^A* P t- r d la* fa -l Pic îi pun ht< i i f, ră /2' denotă alt',,ele-/
> iei f , l < tpi s*ei ’,'care 1 r po -P it d m r ,£> , kp p i
mas de piu te , ‘ .
- (Faptul .că dunba teri să şi cea \ n 1 iii ă i i sunt' niciodată complet i/omoife, aşa cum am a Cu ai ck a, c ie ireiefâut pentru discuţia-noastră, în moi. leatiiL acosta.,. In „măsuia m caic ele nu suntuzomorfe. eli s uit limbi diferite. Aceasta: va fi una dintre ‘ implicaţiile | mcipuiln că limba'estet ’ii-í-a^cUin-éste clăi faptul' ca ‘Ja fel cum pi' seie de şali [»ut gff'iConfecţionate’ din mnateriale diferim, 'ol- aşa aceram -ñimlfimemle „eleineiite-ale-ex]>ie^'et” sc poale r< a'iza tuf s-mimaî, piui sunet si lépn ¿eulme giafică CL nun mude âile feluri de substanţă. I>e ex inpbp fiecaie >-k ai
putea fi lealizat prinţi-o luimn" de < uluam d ic i tui
unui a n ti 1 <n,il
'ui i . .tu În
dop .. t t ibil,
t om, ut i ii ul
ti-un ‘anumit gest, ‘prin eiru em olfactiv, prin exercitarea t ncn aţ tensílalo aşupi i o amu şi p m de fapt, ¿3 < or timin un <= m n
că u a ‘tíceme „element-al m j re sien" să'Vse;' o 7(
1111
pir o substanţa difeiif 3 ti i s> n Î clrii1 (le
7 i xemplu, /1 / ¡mate f, i th/at, uti1 V < li* 1 1 & ' 0' el),
j j'2l] untt-o Înmiii < (ele oi ~ oai 3/ V ntr ţest
'"al mânui ele Cu i jale an t< a ptiu i n H i i tă
* p(sil ¡liisde-u sa ne eoni n r m a ' ia , u ;â:A ăi ¡i
lemenfeloi e¡> piesk J m r i t)loa t dif il ii a ş.
! acr lenişd'snbil i»ţe ' un gen A ce c ă mo d t(ii
pi< i pentru limbajul umai . t i ~ <ii(\ ii , i > f
d însoţită ele nenumărate p iu mveit m c
: ;:,y; 6 SI
tăcu 1< , aceib gdun rp1 u nu a ’ dl
i iunie ile a< el naşi m J, e k < li if K tel
/ m t imani ‘ ,.k enviuadoi [:.ir i> r o Uf _
muvuils, un iînnu p g(i i u < ((i i un (inm J..Í , > nm(

' m i atăliuamă un ei mini li „Jd; OXÜ ^ h i :
iu mai ni il'e si jeli e couiomâ j-ent i u a alt , j mm CÎI v
cilon
In pmmpiu, elementele pl ui r1 ui expr vcp; p i j 1 i
>ui. , j
îl u a beai ' iti mice iei de sub tanţă, dh 1 i iăt) uel
cmicilu suni satisfăcute fa) Jkmiţătorui un li . „1'1"S3)
)lubi,i sa aibă la dispe ¿iţm toate mij! t acf a >saie
4 pcntui proclueeiea difereuţeloi semnific,di m ki c ud, aţa . (diIm rute de sunet, fmma oic. , ui IPU i toi ti nrs nulul 1 > mbum să aibă la dispoziţie toate mipoin de mce-.ijt p-ntru p ic'perea acestoi riiteienb cu alt"- ' n *n4< , mt^oinl . '(< d c ue vorbeşte, scrie ep) trebuie sa dispun' >'e inijloa- dct k necesare peutru „codarea' mesajului, iar emptorul i (a^ illător, cititor e1 c.) ţiebum ia dispună de mijloacele *1)io[(ta re peuUu „uecodaiea ' aceluia, (b) Substanţa însăşi, i i' <Icnicnl în caie se operează diferenţele, trebuie să fie 1 rulment de stabilă peniiu a menţine1 difeienţele- dintre jii ali/ăiile eleinenteîoi pionului-'»xpresiei 'în condiţiile nor- ţ mâlc 'ile-comunicăm, atâta* tmm cât "este necesar pentru -* io, ulcica de .ne aje între rmdalot şt uriptoi
' vi' . ş,:,;. : V-- - - d. dă: V Ci . C'V . d-7dd.d;d rC/CCu-; -ivdr d
u::; m-i p mm. Vk -did

f i i i t> b! tl 1 (nge
sila maimuţa (oi eiib!e i a/e *' nu nkeyf'i ăşi măi 'depâto dl TYuuu "a"astfel de'fapP să coi espumico explicai îeNsausău' * °ue o? ivind strurima semantică, este'necesară'o noţiune mai abstiadă de ^ubsianlâ. Si. în' tnod- evident; nu
ii
i ' e d !>* ;
' t j» c itn. *,t
j' '< u.su ur
adrui ÎI nu i (,u ÎI tdlYd, cili *. PO< N Ui citai ca umil dmt
stic.ugertle .ormu
este'mtllt mai rompit decâl se ciede de obicei (v'94 ? j Complic iţ iile supt'Ut -if are nu influenţează 'afu mâţule pe ca e le am lacul îu mda secţiune Kste suficient făptui eă, c< 1 puţin pttmn anunatc porţitmi~ale vocabnhmiltu, st pocite pobuh tj pi bsr an" a touimutului subiacentă ' '
'* ,u' i de ^ nu tură semantică este independenta

< mi mu ,i u i mibst uite Nu pi cea mai gem tala Hi a t utha, saroanticc — o definiţie caie să se f li ii 11 u cuantelor, muependent de faptul ca eh o i r tem m nu Ic oi iecti s ai tiăsâturt ale lumn fi/ue - t mem adopta uindiuaia r<„i mutare strat tuia semantică^ a- oricărm sistem bă mmnte clin cadrul vocabulaiului| constă îi leţeau c- reia]a semantice căit se pot stabilii î t,c ci Mitele ciulul Natura ai estoi rclatn o VOIM dJ, cuta n capitalii iii'b« o semauticu. Ceea ce iste im por- t j>t de idseivat în I uTj.ii.i dată mai sus stiiictum semau-s
a. teci-: uz d'- noţmmie-cheiende sisien^
un i (alo u (u fel <,(l i a i [mul
î ii 1 c, alte i.uH nu d< cuv' de dm
icVuiijo s'detn ojganuat^ dt cu
i ie i nul u cel 'fiit'iii"Pinupuţe;modMii;
vnt iimmorfe, Î dacă t eleNconţinspeela::,t
şi daeăd,termeniidşuutlYelatibnâţîid'îâ/
1 11 e! \ oc 1 VI t 1 ii 1 '1
U il'o!
de tei n
mod.
> ' T
* ' m- i i * ~~
li di-* e> . u-
în ude 1 e loi na ni d

icgrp-p- scurt,do. omaioipa JIU iţe haus-mre, .pnvmd' irniDa şi HJL (!I
şah.a în pumul îândj MI poale sprme curmat < rialul du» contf cţton IT,
pti-Kt-îe «le şah este iielevaui-puu ^Ife^tîu1 ¡berii ele'şah în s»u-
lUerpotafi.confecţionatehciiii; (Jricelî de m.iteiial ţleinp, ‘ildt j,
pladic .ete.), icu.singura:rouh
r ale formei'
-3*- p- 3 A <
^ÄCinge m ni
,sub i h* e
fecţionatc pu
este., de »st menta, in U mu , iinguruldcucru/necesata^ţe.i n tiecax ‘ piesa să
¡oh li denţificaţă. pentru-;mutaread in’ u«Î-* p(xjţn pie u , dc it
^ulileijocului/iBaca’tO ipiesăi^: 1 p i >t o tu * nn înlocui cu alt ooiccl (o
o 'i'iiuiâlăpaiepi-pret'ă, dep exemplu) pirştabiligdă t t i 5.eu ob *
ctuliihtr6duS:\va ,.fipconşide-' opurile; jocului; drept.'piesa .pe’ care o
snbdi-.- umtig.:; formă piesei şi'funcţia- sa. în-caiiriii’i abiJeşte'spe.- ibaza
unei convenţii', arbitrare.-:
i nu, u dc Ju efpretare sunt acceptatei:dep j i prato fi pu at la fel de bine tu .
pieseii L J^at e\t i agem implicaţiile acestei analogii ii exp t iiib’, vum reuşi
să ne iapropiem a LÎI u1 dmtre principiile fundamentale"! ale;
în. cuvintele lui. de/Saus-i c ie t:ug i,u substanţă. ‘ .
dea< t/.area. < Iovinei în subslanţă. Aşa cum«am: Va/ut ”i capii, ’ui j>i
eoeucnt, limba vorbită'estet anterioară: ctlei s. usc (v i ' f>) Cu a/e cuvinte,-
silbsţanţa-primară a planuh epuesm limbii o constituie' sunetul (mai exact,
at e gama de sunete care poate fi produsă,de organ iiele roi hi i/t iar sensul

este, în mod esenţial, o " tehnică ă transfer ni cuvintelor v propoziţiilor unei limbi de la substanţa n cs t - u reai ate, în. mod obişnuit,- laisub- 'Î ^ 111 n set' udai. o o mei (n m ne:V vizibile pediatrie sau pe piati i di ; .Este pi'ihd p Ln transfer-ui tenor, de Ia sub- Btanla se rdm i E rea cer1 < ¡a, ca de exemplu, în transmi Cert i mm in -'a] >i ntdegr i
faptulcă'âstfel'dectraosf£r.ur ' ‘ihnt ti i i tmta mcti aproape tentat să le numeşti utrairs
i ui (ii mi ca structura- planul ui-expresie
, !-)l l'J <
'hin. uh MI 'Jiii
0‘pi tl 1 ¡ SllilM' *
I If 11 1 'ill 1
pup in (oi* sj !.*/n 5'
'¡i' l'l.- j »! i L<t Í dll d t i1 1(tot Usp-'pUll HI
f1 i i' iii> ne ill Ui rn diuni Lfih :
H Inj' ,» » (d 1 fid id « -1,1< nncuii i
i i bl ill* ,11,1-1 .11 put fi *J niLot l-d iuta ;
rii'iij i d 'iii> 1 > u; -i tie <xx niplnr-rupáíiiut
rtcme ,,r>iu t ' ' i i ,i- ejirtarid îu-ftaiiază
mi *i:
ice*» f J< i ' i h. i. 11 i j(i H a -:i a i,la i
voci 1 ill;- in í n i
a , f r ç i 1 i ni iii: -ip o 11
in- vom résiliai
de cine; termeni
p'bsuhvporioc(^ti,.,:^àl^en, -¿.verde:---, il acsv.g.i a ds esta
denpfrt
, d i e ¡i, A, ut* cinei
i '- in * li - şt,*‘ de-'- laatrir---crp'ii'if (\i'¿i tp 1) iJiu diagi ama mzuü m inende en lori'àn i (partir 1 » ep ' ate arelas! mima île ln ne-

jele dmlte ariilp. spectrului acnpriilc, r i ei u (ii’1 <' ele
coincid .civ^graniţele delimitate de c 1 ' ai e. tj i ii i“>it Pe de altă pârtie,
nici iBpnici C na 1 unt 1 < in) te .1 d ui 1
îomână 'DeşibB repielinii acelaşi iun 1 >c 1 .111 < 1
şi 10 mâna;’'graniţele impuse de cuvinte upai >1 1. 1 t i*
alte puncte ale apetitului, iar L axe un număr di 11 1 1
teimenv(cu gianiţele aşezate în părţi diiciile ale spj< t t L) Pentru a înţelege
implicai ule piiidke ale aceste să ne imaginăm.-că-avem zece obmtl' (i'inu",
i la 10’înfigT 1), fiecare infle> V>nd l'imii peid 1« de 11 nd ă_ diferite şi că
domn se e gv.pan poV \a lox fn limba îomână, obiectul 1 1 a îi descus du pJ
iar obiectul 2 diepl „pcntocalm” - de< 1 >0 d
ceea ce priveşte culoaiea , în limi a A < le 1 or li, dc nea, difeiite sub
aspectul cuiom, înnd dese usc <liept a şi mspectiv b Dat în limbile B i C ele
tor ft descrise de acelaşi teimen pentru culoare, seu] T’evle albi paite
obiectele 2 şi 3 voi fi deosebite In B (aiinim / ş> dar vor avea acelaşi
termen pfutn culoam u LmKi ,m âna
n şi p îs s Uim dragi amân rcaztirişideclioii-qqjtpţâ- ţ
(ifsigur, ca ^mint0111 c 11 Ibardi'îiiţf Ci ;o piecippîbn m dift nU; re am i'
pcoibiit i >îe limba 1 lu-so la -c sleit j rin : Ăsenţial 34 faptul 1 . t fi cai ea

s, u 1 data sf să (în 1 eri ci i s uc- t >J exemplu /1, ‘fi ’ < '* i 1 ale acolt . , ci
mtek golui >> y su la mdoi i (îi 1 j din oştanja - voi a 1 n rul(.it itinuu 1 i v î
c, 1 '1 Iri'1
ni număr 1 1» 1 li
1 tu 1 1,
eD L
ti îj. pini i-
m*r ,1 roşu feri ui aseme
ni A si 0 (şi anume , „podocaltu' j< vil i clăi fiptul că e> 1 »1 ă nuli
enj de ursi ut. tiu u-rincm.
Iu din B nu vad uim o wh a n< s ^ >
1 L 3 Piohabd ei sunt o ‘ l mm doi nmduliu în taie r iisti lOniană intre1 < Iu
eteb 3 i >, icf / hriotnlvu un'n şi / jilon
c a diî'o a. clasificate L pi mată, 1 1
&] ijtm şi o presupune pe rea tuni xmanfice ta luiibn 10 1 ci _ s IÎCOJIU
d< 1 ot 1 „imani , ’IOŞU” in fapt < n îu In 1 1
sa cm) tiii i^/il nii ^ ¡0 1
c'pslfii nea pjmiară J piec 1,
un (1 trăsei ist âCe?
îieiri.oi.c
difi vi bl. unu d de num pili and 1 11 1 . îu u elm 1 H ai ti 1 (o nubil ;p> vi
I, rsal m1 nleq hm u di .11 licit (; ji Im" pi independente 1 acest, ni 1
serbia'fovniilpv 1 Umba.--J < a» modul lîu (siv , pate împre >iiiă sub
111
i tu < e 1 nai c < tot uc faşi 1 t ip ii Î a 111 u a r ur mm ud

‘ - St H t mi { .îmi -ri ui. m /¡lele noa.stic, puţini np iS‘ ai i's’me, A
isoemma existenta jntrerun-anumit' ; an H şi i a nun t u ns es.e altfel
„decât convenţională.4-'
f-d g< (i('nisa dintre „naturalişti"îşi ~„convenţiona--;
lh * ’ SK 1 ronshlej na încheiată (vr 12 2.) _ ÎJah- mii—, li (1 iir a.-‘ se
dr'nousPează caracterul convenţional c i n1 ei < ntm ,i. iină" şi „sens”
(diutie eijnesie şi -
ti iu ti) şi uimo f ii Ai a, du di tente limbi'a imoi cuvinte’" i J îl o
'vijţ. , aie se n fui la acelaşi likiu sau aii l
t< s si - (e g ine m engleză, Banm îu germană,,^ «r&re ş a < m *. ropnr îj
română), paie să iucuiaje/e opima,: . 0 o tu. jheia vocabulai ul onoărei limbi
este, în esenţă,
0 si i k nume launc* li se . mauază prin convenţii' obiecte s u ,t ison
cam exist* independent.
‘t tot’i ajungem repede sa m dăm seami, alunei, ai i > . ne Inul," stiămă, că i
sista distincţii de sens P< ' i o linii le mec şi . ;;ic im a’pai tu ah;. < a iueă u
meii bul ,*,f i unei alin limbi nu coastă numai din
1 uimea ui i . <*! mitón' i < ‘ i, líete- pe care .de ataşam'
u n eiismi r uiosn P iiiăm imu exemplu.:cuvântul;
< d hrof i ,/[-/,/(" (, un mat) poate ii ti adus în. limba
o n , / ntu vo] 1 >u dtw,) unul diulu <u temi J’d , o -su ioi I ic am tunuii
tiadus prin eng'ems- ’
0 Qu-LH law {1 neo,. D<n ai e^ oimpln nu ticlmif m,ă

s J ig'i’u conta , că 'ii, antal zj'dj aie două" s , mi:
a ,u i umil di ie. .eu urile'sale este echivalent < ii
tl li lu oi luviaic Poate cele' pati u cuvinte au un ,< ns(di ut în limb i ni',..
Se întâmplă ca limba rusă să jio, J, u J v i i cuccâm ; iaij)i, pentru a desemna soţul ce,uni
' srtr im Ú, ‘MI , I S J distinge „între: líatele soţiei (s Iu, > , .
i d tiim i sediu (~<v?jak) şi fratele, soţ uliu (devnj) ă ntel
w r an efcastă m i-ñútate nici un cuvânt e ue şa înst mini
/m ti t r h<~!aiv (i urni 1 în limb * nisă, aş. (ui nu > e .
1 u i« i vă ii m., migleză care isă aibă sen ni i lui „p ,i, 1
ti, *'a, limbi 'y are propria sa , simit,i, < t tu a- i
In ai iştii, în (ire şsenşun’.e oxídente înti c bmM j > r ims ui loro-jv nl ' di unu 1 i-unu cu i t1 r ih it> o . 't\ hm ba, vom spune că.: cele,'două limbi sunt izoi,w,.a.
,-mantie (au aceeaşi: istructUră ;seuianti(ă). fiiadul de . u'niorl ista semantic-. între . două-; limbi fdiferiţe^yăillizâ^coflăi o’ teului în (fener al (ac> <.slă pi obiemăv:. va:~f î- - discutata
1 u 1 raasma cxic 1 . sui u putea i ociibularfe' Să" mr- prezinteiVnici' d bi cxenrpliiicaliufpe deplin” în capitolul despre semantica! ; 5(vm9;4.6.),i;ştruc1ura'vocabularului unu anumite- limbi .va 1 u,ef lee 1 aă-p işti neţii le ' şi -ecHivalenţc ie me sunt nnpoitunfe ipejrtr menit ura societăţii în cari ope’eaîă respectiva limbă. % k -/ De1 aceea,- giadul demzomorfism semantic existent iutie-c doua'limbii va depinde în mare mr.Mii i de gradul de iniei- 'J fueiiţă Imtu tulii ud t‘ i doua societăţi în rare se folo-
^’îsesc limbile itsrt ti doua 1 n a il
„ uşi .uiap nm pad 1 .m ihsm-este.-.-o probleml: careprur- , Ttmbiue gm ne-» picoti < i, Putiuv accepta: posibilitatea ‘cptiloriti căic a toate a r u U iecuboscute într-işVanumită plimbă 1 unt 1 m t pui! iu u i limba şi nu an valabilitate' pdbati leleaunţa in afaia <
2 ° SulMim i ,şi foi JI i JL)e-. Saussnre şi urmapi-rai expln i difer ici cb stiuti ° semantica întie dircides Im.la .în tunuui d.stinej im dintre-v substanţa şi /mmd.b Pi,m/e mu v <' d jj JK’UI (sa u forma planului uniţiuulnli'i ib V !î? 1 tj te teuge sliuctuia abstractă -.a -re laţi Pompei-'careţ, o auqnnbi JIU Ij. impun. aceleiaşi substanţe .comune,t şubiaot-nm. . 1/U ti 1 im o rlpip lata, d ud (bu te de iferite mărimiămi,,forme/ptotl
aşa, ^ubitunj t (sau i.ediuui-iuj tn cadrul. căreia sevfacădisrffrţ 11ui t j şi i v Atente de sens poate fi organizată' îrrşdife-bb ute Joime în limbi d ferite.

De Saussure însuşi a concepulăjb Substanţa vn ilm substanţa plânului-conţintitului). Oca-b reprezentând întreaga masă di gânduri-' -şi.--emoţii'-'ţcomune/f- umanităţii c* înbepeu tentă de limba-în care se vorbeşte --bb un fel de uiedium onceptual, vag. -şi.-nediferenţiat,(din" care se formează mus uri în limbile r individuale ţ prin ăaso^ V eieiea conv mţtom !< a LIU i , iruri complexe-1de'sunetep mi anumite pi iţi m îneduim-ul conceptual;.;.;'(Cititor.ub: Ucpme " , scivi i îi ceastasecţiune-iolosiin,;-termenii.,
„sub>♦» «ic » c iÎ 11" in a tisul .ixt- care. aceştia'.aa .fostă- uuioduşi'. în . iin>v < a d> de ' Saussure ;:v. 4,1.5.). § .2?° Si -u-ti va -«imniică exeinîililicatăbprm^-terineiiii'; penii a umori. O bună pai te a-explicaţiei-lubde Sausşuxe:; privind st n muia semantică si datorează, unor teorii-ipsi--. hdlogice-depăşi e şi, astfel, ea poate fi respinsăb-întreagai teorie despre o sul si a. lă to iceptnală existând;independent de limbă li "tini sie tuioielnică. .Într-adevâr,..s-asll7i rniilti ,o di, mgvgti ş inhologi s-ar.-opune părerii r cm i.mu căit- MU-urile pot fi satisfăcător descrise ca idei <-concerne .ip.ii | mâini intelectului. :
^Í„V 'ip.Hionjj ir i iii > '1 > *ír<j i ij.ii « s>[
í
V_
V.ll MHCXifI . VOf:J,^í'\f)KlIrí;:NT
11 |>
1} I rjţi ro<- /joij
}} ! Miiüf
v> - na ' 11f ÿ,
.< Hll.i lililí

VÎVomimumarmix
SU5V« mummiTXm ss,;::o * -»" »« i
r'j!p
1-20. Contraste şi opoztţn IC?. I i >im funcţionează
Rezultă că umlaţilc ^"^^"^e^iÎe^S^rturi: ,u re g bpmtrajol, obiect al ling, , se găsesc m doua tp enuntulni care sînt nuna t u'iselor limbi. Prim., o?
parte, rajiorUnue n .nemljlocit; aşa sînt) . b /Ctăm studia limbile. Ac-,d sintagmaiicfc şi aii t p p Sai /un/ şi /mat ppsA-drO ¡oaie instrumente de
Pil<m,l Tlm? /,Îl/(' i'de tl p"cede în /bai,Şi cu ,)-OU.-u mai iutii să leg. .

următor dm /bar, p de contau O-dlM, Se idol în care e, „
raport un, e umc A. rt lin]e concepute între n "Un - numid semnificative a <
Ptdtin tamttdldn f delaş. context - u , U g .1 ,şa „urnitele organ, t
‘Al ţ A context se exclud reciproc ; aceste rapoii r i
şniţm in cictm c . r. j]p sgp: desemnate ca opozi
Sînt numite g A fppp aceieaşl contexte,
„are. enorm “Şpp;\a'fef stau lucrurile eu adjecti in rapott (ie opoziţie, -
puţind să figureze î;
frdcr:ieSTndditsm-'»V' d-îtta of.ozrţie î.atre /r/ ,c,,
(1/, inI, ti, HI care pot figura la imala rlupa /ba-,.

fonem vor fi mai nemijlocit identificabile-ca at cec fonică. Aceasta se reduce la ce s-a spus mai rsi
despre solidaritatea care uneşte pe /p/ din pa din pas. Este vorba de fapt de aceeaşi unitate, . marchează 'transcrierea identică, unitate pe cuu au interesul să o realizeze în acelaşi fel clacă \ ot - a înţelegerea celor spuse. Unităţile discrete sînt deci cele a căror valoaie Im* nu este afectată cu nimic prin variaţiile de d t t L minate de context sau de alte împrejurări. Eb L J pensabile funcţionării oricărei limbi. Fonein'd« -mi mg taţi discrete. Unele trăsături prozodice, cum U d Up UU de intonaţie prezentate mai sus, nu sînt cnu < I do alte fapte prozodice, caracterizate ca atare ,m « i n ca nu se integrează în segmentarea foiiernatică, sini i u ci Î U şi fonemelel este vorba de tonuri care sînt în nr» << miei minat în fiecare limba; ele nu se întllnesc JJ cmuiu, nici în cea mai mare parte a limbilor europe ue puvî două în suedeză, patru în chineza de nord, m < ' !d- namează. - i

1-18. Limbă şi vorbire, cod şi -mesai

vrem, să spunem că între aceste 34 cie uni' a doua articulare vorbitorul trebuie să facă ui hf punct al enunţului o alegere pentru a piuonoi 1 e licăritul care -va corespunde mesajului de li.m nu- şi nu /p/ sau /t/ sau orice alt fonem Fornăie s, 1 U iui bar dacă vreau să spun e un bar mare. Da: că un enunţ comportă 34 de foneme, vrem U mu că el prezintă 34 de tranşe succesive, fiecare lima
fiecărui element al mesajului pentru desprinderea în lei lui acestuia,
‘ m td ¡'ii' f n 1 nldă dintre limbă şi vorbitei
a vorbirea posedă o organi- limbii, în aşa fel incit anrj . o lingvistică a vorbiri trebuie să ne convingem căi uretizeze organizarea limbii.! zbirii şi a comportamentului[cultători, putem ajunge la ol
nelingvistic în vorbire, unui individ, adică, nefăcînd;! re dobîndite în cursul învă-l

1-19. F iecare unitate presupune o alegere

¿nulităţilor într-un enunţ. Totuşi, dacă sîntem în. stare §r spunem ceva asu pra latitudinilor combinatorii ale seg-

;iitulul /mare/, aceasta se datoreşte faptului ca el a recunoscut ca reprezentînd o unitate particulară, distinctă de /un/ şi de /bar/. Pentru a ajunge la acest .rezultat, a trebuit să constatăm că /mare/ corespunde în L (est context miei alegeri specifice între un anumit număr 'de atribute posibile; comparaţia cu alte enunţuri din iirnba română o. arătat că în contextele în care figurează ţîhăre/ găsim de asemeni /enorm/, /mic/ etc. Aceasta arată, eâ'vorbitorul a înlăturat, mai mult sau mai puţin conştient, pe

foţi concurenţii care ar fi putut figura în contextul /ie' un bar.../, dar care nu se potriveau în situaţia dată. :> qrmaţia că ascultătorul înţelege limba română, implică i/iptul ca el identifică prin experienţă alegerile succesive ¡T (-are le-a făcut vorbitorul, că. el recunoaşte /mare/ ca o 'alegere distinctă de aceea a lui /un/ şi de aceea a Ini /bar/ şi că nu e exclus ca alegerea lui /mare/ în loc de /mic/ să influenţeze comportarea sa.
1 a fel stau lucrurile cu fonemele: dacă. putem afirma ceva di,spre latitudinile combinatorii ale lui /r/ în /mare/, ud asta se datoreşte faptul tu că jxj a fost recunoscut ca i unitate distinctiv i apa nu deosebită mai ales de /a/ care 1 precede în/mare/ Şi, m a constatat că /r / corespunde unei alegeri! speci ce, \ ; miorul trebuind sa înlăture, inconştient fără îndoiala, pe /s/ care ar fi dat pe /mase/, alică un alt cuvînt mase, pe /p/ care ar ii dat pe /mape/, pe /1/ care ar fi dat forma pronvmţabila dar inexistentă urnale/,
.Este limpede că toate alegerile pe care le face vorbitorul, în fiecare punct al discursului, nu sînt alegeri întâmplătoare. De buna seamă, natura experienţei de transmis,
de foneme nil este rar întâlnit în transcrierea exemplelor franceze, îl vom folosi pe acesta din urmă, el fiind mai simplu.
1-14. Ce este o limbă?
Acum putem încerca să formulăm ce înţelegem prin „limbă". O limbă este un instrument de comunicare, conform căruia experienţa omenească este analizată diferit m fiecare comunitate, în unităţi înzestrate cu un conţinut semantic şi cu o expresie fonică, múnemele; această expresie foîiîcă se articulează la rîndul ei în unităţi distinctive şi succesive, fonemele, în număr determinat în fiecare limbă, a căror natură şi ale căror raporturi reciproce diferă la rîndul lor de la o limbă ia alta. Aceasta implică Io că rezervăm termenul de limbă pentru a desemna un instrument de comunicare dublu articulat şi cu manifestare vocală, 2° că în afară de această bază comunii, aşa cum arată termenul „diferit" în formularea de mai sus. nu este lingvistic cu adevărat cleclt ceea ce poate diferi de la o limbă la alta; tocmai în acest sens trebuie sa înţelegem afirmaţia că faptele de limbă sînt „arbitrare" sau „convenţionale".
1-15. La Urnita dublei articulări
Toate limbile prezintă tipul de organizare descris mai sus. Dar aceasta nu înseamnă că limbile nu recurg Ia procedee care nu intră în cadrul dublei articulări. In franceză, de pildă, adesea caracterul interogativ al enunţului nu este marcat clecît de o ridicare melodică a vocii pe ultimul cuvînt. Astfel se distinge foarte biné între afirmaţia il pleut şi întrebarea il fileut? „plouă?". Ultima este echiva-

L nlf lui est-ce quil pleut ?, ceea. ce înseamnă că ridicarea inoi "ÎI U pleut ? joacă acelaşi rol ca şi semnul /esk/ orto- 1 giihat csi-ce que. Se poate spune aşadar ca această curbă i melodica este un semn, la fel ca şi esl-ce que, avînd un I, Semnificat: „întrebarea" şi un semnificant perceptibil:
\ bfidicaiea -vocii. Dar în timp ce semnificantul iui est-ce que 1 PCŞCMifoi mează celei de a doua articulări cu succesiunea ^Jjiiţde trei foneme /esk/, precum şi primei articulări, în ‘ -gemul ca el îşi are locul său în succesiunea de monerne, ,, ere jficanlul curbei melodice nu se comportă în acelaşi ţdţelv Ldr-adevăr acest semnificant nu are o poziţie aparte M$‘lr4ul vorbirii, ci se suprapune, pentru a ne exprima .ş<cisi]el/.unităţilor celor două articulari, iară a putea fi ana- uişăigmfr-o succesiune de foneme. Faptele de limba care . iţu/ se conformează articulării în foneme slut numite ţ i ,/ uprasegmentale" şi alcătuiesc un capitol intitulat
ş/prozodia, deosebit de fonematfeă, care se ocupă de uni- } dftile din f ea de a doua articulare,

. 4

I Cai acierul nediscret al intonaţiei

'fa

B

ă o opoziţie fundamentală între diferenţa melodică deosebeşte afirmaţia il pleut de întrebarea il pleut ? f^renţa dintre două foneme: fiziologia organelor ii< antrenează în mod normal la începutul unui pjţnjuft?.o xidicare a vocii care corespunde unei tensiuni |-fprpg’i;esive, iar spre sfîrşitul enunţului o coborîre a vocii ppofpşppii/ătoare unei destinderi progresive. Dacă această ’/rt^ţire nu se produce, ascultătorul va avea impresia CjdeLumol nu s-a încheiat, că cere de pildă o completare (un > unui răspuns la o întrebare. Pe aceasta se

şi

t şi. situaţie, ascultătorul va înţelege „par“,
, ib.ala nu va mai ii interpretatei ca /b/, ca ca /p/.
, „ . , ... 00 j, ml. mesajului se va schimba fundamental. Dacă
,1 , a enunţului ya vana, u,,. I» < ^,1^ prost, Mu dacă apare un zgomot,
ofuiizuiie ¿tius, o noia " !. C (¡a nu-mi înlesneşte sarcina (le ascultător, vor
>.< brutala; aserţiunea va. f, . RU ^ s- mte,pretKZceea ce aud fie ca „ bar
, a a in măsură m oare cam, .1 y/;- rf| „ Dar voi fi o5!igat si aleg

loţiunca de mesaj intermediar jillPIxEŞnici un sens. dpi cam. nu putem concepe ceva care * o necum, mai puţin „bar" şi oarecum mai mult „par",
' DL iDii. nu nrn mitea m i,e închipuim o realitate lingvistică ţ nu ii° hi iuti jgime /b/ sau să. fie aproape /p/;
" mi. e r Î. merit al i u. ei md ie*' o n ca. apartmînd age o modificare par; via „ jP ^ „a , , „„!ir.,nlI FIE el /b/,
¡S b(t , FIE ca n,i,„l Pa . d- f. „ me ale limbii.
1 -Ppin se rezumă ia eft > tu i » mui b sînt. unităţi vutspud. , r um meiul discret al fonemelor era fireşte implicat ' foind' 1 ' i data rnai sus că fonemele sînt în număr fix. ' -uf no are limbă. Grafia noastră alfabetică, care este la mume u copie a articulării ionematice, a păstrat caracterul ţlfllfet; într-un text manuscris se poate ezita în interpretări , mm litere ca « sau ca n, dar se ştie că e vorba în sar de u sau de n. Citirea implică identificarea f c tei litere ca un element dinhmm număr determinat i-ipida; prin ridicarea cm .. nap1 , . „
1 i i fCifltk u tir erpretare sau a 11
ai a matu cu nuanţe de îndoia , ; iBt - or, r & ..

cel care vorbeşte; expresia durerii va fi verbală în româna, nominală în franceză, iar durerea va ii atribuita persoanei care se simte rău în primul caz, capului în ai doilea. Puţin interesează ca românul poate spune de asemeni am 0' durere- de cap. Ceea ce éste hotărîtor, e faptul ca într-o situaţie dată, românul şi francezul vor ii recurs în mod. normai la două analize complet diferite. în aceeaşi ordine de idei, se pot compara echivalentele lat. -pomas datant şi rom. erau pedepsiţi, rus. huni vosprescáetsja, , ir. défense de fumer, şi rom. fumatul interzis (ci. engi. smoking prohiüited), germ. er ist zuverlässig, fr. on peut compter sur lui şi rom. te poţi bizui pe el. liste un lucra ştiut cà cuvintele unei limbi nu au echiva-, lente exacte în altă limbă. Aceasta merge mină în mînă cu varietatea de analize a datelor experienţei. Se poate ca, deosebit de in analiză să atragă un fel diferit de a privi un .fenomen, sau ea o concepţie diferită asupra unui fenomen sa atragă o analiză diferită a situaţiei. în realitate, nu sé poate lace o delimitare între un caz şi altul.

In ce priveşte articularea sernnificanţilor, ne vom. feri să. judecăm faptele după grafie, chiar atunci cînd e vorba de transcrieri şi nu de forme de ortografie. Dacă pornim de ia mă doare capul şi. jz e mal a la tet/, nu trebuie sa np închipuim că /a/ din capul acoperă aceeaşi realitate lingvistică ca cei din /mal/ ; în franceză, unde se face deosebire între /a/ din. :mal „rău" şi /â/ din mâle „mascul“, primul nu poate avea decît o articulaţie anterioara, ţn timp ce /a/ din capul singura vocala deschisă a limbii române, are mult mai multe posibilităţi. Din. motive de economie, fonemele din două limbi diferite se transcriu cu ajutorul aceloraşi caractere,

M.

‘ * -:i 3. Numărul monemrlor şi al fonemelor

'Numărul enunţurilor posibile în fiecare limbă esie teoretic iifinit, căci nu există limită pentru numărul de moneme iitccesive pe care le poate conţine un enunţ. Lista mone- elor unei limbi este în. realitate o listă deschisă: este mposibil' să determinăm exact cile moneme distincte re'/Ai -ă o limbă, deoarece. în orice comunitate, în fiecare Jipă apar nevoi noi, iar aceste nevoi fac să se nască noi .denumiri; Cuvintele pe care un. om civilizat de astăzi este stare să le folosească sau să. le înţeleagă sînt de ordinul or de mii. Dar multe din aceste cuvinte, sînt alcătuite ii morieme, fie susceptibile de a apărea ca cuvinte depenclmte (de ex. în bunăstare, cumsecade), fie.

limitate 3; c (r i umere (de ex. în termostat, telegraf). Rezultă că o-temele, chiar dacă ţinem seama şi de desinenţe ca -ă |de sufixe ca -tor, sînt mult mai puţin numeroase clecît vigiţele.
r< scMrnb, lista fonemelor unei limbi este o listă închisă.
stiliana, de pildă, deosebeşte nici mai mult nici mai alipiri de 24 de foneme. Ceea ce face ca răspunsul la între- âiea „Cîte foneme are cutare limbă?" să fie delicat, e aptul că limbile de civilizaţie, vorbite pe domenii întinse, u eziniă o unitate perfecta şi variază oarecum de ia o Igiunela alta, de la o clasă socială, de Ia o generaţie la alta. 'ceasta variaţie nu împiedică în general înţelegerea, dar te atrage diferenţe în inventarul de unităţi, atît disti.no- ţivi 'foneme) di: şi semnificative (moneme. sau semne nuri. ău in nzătoare). Astfel, spaniola vorbită în America pre- ^ ptă adesea 22 foneme în loc de 24. Varietatea limbii franceze- folosite de autor comporta 34 de foneme. Dar printre vorbitorii parizieni născuţi după 1940, un sistem de 31 « nsădlgara această nii pf’.e Urcoiupon mteie seu ni > ’v, i ’d/p/, ¡ol, A/ din Jur mm*
' bj|breLpunzàtor „pm" t N'^|gmiuf»canţi din inuiv 1 ’ juri ui /i / din far. Aau si a r în 1 mm .. 5’ um-ar putet să se sein b'-bm a JC schimba» a ' w * a I ’piit-arelaşi timp şi in m ei, ftlliÉMÉcvri.. .

de a doua articulări, limbile se pot mulţumi cu cîteva zeci de produse fonice distincte, (care se combină pentru alcătuirea formei vocale a unităţilor din prima articulare:
În foi, de pildă, se foloseşte de două ori unitatea fonică pe care o reprezentăm cu ajutorul lui jtj, între cei doi /t/ introdiicîndu-se o altă unitate pe care .o notăm cu /o/.
1-9. Unităţile lingvistice de bază
Un enunţ ca azi nu mă simt bine sau o parte a urmi astfel de enunţ care are un înţeles,, ca mă simt bine sau bine se numeşte un semn lingvistic. Orice semn lingvistic comportă un semnificat care este înţelesul sau valoarea lui şi care se notează între ghilimele „azi nu mă simt bine", „mă Simt bine“, „bine“ şi un semnificant datorită căruia semnul se manifestă şi care se redă cu bare oblice: /azil nu mă simt bine/, /mă. simt bine/, /bine/. în vorbirea, obişnuită termenul de semn este rezervat pentru senini- licărit. Unităţile dezvăluite de prima articulare, cu semnificatul şi seniniiicantiil. lor, sînt semne şl anume seninei minimale de vreme ce nici unul. dintre ele nu poate fi analizat într-o succesiune de semne. Nu există un termeni admis de toţi pentru a desemna aceste unităţi. .Noi voiri folosi aici pe cel de monem. I
Ca orice semn, monem ul este. o unita! o ta d> ¡na Unu, o faţă semnificată, înţelesul sau valoni ..-a sa,, şi o faţă seirimficantă, care o manifestă pe cea dintîi sub aspect fonic şi care este alcătuită din unităţi ale celei de a. doua articulari, Acestui din urmă se numesc foneme.
[n enunţul de care ne servim aici, există cinci mo treme care îmimpl.âtor coincid cu ceea ce numim în vorbirea obişnuită cuvinte: azi, nu, mă, simt, bine,. Dar mi trebuie

J î ii!i;vi.siK'ii, ii/nÎMful şt Imtlbi
Jyăt’:
fil tragem de aici concluzia ca termenul de „monem" ;; ’îjgişie doar tm echivalent savant pentru „cuvînt". într-un f ca umblă există doua moneme: mnbl- care desemnea-
§*|||fa un imimit tip de acţiune, si -â care. desemnează, persoana r :llfe-
^rP1"a singular. Tradiţional se face deosebirea între şi ~ă, primul fiind numit semantem, iar al doilea j. ¿fnorfem.. .Această terminologie are

neajunsul de a sugera b; ftţh numai semantemul ar fi înzestrat cu înţeles, în timp -Te morfemul n-ar avea sens, ceea ce este inexact. în b-ifrnă'Uia în-care distincţia e, folositoare, ar fi mai bine să . Ţin denumite lexeme acele moneme care îşi găsesc locul în s udirjionar şi nu în gramatică, iar prin morfeme să se denu- l Ţfneasca cele de tipul lui ~ă, care apar în gramatică. Mone- ; Adune de tipul lui pentru sau cu, care figurează atît în (dicţionar cit şi în gramatică trebuie clasate printre morfeme. l'ŢEsle de semnalat, că un lexem ca urnbl- figurează prin fradihe în dicţionar sub forma umbla, adică urmat de morfemul -a al infinitivului.

tM0. Formă lineară şi car ader vocal

, Orice limbă se manifestă deci sub forma lineară a enunţurilor care reprezintă ceea ce se numeşte adesea lanţul vulturii. Această, formă lineară a limbajului omenesc derivă în ultimă analiză din caracterul vocal: enunţurile vocale se desfăşoară obligatoriu în timp şi sînt obligatoriu percepute la. auz ca o succesiune. Cu totul ' ă'alta este situaţia cînd comunicarea este de tip pictural îşi percepută vizual; pictorul pictează desigur succesiv elementele tabloului, dar spectatorul percepe mesajul ca un tot, sau plimbîndu-şi atenţia succesiv asupra elementelor mesajului în ir-o ordine sau alta, fără ca. prin aceasta

Sa

din unităţile care rezulta din prima articulare, este de fapt articulată la vîndul ei în unităţi de un alt tip. Prima articulare a limbajului este aceea conform căreia orice fapt de experienţă, orice nevoi pe care dorim să le facem cunoscute altuia, sînt analizate într-un şir de unităţi înzestrate fiecare cu o formă, vocală şî cu un înţeles. Dacă sufăr de dureri de cap, pot să mă manifest prin strigăte. Acestea pot fi involuntare, -ţinînd de domeniul fiziologiei. Ele pot fi de asemenea mai mult sau mai puţin voite, destinate să comunice celor din jur propria-mi suferinţă. Aceasta nu este însă. de ajuns pentru a constitui o comunicare lingvistică. Fiecare strigăt este neanaiizabil şi corespunde ansamblului neanalizat al senzaţiei dureroase. Cu totul alta este situaţia daca rostesc enunţul azi nu mă simt bine, în care nici una din cele cinci unităţi succesive azi, nu, mă, simt, bine nu corespunde specificului stării mele. Fiecare din ele se poate regăsi în orice alt context pentru a comunica alte fapte de experienţă: simt, de pildă, în sirnd pericolul, iar bine în de bine de rău. Se vede ce economie reprezintă această primă articulare: am putea presupune un sistem de comunicare în care un anume strigăt ar corespunde unei anumite situaţii, unui fapt de experienţă dat. Este de ajuns să ne gîndim la nesfîrşita varietate a acestor situaţii şi a acestor fapte de experienţă pentru a ne da seama că dacă un asemenea sistem ar avea de îndeplinit aceleaşi scopuri ca şi limba, el ar

trebui să cuprindă un număr de semne distincte aşa de mare incit memoria omului n-ar putea să. ie înmagazineze. Câteva mii de unităţi cum sînt mă, simt, azi, bine, nu, folosite în.nenumărate combinaţii, ne permit să comunicăm mai multe lucruri decît milioane de strigăte diferite nearticulate.
P.'.ria articulare este modul. în care se ordonează experienţa ^comună tiLturpr...membrilor unei anumite comunităţi ¡JLu)gv -ii %e. Numai în cadrul acestei experienţe, necesar limitate la ceea ce e comun unui număr considerabil de
jjndivizi, comunicarea are un caracter In msnc 0>igb g halite tea gîndirii nu va putea să. se man îl e iec ; o >r-0 ăîihbinare neaşteptată a unităţilor. Expei . i; '< s..jt dă,
.'iieromunicabilâ în unicitatea ei, se a> u7<-,„ L intr-o - succesiune de unităţi, fiecare avînd o slabă specificitate Cşi fiind cunoscută de toţi membrii comunităţii. Sporirea f specificităţiinu va fi asigurata decît prin adăugarea de '.noi unităţi, de pildă, pnu alăturarea unor adjective pe dlîngă un substantiv, a unor adverbe pe lingă un adjectiv, .jştm general a unor determinanţi pe lingă un determinat. DAşa curii am văzut, fiecare din aceste unităţi clin prima ai o' ulare prezintă un înţeles şi o formă vocală (sau „ ionică). Ea nu poate fi analizată în unităţi succesive mai p iniei înzestrate cu- un înţeles; de pildă, bine înseamnă „bine“, fără ca să putem atribui lui hi- şi -ne înţelesuri distincte, a căror sumă să fie echivalentă cu „bine". însă \forraa vocală este analizată într-un şir ele unităţi, fiecare -.contribuind la deosebirea lui bine de alte unităţi ca mine, ‘bune, bile, bina (regional). Tocmai în aceasta, constă a doua articulare a .limbajului. în cazul lui bine, aceste 1 mintă ii sînt în număr de patru; putem să Ie reprezentăm Ipiirj literele b i n e, puse convenţional între bare oblice, ,dt ci /bine/. Se vede ce economie reprezintă această a doua articulare: daca fiecărei unităţi semnificative minimale am face să-i corespundă un produs vocal specific şi neanalizabil, ar trebui să deosebim mii de astfel de produse, „„¿ceea ce ar fi incompatibil cu posibilităţile articulatorii şi cu sensibilitatea auzului, fiinţei omeneşti. Datorită, celei totul ne arată, că limba fiecărui individ s-ar corupe, repede, dacă n-ar . exista nevoia de a se face înţeles. Tocmai această necesitate permanentă menţine unealta în bună stare de funcţionare.

1-5. Limbile sînt nomenclaturii

După o concepţie foarte naivă dar destul de răspîndită, o limbă este un repertoriu de cuvinte, adică de produse vocale (sau grafice), fiecare corespunzând unui lucru:

repertoriul cunoscut sub denumirea de limba românăi pune în legătură cu un oarecare animal, calul, un anumit: complex fonic notat sub forma cal; diferenţele dintre limbi s-ar reduce la diferenţe de desemnare: pentru cal, franceza ar spiine cheval, engleza horse şi germana Pferd; învăţarea unei a doua limbi ar consta doar în reţinerea unei nomenclaturi care s-ar găsi într-un paralelism desăvîrşit cu prima. Cele cîteva cazuri In care se constată totuşi încălcări alé acestui paralelism ar fi „idiotisme". Complexele sonore însele ar fi alcătuite fireşte în toate limbile din aceleaşi sunete, singurele diferenţe de Ia o limbă la alta constând în alegerea şi gruparea acestor sunete pentru fiecare cuvînt. Aceasta se confirmă, cînd punem problema în termeni mai curînd de grafie decît de sunete, prin folosirea aceluiaşi alfabet pentru cele mai diferite limbi: etichetele cal, cheval, horse, Pferd recurg într-adevăr la literele aceluiaşi alfabet, a în primele două, e în toate, cu excepţia primului, h în cheval, şi horse, r în horse şi Pferd etc. Desigur, cînd le ascultăm, trebuie să constatăm că nu putem reduce totul la diferenţe în alegerea şi aranjarea aceloraşi elemente ; tocmai în asemenea cazuri vorbim de un „accent'1 ;. un „accent“ ar fi ceva destul de marginal care- se adaugă la

M

articularea normală a .sunetelor limbajului şi a. cărui imit are'ar fi oarecum ridicolă şi aproape indecentă alunei (îiid învăţăm o altă limbă decît cea maternă,

1 6. Limbajul nu este o copie a realităţii

.Această noţiune de lirabă-repertoriu. se bazează pe ideea simplistă că întreaga lume se .ordonează, anterior viziunii

tu mane, în categorii de obiecte total distincte, fiecare pri- ’prund obligatoriu o desemnare în fiecare limbă; aceasta e s ndt mirat pînă la un anumit punct cînd e vorba de specii -»i'ito vii, dar încetează de a mai fi adevărat în alte icjpmenii: putem socoti naturală diferenţa dintre apa care ţţ*ruge şi cea care nu curge; dar în cadrul acestor două Jbategom, cine nu-şi dă seama ele arbitrarul, şubîmpărţirii îu oce ne, mari, lacuri, bălţi. în fluvii, rîuri, piraie, torente ? Pecii 'ndoială, comunitatea de civilizaţie tace ca pentru occidentali Marea Moartă sa fie o mare şi Marele Lac - dăT'd un lac, în timp ce unele popoare deosebesc fluviul, Î e v. varsă în mare, de rîui, care se varsă intr-un alt curs de apă. într-un alt domeniu, limba franceză, de pildă, desemnează cu ajutorul unuia şi aceluiaşi termen bois, un loc plantat cui arbori, materialul lemnos în general, lemnul de construcţie şi lemnul de foc, fără a vorbi de Minele întrebuinţări mai speciale ca bois de cerf „coarne de j cerb" ; daneza are un cuvlnt tree, care desemnează arborele , şi materia lemnoasa în general, iar în concurenţă cu Imn- mer, lemnul de

construcţie; dar ea mi foloseşte acest euvînt pentru un loc plantat cu arbori, care se numeşte skov, nici pentru lemnul de foc, care se numeşte breende. 'Pentru principalele sensuri ale cuvîntului francez bois,. promâna distinge între pădure, lemn, cherestea, spaniola

(Fiecare limbă are sunetele ei tipice
Aviaţiei stau lucrurile în planul sunetelor limbajului: vocala ngl. băii nu este un e pronunţat cu accent englezesc,
' .gii)ă cum cea din bit nu este un i deformat ; trebuie sa fie că, în zona articulatorie în care româna distinge „Intre un i şi un e, engleza opune trei tipuri vocalice, i*'prezentate respectiv în cuvintele beai, bait şi bit, tipuri cu totul ireductibile ia i, e din română. Consoana notată ;1n »a tografia spanioli cu s şi care se pronunţă în Castilia ¡ntr-iin fel care aminteşte de iniţiala fr. chim, rom. şi, nu e ..miri un s nici un ş; în realitate, printre anumite modalb gfţfaţi articulatorii, româna reţine două tipuri reprezentate de iniţiala din sine şi şine, în timp ce spaniola nu are decît unul singur care nu poate fi identificat ia iniţială cu nici '-unul din ele. Ceea ce numim „accent" străin provine din identificarea abuzivă a unităţilor fonice a doua limbi uilu de. Este la fel de periculos şi greşit sa vedem în iniţiala rom. tot, engl. take, germ. Tat, rus. tuz variante ale 'unii a şi aceluiaşi tip, ca şi de a socoti că rom. a lua, fi. prendre, engl. take, germ. nehmen, rus. braţ' corespund miei i şi aceleiaşi realităţi care ar preexista acestor denumiri.
Iii:
1*8. Dubla articulare a limbajului
Auzim adesea spunîndu-se că limbajul omenesc este icuîat. Celor care se exprimă astfel le-ar fi poate greu să . ^definească exact ce înţeleg prin aceasta. Este însă neîn- . Cţdoielnic că termenul corespunde unei trasaturi care carac- .. ierizează efectiv toate limbile. Se cuvine totuşi să preci-
zăm această, noţiune de articulare a limbajului şi să reţi-
nern că ea se manifestă pe două planuri diferite; fiecare

tarea iconoclastului. El vede în asemenea cazuri simple '1 fapte, pe care trebuie să. le noteze şi să le explice în cadru în care.se manifestă. El nu-şi va depăşi rolul luînd act de'! protestele sau de ironiile unor ascultători şi de

indiferienţa altora, ci în ceea ce-l priveşte el se va abţine să ulopt * o poziţie sau. alta.1 l-2. Caracterul vocal al limbajului

Limbajul pe care îl studiază lingvistica este cel al omului.

Ne-am putea abţine să precizăm aceasta, căci. celelalte 5 întrebuinţări, ale cuvîntului „limbaj" simt aproape întot- deauna metaforice: „limbajul animalelor“ este o născocire a fabuliştilor; „limbajul furnicilor" reprezintă mai curmd o ipoteză decit un element al observaţiei; „limbajul florilor" e un cod ca atâtea altele. în vorbirea obişnuită ,,limbajul" desemnează de fapt facultatea oamenilor ¡de a se înţelege cu ajutorul semnelor vocale. Merită să ne oprim asupra acestui caracter vocal al limbajului: de cîteva. mii de ani încoace, în ţările civilizate.se folosesc destul de des semne picturale sau grafice, care corespund semnelor vocale ale limbajului. Este ceea ce se numeşte scrierea. Pînă îa inventarea fonografului, orice semn vocal emis era perceput nemijlocit sau se pierdea pentru totdeauna. Dimpotrivă, un semn. scris dura atîta vreme cît dăinuia suportul, piatra, pergamentul sau hîrtia, şi urmele lăsate pe acest suport de daltă, stilet sau peniţă. Este tocmai ceea ce se rezuma cu ajutorul dictonului uerba uolant, scripta manent. Acest caracter definitiv i-a dat scrisului un prestigiu considerabil. Sub formă scrisă se transmit;: pînă în' zilele noastre operele literare (numite astfel tocmai datorită acestei forme scrise), care se mai află încă la; baza

Set ie» iî; 1 ; ihrti» oi eră pentru fiecare dc buic reparate în textele tipă-

, *Vlll t UI II UtM ’l'.fe -Sci - ^iijyMrni' «# Mi(((vţ:i'< ci î'i-4ritc^1 i"” ' ,f rV.o-tS^-i 15JU-it

ffl&Sfţp'A JPJE »v f X ,s „1., JIÎ'J H „.,

ala HP-'J în.'jţit să le recunoaştem; 'ştie ca - L : rt cm ‘ponentele semnului ~ r*-s ^ i /»»u t '1i cb, U,,..... ^..m 1 oi iicuxeueasca

'OM I) »ne î i 1 semnului vocal corespunzător. în realitate, 1 'jj t,’L ii* emili ilmie Li identificarea in mintea oamenilor iflvţffl/'somnii lui vocal cu echivalentul său grafic şi pnS^ălîacestuia din urmă ca singurul reprezentant ’ţai/ansa n ibluiui.

işajnli trei mie-să ne facă să uităm că semnele limbaju- Jhe'»e|i;silit în primul rînd vocale, că timp de sute i ;fL iu aceste semne au fost exclusiv vocale şi că. d.izMnra majoritatea oamenilor ştiu să vorbească fără

J

^ţ^llleitească. învăţăm să vorbim înainte de a învăţa lăţiriUn „ ii1’ ul dublează vorbirea, niciodată invers. fclfdiUs'- 'ierii reprezintă o disciplină deosebită de ling vis- iifdcu du. practică ea este'una din anexele acesteia. în jiieipi>ilingvistul face abstracţie de faptele de grafie, îîr: ic ia în considerare

decît în măsura, restrînsă de Şpplfiel, îm care faptele de grafie influenţează forma semnelor Bllpplâlea/io
a fi a plărnîniior şi a picioarelor. Desigur, se vorbeşte despre organele vorbirii, dar se adaugă în general, că funcţia primară a fiecăruia dintre ele este cu totul alta: gura serveşte la ingerarea alimentelor, fosele nazale la respiraţie ş.a.m.d. Circumvoluţiunea creierului unde s-a crezut că este sediul vorbirii, deoarece leziunile ei erau adesea î era te de afazie, are probabil ceva comun cu exerci- bui - o*' ‘ ''ci nimic nu dovedeşte că aceasta ar fi
mo o ai . şi esenţială.
h' ice It u v1 ‘ iui ari sîntern tentaţi să plasăm limbajul .tii.nr »n j p, uman- , iar acest fel de a vedea lucrurile ,>»*' di tă \ t,i.aje * necontestat: instituţiile umane ' ' 5 1 d.a - , ¿iai* ... c'-ta este de, fapt. cazul
du o v d i ' i . ede conceput amintede..toate ca un instru-
na*.n M , , in >v. mslitiipde umane presupun exerci- :
s n r> a i . d'yv,se ..mltăţi; ele pot fi foarte raspîndite
‘ i *. ', hm ^autl, universale, fără a fi identice de la o comitunate !' alta familia, de pildă, caracterizează poate te.r .1 e grimările omeneşti, dar ea se prezintă, ici şi. colo,! sui. (j. eiite forme , la fel limbajul, identic în funcţiile Si-np ide la o comunitate la alta astfel îneît el nu. peru«-funcţiona debit între membrii unui grup dat. Xnsti- pal i e nedind de loc fenomene primare. ci produse ale vieţii ‘«'etate, nu sînt imuabile; ele sînt..susceptibile d» sch!H'blre Sllp presiunea unor. nevoi felurite, şi sub pdlîj',- altor comuni lăţi. Or, vom vedea că nu altfel start bticrsj j.p cu | imbile, ca diferite modalităţi ale limbajului.
' + - i1 uncltilc limb a fulm
;
ă'U foaie acestea, afirmaţia că limbajul este o instituţie, 1111 ne lămureşte decît parţial asupra na i m d ace aiţi tenornen. Deşi metaforică, denumirea unei limbi ca un
în
_ instrument sau ca o unealtă este. foarte utilă pentru a dco ebi limbajul de alte instituţii. Funcţia esenţială a limbii ca instrument este aceea de comunicare: româna, "cit- >Ll *ă, este înainte de toate unealta care permite vorbi- de, „limbă română“ să intre în legătura unii cu alţii. FVo t vedea că dacă o limbă se modifică de-a lungul timpu- ' iu* Î casta se explică mai ales prin adaptarea cea mai muică la satisfacerea nevoilor de înţelegere ale cornii- '.Bătăii care o vorbeşte.

Nu trebuie sa uităm totuşi că limbajul exercită alte ftme- ii (L:cît aceea de a permite înţelegerea reciprocă. în pri- * - n . Î înd limbajul serveşte,, pentru a ne exprima astfel, 'Fbepi suport al gîndirii, în aşa măsură îneît ne putem yin'mba dacă o activitate mintala lipsita de cadrul unei îliî'l i ar merita numele de gîndire. Dar nu lingvistul, ci şmitmogiil trebuie sa se pronunţe asupra acestui punct. J i « e alta parte, omul foloseşte adesea limba pentru a se eq*rfcna adică pentru a analiza ceea ce simte, fără a se mm ouipa prea mult de reacţiile eventualilor ascultători. _ î di-un astteî de caz, el găseşte şi mijlocul de a se afirma Jală de el şi faţă de altul fără a dori neapărat să comunice 'CÎ va. S-ar putea vorbi de asemenea de o funcţie estetică ,a limbajul«,, care ar fi greu de analizat, dat fiind gradul ei înad de întrepătrundere cu funcţia de comunicare şi de expresie. In. ultimă instanţă, soc«.tind limba un instrument, -.trebuie sa reţinem că funcţia et centrala este funcţia de coiimnicare, adică înţelegerea reciprocă. în. această privinţă este demn de remarcat faptul că societatea reprima .-«-prin batjocură soli locul, adică folosirea limbajului în. scopuri pur expresive. Cel care vrea să se exprime fără teamă ;>de cenzură trebuie să-şi găsească un public în faţa : şlăruia va juca comedia schimbului lingvistic. De altfel,

Î7

.Ali (lin

¥ït !! ! M ' fl0 ' Pdf HRp

UIMM c ? ¡V

% K

traducere şt adaptare

la limba română de Paul Miclău

în bibliografia de la sfîrşit doar cîteva lucrări de acest tip. Trebuie menţionat aici cel puţin manualul de Introducere în lingvistică, din păcate epuizat, a cărui lectură este în multe privinţe complementară Elementelor', prelucrînd unele idei din Elemente, ca în capitolul despre sintaxă, autorii Introducerii acorda mi spaţiu mai cuprinzător problemelor de filozofie a limbajului, lingvisticii externe şi diacronice.
Ca forma de prezentare, Elementele sînt deseori simplificate tehnic: ortografia românească fiind în cea mai mare pa.> tu‘«f îi» .. fonológica, am renunţat în foarte multe * imti Ja " o» 'merca corespunzătoare celor două aspecte, .) sper îa i < ripui. a' bancez.
' i at d n Î ni 1 ni - H Elementele de lingvistică ah i rc h ornlui -u Martinet, am încercat
, -i iNu mi <v nic din v ' ' autentică a originalului,
A, <tîL hon jmdten lj(| Aj autorului, iar de unele
nepotri’ n t ,t fr «ispum 11 J ^ .1 este răspunzător doar f ta, ,re m Modestă şi .ingrata, munca de traducere n ,M> - a " c semnificaţie culturală profundă, mai ales
a "iu 'î e >rba de lărgirea cîmpului de aplicare a unei mm mu - m eristice epocii noastre — structuralismul, îi m r e, i iucem mulţumiri bine cunoscutului specialist în lingvistica română, cercetător cu larg orizont metodologic, dr. doc._ Andrei Avram care a avut amabilitatea de a stadia efectiv manuscrisul, recomandîndu-ne modificări sau completări importante.
P. Mici citi

Capitolul 1

Lingvistica, limbajul şi limba

pipC-

f.ţ l-1. Lingvistica, disciplină neprescriptiv â

. I ingvistica. este studiul ştiinţific al limbajului omenesc.
- Uri studiu este ştiinţific atunci cinci se bazează, pe observarea faptelor şi se abţine să propună o alegere printre ,,, rrcste fapte în numele anumitor principii estetice sau . >o*ale. „Ştiinţific" se opune deci lui „prescriptiv". In cazul 1 i gvisticii este deosebit de important să se insiste asupra - ca acteriîlui ştiinţific şi neprescriptiv al studiului: obiectul a istei ştiinţe fiind o activitate umană,' există o mare ienfcatie de a se părăsi don&emul observaţiei imparţiale pen- Pliffhi a se recomanda o anumită, comportare, de a mi se mai n ta ce se spune de fapt, ci de a proclama ceea ce trebuie . ,să se spună. Greutatea de a despărţi lingvistica ştiinţifică c gramatica normativă aminteşte de aceea a delimitării moralei de o adevărată şti. > ,i a "moravurilor. Istoria ne arată gfcă pînă la. o dată foarte mm dă majoritatea

celor care au ocupat de limbaj sau de din n au făcu t-o cu intenţii pre-
'iŞscriptive, declarate sau evide de. Astăzi. încă, marele public, chiar cel cultivat, ignorează aproape existenţa unei ştiinţe pa limbajului, deosebită de gramatica şcolară, şi de activi- ’ tatea normativă a cronicari1 or mondeni, Dar în faţa unor enunţuri ca m (ace, omul care rn-arn întilnit cu el, ciorapi Pentru bărbaţi din nailon, lingvistul contemporan nu : încearcă nici indignarea virtuoasă, a puristului, nici. exul
ta
feo
zel acest procedeu ne va da rezultate cît se poate de clare şl de simple şl va arunca lumină asupra
.xirtrefrului ai€;ca.niEsni Bl limbii ii:i1 r—un iei necunoscut pînă în prezent. De pe asemenea poziţii ne va fi foarte uşor să organizăm disciplinele auxiliare ale lingvisticii conform urmi plan bina pus la ptnot ! ş,t, să scăpăm, în afîrşit, «le vechea şi discutabila . împărţire a ştiinţei limbii în‘fonetică, morfolo- . gte, sintaxă, lexicografi o şi semantică - împărţi- fi re nesati sfâcătoa i ¡.i : a irul te privinţe, printre al- : bele şi dat «imită, facilului că nu rareori, discipllne- 1« j . menite mai sus îşi încalcă reciproc domeniile, Afară de aceasta, ducînd analiza pînă la sfîrşit, constatăm că atîi-
“planul expresiei cit şi planul conţinutului pot fi supuse unei descrieri exhaustive .şi lipsite de contradicţii care ne arată că structurile acestor două clanuri eînt perfect ana- loagn, în sensul că atît pe unul cit şl pe celălalt găsim categorii definite exact în acelaşi fel. A- ' ceasta constituie o nouă şi importantă confirmare a punctului de vedere potrivit căruia expresia şi conţinutul aînt două entităţi coordonate şl egale în toate privinţele. Temenii pianul expresiei şi planul conţinu- tulul - de altfel, ca şi temenii expresie şi con-
ţImit - adoptaţi pentru desemnarea onor noţiuni a căror existenţă am demonstrat—o, au un caracter cu totul arbitrar. Din definiţia lor funcţională nu rezultă de loc că tocmai una dintre entităţile respective, şi nu cealaltă, trebuie să poarte ner apărat numele de expresie sau de conţinut şl nu invers. Aceste entităţi sînt definite numai după criteriul solidarităţii; loipinutuale şi nici una dintre ele nu poate fi identificată după vreun alt criteriu» Fiecare din ele 0 definită doar relativ, în opoziţie cu cealaltă, întrucît ambele eînt func-ţionale ale aceleiaşi funcţii»
14» 1nvarxmtte 3r varjante Aceasta Investi—
' gaţie în domeniul structurii ; finului constituie o condiţie indispensabilă pentru pregătirea temeiul- c a analizei şi, mai ales, pentru Identificarea »'figurilor din care a alcătuit semnul lingvistic " (p.54-55). In fie care fază a analizei trebuie» să »facem cîte un inventar al entităţilor legate prin

raporturi, uniforme (pilă:)« Fiecare invent«r trebuie să satisfacă principiul empiric (p.lfi),, adică . B& fie exhaustiv şl cit mai stmpu cu putinţa.Aceas-tă condiţie trebuie îndeplinită în fiecare fază a
analizei, printre altele, datorită faptului că nu
1, în original s invariante and varianta (N.tr)
a~X denatura.
Distincţia dintre expresie şi conţinut precum şi interacţiunea lor în cadrul i'uncţiei-semn constituie o caracteristică fundamentală a structurii oricărei limbi* Orice semn, orice sistem da sein orice sistem de figuri destinat să servească la alcătuirea unor semne, în sfîrşit, orice limbă, implică existenţa unei f orme, atît pentru expresie cit şi pentru, conţinut. Prin urmare, prima fază a analizei unui text; trebuie să fie tocmax divizarea lui în aceste două entităţi, Pentru a avea un caracter exhaustiv, analiza trebuie astfel efectuată, încît în fiecare fază a ei să divizăm materialul în părţi olt; mai mari ca dimensiuni şi, deci, cit mai puţine la număr, indiferent de faptul dacă pornim de la un lanţ în totalitatea lui, sau de la o secţiune oarecare, făcută arbitrar într-un asemenea lanţ, Daoă textul conţine, da pildă, atît fraze cît şi propozi ţii, observăm, că numărul propoziţiilor este mai mare decît acela al frazelor. Totuşi nu trebuie aă trecem direct la împărţirea în propoziţii! mai în- tîl trebuie să împărţlm textul în fraze, apoi fra-zele în propoziţii.
Aplicînd acest principiu pînă la sfîrşit, vom vedea că în prima fază a analizei.
orice -text poate fi totdeauna împăx'VXt> ntuaai in do—
uă părţi, număr minimal din care resultă ca djLmensi~
uni le lor sînt maxime - şi anume, într~un alt» fel ex~
1 2 preşlel' şi un şir al conţinutului , legate între
ele printr-un raport ele solidaritate mutuală, reali
zat cu ajutorul funcţiei-semn, După aceea, urmează oa atît şirul expresiei cît şi şirul conţinutului să fie divizate mai departe, ţiuîudu-se seama de interacţiunea lor, concretizată în diferitele semne.
In acelaşi fel, la o primă împărţire a. unui sistem lingvistic, vom obţine două părţi sau două paradigme - cele mai cuprinzătoare, de altfels partea ex-
"V l\ r
preşiei - şi partea conţinutului.Ca denumiri comune
pentru glrU.1 expresiei şi partea expresiei - pe de o parte - şi pentru şirul conţinutului şi partea conţinutului - pe de altă parte, vom folosi, respectiv, termenii plan ăl expresiei şl plan, al conţinu-- tulul (folosiţi şi de Saussure, în pasajul citat mal sus» "le plan...dea idâee.,,et celui,.,dea Bone't De 'la începutul şi pînă la sfîrşitul anali-

sine, ca fenomen unic,, rostit hlc et nuno e o enti- , tata a substanţei expresiei, care, în virtutea sem- nului şi numai în virtutea lui este încadrat şi cla-
aificat într-o formă a expresiei, împreună cu alte : entităţi ale substanţei expresiei (alte rostiri po~ „j sibile ale aceluiaşi semn, fie că e vorba de persoane diferite, fie de aceeaşi, persoană, care ar rosti . cuvîntul respectiv în alte ocazii).   i
Aşadar - oricîfc do paradoxal ar părea - semnul este semn al unei substanţe a conţinutului şi T totodată al unei substanţe a expresiei. Doar în a-'-'-, cest sens ae poate spune că semnul este aemn al'*' u- (nul element. Pe de altă parte, nu vedem nici un te- ' mei pentru a afirma că semnul este numai al substan-o
ţel conţinutului, °sau (lucru la care, desigur, nimeni n-a putut sa gîudească), numai al substanţei expresiei.(Semnul e o entitate cu două feţe, care, ca mi fel de Janus, priveşte şi acţionează în două

Orice terminologie e arbitrară, aşa că, în fond, nimic nu na-ar putea împiedica să facem din
cuvîntul Bemxi o denumire pentru forma expresiei (sau,
dacă vrei, pentru substanţa expresiei,. ceea ce. ar
(
fi la fel de absurd şi de inutil),! Cel mai indicat nl se pare, totuşi, să folosim cuvîntul semn ca denumire a unităţii pe care o alcătuiesc forma conţinutului şi forma expresiei, legate între ele prin acel raport da solidaritate pe care l-am numit func— ţie-semn^. Dacă prin cuvîntul semn am înţelege numai elementul expresia sau o parte din el, terminologia noastră'^: chiar întemeiată fiind pe definiţii formale, ar risca, conştient sau inconştient, să promoveze o concepţie eronată, deşi foarte răspîndi- tăţ şi anume concepţia că limba o o simplă nomenclatură, un simplu stoc de etichete, a căror destinaţie e să fie aplicate pe diverse obiecte, dinainte existente,)Prin însăşi natura lui cuvîntul semn va fi totdeauna asociat cu idaea de "deBignatum"ţ cuvîntul aenm trebuie deci folosit, în modul cel mal adecvat, în aşa fel ca relaţia dintre semn şi desig- natum sâ iasă cît mai clar în evidenţă, şi. să nu mai
formei conţinutului şi a formei expresiei, putem
2

concepe, respectiv, o substanţă a conţinutului şi o Bubstanţă a expresiei, care apar atunci cind forma
i ^
.e proiectată pe e lementul general semiiif icaţle , în- tocmai ca umbra unei plase deschise, pe care am nro- iec.ta-o pe o suprafaţă netedă, neîmpărţită în ni- mic. |
Dacă ne întoarcem acolo de unde am pornit,a- dică la discuţia în legătură cu cel mai adecvat înţeles al cuvîntului senin, ne dăm .seama că sîntein a- cum in situaţia de a vedea mai clar adevărul care se ascunde în spatele controversei dintre punctul de vedere al lingvisticii tradiţionale şi acela .al lingvisticii moderne. Se pare că semnul, într-adevăr,es s .
te semn -al unui element oarecare, element, intr-o anumită privinţă, străin, exterior faţă de'semnul
însuşi. Astfel, cuvîntul ring "inel" e un semn al
obiectului pe care îl am în ddget. Intr-un anumit
sens (tradiţional) putem spune că acest obiect nu
fac a parte din semnul propriu-zis. Insă obiecţii] degetul meu e o entitate a substanţei conţinuţi)] ci substanţă pe care tocmai semnul o face sâ intre în acel tipar pe care l-am numit formă a conţinut»] ui^ Ea îmbracă astfel o formă, împreună cu alte entir-ăH ale substanţei conţinutului (de pildă, cu sunetul^
pe care îl emite telefonul meu). Dacă semnul a u,,
5
Benin ai unui element oarecare , înseamnă că ace i e. lement intră, în calitate de substanţă, în ţipam î1* unui anumit conţinut, creat de semnul respectiv» Şi după cum mai înainte am simţit nevoia de a folosi
cuvântul semnificaţie^ nu numai referitor la conţi
aut, ci şi referitor Ia expresie, tot aşa şi acum,
in interesul unei cît mal. mari clarităţi şi. in po
fida unor concepţii adine înrădăcinate prin tradiţie, dar, evident nesatisfăcătoare, ne simţim tentaţi să schimbăm orientarea semnuluit acum vom spu- ne, cu acelaşi temei, ca semnul e un semn alunei substanţe a expresiei»' Şirul de sunete [rinj în
11 o
eziunli dintre sistem şi proces, formaţiile specifice ale sistemului produc, inevitabil, efecte şi ÎJI domeniul procesului, In parte datorită faptului că liniile de demarcaţie din cadrul, sistemului variază de la limbă la limbă, în parte datorită re - Iriţi.ei care poate exista între fonemele unui lanţ (unele limbi., cum a.r fi, de pildă, cîteva dintre limbile australiene şi africane, nu tolerează de ioc grupurile de consoane, sau tolerează numai anumite

grupuri, deosebite de la limbă la limbă; tot uşa, locul accentul»; 1 în cuvînt e determinat, în fiecare limbă, de legi deosebite), aceeaşi semnifi-caţie exprealonală poateJmbrăca forme diferite în frecare limbă^. Englezescul [ba s ’lin] , germanul jlp. r* lin] , danezul, [b rli 'li 7 ni, japonezul [beju } imiji reprezintă forme deosebite ale aceleaşi semnificaţii! expresicnale (rmmelo de oraş Berlin), Fireşte, nu
contează faptul că în toate exemplele de mai. sus şi)
2 f
ae;n.nif i.ca (ia-conţ inii fc este întîmplâtor aceeaşi.Tot?
atît de bine am putea spune că rostirea cuvînt uluit
1
engleze ac got' , a cuvînt ului german Goţt ("Dumnezei;
I. In originals " ...one and the same express]
cion-gurpori^ jnaj be f ormed differently in different! languages" (if,.tr?()
2 ' n i, - ontent-purport (N.tr.)
;5, ,ui portic iplul trecut al ver
oului to_j,-_ţ ’r ,' .>>' (N.tr.)
şl a cuvlututului danez godt (”bine”)reprezintă diferite forme ale aceleaşi semnificaţii expresionale,
In exemplul de mal sus semnificaţia expresională este aceeaşi, însă semnificaţille-conţinut sînt deosebite, tot aşa cum - in cazul propoziţiilor .jeg văd det ikke gl I do not îmow semnificaţia-conţinut era aceeaşi in timp ce semnificaţiile expresionale erau deosebite»
Cînd o persoană familiarizată cu sistemul funcţional al unei. anumite limbi (de pildă,, al limbii sale materne) percepe o semnificaţie-conţinut > 8au o semnificaţie expresională, ea le toana# in ~ tiparele formale ale acelei limbi. Ceea ce se înţelege, popular, prin "a vorbi cu an anumit accent”, constă, esenţlalmente, în a îmbrăca o semnificaţie expresională percepută, în forme specifice limbii materne a vorbitorului, impuse ca efect al unor deprinderi mai vechi . 'J
(Investigaţia noastră ne arată că cele două entităţi care contractează o foncţie-semn - adică expresia-şi conţinutul - sînt, faţă de această funcţie, în situaţii perfect asemnătoare, Numai şi numai în virtutea funcţiei-semn se poate vorbi de existenţa celor două funcţionale ale ei, care sînt - o spunem acum cu toată Certitudinea - forma conţi-
ae Biibîmpart în cîte două regiuni mai îngustetpri-
ina, într-o regiune a lui j. şi o regiune a lui ej cea de a doua, într-o regiune, a lui. o şi o regiune ' ‘ a lui u. In unele 1imbL, fiecare dintre aceste re- gituii, sau. numai una din ele, poate fi intersectată de către u linie care reprezintă distincţia dintre vocalele rotunjite (y, 6 ; ii, o)1 şi cele nerotun- .

ji.be (1, es iw, «j ultimele, repcezenfcînd u.n gen. cu-1
2
pios de vocale - aş»-zlsel« vocale întunecate ", rare;
în Europa - se întîlnesc, fie amîndouă, fie numai una din ele, în tarailă, în ¡imite limbi din regiunea estică a Uraţilor şi în romiină) . Afară de acestea, cu deschideri de grad i sau ţţ ee mai pot forma vo-. cale mediale, rotunjite, (u) ce în norvegiană şi suedeză, sau norotunjite (î), ca în rusă şi aş» mai departe. Datorită mai ales extraordinarei mobilităţi a organului numit limbă-'*, posibilităţile care stau la ai opoziţia vorbitorilor sil ut infinit de multe. Caracteristic este insă faptul că fiecare .limbă trasează linii de demarcaţie pro-
-lo9~
prli prin această infinitate de posibilităţi.
De vreme ce In domeniul expresiei situaţia apte evident aceeaşi ca în domeniul conţinutului, ar fi indicat să scoatem şi mal bine în evidenţă acest paralelism prin adoptarea unei terminologii identice» Vom vorbi aşadar despre o semnificaţie expresionolă^. şi, cu toate că termenul ar putea să pară curios, nu vota vedea in aceasta o piedică pentru folosirea lui» Exemplele pe care le-am dat, adi.câ continuum-ul vocalic şi profilul median al palata'lului, constituie zone fonetice ale elementului semnificaţie expresionulă, care îmbracă forma
'deosebite de la limba la limbă, potrivit; funcţii
lor specifice ale fiecărei limbi» Prin faptul că BÎnt turnate în diferite forme^de expresie, ele devin o substanţă a expresiei»
Cele constatate pînă acum re referă la sistemul expresiei. Insă, după cum am văzut cînd ne-am ocupat de conţinut, valabilitatea tuturor constatărilor referitoare la sistem poate îi demonstrată şi în cazul procesului. Datorită simplului fapt ai ca»
— lof>—
între formă şl substanţă este fără îndoială coi-eo- -
fcâ ,
Exact aceltîşi lucru ae poate apune şi cu privire la entitatea care constituie cea da-a doua funcţională a funcţiel-semn, şi anume, cu privire in. expresie, După cum zona culorilor da pi ldă, sau zona morfşinelor, se împart« în porţiuni deosebite do ivi limbă la limbii, în sensul câ fiecare limbă ace un anumit număr ele numere^ etc., tot aşa pe baza unei compnraţLi între mai multe limbi, putem distinge existenţa cîtorva zone şi în sfera elementului fonetic» Aceste zone eînt subdivizare în mai multe feluri de la limbă la limbă» Ne putem astfel imagina o sferă fonetico-fiziologică a mişcări t ariiculatnrii, susceptibilă de reprezentări spaţiale cu felurite dimensiuni. Ea

apare ca un o entinuuiii- ne analizat, dar totuşi analizabil, de pitula, cu ajutorul formulelor din sistemul "antal-, fe.be tic" al lui Jersperson. In interior“! unei ast fel de zone fiecare; limbă îşi creează. în mod arbitrar un anumit număr de figuri (foneme), trasînd
Unit delimitatoare prin diferite puncta ale con- tinuum-ului. Un exemplu ar fi c ontinuum-ul pe care îl constituie profilul median al palatalului, de la faringe pînă la buze» In limbile mal cunoacute nouă, această zonă se împarte, de obicei, în trei regiunit o regiune posterioare (regiunea lui k), o regiune medială (a lui t) şi o regiune anterioară (a lui j>) » Totuşi - ref «rindu—ne numai la consoanele oclusive - vedem că, do pildă, în eschlmosă şl letonă se disting două zone ale lui k, ale căror linii de demarcaţie nu coincid însă în aceste două limbi. In eschîmosă, linia de demarcaţie e situată între regiunea uvul&ră, şi cea vslară, pe nind în letonă, aceeaşi linie se află între regiunea vela— ră, şi cepvelo-palatala. In multe limbi din India, consoana t se articulează în două regiuni dinstinc- te ale gurii, după cusi e vorba .de t dental sau re- troflex. Fireşte, exemple de acest fel s-ar putea da foarte multe» Un continuam similar există , evident, şi în domeniu], vocali.8m.ului, Numărul, vocalelor variază de la limbă la limbă, iar liniile lor de demarcaţie nu coincid, î'.schimosa distingă doar o regiune a lui 1, o regiune a lui u şi o regiune a lui a. In cele mei multe dintre limbile europene, prima şi ultima dintre regiunile -pomenite mai aue

/acelaşi fel. De pildă, zona numărului e analizată' } într—un iei în limbile care nu fac' altă distincţie decît cea dintre singular şi plural, ajrfcfel în li» bile care au şi im dual (ca vechea greacă sau litiu nianS), altfel în. cele care au şi un paucal - sau numai un trial (ca cele mai multe dintre limbile. - melanesiene, ca limba sauir, vorbită pe insulele ' dintre Mindanao şi Celebes, din Indonesia apuseană eaii cîteva dialecte ale limbii kulin din sud-estul Australiei) ori un quadral (ca limba microneslană, din insulele Gilbert), Zona timpului e analizată d asemenea în moduri diferite in limbile care (abstx
ţie făcîiid de formele pfirifrasti.ee) au doar un pre
2
zent şi un trecut' (ca, de pilda, engleza) şl în care prezentul acopere şi aria viitorului - pe de o parte - şi în limbile care fac o distincţie precisă între prezent şi viitor - pe de altă parte.Tt aşa, liniile de demarcaţie sînt deosebite în limb) le care au mai multe feluri de trecut (ca latina, vechea greacă, sau franceza) .
Neconcordanţa de aaest fel - adică neconco:
dante în cuprinsul aceleaşi, zone a conţinutului - >

ne îiitîmpină pretutindeni; eă se compare, de pili
1» In originali the zone of number (li.tr») 2. In originali preferite (RVtr.)

următoarele corespondenţe dintre danci fr<„.. ..
iic" ? S«i‘isana
şi xrancezăt
traeJ
bpis/
Wald5
forêt®
De aici putem deduce că în interiorul, uneia dintre cele două entităţi care constituie funcţi nalele fu neţ iei-semn., şi anume în conţinut., furie ţia--senm.creeaz|vo formă, o formă a conţinutului7 Din punctul de vedere al eiemencuiiu. aemmi rcati« această formă e arbitrară. Ea ne poate explica doar cu ajutorul funcţiei-aemn, de care e legată, în mod evident, printr-un import de solidaritate. In. acest sena, distincţia pe care o face Baussure
1. "copac"; "leiitii”
2. "lemn"; "pădure"
5. "copac"
4, "lemn"
5, "pădure"
6, "copac"
7* " lemn”ţ "pădure"
8. ”pădure"
9. In original: "coiţlientş-i'iirin". (li, ir,)

.i.n spatele paradigmelor pe oare le alcătuiesc un diferitele limbi numele de culori, putem constata - fireşte, abstracţie făeînd de toate deosebirile lingvistice - existenţa unul astfel de "conţinu- mir amorf, şi anume a unui spectru al culorilor,pe o-e s e L ie o are limba 11 divizează în mod arbitrar. In ina ui io limbi europene, această zonă a semnlficaţel e divizată în porţiuni aproximativ asemănătoare.To- tu9l » !U1 trebuie să mergem prea departe ca să descoperim existenţa tiner div i zi uni care nu concordă cu cele de mai surp Astfel, în galeză1 "verdele" e desemnat prin gwyrdd. sau ¿Ins, "albastrul" prin fciifÎL», “‘cenuşiul" prin glas sau liwyd, iar "cafeniul" P-cdi llwjă, Prin urmare, porţiunea din specftap a- oijpetiuă ne cuvin tul englezesc green "verde” e pn- voi-K,eu tats, în galeză de o linie care face ca un fragment din această .porţiune sa intre în porfciu- i‘"ei mibatiruiuip i:i nla de demarcaţie englezească di'a;re iSI!:£S "verde" şi hlue "albastru" nu

există in galeză, De asemenea, im există nici linia englezească dintre falue "albastru" şi gray "'cenuşiu." şl nici cea dintre gra;y "cenuşiu" şi brovai "cafeniul: in .b-c-nihio, porţiunea acoperită în engleză cu. cuvin- i;al fiîăl “cenuşiu", e intersectată in galeză de o
i" ăi originali Welsh (N.tr.)
-lo>~
e care o împarte, în două, 'in a.şa. iei, încît tote din ea intră în porţiunea cuvântului engl®~ biue '"albastru" şl jumătate în aceea a cuvin- îfe.lui englezesc brown "cafeniu11. Schema de mai jos 'ăţişeaza clar neconcordanţa liniilor de de- JU-caţie din cele două limbi?
gwyrdd
green

-l potrivă, prin crearea de porţiuni noi. ^
’* ' Paradigmele morfemelor se prezintă cam In !

fixul care Indică un subiect Ia persoana întîi, şi un obiect la persoana a treia1'.
Vedem, astfel, că semnificaţia "brută" pe ca- , re o putem extrage din toate aceste lanţuri lingvistice Îmbracă in fiecare limbă diferite'forme.Fiecare limbă trasează linii demarcatoare proprii prin
p
"maa.fi amorfă a gândirii" , introduce In ea diverşi factori aranjaţi în diferite feluri, creează centre de gravitate în diverse locuri, şi le face să fie

mai slabe sau mal puternice, de la caz ia caz. întocmai ca o grămăjoară de nisip care poate fi turnată în felurite tipare, sau ou norul din ceruri care, în ochii iui Hamlet, îşi schi.¡»bă forma de la o clipă la alta. Şi după cum aceeaşi grămăjoară de nisip poate fi turnată în tipare/cu totul deosebite, sau după cum acelaşi nor poate căpăta forme mereu noi, tot aşa aceeaşi semnificaţie poate îmbrăca forme diferite, altfel spus, poate fi structurată în chipuri diferite, de Ia limbă la limbă. Ceea ce determină conformaţia ei sînt exclusiv'funcţiile limbii respective, adică funcţia-semn şi cele-

1. W-am ţinut seama de faptul că aceeaşi sem-nificaţie poate fi exprimată, in unele dintre limbile pomenite de noi mai sus, şi prin lanţuri cu totul deosebite, de pildă, în franceză, je 1* ignore , in eschlraosă aşuk sau asukiak (derivăÎTae la aso, care luat, singur Tnseamra ‘'destul" !).

2. In original«..within the amorphous " tliought-mass" (N ,tr ,)

a 1 - - .
, ftl“ “fiSifiut,
",i «»«, ,s
, , ' --eonoaştern eri q_
CIu r®58Peo)ri“ ° ““°I io™ *
77 ' ;t'“,spmdMt” =e..un,,,tl,, şl u,Ka:7;;;
""l,l0*tl*» ^a1&ao,,5n,U.
,<n,.
“Huo e valabila şi pent;ru '
' conţinutului ..
fa spre o paradi ama nm-
fcma 0dlscare dint.r-o JUiha m,
fnmnn J-XiilDa s?1 para-
V/ -‘«-o o!ts ,, ,,
- -<,e.rS aceeaşi ,,,,s ,,
noral S£Lficaţ_ie^(ifyrrai ,
ni ficat ia ,, V li»bi, 3eia ! u
niiicaţia se prezintă ca“un Uo,,-M ,, !
V Baliz;at. Lifflife}e . ‘ 01‘UnUU,B
1 . 1,10 <H,, e, exu,tă ;
!mi ca un rezultat al ac-* un--' r >
or> ~ viUIlil iof"*at:lve a Urnit.,.. /
p*1“ 0rl6inal* -kenten7£2ÎHji^tr0
g* Subv 1flnal" —^^-ka«ce ÎH.tr v
' ' °llbhniere'« « « noastră (p^V '

în pofida tuturor diferenţelor existente între ele, au totuşi un factor comun, şi. anume semnificaţia, gîndul însuşi.) Această semnificaţie, văzută aşa cum

o vedeai noi aici, există, oarecum provizoriu, ca o masă amorfă, ca o entitate neaualizată,defini- bilă numai cu ajutorul funcţiilor sale, externe,şi at¡tune cu ajutorul funcţiei care o leagă de fiecare dintre propoziţiile înşirate mai sus. Analiza ei aa putea s-o concepem din mai multe puncte de vedere. J Cu alte cuvinte, semulflcaţia ar putea fi supusă mai multor analize, de diferite feluri, constituind, deci, pentru fiecare dintre aceste analize, câte un obiect deosebit;. De pildă, am putea s-o analizăm din diferite puncte de vedere logice sau-psihologi- ce. In fiecare dintre limbile pomenite mal sus ea , trebuie analizată într-im alt fel - fapt pe care îl,, putem explica numai prin aceea oă/seinnif icaţ xa se conturează, se concretizează, capătă formă în chi- , puri diferite, "de la limbă la limbă.J ; Astfel, în propoziţia daneză, menţionată mai sus, apare intîi jeg ("eu"), apoi vdd ("ştiu".- — indicativ pre?:6nf) apoi un obiect, det(" ace asta"); apoi negaţia ijrice ("nu-1); ,
C;,, PV prind icc SI cergii 1 {"«aţii
după oare vine un concept verbal.do neexprimat dis-ji
tinct £n propoziţia daneză, apoi negaţia not, şi in cele din armă conceptul "a ştl"^ toow . (Nicăieri nu apere însă un indicativ prezent sau un o-
blect ca în daneză)j
în cea franceză, apare mai întîi "eu",apoi un fel de negaţie (de altminteri cu totul deosebită de cea daneză şi de cea engleză, întrucît n-are în boabe combinaţiile valoarea unei negaţii), apoi "ştiu" (indicativ prezent) şi în cele din urmă un
semn special, pe care l--em putea considera .negaţie,
2
dai' care mai poate avea şi sensul de "pas" ' ţ ce şi în engleză, obiectu l lipseşte |
în cea finlandeză, găsim mal întîi un element cu valoare verbală, care înseamnă "eu-nu" (sau,mal exact, "nu—eu", întrucît semnul pentru "eu" e cel de al doilea\ în finlandeză, negaţia e un verb,cu forme flexionare pentru persoane şi numereten"du- ,"nu", eţ "tu-nu" , ei "el-nu" , ernme "noi-nu" etc.), apoi conceptul "a şti", intr-o foi'mă care, în anumite combinaţii, poate avea şi valoare da impera-tiv] şi aici obiectul lipseşteţ
în cea eschimosă "nu — ştiinţă — sînt — eu", apare un verb derivat fie la nai o "ne ştiinţă", cu su-

1. La infinitiv (îî.tr,)
2, I vorba despre aubtantival pas (N.tr.)

t«!« ;mac ie plan .indéfini dea idées confuses.. .ait oalml. nom amina indéterminé da a noua. . .la; langue ; 4.tafeoi:r« SUD unit&a en se

conaituanb entre deus »ai sea> «isprpb ©,.. » cette combinaison brodait une fori
aşa ane substance** \
ineă. acea!; fsîpsr .Imani padftgogio, do şi oxo« ï-esct «?feet-rsat-„ ests, în fond, lipsit de rost, lue pt» cetce tecebute nă—1 fi recunoscut şi Saussure ¿Ii fîr—a .fftli.Eţă cere caută să se dispenseze 4e posti £>»* cină ft&eotea nu-i sîxit; strict; necesare, n-ar< s* cânta o B.firsjaţie ce cea de mai SUB, gi anime \ <c& ea.t'ateEţ:». - conţinut" (gîndiraă) sau substanţ
orpreplţr (lanţul sunetelor) precedă limba fia i tiiBp-, fia in ordine ierarhică seu vice veraa(fl)ao amaţi®»!®. texninologia lui Saussure, cu eccepţiui la Su curs » folosit el fiecare cuvînt, -rezultă' IJméat -ca. substanţa depinde da formă într-un. assmt gzwfl» îjacifc se poate spună despre ea că trăieşti pn: jsti'ciot-eele .formei şi deci nu poete avea nici i ff®l dm «xi atenţii independentă. j

l.PerdLnsiKl de Saussure, op.cit. ,p.155-l 2.In originalicontent-substance (H.tr.) ;5,.ln originalţ expression— substance (M.ti ^.In originali , Sublinierea e
(Sî.tr.)

f’e de alta parte,, ni a-ax părea justiti cată ¡narea unui experiment prin care să comparăm Mite limbi intre ele, apoi să extragem suu sa ^'E!n. din ele factorul caro ar fi comun tuturor ilor - oricărei limbi pe care am vrea s-o inclu Lm. comparaţia noastră. Acest factor -'dacă nu l la socoteală principiul structural care im- i existenţa funcţiei - semn pi a tuturor celor-s funcţii decurgînd din ea, principiul, fireş
soni un tuturor limbilor, dar aplicat în (liferi- îiuri, de la limbă la 1 imbă - acest; factor va entitate, definibi lă numai cu ajutorul :fu.ncţ i- ire « leagă de principiul structural al limbii i taţi ±actorii care fac ca limbile să se deo-isoă una de alta '. Ace a tui factor comun ti von numirea de semnlficaţie:>.
r
j: Astfel constatăm că lanţurile
V
jeg ved det Ikjce (in daneză)
1 do not know (1 n engxe?,ă)

(în franceză
en tleda (în finalandeza) nalavara (în escUimosă)
. 1. In originali "extract,or nubskract"(iftr,; , ln originals "...an entity defined only t8 having function to the structural principle anguage and to all the factors that make '] anas different from one another5' {N.t'l.)
: 3. In originali purport (N.tr.) *
Jua Introdus termenii expresie şl conţinut
pentru Ufs no tanar e a. funcţionale lor oare cQLibx'actaază
funcţia în chestiune, adică funcţia-semn* Aceasta a o definiţie pur formală, adoptată des ar ca Ipoteză de lucru. In discuţia de faţă, termenilor expresie §). conjf-lnjit nu li se va mal atribui nici. im alt în-
— ^ ..
ţ#laa»
Raportul dini» o funcţie şi funcţ1ona Lele
sula (sau clasa funcţionalelor sale) este totdeauna.
un raport de solidar Ltate^'; funcţia nu poate fi con-
... p
ceputǎ fără două sau mai multe puncte terminale i ier puncte it. termina Le ale unei funcţii, care nu sînt altceva, dacît un fel de puncte finale^, un fel de puncta de contact ale acelei funcţii., nu pot fi nici «le conceput« fără funcţia respectivă. Dacă una şl aceeaşi entitate contractează, pe rlnd, mai multe funcţii — ceea ce ne-ar putea face să credem că e selectată de acel» funcţii —fînaeamnă că în flecare ca* avem a face cu cu aceeaşi funcţională, ci cu funcţionale diferite, cu obiecte diferite,deter- 1
jiiimî-e de punctul de vedere clin caro le infcei'pro
tăm, sau, cu alte cuvinte, da. funcţia prin px'i.BBm
j
căreia le privim „ Aceasta nu ne poate împiedica, inşii, să afirmăm că - din anumite puncte de ceder avem a face cu "aceeaşi"1 enti tate,, Aşa stau lucirile, de pildă, atunci cind o privim din punctul da - vedere al funcţiilor care intră în ea (adică —flînt contractate de către componentele ei), Dacă mal multe grupuri de funcţionale, contractează a ceeaşi funcţie, înseamnă ca între funcţia respectivă - pe de o parte - şl întreaga clasă a fuacţi nalalor - pe de altă parte - există un raport fie solidaritate, şi că, în consecinţă, flecare f uncţ onală in parte selectează aceeaşi, funcţie'*«
Tot solidaritatea e şi raportul dintre o fimcţie-aemn şi două funcţionale ale ei, adică «> preaia şi conţinutul» 0 funcţie-eemn nu poate exista fără prezenţa ambelor funcţionale menţionate mai sus.De asemenea, o expresie şi conţinutul ei sau un conţinut şi expresia, lui nu pot apărea niciodată împreună fără ca între ele eă existe

funcţia discutată aici.
-yu
(' însăşi funcţia-aemu e un raport de solidari-»,S tata* Expresia şi conţinutul sînt solidara întră «leg existenţa fiecăruia dintre aceste două alemen-' te presupune neapărat şi existenţa celuilalt» Expresia este expresie nuoiai în măsura în care ii corespunde un conţinut, după cum şl conţinutul este conţinut numai în măsura în care îi corespunde o expresie* Prin urmare - cu excepţia unor eventuala-car- -ztiri. de izolare artificială - nu poate exista conţinut fără expresie, după cum nu poate exista nici expresie fără conţinut. Dacă gîndim fără să vorbim, gîndurile noastre nu reprezintă un conţinut lingvi tic,şt prin armare nu pot constitui o funcţională a unei funcţii-semn. Dacă vorbim fără să gîndim, eoni- ţîihi sunete cărora nici un auditor nu le-ar putea atribui vreun înţelns-vorbirea noastră va fi un fapt abracadabrant şl nu o expresie 1lngvietică,ne- eonatitulnd deci o funcţională a unei funcţii-semn. Fireşte, lipsa da conţinut nu trebuie confundată cu ' -l lipsa de înţeleşi o expresie poate foarte bine să aibă un conţinut, care, din anumite puncte de vedere (de pildă, din acela al logicii normative) ar putea fl considerat fără înţeles. Totuşi» ,1 în acest
caz, al ar fi un conţinut» I
/
Dacă, amlisînd un text, nu vom lua în con- ;j

deraţle funcţia-semn, na vom vedea In imponibili- 'Ï8R să da Urnit ăia diferitele semne unul de oelă—
lt, ceea ce înseamnă, pur şi simplu, că nu vom taa face o descriere exhaustivă (şi deci, după i, empirică) a textului respectiv, capabilă să al în lumină funcţii!e care detemină însăşi exis- ffiţa lui (p.57). In felul acesta ne-am vadea pur 'fi simplu lipsiţi da un criteriu obiectiv, capabil K atea la baza analizei noastre «
Pentru a clarifica noţiunea de funcţie-semn,
y '
.»auBSUre a încercat să separe exptoesia de conţinut
yl să le examineze pe fiecare în parte, fără să ţină seama de funcţiile—semn existenta între ele.Re- 'SUltătul Ia care a ajuna a fost următoruli
"Prisa en elle-même, la pensée est comme une .nébuleuse où rien n'est nécessairement délimité.11 y a pas d* idées préétablies, et r 1 an n'est die-r tinot; avant.1*apparition de> la .langue... I,a substance phonique n* est pas plus fixe ni plus rigideţ ce n'est pas un inouïe donc la pensée doive nécessairement epouser las formes, mais une matière plastique que se

divise à son tour en parties distinctes pour fournir les signifiants dont la pensée a besoin.
HOUB pouvons donc représenter...la langue...comme ime aéria de subdivisions contiguës dessinées à la
-9 o
se atribuie de obicei, ele sînt, în primul rî.nd, sisteme cie ¡sesuae. Insa finind seama de structura Idr internă, ele sînt cu totul altceva, şi anume, sisteme de figuri, care servesc la construirea seninelor,
Aşadar, la oanaliză aiaî profundă, definiţia unei 0
limbi ca sistem da semne se arată a fi nesatisfăcătoare , Ea ţine seama doar de funcţiile externe ale li.iubii, d.e raporturile ei cu factorii non-lingvis- . Viei. care o înconjoară, negii,jînd funcţiile a;i prorei!.,, funcţii.le ei interne.
Ij. ! i_ conţinut. Pînă aici am fost
intenţionat cu concepţia tradiţională, po
trivit careia esenţa semnului constă în aceea că al. este semn al urni element oarecare^, Aceasta aste şi concepţia populară, despre semn, admisă, Ae in mare măsură do către logicieni şi epis- , BămÂite insa sâ demonstrăm că în lingvis- . semenea concepţie eaia inaplicabilă, şi în această privinţă sîntem de. acord cu gîndirea ling- d ni al recentă, . "
1 »In original s. a sign is first and f ore-
¡nost a sign fo ig” (N.tr.) ;
-. I .3

1

In timp ce, potrivit primului punct da vedere, semnul este o axp.freşle^cara na axată existenţa
O
unui conţinut*1-, potrivit celui de al doilea punct de vedere (susţinut, mai întîi, de către Saussure, apoi de către. Weiager'her^), semnul e o entitate generată de către legătura dintre expresia şi conţinut «
Care dintre cele două puncte de vedere a c.el adecvat £n lingvistică, rămîne aă lămurim ulterior-. Pentru a putea răspurde la această întrebare, vom evita deocamdată să vorbim, despre semne, Sntruc.it tocmai pe ele încercăm să le definim. In schimb,
.vom vorbi despre ceva a cărui existenţă ni se pa-
\ 3ra că am reuşit a-o stabilim, şi anume, despre a-

:şa-zisa funcţ. 1 e-setan, care leagă între ele două 'entităţii o expresie "'şl un conţinuţi In felul acesta vom izbuti, eă ne dăm seama dacă e mai. potrivib ; B& vedem în funcţia-semn o funcţie externa sau o îuncţie internă a entităţii pe care o vom numi
f'iemn-
1. In originali fEpreBalon (N.tr.)
2. In originali content (M.tr.)
1- 3. Le o Weiagerber, Germani aoh-r oiiiani sche jHonatBchrlft XV, 192?',p. 161 -şl urmiii^lndojfgţrma-
i.H'iclie Forschii! . an IIXllT, K'2.°, p.^lo şi uria. |id. Ptutteraţrrache u d Ge1atenti i >,g Gottiiigen, 1929«
di In originali şi fţn * pţ 1 011 (N.tr.)*
5. In original»erpre: tlon (I.tr.)
6. In original»"content (N.tr .)
lingvistic în "semne” şi să recunoaştem că o descrii
'1
are conformă principiilor noastre trebuie să anali-J i«7.e separat conţinutul şi. expresia. Fiecare dintre] colo două BOBllz,e no va furniza, in cele din urmă,| cite un num&r reetrîne de entităţi. Fiecare & intra d entităţile descoperite pe un plan nu va trebui să-l şi aibă neapărat pereche pe celălalt plan.]
Potrivirea relativă dintre economia semnelor şi aceea a nor,-semnelor e în deplină concordanţă
\
cu scopul evident al limbii. Ţinînd Beama de acest scop al ei, limba trebuie privită, în primul fînd, ca un sistem de semne. Pentru a fi oît mai adecvată nevoilor practice,limba trebuie să fie capabili
să-şi formeze oricind semne noi, cuvinte noi sau rădăcini noi. Dai', cu toată bogăţia ei nelimitaţi, 'limba trebuie aă fie uşor do mînuit, uşor da învă*
1» "a vinde" (H.tr.)
-Oy-r
tui că numărul semnelor unei- Limbi este nelimitat, cerinţa de mai SUB poate fi satisfăcută prin ador,-, tarea ca material de construcţie pentru semn®, o unor non-semne, limitate la număr, preferabil, chiar foarte limitate. Unor astfel de non-semne care intră într-un sistem de semne ca părţi componente a-
ie semnelor respective, ie vom spun o, aici .figuri,
' 0 } termen adoptat doar ca instrument de lucrud' din
motive de pură comoditate. Prin urmare, limba a alcătuită în aşa fel incit dintr-im mănunchi de figuri, aranjabile în nenumărate feluri, îşi poate

construi o mulţime neafIrşită de Bomne. Dacă limba n-ar fi fost alcătuită astfel, ea n-ar fi putut servi ca instnument utilizabil pentru atingerea scopului pomenit mai sus. Aşadar, sîrvtem pe deplin îndreptăţiţi sa presupunem oă în această însuşire - adică în însuşirea de a~şi construi semnele dintr-un număr limitat da figuri. - am gă
Bit una dintre caracteristicile esenţiale ale structurii oi'lcărel limbi.
Deci limbile nu pot fi de SGX‘ 1 SQ H Uiîl Bl 0 & sisteme de semne.
Ţinînd seama da scopul care li

leşuri* de număr şi de caz» Terminaţia maghiară a/
Uati v ui u I plural, îiitr-uii cuvînh ca iti8.g,yarGlaia]E (de la magyar"ungur") e un seBm compus alcătuit d! două semnet semnul -ofc, cu. înţeles de plural şi si imul -nak, cu înţeles de debiv. Faptul că există limbi fără. elemente derivate, sau flexionare, precum şl.faptul că chiar în limbile In care exlată asemenea elemente se întâlnesc cuvinte conufcînd numai din. rădăcină, nu afectează cu nimic valoare»^ analizei noastre. De vreme ce am arătat, sub for--'" mă de observaţie generală, că o entitate poate ven, uneori, aceleaşi dimensiuni ca o altă enti !;e de grad superior- şi că în asemenea cazuri t. ie sa transferăm entitatea respectivă din grad î&JaK * grad fără s-o analizăm - faptul pomenit mai sus ne mai poate provoca nici o dificultate. Tocmai aceea, in asemenea cazuri analiza trebuie să aibl|' exact aceeaşi forma ca şl în celelalte, şi să fief dusă cît mai departe posibil, pînă cînd o conaid*- răm epuizată. Supunind unei astfel de analize > cuvînt; ţs€.gi ezeac ca in-act-iv-ate-s^ş, desooperlaîifflHSf' el cinci entităţi distincte, fiecare cu un îrţa ,/wgg' propriu -- ceea ce ne îngăduia să vedem in. ele
1, Pers, a 5-a sing.de la verbul to vate ”a face inactiv” (U.tr)

semne ,
bugerînd o astfel de analiză, făcută ţse o bază convenţională 'şl împinsă atât de departe, ar trebui, poate sâ atragem atenţia asupra faptul,,:, că înţelesul" pe care s-ar putea spune că îl conţine flecare dintre entităţile minimale de fcipm
celor pomenite mai eua, trebuie privit ca un inţe
Ies pur contextual. Nici una dintre aceste entităţi minimale, nici chiar rădăcinile, n-are o existenţă "independentă» care să ne îndreptăţeaeca sa-l atribuim un înţeles lexical, insă, potrivit principiului fundamental adoptai; da noi princi
piul analizei continue după criteriul funcţiilor

po care diferitele elemente le na În. text - nu se
poate vorbi despre existenţa unor alte înţelesuri
perceptibile, în afara celor contextuale., Orice
entitate, deci pi orice somn, se defineşte într-un
ţmod relativ, nu absolut, şi anume, după. criteriul
; locului pe care îl ocupă în context. Privind lucru-
rlle din aC08t PunGt de vedere, n-are nici. un rost
.să. facem distincţie între înţelesurile cere apar
numai în context şi înţelesurile cărora li 3-a.r
putea atribui o exlatenţă, independentă, sau - cum
1, In originali "meaning" (H,,tr,)

spicneasi vechii gramaii eieni chinezi. — întră cuvin
tele “goale" şi cuvintele "pline", lya-aisele sen- seri. lexicale care Ii se atribui.e unor strane, nu slut altceva deci t nişte sensuri contextuale izolate în mod artificial, sau nişte parafraze arti- . î \ cî.a 1 o. ale acestora lin urmă. Intr-o stare -de l-~ sculare absolută, ulei un soiiixi nu ars înţeles. Ort- --n ca înţeles apar-a numai In context, prin care, înţelegem fie un conturb situat; ional\ fie un context explicit» M-ax-Q importanţă ou care dintre acesta două contexte avem a face, de vreme ce într-tm
text nelimitat sau productiv*' (adică îubr-o limbă vie) contextul aituaţiona) poate li oricînd trans-
exp1icit. katfel, nu trebu- de pildă,un substantiv ar 11 sal bogat in inţelen clocit o propoziţie, sau
ir* avea mai mult înţeles decât o terminaţie deilvativa sau flexionară* Cînd cumpără® entităţile una cu alta, putem vorbi nu numai despre deosebiri ci« sens, ci chiar despre existenţa a diferite feluri de sensuri. Cînd ne
.c-aferim, însă, la aceste entităţi în ansamblul
X» în originali situafclonal jcontext. Adică a n c cm t ext extra I i i. gv i s t i c , r e pr e z e n t a t pr 1. M t r ~ o ar,imită situaţie (N.tr.)
.II an uxilijuited o'r pro-ductive îuxicb » » »‘" (N.tr»)
'lor, dreptul de a le atribui un înţeles devine la ^ Î8l da relativ în toate cazurile. Lucrurile nu se ăchimbă datorită faptului că înţelesul} în accepţiunea lui tradiţională, e un concept vag, pa care nu-l vom mai menţine multă vreme, fain o analiză aal- aprofundată.
it.- Daca vrem să supunem expres! ile-semn ~ unei

analize ca cea de mai sus, trebuie să ţinem se arin :;4e un fapt confetatat pînă acum pe cale inductivă ii toate limbile, şi. anume de faptul câ în cursul aaa-
.
f.lizei ae ajunge neapărat intr-o fază în care enti-
'tăţile obţinute nu mai sînt purtătoare de înţeles,
ani că nu mal sînt expresii semn» Silabele şi fone-
r-aeio nu sînt erpresil-semn, ci doar părţi ale unor
i.. ,,
linpresil-semn. Din faptul că o expres!e-semn, Ae
p'.'v
1 pildă un cuvîrit sau o terminaţie, poate consta tnumai dintr-o silabă BOU numai dintr-un fonem,nu trebuie să deducem că silaba respectivă sau fonemul respectiv ar fi o expresle-semn. Dintr-un anumit punct de vedere s din cuvintele in-act-lv—ate— B este o expresle-eemn5 dintr-un alt punct de ve- uere, acelaşi s este i.m fonem. Cele două puncte c\e
vedere duc la recunoaşterea existenţei a două o-
..." 1. "SuEltnierea e a noastră (N.tr.,)
2, In original*, slgn expreesiona.Sublinia-
i ; _
rea e a noastră (N.tr.)
porfcante pentru noi, atunci cînd vom examina limba ca an si sten Ae semne*,
Că limba e un si.etern ¡ie semna, pare, a pri- ori nn adevăr fundamental şi evident, de care teoria. 1 lobii trebuie fjă ţină seamă chiar do la început., Teoria limbii, trebuie să ne explice ce înţeles r.t cuvine să atribuim afirmaţiei de inai sus, şi,mai iilee, cuvântului semn.. deocamdată ne vom mulţumi cu concepţia vagă pe caro lingvistica tradiţională ne- e. ia sat-o drept moştenire., Potrivit acestei concepţii, "semnal" (sau, luiticipînd unele precizări tar- minologice pe care le vom face ulterior (p.91),ex~
2testa -senili'jare drept caracteristică primă şi esen-
/ T)
tirjE faliţi ui de «. reprezenta ceva- , Acest lucru merită toată atenţia noastră, întrucît din el rezultă cĂ "samBol“ B dailnit oa o funcţie, "Seninul" funcţi- | onc.asvĂ, desemnează, denotă, S aţinui, spre deosebire
1 î:ie rioji-naian, este purtătorul unul înţeles.
Ha vom mulţumi, deocamdată, cu această concepţie proviaorie şl vom încerca sâ stabilim pe baca ei în ce măsură poate fl considerată exactă afir-
I.In originals alpn system (N.tr.)

2 In originali slgn-exprefision (N.tr.) ţ. In originali*®.,» a "sign".ia character! t,ml firetand forestîst being a sign .for something ® 1 ae » ,. " (N.tr.)
¡1 "¡naţia că. o limba este un si. stern do "semne".
Xp
pi
|ipe deplin. Entităţii« numite, de obicei, fraze,

Ilpropozlţii şi cuvinte, par a îndeplini condiţia
îâftfspre care am vorbiţi e Le siiit purtătoare ale u-
ţiul înţeles, adică sînt 'senine*'« Iar inventarele făcute cu prilejul unei analize cate urmează linia frllngvi eticii tradiţionale, ne pot ajuta eă desco-
EBBW'." i
.-.tfperim un sistem de semne la baza semnelor din pro- ; Şi aici, ca pretutindeni de altfel, e în in
tere BUI nostru să ducem analiza eît mai departe cu
tinţă, pentru realizarea unei descrieri cît; mai
xhauBtlve şi mai simple. Cavmtele nu sînt semne Ultime, ireductibile, CUIE a-ax nutea deduce din faptul că lingvistica convenţională îşi centrează preocupările în jurul ¡or. Cuvintele pot fi anali-
ţcete în părţi, care sî de asemenea, purtătoare i i
4B înţelest în rădăcini, elemente derivate, elemen- Ite flexionare» Unele limbi laerp în această pri.vin- fţi mai departe de cît altele» Terminaţie, latlnă-ibua np'nu poate fi descompusă. în semna de dimensiuni mai Ife^alei ţ ea este un semn si mplu, purtător a două î:nţe~.
1» In or 1. gina 1 s sign a Latem(fi. tr,)
2» In oHginali slgn procesa (N.tr.)
liz&t.
Compar înci. între ele inventarele obţinute în
flecare fază a analizeiţOonstatăra că ele devin tot mal aici, pe măsură ce procedeul avansează. Dacă textul e nelimitat., adică poate fi prelungit me-tou prin adăugarea de noi părţi - cum se întîmplă, da pildă in cazul unei limbi vii, luate ca text - yoai avea posibilitatea să înregistrăm un număr nelimitat de faze un număr nelimitat de propoziţii, un număr nelimitat de cuvinte, Totuşi, mai devreme sau mai tîrsiu în cursul deducţiei, ajungem în-tr—un punct în care numărul entităţilor inventariate devin» limitat. De aici înainte, înregistrăm de obicei o scădere constantă a lor. Astfel, pare neîndoios faptul că o limbă are un număr limitat da silabe, chiar dacă acest număr e relativ mare.

In cazul aliatelor caia pot fi descompuse în părţi centrale şi marginale, numărul membrilor pe care îi vor avea clasele respective va fi mai mic decît acela al silabelor din limba analizată. DacŞ divizăm, în continuare, şi părţile de silabă ajungem la entităţile numite convenţional foneme. Numărul lor este, probabil, atîfc de mic în toate limbile, incit poate fi scris cu două cifre. In multe, limbi, el este chiar extrem de mic (circa douăaeci).
il
Aceste constatărL, făcute pe cale de expe-rienţă inductiva în toate limbile cunoscute pînă a- cum, stau la baza creării alfabetelor. Intr-adevăr, dacă n-ar exista posibilitatea de a ajunge la inventare limitate, teoria limbii, nu ar putea spera să-şi atingă scopul, care constă într-o descriere cit mai exhaustivă şi cîfc mai simplă a si ytemu iui existent Ia baza textelor analizate. Dacă in cursul analizei n-am obţine, la un moment dat, inventare limitate, descrierea exhaustivă ar i'i satisi'ăcjit
condiţia simplicităţii desci'ierii, impusă de prin
alpini empiric. Prin urmare o sarcină foarte importantă a teoriei - limbii constă în a aprofunda cit, mai mult ideea care stă la baza scrierii alfabetice, şi anume, ideea de a supune materialul linge,ri st i o unei analize care să ducă ia descoperirea unor entităţi cît mal limitate ca număr şi dimensiuni. Cele două constatări făcute da noi mai sus - şi anume constatarea că o entitate poate să aibă. uneori, aceleaşi dimensiuni ca o altă antttafce, de un alt grad (cum sa întîmplă, de pildă, în cazul lui i), precum şi constatarea că inventarul descreşte pe măsură ce procedeul avansează, în sensul că Ia început e nelimitat, apoi devine limitat,apoi din ce în ce mai limitat - se vor dovedi foarte im-

LINGVISTICA GENERALA

- curs -

BIBLIOGRAFIE Dicţionare de specialitate

3'DU- VRĂNCEANU, Angeîa e.t alii, Dicţionar de ştiinţe ale limbii. Editura Nemira, Bucureşti, 200î, DUCROT, Oswald, SCHAEFFER, Jean-Marie (coord,). 1996, Nouţ dicţionar enciclopedic al silinţelor limbajului, Editura Babei, Bucureşti

Articole şi monografii

„e Emei g < „ 'ă şi istorie literară. Tomul XXXIII, 1992-
_ E ger . t- c . 1 cu-a b _ . / ‘logică, Editura Ştiinţa, Chişinău, 1994.
JsU I 11 tj.'Clijtî , ¡¡a t c uig* t, ¡.^ , M Uj, 1995,
Zece- _ EL uc na ¿.jiu ibcCcbe, ’ , a, << De n , mauri pînâ la Rousseau, traducere de Eugen Munteanu şi Mădălina Ungureanu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2011.

FRÂNCU, Constantin, Curente şi tendinţe în lingvistica secolului nostru. Editura Demiurg, Iaşi, i 999. FRÂNCU, Constantin, Evoluţia reflecţiilor privind limbajul din Antichitate pînă la Saussure, Editura Demiurg, Iaşi, 2005.
GRAUR, Alexandru (coord.), Tratat de lingvistică generală, Editura Academiei, Bucureşti, 1971.
GRAUR, Alexandru, WALD, Lucia 1977, Scurtă istorie a lingvisticii, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti
nUMBOLDT, Wilhelm von, Despre diversitatea structurală a limbilor şi influenţa ei asupra dezvoltării spirituale a umanităţii, Editura Humanitas, Bucureşti, ediţie românească realizată de Eugen Munteanu, 2008.
e lRIMIA, Dumitru, Curs de lingvistică generală. Editura Universităţii „Alexandru loan CuzaU laşi, 2011. JAKOBSON, Roman, „Lingvistică şi poetică”, în Probleme de stilistică, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, î 964, g. SG-125-; "
LYONS, John, Introducere în lingvistica teoretică, traducere de Alexandra Cornilescu, Ioana Ştefânescu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995.
Martinet, .André, Elemente de lingvistică generală, traducere de Paul Micdău, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.
MUNTEANU, Eugen, Introducere în lingvistică, Polirom, Iaşi, 2005,
SAUSSURE, Ferdinand de, Curs de lingvistică generală, traducere de Irina Izverna Tarabae, Editura Polirom, Iaşi, 1998.
HJELMSLEV, Louis, Preliminarii la o teorie a limbii. Traducere din limba engleză de Dumitru Copceag. Centrul de Cercetări Fonetice şi Dialectale, Bucureşti, 1967.

TEME DE STUDIU

1, Semnul lingvist’c Definiţie şi caracteristici. Sistem, structură, reiaţii S-A 'TU' " r'-m - " -Je, Curs de lingvistică generată, publicai de Charles Bally ş> Albert Sechehave, în cûiàDcvme cu Albert Riedlinger, ediţie critică de Tullio de Mauro, traducere şi cuvânt înainte de Irina Izverna Tarabae. Polirom, Iaşi. 1998, p. 85-96. 1 19-143, 350-364, 371-386.

HJELMSLEV, Louis, Preliminarii la o teorie a limbii, traducere din limba engleză de Dumitru Copceag.
Centrul de Cercetări Fonetice şi Dialectale, Bucureşti, 1967, p. 78-119.

MARTINET, André, Elemente de lingvistică generală, traducere şi adaptare ia limba română de Paul Miclău. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 23-48.

LYONS, John, Introducere în lingvistica teoretică. Traducere de Alexandra Comilescu şi Ioana Ştefânescu. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995, p. 70-86.

MUNTEANU, Eugen. Introducere în lingvistică. Polirom, Iaşi, 2005, p. 201-239,

1. Sublinierea e a noastră (N.tr.)
2. In originalj,,outwardB” (N.tr.)

î. In originali "lowarAa" (N.tr.)